៊ ិ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស៊

វិនយបិដកេ

បរិវារ-អដ្ឋកថា

សោឡសមហាវារោ

បញ្ញត្តិវារវណ្ណនា

វិសុទ្ធបរិវារស្ស , បរិវារោតិ សាសនេ;
ធម្មក្ខន្ធសរីរស្ស, ខន្ធកានំ អនន្តរា៊

សង្គហំ យោ សមារុឡ្ហោ, តស្ស បុព្ពាគតំ នយំ;
ហិត្វា ទានិ ករិស្សាមិ, អនុត្តានត្ថវណ្ណនំ៊

១. តត្ថ **យំ តេន ភគវតា…បេ… បញ្ញត្តន្តិ** អាទិនយប្បវត្តាយ តាវ បុច្ឆាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ – យោ សោ ភគវា សាសនស្ស ចិរដ្ឋិតិកត្ថំ ធម្មសេនាបតិនា សទ្ធម្មគារវពហុមានវេគសមុស្សិតំ អញ្ជលិ សិរស្មិ បតិដ្ឋាបេត្វា យាចិតោ ទស អត្ថវសេ បដិច្ច វិនយបញ្ញត្តិំ បញ្ញបេសិ, តេន ភគវតា តស្ស តស្ស សិក្ខាបទស្ស បញ្ញត្តិកាលំ ជានតា, តស្សា តស្សា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា ទស អត្ថវសេ បស្សតា; អបិច បុព្ពេនិវាសាទីហិ ជានតា, ទិព្ពេន ចក្ខុនា បស្សតា, តីហិ វិជ្ជាហិ ឆហិ វា បន អភិញ្ញាហិ ជានតា, សព្ពត្ថ អប្បដិហតេន សមន្តចក្ខុនា បស្សតា, សព្ពធម្មជាននសមត្ថាយ បញ្ញាយ ជានតា, សព្ពសត្តានំ ចក្ខុវិសយាតីតានិ តិរោកុដ្ដាទិគតានិ ចាបិ រូបានិ អតិវិសុទ្ធេន មំសចក្ខុនា ច បស្សតា, អត្តហិតសាធិកាយ សមាធិបទដ្ឋានាយ បដិវេធបញ្ញាយ ជានតា, បរហិតសាធិកាយ ករុណាបទដ្ឋានាយ ទេសនាបញ្ញាយ បស្សតា, អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន “យំ បឋមំ បារាជិកំ បញ្ញត្តំ, តំ កត្ថ បញ្ញត្តំ, កំ អារព្ភ បញ្ញត្តំ, កិស្មិំ វត្ថុស្មិំ បញ្ញត្តំ, អត្ថិ តត្ថ បញ្ញត្តិ…បេ… កេនាភត”ន្តិ៊

២. បុច្ឆាវិស្សជ្ជនេ បន **“យំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បឋមំ បារាជិក”**ន្តិ ឥទំ កេវលំ បុច្ឆាយ អាគតស្ស អាទិបទស្ស បច្ចុទ្ធរណមត្តមេវ, **“កត្ថ បញ្ញត្តន្តិ វេសាលិយា បញ្ញត្តំ; កំ អារព្ភាតិ សុទិន្នំ កលន្ទបុត្តំ អារព្ភា”**តិ ឯវមាទិនា បន នយេន បុនបិ ឯត្ថ ឯកេកំ បទំ បុច្ឆិត្វាវ វិស្សជ្ជិតំ៊ **ឯកា បញ្ញត្តី**តិ “យោ បន ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យ បារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ”តិ អយំ ឯកា បញ្ញត្តិ៊ **ទ្វេ អនុបញ្ញត្តិយោ**តិ “អន្តមសោ តិរច្ឆានគតាយបិ”តិ ច, “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា”តិ ច មក្កដិវជ្ជិបុត្តកវត្ថូនំ វសេន វុត្តា – ឥមា ទ្វេ អនុបញ្ញត្តិយោ៊ ឯត្តាវតា “អត្ថិ តត្ថ បញ្ញត្តិ អនុបញ្ញត្តិ អនុប្បន្នបញ្ញត្តី”តិ ឥមិស្សា បុច្ឆាយ ទ្វេ កោដ្ឋាសា វិស្សជ្ជិតា ហោន្តិ៊ តតិយំ វិស្សជ្ជេតុំ បន **“អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ តស្មិំ នត្ថី”**តិ វុត្តំ៊ អយញ្ហិ **អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ** នាម អនុប្បន្នេ ទោសេ បញ្ញត្តា; សា អដ្ឋគរុធម្មវសេន ភិក្ខុនីនំយេវ អាគតា, អញ្ញត្រ នត្ថិ៊ តស្មា វុត្តំ “អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ តស្មិំ នត្ថី”តិ៊ **សព្ពត្ថបញ្ញត្តី**តិ មជ្ឈិមទេសេ ចេវ បច្ចន្តិមជនបទេសុ ច សព្ពត្ថបញ្ញត្តិ៊ វិនយធរបញ្ចមេន គណេន “ឧបសម្បទា, គុណង្គុណូបាហនា, ធុវនហានំ, ចម្មត្ថរណ”ន្តិ ឥមានិ ហិ ចត្តារិ សិក្ខាបទានិ មជ្ឈិមទេសេយេវ បញ្ញត្តិ៊ ឯត្ថេវ ឯតេហិ អាបត្តិ ហោតិ, ន បច្ចន្តិមជនបទេសុ៊ សេសានិ សព្ពានេវ សព្ពត្ថបញ្ញត្តិ នាម៊

សាធារណបញ្ញត្តីតិ ភិក្ខូនញ្ចេវ ភិក្ខុនីនញ្ច សាធារណបញ្ញត្តិ; សុទ្ធភិក្ខូនមេវ ហិ សុទ្ធភិក្ខុនីនំ វា បញ្ញត្តំ សិក្ខាបទំ **អសាធារណបញ្ញត្តិ** នាម ហោតិ៊ ឥទំ បន ភិក្ខុំ អារព្ភ ឧប្បន្នេ វត្ថុស្មិំ “យា បន ភិក្ខុនី ឆន្ទសោ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យ, អន្តមសោ តិរច្ឆានគតេនបិ បារាជិកា ហោតិ អសំវាសា”តិ ភិក្ខុនីនម្បិ បញ្ញត្តំ, វិនីតកថាមត្តមេវ ហិ តាសំ នត្ថិ, សិក្ខាបទំ បន អត្ថិ, តេន វុត្តំ “សាធារណបញ្ញត្តី”តិ៊ **ឧភតោបញ្ញត្តិយ**ម្បិ ឯសេវ នយោ៊ ព្យញ្ជនមត្តមេវ ហិ ឯត្ថ នានំ, ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនម្បិ សាធារណត្តា **សាធារណបញ្ញត្តិ**, ឧភិន្នម្បិ បញ្ញត្តត្តា **ឧភតោបញ្ញត្តី**តិ៊ អត្ថេ បន ភេទោ នត្ថិ៊

និទានោគធន្តិ “យស្ស សិយា អាបត្តិ សោ អាវិករេយ្យា”តិ ឯត្ថ សព្ពាបត្តីនំ អនុបវិដ្ឋត្តា **និទានោគធំ;** និទានេ អនុបវិដ្ឋន្តិ អត្ថោ៊ **ទុតិយេន ឧទ្ទេសេនា**តិ និទានោគធំ និទានបរិយាបន្នម្បិ សមានំ “តត្រិមេ

ចត្តារោ បារាជិកា ធម្មា”តិអាទិនា ទុតិយេនេវ ឧទ្ទេសេន ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆតិ។ **ចតុន្នំ វិបត្តីនន្តិ** សីលវិបត្តិអាទីនំ។ បឋមា ហិ ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា សីលវិបត្តិ នាម, អវសេសា បញ្ច អាចារវិបត្តិ នាម។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ច អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ ច ទិដ្ឋិវិបត្តិ នាម, អាជីវហេតុ បញ្ញត្តានិ ឆ សិក្ខាបទានិ អាជីវវិបត្តិ នាម។ ឥតិ ឥមាសំ ចតុន្នំ វិបត្តីនំ ឥទំ បារាជិកំ សីលវិបត្តិ នាម ហោតិ។

ឯកេន សមុដ្ឋានេនាតិ ទ្វង្គិកេន ឯកេន សមុដ្ឋានេន។ ឯត្ថ ហិ ចិត្តំ អង្គំ ហោតិ, កាយេន បន អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ “កាយតោ ច ចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតី”តិ។ **ទ្វីហិ សមថេហិ សម្មតី**តិ “អាបន្នោសី”តិ សម្មុខា បុច្ឆិយមានោ “អាម អាបន្នោម្ហី”តិ បដិជានាតិ, តាវទេវ ភណ្ឌនកលហវិគ្គហា វូបសន្តា ហោន្តិ, សក្កា ច ហោតិ តំ បុគ្គលំ អបនេត្វា ឧបោសថោ វា បវារណា វា កាតុំ។ ឥតិ សម្មុខាវិនយេន ច បដិញ្ញាតករណេន ចាតិ ទ្វីហិ សមថេហិ សម្មតិ, ន ច តប្បច្ចយា កោចិ ឧបទ្ទវោ ហោតិ។ យំ បន ឧបរិ បញ្ញត្តិវគ្គេ “ន កតមេន សមថេន សម្មតី”តិ វុត្តំ, តំ សមថំ ឱតារេត្វា អនាបត្តិ កាតុំ ន សក្កាតិ ឥមមត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ។

បញ្ញត្តិ វិនយោតិ “យោ បន ភិក្ខូ”តិអាទិនា នយេន វុត្តមាតិកា បញ្ញត្តិ វិនយោតិ អត្ថោ។ **វិភត្តី**តិ បទភាជនំ វុច្ចតិ; **វិភត្តី**តិ ហិ វិភង្គស្សេវេតំ នាមំ។ **អសំវរោ**តិ វីតិក្កមោ។ **សំវរោ**តិ អវីតិក្កមោ។ **យេសំ វត្តតី**តិ យេសំ វិនយបិដកញ្ច អដ្ឋកថា ច សព្ពា បគុណាតិ អត្ថោ។ **តេ ធារេន្តី**តិ តេ ឯតំ បឋមបារាជិកំ បាឡិតោ ច អត្ថតោ ច ធារេន្តិ; ន ហិ សក្កា សព្ពំ វិនយបិដកំ អជានន្តេន ឯតស្ស អត្ថោ ជានិតុន្តិ។ **កេនាភត**ន្តិ ឥទំ បឋមបារាជិកំ បាឡិវសេន ច អត្ថវសេន ច យាវ អជ្ជតនកាលំ កេន អានីតន្តិ។ **បរម្បរាភត**ន្តិ បរម្បរាយ អានីតំ។

៣. ឥទានិ យាយ បរម្បរាយ អានីតំ, តំ ទស្សេតុំ **“ឧបាលិ ទាសកោ ចេវា**”តិអាទិនា នយេន បោរាណកេហិ មហាថេរេហិ គាថាយោ ឋបិតា ។ តត្ថ យំ វត្តព្ពំ, តំ និទានវណ្ណនាយមេវ វុត្តំ។ ឥមិនា នយេន ទុតិយបារាជិកាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនេសុបិ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ។

មហាវិភង្គេ បញ្ញត្តិវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

កតាបត្តិវារាទិវណ្ណនា

១៥៧. ឥតោ បរំ “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោ កតិ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតី”តិ អាទិប្បភេទោ **កតាបត្តិវារោ**, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិយោ ចតុន្នំ វិបត្តីនំ កតិ វិបត្តិយោ ភជន្តី”តិ អាទិប្បភេទោ **វិបត្តិវារោ**, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិយោ សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ កតិហិ អាបត្តិក្ខន្ធេហិ សង្គហិតា”តិ អាទិប្បភេទោ **សង្គហវារោ**, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិយោ ឆន្នំ អាបត្តិសមុដ្ឋានានំ កតិហិ សមុដ្ឋានេហិ សមុដ្ឋហន្តី”តិ អាទិប្បភេទោ **សមុដ្ឋានវារោ**, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិយោ ចតុន្នំ អធិករណានំ កតមំ អធិករណ”ន្តិ អាទិប្បភេទោ **អធិករណវារោ**, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិយោ សត្តន្នំ សមថានំ កតិហិ សមថេហិ សម្មន្តី”តិ អាទិប្បភេទោ **សមថវារោ**, តទនន្តរោ **សមុច្ចយវារោ** ចាតិ ឥមេ សត្ត វារា ឧត្តានត្ថា ឯវ។

១៨៨. តតោ បរំ “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវនបច្ចយា បារាជិកំ កត្ថ បញ្ញត្ត”ន្តិអាទិនា នយេន បុន បច្ចយវសេន ឯកោ **បញ្ញត្តិវារោ**, តស្ស វសេន បុរិមសទិសា ឯវ កតាបត្តិវារាទយោ សត្ត វារាតិ ឯវំ អបរេបិ អដ្ឋ វារា វុត្តា, តេបិ ឧត្តានត្ថា ឯវ។ ឥតិ ឥមេ អដ្ឋ, បុរិមា អដ្ឋាតិ មហាវិភង្គេ សោឡស វារា ទស្សិតា។ តតោ បរំ តេនេវ នយេន ភិក្ខុនិវិភង្គេបិ សោឡស វារា អាគតាតិ ឯវមិមេ ឧភតោវិភង្គេ ទ្វត្តឹស វារា បាឡិនយេនេវ វេទិតព្ពា។ ន ហេត្ថ កិញ្ចិ បុព្ពេ អវិនិច្ឆិតំ នាម អត្ថិ។

មហាវិភង្គេ ច ភិក្ខុនិវិភង្គេ ច

សោឡសមហាវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សមុដ្ឋានសីសវណ្ណនា

២៥៧. តទនន្តរាយ បន សមុដ្ឋានកថាយ **អនត្តា ឥតិ និច្ឆយា**តិ អនត្តា ឥតិ និច្ឆិតា។ **សភាគធម្មានន្តិ** អនិច្ចាការាទីហិ សភាគានំ សង្ខតធម្មានំ។ **នាមមត្តំ ន នាយតី**តិ នាមមត្តម្បិ ន បញ្ញាយតិ។ **ទុក្ខហានិន្តិ** ទុក្ខឃាតនំ។ **ខន្ធកា យា ច មាតិកា**តិ ខន្ធកា យា ច មាតិកាតិ អត្ថោ។ អយមេវ វា បាឋោ។ **សមុដ្ឋានំ និយតោ កត**ន្តិ សមុដ្ឋានំ និយតោកតំ និយតកតំ; និយតសមុដ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ ឯតេន ភូតារោចនចោរិវុដ្ឋាបនអននុញ្ញាតសិក្ខាបទត្តយស្ស សង្គហោ បច្ចេតព្ពោ។ ឯតានេវ ហិ តីណិ សិក្ខាបទានិ និយតសមុដ្ឋានានិ, អញ្ញេហិ សទ្ធិំ អសម្ភិន្នសមុដ្ឋានានិ។

សម្ភេទំ និទានញ្ចញ្ញន្តិ អញ្ញម្បិ សម្ភេទញ្ច និទានញ្ច។ តត្ថ សម្ភេទវចនេន សមុដ្ឋានសម្ភេទស្ស គហណំ បច្ចេតព្ពំ, តានិ ហិ តីណិ សិក្ខាបទានិ ឋបេត្វា សេសានិ សម្ភិន្នសមុដ្ឋានានិ។ និទានវចនេន សិក្ខាបទានំ បញ្ញត្តិទេសសង្ខាតំ និទានំ បច្ចេតព្ពំ។ **សុត្តេ ទិស្សន្តិ ឧបរី**តិ សិក្ខាបទានំ សមុដ្ឋាននិយមោ សម្ភេទោ និទានន្តិ ឥមានិ តីណិ សុត្តម្ហិ ឯវ ទិស្សន្តិ; បញ្ញាយន្តីតិ អត្ថោ។ តត្ថ “ឯកេន សមុដ្ឋានេន សមុដ្ឋាតិ, កាយតោ ច ចិត្តតោ ចា”តិអាទិម្ហិ តាវ បុរិមនយេ សមុដ្ឋាននិយមោ ច សម្ភេទោ ច ទិស្សន្តិ។ ឥតរំ បន និទានំ នាម –

> “វេសាលិយា រាជគហេ, សាវត្ថិយា ច អាឡវិ;
> កោសម្ពិយា ច សក្កេសុ, ភគ្គេសុ ចេវ បញ្ញត្តា”តិ។

ឯវំ ឧបរិ ទិស្សតិ, បរតោ អាគតេ សុត្តេ ទិស្សតីតិ វេទិតព្ពំ។

“វិភង្គេ ទ្វីសូ”តិ គាថាយ អយមត្ថោ – យំ សិក្ខាបទំ ទ្វីសុ វិភង្គេសុ បញ្ញត្តំ ឧបោសថទិវសេ ភិក្ខូ ច ភិក្ខុនិយោ ច ឧទ្ទិសន្តិ, តស្ស យថាញាយំ សមុដ្ឋានំ បវក្ខាមិ, តំ មេ សុណាថាតិ។

សញ្ចរិត្តានុភាសនញ្ចាតិ សញ្ចរិត្តញ្ច សមនុភាសនញ្ច។ **អតិរេកញ្ច ចីវរ**ន្តិ អតិរេកចីវរំ ; កឋិនន្តិ អត្ថោ។ **លោមានិ បទសោធម្មោ**តិ ឯឡកលោមានិ ច បទសោធម្មោ ច។ **ភូតំ សំវិធានេន ចា**តិ ភូតារោចនញ្ច សំវិទហិត្វា អទ្ធានប្បដិបជ្ជនញ្ច។ **ថេយ្យទេសនា ចោរី ចា**តិ ថេយ្យសត្ថោ ច ឆត្តបាណិស្ស អគិលានស្ស ធម្មទេសនា ច ចោរិវុដ្ឋាបនញ្ច។ **អននុញ្ញាតាយ តេរសា**តិ មាតាបិតុសាមិកេហិ អននុញ្ញាតាយ សទ្ធិំ ឥមានិ តេរស សមុដ្ឋានានិ ហោន្តិ។ **សទិសា ឥធ ទិស្សរេ**តិ ឥធ ឧភតោវិភង្គេ ឯតេសុ តេរសសុ សមុដ្ឋានសីសេសុ ឯកេកស្មិំ អញ្ញានិបិ សទិសានិ សមុដ្ឋានានិ ទិស្សន្តិ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៥៨. ឥទានិ តានិ ទស្សេតុំ **“មេថុនំ សុក្កសំសគ្គោ”**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **មេថុន**ន្តិ ឥទំ តាវ បឋមបារាជិកំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។ តត្ថ **សុក្កសំសគ្គោ**តិ សុក្កវិស្សដ្ឋិ ចេវ កាយសំសគ្គោ ច។ **អនិយតា បឋមិកា**តិ បឋមំ អនិយតសិក្ខាបទំ។ **បុព្ពូបបរិបាចិតា**តិ “ជានំ បុព្ពូបគតំ ភិក្ខុ”ន្តិ សិក្ខាបទញ្ច ភិក្ខុនិបរិបាចិតបិណ្ឌបាតសិក្ខាបទញ្ច។ **រហោ ភិក្ខុនិយា សហា**តិ ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ រហោ និសជ្ជសិក្ខាបទញ្ច។

សភោជនេ រហោ ទ្វេ ចាតិ សភោជនេ កុលេ អនុបខជ្ជនិសជ្ជសិក្ខាបទញ្ច ទ្វេ រហោនិសជ្ជសិក្ខាបទានិ ច។ **អង្គុលិ ឧទកេ ហស**ន្តិ អង្គុលិបតោទកញ្ច ឧទកេ ហសធម្មសិក្ខាបទញ្ច។ **បហារេ ឧគ្គិរេ ចេវា**តិ បហារទានសិក្ខាបទញ្ច តលសត្តិកឧគ្គិរណសិក្ខាបទញ្ច។ **តេបញ្ញាសា ច សេខិយា**តិ បរិមណ្ឌលនិវាសនាទីនិ ឧទ្ទកវណ្ណនាវសានេ វុត្តានិ តេបញ្ញាស សេខិយសិក្ខាបទានិ ច។

អធក្ខគាមាវស្សុតាតិ ភិក្ខុនីនំ អធក្ខកសិក្ខាបទញ្ច គាមន្តរគមនំ អវស្សុតា អវស្សុតស្ស ហត្ថតោ ខាទនីយភោជនីយគ្គហណសិក្ខាបទញ្ច។ **តលមដ្ឋញ្ច សុទ្ធិកា**តិ តលឃាតកំ ជតុមដ្ឋំ ឧទកសុទ្ធិកាទិយនញ្ច។ **វស្សំវុដ្ឋា ច ឱវាទ**ន្តិ វស្សំវុដ្ឋា ឆប្បញ្ចយោជនានិ សិក្ខាបទញ្ច ឱវាទាយ អគមនសិក្ខាបទញ្ច។ **នានុពន្ធេ បវត្តិនិ**ន្តិ យា បន ភិក្ខុនី វុដ្ឋាបិតំ បវត្តិនី ទ្វេ វស្សានិ នានុពន្ធេយ្យាតិ វុត្តសិក្ខាបទំ។

ឥមេ សិក្ខាតិ ឥមា សិក្ខាយោ; លិង្គវិបរិយាយោ កតោ។ **កាយមានសិកា កតា**តិ កាយចិត្តសមុដ្ឋានា កតា។

ទុតិយបារាជិកសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៥៩. អទិន្នន្តិ ឥទំ តាវ អទិន្នាទានន្តិ វា ទុតិយបារាជិកន្តិ វា ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។ តត្ថ **វិគ្គហុត្តរីតិ** មនុស្សវិគ្គហឧត្តរិមនុស្សធម្មសិក្ខាបទានិ។ **ទុដ្ឋុល្លា អត្តកាមិនន្តិ** ទុដ្ឋុល្លវាចាអត្តកាមបារិចរិយសិក្ខាបទានិ។ **អមូលា អញ្ញភាគិយាតិ** ទ្វេ ទុដ្ឋទោសសិក្ខាបទានិ។ **អនិយតា ទុតិយិកាតិ** ទុតិយំ អនិយតសិក្ខាបទំ។

អច្ឆិន្ទេ បរិណាមនេតិ សាមំ ចីវរំ ទត្វា អច្ឆិន្ទនញ្ច សង្ឃិកលាភស្ស អត្តនោ បរិណាមនញ្ច។ **មុសា ឱមសបេសុណាតិ** មុសាវាទោ ច ឱមសវាទោ ច ភិក្ខុបេសុញ្ញញ្ច។ **ទុដ្ឋុល្លា បថវីខណេតិ** ទុដ្ឋុល្លបត្តិអារោចនញ្ច បថវីខណញ្ច។ **ភូតំ អញ្ញាយ ឧជ្ឈាបេតិ** ភូតគាមអញ្ញវាទកឧជ្ឈាបនកសិក្ខាបទានិ។

និក្កឌ្ឍនំ សិញ្ចនញ្ចាតិ វិហារតោ និក្កឌ្ឍនញ្ច ឧទកេន តិណាទិសិញ្ចនញ្ច។ **អាមិសហេតុ ភុត្តាវីតិ** "អាមិសហេតុ ភិក្ខុនិយោ ឱវទន្តី"តិ សិក្ខាបទញ្ច, ភុត្តាវី អនតិរិត្តេន ខាទនីយាទិនា បវារណាសិក្ខាបទញ្ច។ **ឯហិ អនាទរិ ភីសាតិ** "ឯហាវុសោ គាមំ វា"តិ សិក្ខាបទញ្ច, អនាទរិយញ្ច ភិក្ខុភីសាបនកញ្ច។ **អបនិធេ ច ជីវិតន្តិ** បត្តាទីនំ អបនិធានសិក្ខាបទញ្ច, សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតាវោរោបនញ្ច។

ជានំ សប្បាណកំ កម្មន្តិ ជានំ សប្បាណកឧទកសិក្ខាបទញ្ច បុនកម្មាយ ឧក្កោដនញ្ច។ **ឩនសំវាសនាសនាតិ** ឩនវីសតិវស្សសិក្ខាបទញ្ច ឧក្ខិត្តកេន សទ្ធិំ សំវាសសិក្ខាបទញ្ច នាសិតកសាមណេរសម្ភោគសិក្ខាបទញ្ច។ **សហធម្មិកំ វិលេខាតិ** សហធម្មិកំ វុច្ចមានសិក្ខាបទញ្ច, វិលេខាយ សំវត្តន្តីតិ អាគតសិក្ខាបទញ្ច។ **មោហោ អមូលកេន ចាតិ** មោហនកេ បាចិត្តិយសិក្ខាបទញ្ច, អមូលកេន សង្ឃាទិសេសេន អនុទ្ធំសនសិក្ខាបទញ្ច។

កុក្កុច្ចំ ធម្មិកំ ចីវរំ ទត្វាតិ កុក្កុច្ចឧបទហនញ្ច, ធម្មិកានំ កម្មានំ ឆន្ទំ ទត្វា ខីយនញ្ច, ចីវរំ ទត្វា ខីយនញ្ច។ **បរិណាមេយ្យ បុគ្គលេតិ** សង្ឃិកំ លាភំ បុគ្គលស្ស បរិណាមនសិក្ខាបទំ។ **កិំ តេ អកាលំ អច្ឆិន្ទេតិ** "កិំ តេ អយ្យេ ឯសោ បុរិសបុគ្គលោ ករិស្សតី"តិ អាគតសិក្ខាបទញ្ច, "អកាលចីវរំ កាលចីវរ"ន្តិ អធិដ្ឋហិត្វា ភាជនសិក្ខាបទញ្ច, ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ ចីវរំ បរិវត្តេត្វា អច្ឆិន្ទនសិក្ខាបទញ្ច។ **ទុគ្គហិ និរយេន ចាតិ** ទុគ្គហិតេន ទុប្បធារិតេន បរំ ឧជ្ឈាបនសិក្ខាបទញ្ច, និរយេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា អភិសបនសិក្ខាបទញ្ច។

គណំ វិភង្គ ទុព្ពលន្តិ "គណស្ស ចីវរលាភំ អន្តរាយំ ករេយ្យា"តិ ច "ធម្មិកំ ចីវរវិភង្គំ បដិពាហេយ្យា"តិ ច "ទុព្ពលចីវរបច្ចាសាយ ចីវរកាលសមយំ អតិក្កាមេយ្យា"តិ ច វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **កឋិនា ផាសុ បស្សយន្តិ** "ធម្មិកំ កឋិនុទ្ធារំ បដិពាហេយ្យ, ភិក្ខុនិយា សញ្ចិច្ច អផាសុំ ករេយ្យ, ភិក្ខុនិយា ឧបស្សយំ ទត្វា កុបិតា អនត្តមនា និក្កឌ្ឍេយ្យ វា"តិ វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **អក្កោសចណ្ឌី មច្ឆរីតិ** "ភិក្ខុំ អក្កោសេយ្យ វា បរិភាសេយ្យ វា, ចណ្ឌិកតា គណំ បរិភាសេយ្យ, កុលេ មច្ឆរិនី អស្សា"តិ វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **គព្ភិនិញ្ច បាយន្តិយាតិ** "គព្ភិនិំ វុដ្ឋាបេយ្យ, បាយន្តិំ វុដ្ឋាបេយ្យា"តិ វុត្តសិក្ខាបទានិ។

ទ្វេវស្សំ សិក្ខា សង្ឃេនាតិ "ទ្វេ វស្សានិ ឆសុ ធម្មេសុ អសិក្ខិតសិក្ខំ សិក្ខមានំ វុដ្ឋាបេយ្យ, សិក្ខិតសិក្ខំ សិក្ខមានំ សង្ឃេន អសម្មតំ វុដ្ឋាបេយ្យា"តិ វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **តយោ ចេវ គិហីគតាតិ** ឩនទ្វាទសវស្សំ គិហិគតំ, បរិបុណ្ណទ្វាទសវស្សំ គិហិគតំ "ទ្វេ វស្សានិ ឆសុ ធម្មេសុ អសិក្ខិតសិក្ខំ ទ្វេ វស្សានិ សិក្ខិតសិក្ខំ សង្ឃេន អសម្មត"ន្តិ វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **កុមារិភូតា តិស្សោតិ** "ឩនវីសតិវស្សំ កុមារិភូត"ន្តិអាទិនា នយេន វុត្តា តិស្សោ។ **ឩនទ្វាទសសម្មតាតិ** "ឩនទ្វាទសវស្សា វុដ្ឋាបេយ្យ, បរិបុណ្ណទ្វាទសវស្សា សង្ឃេន អសម្មតា វុដ្ឋាបេយ្យា"តិ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

អលំ តាវ សោកាវាសន្តិ "អលំ តាវ តេ អយ្យេ វុដ្ឋាបិតេនា"តិ ច, "ចណ្ឌិំ សោកាវាសំ សិក្ខមានំ វុដ្ឋាបេយ្យា"តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **ឆន្ទា អនុវស្សា ច ទ្វេតិ** "បារិវាសិកឆន្ទទានេន សិក្ខមានំ វុដ្ឋាបេយ្យ, អនុវស្សំ វុដ្ឋាបេយ្យ, ឯកំ វស្សំ ទ្វេ វុដ្ឋាបេយ្យា"តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **សមុដ្ឋានា តិកា កតាតិ** តិកសមុដ្ឋានា កតា។

សញ្ចរិត្តសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦០. សញ្ចរិ កុដិ វិហារោតិ សញ្ចរិត្តំ សញ្ញាចិកាយ កុដិករណំ មហល្លកវិហារករណញ្ច។ **ធោវនញ្ច បដិគ្គហោតិ** អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា បុរាណចីវរធោវាបនញ្ច ចីវរបដិគ្គហណញ្ច។ **វិញ្ញត្តុត្តរិ អភិហដ្ឋុន្តិ** អញ្ញាតកំ

គហបតី ចីវរវិញ្ញាបនំ គតុត្ថវិសាទិយនសិក្ខាបទញ្ច។ **ឧភិន្នំ ទូតកេន ចា**តិ “ចីវរចេតាបន្នំ ឧបក្ខដំ ហោតី”តិ អាគតសិក្ខាបទទ្វយញ្ច ទូតេន ចីវរចេតាបន្នបហិតសិក្ខាបទញ្ច។

កោសិយា សុទ្ធទ្វេភាគា, ឆព្ពស្សានិ និសីទនន្តិ “កោសិយមិស្សកំ សន្ថត”ន្តិអាទីនិ បញ្ច សិក្ខាបទានិ។ **រិញ្ចន្តិ រូបិកា ចេវា**តិ រិភង្គេ “រិញ្ចន្តិ ឧទ្ទេស”ន្តិ អាគតំ ឯឡកលោមធោវាបនំ រូបិយប្បដិគ្គហណសិក្ខាបទញ្ច។ **ឧភោ នានប្បការកា**តិ រូបិយសំវោហារកយវិក្កយសិក្ខាបទទ្វយំ។

ឩនពន្ធនវស្សិកាតិ ឩនបញ្ចពន្ធនបត្តសិក្ខាបទញ្ច វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទញ្ច។ **សុត្តំ វិកប្បនេន ចា**តិ សុត្តំ វិញ្ញាបេត្វា ចីវរវាយាបនញ្ច តន្តវាយេ ឧបសង្កមិត្វា ចីវរេ វិកប្បាបជ្ជនញ្ច។ **ទ្វារទានសិព្ពានិ ចា**តិ យាវ ទ្វារកោសា អគ្គឡដ្ឋបនាយ, “អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរំ ទទេយ្យ, ចីវរំ សិព្ពេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **បូវបច្ចយជោតិ ចា**តិ បូវេហិ វា មន្ថេហិ វា អភិហដ្ឋំ បវារណាសិក្ខាបទំ ចាតុមាសបច្ចយប្បវារណាជោតិ សមាទហនសិក្ខាបទានិ ច។

រតនំ សូចិ មញ្ចោ ច, តូលំ និសីទនកណ្ឌុ ច, វស្សិកា ច សុគតេនាតិ រតនសិក្ខាបទញ្ចេវ សូចិឃរសិក្ខាបទាទីនិ ច សត្ត សិក្ខាបទានិ។ **វិញ្ញត្តិ អញ្ញំ ចេតាបនា, ទ្វេ សង្ឃិកា មហាជនិកា, ទ្វេ បុគ្គលលហុកា គរុ**តិ “យា បន ភិក្ខុនី អញ្ញំ វិញ្ញាបេត្វា អញ្ញំ វិញ្ញាបេយ្យា”តិអាទីនិ នវ សិក្ខាបទានិ។ **ទ្វេ វិឃាសា សាដិកា ចា**តិ “ឧច្ចារំ វា បស្សាវំ វា សង្ការំ វា វិឃាសំ វា តិរោកុដ្ដេ វា តិរោបាការេ វា ឆឌ្ឌេយ្យ វា ឆឌ្ឌាបេយ្យ វា, ហរិតេ ឆឌ្ឌេយ្យ វា ឆឌ្ឌាបេយ្យ វា”តិ ឯវំ វុត្តានិ ទ្វេ វិឃាសសិក្ខាបទានិ ច ឧទកសាដិកាសិក្ខាបទញ្ច។ **សមណចីវរេន ចា**តិ “សមណចីវរំ ទទេយ្យា”តិ ឥទមេតំ សន្ធាយ វុត្តំ។

សមនុភាសនាសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦១. ភេទានុវត្តទុព្ពចទូសទុដ្ឋុល្លទិដ្ឋិ ចាតិ សង្ឃភេទានុវត្តកទុព្ពចកុលទូសកទុដ្ឋុល្លប្បដិច្ឆាទនទិដ្ឋិអប្បដិនិស្សជ្ជនសិក្ខាបទានិ។ **ឆន្ទំ ឧជ្ជគ្ឃិកា ទ្វេ ចា**តិ ឆន្ទំ អទត្វា គមនសិក្ខាបទំ ឧជ្ជគ្ឃិកាយ អន្តរឃរេ គមននិសីទនសិក្ខាបទទ្វយញ្ច។ **ទ្វេ ច សទ្ទា**តិ “អប្បសទ្ទោ អន្តរឃរេ គមិស្សាមិ, និសីទិស្សាមី”តិ សិក្ខាបទទ្វយញ្ច។ **ន ព្យាហរេ**តិ “ន សកពឡេន មុខេន ព្យាហរិស្សាមី”តិ សិក្ខាបទំ។

ឆមា នីចាសនេ ឋានំ, បច្ឆតោ ឧប្បថេន ចាតិ ឆមាយំ និសីទិត្វា, នីចេ អាសនេ និសីទិត្វា; ឋិតេន និសិន្នស្ស, បច្ឆតោ គច្ឆន្តេន បុរតោ គច្ឆន្តស្ស, ឧប្បថេន គច្ឆន្តេន បថេន គច្ឆន្តស្ស ធម្មទេសនាសិក្ខាបទានិ។ **វជ្ជានុវត្តិគហណា**តិ វជ្ជប្បដិច្ឆាទនឧអខត្តានុវត្តកហត្ថគ្គហណាទិសង្ខាតានិ តីណិ បារាជិកានិ។ **ឱសារេ បច្ចាចិក្ខនា**តិ “អនបលោកេត្វា ការកសង្ឃំ អនញ្ញាយ គណស្ស ឆន្ទំ ឱសារេយ្យា”តិ ច “ពុទ្ធំ បច្ចក្ខាមី”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

កិស្មិំ សំសដ្ឋា ទ្វេ វធីតិ “កិស្មិញ្ចិទេវ អធិករណេ បច្ចាកតា”តិ ច “ភិក្ខុនិយោ បនេវ សំសដ្ឋា វិហរន្តី”តិ ច “យា បន ភិក្ខុនី ឯវំ វទេយ្យ សំសដ្ឋាវ អយ្យេ តុម្ហេ វិហរថា”តិ ច “អត្តានំ វធិត្វា វធិត្វា រោទេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទានិ។ **វិសិព្បេ ទុក្ខិតាយ ចា**តិ “ភិក្ខុនិយា ចីវរំ វិសិព្ពេត្វា វា វិសិព្ពាបេត្វា វា”តិ ច “ទុក្ខិតំ សហជីវិនិ”ន្តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **បុន សំសដ្ឋា ន វូបសមេ**តិ “សំសដ្ឋា វិហរេយ្យ គហបតិនា វា គហបតិបុត្តេន វា”តិ ឯវំ បុន វុត្តសំសដ្ឋសិក្ខាបទញ្ច “ឯហាយ្យេ, ឥមំ អធិករណំ វូបសមេហី”តិ វុច្ចមានា, “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា “សា បច្ឆា អនន្តរាយិកិនី នេវ វូបសមេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច។ **អារាមញ្ច បវារណា**តិ “ជានំ សភិក្ខុកំ អារាមំ អនាបុច្ឆា បវិសេយ្យា”តិ ច “ឧភតោសង្ឃេ តីហិ ឋានេហិ ន បវារេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

អន្វទ្ធំ សហជីវិនី ទ្វេតិ “អន្វទ្ធមាសំ ភិក្ខុនិយា ភិក្ខុសង្ឃតោ ទ្វេ ធម្មា បច្ចាសីសិតព្ពា”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច, “សហជីវិនី វុដ្ឋាបេត្វា ទ្វេ វស្សានិ នេវ អនុគ្គណ្ហេយ្យ, សហជីវិនី វុដ្ឋាបេត្វា នេវ វូបកាសេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយញ្ច។ **ចីវរំ អនុពន្ធនា**តិ “សចេ មេ ត្វំ, អយ្យេ, ចីវរំ ទស្សសិ, ឯវាហំ តំ វុដ្ឋាបេស្សាមី”តិ ច “សចេ មំ ត្វំ, អយ្យេ, ទ្វេ វស្សានិ អនុពន្ធិស្សសិ, ឯវាហំ តំ វុដ្ឋាបេស្សាមី”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

កថិនសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦២. ឧព្ភតំ កថិនំ តីណីតិ “និដ្ឋិតចីវរស្មិំ ភិក្ខុនា ឧព្ភតស្មិំ កថិនេ”តិ វុត្តានិ អាទិតោវ តីណិ សិក្ខាបទានិ។ **បឋមំ បត្តភេសជ្ជ**ន្តិ “ទសាហបរមំ អតិរេកបត្តោ”តិ វុត្តំ បឋមបត្តសិក្ខាបទញ្ច “បដិសាយនីយានិ

ភេសជ្ជានី”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច។ **អច្ចេកញ្ចាបិ សាសង្ក**ន្តិ អច្ចេកចីវរសិក្ខាបទញ្ច តទនន្តរមេវ សាសង្កសិក្ខាបទញ្ច។ **បក្កមន្តេន វា ទុវេ**តិ “តំ បក្កមន្តោ នេវ ឧទ្ធរេយ្យា”តិ ភូតគាមវគ្គេ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

ឧបស្សយំ បរម្បរាតិ “ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ភិក្ខុនិយោ ឱវទេយ្យា”តិ ច “បរម្បរភោជនេ បាចិត្តិយ”ន្តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **អនតិរិត្តំ និមន្តនា**តិ “អនតិរិត្តំ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា”តិ ច “និមន្តិតោ សភត្តោ សមានោ”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **វិកប្បំ រញ្ញោ វិកាលេ**តិ “សាមំ ចីវរំ វិកប្បេត្វា”តិ ច “រញ្ញោ ខត្តិយស្សា”តិ ច “វិកាលេ គាមំ បវិសេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **វោសាសារញ្ញកេន ចា**តិ “វោសាសមានរូបា ឋិតា”តិ ច “តថារូបេសុ អារញ្ញកេសុ សេនាសនេសុ បុព្ពេ អប្បដិសំវិទិត”ន្តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

ឧស្សយា សន្និចយញ្ចាតិ “ឧស្សយវាទិកា”តិ ច “បត្តសន្និចយំ ករេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **បុរេ បច្ឆា វិកាលេ ចា**តិ “យា បន ភិក្ខុនី បុរេភត្តំ កុលានិ ឧបសង្កមិត្វា”តិ ច, “បច្ឆាភត្តំ កុលានិ ឧបសង្កមិត្វា”តិ ច, “វិកាលេ កុលានិ ឧបសង្កមិត្វា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **បញ្ចាហិកា សង្កមនី**តិ “បញ្ចាហិកា សង្ឃាដិចារំ អតិក្កមេយ្យា”តិ ច “ចីវរសង្កមនីយំ ធារេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **ទ្វេបិ អាវសថេន ចា**តិ “អាវសថចីវរំ អនិស្សជ្ជិត្វា បរិភុញ្ជេយ្យ, អាវសថំ អនិស្សជ្ជិត្វា ចារិកំ បក្កមេយ្យា”តិ ច ឯវំ អាវសថេន សទ្ធឹ វុត្តសិក្ខាបទានិ ច ទ្វេ។

បសាខេ អាសនេ ចេវាតិ “បសាខេ ជាតំ គណ្ឌំ វា”តិ ច “ភិក្ខុស្ស បុរតោ អនាបុច្ឆា អាសនេ និសីទេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៣. ឯឡកលោមា ទ្វេ សេយ្យាតិ ឯឡកលោមសិក្ខាបទញ្ចេវ ទ្វេ ច សហសេយ្យសិក្ខាបទានិ។ **អាហច្ច បិណ្ឌភោជន**ន្តិ អាហច្ចបាទកសិក្ខាបទញ្ច អាវសថបិណ្ឌភោជនសិក្ខាបទញ្ច។ **គណវិកាលសន្និធី**តិ គណភោជនវិកាលភោជនសន្និធិការកសិក្ខាបទត្តយំ ។ **ទន្តបោនេន ចេលកា**តិ ទន្តបោនសិក្ខាបទញ្ច អចេលកសិក្ខាបទញ្ច។ **ឧយ្យុត្តំ សេនំ ឧយ្យោធី**តិ “ឧយ្យុត្តំ សេនំ ទស្សនាយ គច្ឆេយ្យ, សេនាយ វសេយ្យ, ឧយ្យោធិកំ វា… បេ…. អនីកទស្សនំ វា គច្ឆេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **សុរា ឱរេន ន្ហាយនា**តិ សុរាបានសិក្ខាបទញ្ច ឱរេនទ្ធមាសនហានសិក្ខាបទញ្ច។ **ទុព្ពណ្ណេ ទ្វេ ទេសនិកា**តិ “តិណ្ណំ ទុព្ពណ្ណករណាន”ន្តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច វុត្តាវសេសបាដិទេសនីយទ្វយញ្ច។ **លសុណុបតិដ្ឋេ នច្ចនា**តិ លសុណសិក្ខាបទំ, “ភិក្ខុស្ស ភុញ្ជន្តស្ស បានីយេន វា វិធូបនេន វា ឧបតិដ្ឋេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទំ, “នច្ចំ វា គីតំ វា វាទិតំ វា ទស្សនាយ គច្ឆេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច។ តតោ បរំ បាឡឹ វិរជ្ឈិត្វា លិខន្តិ។ យថា បន អត្ថំ វណ្ណយិស្សាម; ឯវមេត្ថ អនុក្កមោ វេទិតព្ពោ។

ន្ហានមត្ថរណំ សេយ្យាតិ “នគ្គា នហាយេយ្យ, ឯកត្ថរណបាវុរណា តុវដ្ដេយ្យុំ, ឯកមញ្ចេ តុវដ្ដេយ្យុ”ន្តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **អន្តោរដ្ឋេ តថា ពហិ**តិ “អន្តោរដ្ឋេ សាសង្កសម្មតេ, តិរោរដ្ឋេ សាសង្កសម្មតេ”តិ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **អន្តោវស្សំ ចិត្តាគារ**ន្តិ “អន្តោវស្សំ ចារិកំ បក្កមេយ្យ, រាជាគារំ វា ចិត្តាគារំ វា…បេ…. បោក្ខរណឹ វា ទស្សនាយ គច្ឆេយ្យា”តិ ច វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **អាសន្ទឹ សុត្តកន្តនា**តិ “អាសន្ទឹ វា បល្លង្កំ វា បរិភុញ្ជេយ្យ, សុត្តំ កន្តេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។

វេយ្យាវច្ចំ សហត្ថា ចាតិ “គិហិវេយ្យាវច្ចំ ករេយ្យ, អគារិកស្ស វា បរិព្ពាជកស្ស វា បរិព្ពាជិកាយ វា សហត្ថា ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ទទេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ។ **អភិក្ខុកាវាសេន ចា**តិ “អភិក្ខុកេ អាវាសេ វស្សំ វសេយ្យា”តិ ឥទមេតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ឆត្តំ យានញ្ច សង្ឃាណិ**ន្តិ “ឆត្តុបាហនំ ធារេយ្យ, យានេន យាយេយ្យ, សង្ឃាណឹ ធារេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **អលង្ការគន្ធវាសិត**ន្តិ “ឥត្ថាលង្ការំ ធារេយ្យ, គន្ធចុណ្ណកេន នហាយេយ្យ, វាសិតកេន បិញ្ញាកេន នហាយេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **ភិក្ខុនី**តិអាទិនា “ភិក្ខុនិយា ឧម្មទ្ទាបេយ្យា”តិអាទីនិ ចត្តារិ សិក្ខាបទានិ វុត្តានិ។ **អសង្កច្ចិកា អាបត្តី**តិ “អសង្កច្ចិកា គាមំ បវិសេយ្យ បាចិត្តិយ”ន្តិ ឯវំ វុត្តអាបត្តិ ច។ **ចត្តារីសា ចតុត្តរី**តិ ឯតានិ សព្ពានិបិ ចតុចត្តាលីស សិក្ខាបទានិ វុត្តានិ។

កាយេន ន វាចាចិត្តេន, កាយចិត្តេន ន វាចតោតិ កាយេន ចេវ កាយចិត្តេន ច សមុដ្ឋហន្តិ; ន វាចាចិត្តេន ន វាចតោតិ អត្ថោ។ **ទ្វិសមុដ្ឋានិកា សព្ពេ, សមា ឯឡកលោមិកា**តិ ឥទំ ឧត្តានត្ថមេវ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៤. បទញ្ញត្រ អសម្មតាតិ “បទសោ ធម្មំ, មាតុគាមស្ស ឧត្តរិឆប្បញ្ចវាចាហិ ធម្មំ ទេសេយ្យ, អញ្ញត្រ វិញ្ញុនា បុរិសវិគ្គហេន, អសម្មតោ ភិក្ខុនិយោ ឱវទេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **តថា អត្ថង្គតេន ចា**តិ “អត្ថង្គតេ សូរិយេ ឱវទេយ្យា”តិ ឥទមេតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **តិរច្ឆានវិជ្ជា ទ្វេ**តិ “តិរច្ឆានវិជ្ជំ បរិយាបុណេយ្យ, វាចេយ្យា”តិ ឯវំ វុត្តសិក្ខាបទទ្វយំ ។ **អនោកាសោ ច បុច្ឆនា**តិ “អនោកាសកតំ ភិក្ខុំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យា”តិ ឥទមេតំ សន្ធាយ វុត្តំ។

អទ្ធានសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៥. អទ្ធាននាវំ បណីតន្តិ “ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ សំវិធាយ ឯកទ្ធានមគ្គំ បដិបជ្ជេយ្យ, ឯកំ នាវំ អភិរុហេយ្យ, បណីតភោជនានិ អគិលានោ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **មាតុគាមេន សំហរេ**តិ មាតុគាមេន សទ្ធិំ សំវិធាយ គមនញ្ច “សម្ពាធេ លោមំ សំហរាបេយ្យា”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច។ **ធញ្ញំ និមន្តិតា ចេវា**តិ “ធញ្ញំ វិញ្ញាបេត្វា វា”តិ ច “និមន្តិតា វា បវារិតា វា ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ខាទេយ្យ វា ភុញ្ជេយ្យ វា”តិ វុត្តសិក្ខាបទញ្ច។ **អដ្ឋ ចា**តិ ភិក្ខុនីនំ វុត្តា អដ្ឋ បាដិទេសនីយា វា។

ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៦. ថេយ្យសត្ថំ ឧបស្សុតីតិ ថេយ្យសត្ថេន សទ្ធិំ សំវិធាយ ឯកទ្ធានមគ្គគមនញ្ច ឧបស្សុតិតិដ្ឋនញ្ច។ **សូបវិញ្ញាបនេន ចា**តិ ឥទំ សូបោទនវិញ្ញត្តិំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **រត្តិឆន្នញ្ច ឱកាស**ន្តិ “រត្តន្ធការេ អប្បទីបេ, បដិច្ឆន្នេ ឱកាសេ, អជ្ឈោកាសេ បុរិសេន សទ្ធិ”ន្តិ ឯវំ វុត្តសិក្ខាបទត្តយំ។ **ព្យូហេន សត្តមា**តិ ឥទំ តទនន្តរមេវ “រថិកាយ វា ព្យូហេ វា សិង្ឃាដកេ វា បុរិសេន សទ្ធិ”ន្តិ អាគតសិក្ខាបទំ សន្ធាយ វុត្តំ។

ធម្មទេសនាសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៧. ធម្មទេសនាសមុដ្ឋានានិ ឯកាទស ឧត្តានានេវ។ ឯវំ តាវ សម្ភិន្នសមុដ្ឋានំ វេទិតព្ពំ។ និយតសមុដ្ឋានំ បន តិវិធំ, តំ ឯកេកស្សេវ សិក្ខាបទស្ស ហោតិ, តំ វិសុំយេវ ទស្សេតុំ **“ភូតំ កាយេន ជាយតី”**តិអាទិ វុត្តំ, តំ ឧត្តានមេវ។ **នេត្តិធម្មានុលោមិក**ន្តិ វិនយបាឡិធម្មស្ស អនុលោមន្តិ។

សមុដ្ឋានសីសវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អន្តរបេយ្យាលំ

កតិបុច្ឆាវារវណ្ណនា

២៧១. ឥទានិ អាបត្តិអាទិកោដ្ឋាសេសុ កោសល្លជននត្ថំ “កតិ អាបត្តិយោ”តិអាទិនា នយេន មាតិកំ ឋបេត្វា និទ្ទេសប្បដិនិទ្ទេសវសេន វិភង្គោ វុត្តោ។

តត្ថ **កតិ អាបត្តិយោ**តិ មាតិកាយ ច វិភង្គេ ច អាគតាបត្តិបុច្ឆា។ ឯស នយោ ទុតិយបទេបិ។ កេវលញ្ហេត្ថ អាបត្តិយោ ឯវ រាសិវសេន **ខន្ធា**តិ វុត្តា។ **វិនីតវត្ថូនី**តិ តាសំ អាបត្តីនំ **វិនយបុច្ឆា**; “វិនីតំ វិនយោ វូបសមោ”តិ ឥទញ្ហិ អត្ថតោ ឯកំ, វិនីតានិយេវ **វិនីតវត្ថូនី**តិ អយមេត្ថ បទត្ថោ។ ឥទានិ យេសុ សតិ អាបត្តិយោ ហោន្តិ, អសតិ ន ហោន្តិ, តេ ទស្សេតុំ **“កតិ អគារវា”**តិ បុច្ឆាទ្វយំ។ វិនីតវត្ថូនីតិ អយំ បន តេសំ អគារវានំ វិនយបុច្ឆា។ យស្មា បន តា អាបត្តិយោ វិបត្តី អាបត្តា នាម នត្ថិ, តស្មា “កតិ វិបត្តិយោ”តិ អយំ អាបត្តីនំ វិបត្តិភាវបុច្ឆា។ **កតិ អាបត្តិសមុដ្ឋានានី**តិ តាសំយេវ អាបត្តីនំ សមុដ្ឋានបុច្ឆា។ **វិវាទមូលានិ អនុវាទមូលានី**តិ ឥមា “វិវាទាធិករណំ អនុវាទាធិករណ”ន្តិ អាគតានំ វិវាទានុវាទានំ មូលបុច្ឆា។ **សារណីយា ធម្មា**តិ វិវាទានុវាទមូលានំ អភាវករធម្មបុច្ឆា។ **ភេទករវត្ថូនី**តិ អយំ “ភេទនសំវត្តនិកំ វា អធិករណ”ន្តិអាទីសុ វុត្តភេទករណបុច្ឆា។ **អធិករណានី**តិ ភេទករវត្ថូសុ សតិ ឧប្បជ្ជនធម្មបុច្ឆា។ **សមថា**តិ តេសំយេវ វូបសមនធម្មបុច្ឆា។ **បញ្ច អាបត្តិយោ**តិ មាតិកាយ អាគតវសេន វុត្តា។ **សត្តា**តិ វិភង្គេ អាគតវសេន។

អារកា ឯតេហិ រមតីតិ **អារតិ**; កុសា វា រតិ **អារតិ**។ វិនា ឯតេហិ រមតីតិ **វិរតិ** ។ បច្ចេកំ បច្ចេកំ វិរមតីតិ **បដិវិរតិ**។ វេរំ មណតិ វិនាសេតីតិ **វេរមណី**។ ន ឯតាយ ឯតេ អាបត្តិក្ខន្ធា ករិយន្តីតិ **អកិរិយា**។ យំ ឯតាយ អសតិ អាបត្តិក្ខន្ធករណំ ឧប្បជ្ជេយ្យ, តស្ស បដិបក្ខតោ **អករណំ**។ អាបត្តិក្ខន្ធអជ្ឈាបត្តិយា បដិបក្ខតោ **អនជ្ឈាបត្តិ**។ វេលនតោ **វេលា**; ចលយនតោ វិនាសនតោតិ អត្ថោ ។ និយ្យានំ សិនោតិ ពន្ធតិ និវារេតីតិ **សេតុ**។ អាបត្តិក្ខន្ធានមេតំ អធិវចនំ។ សោ សេតុ ឯតាយ បញ្ញត្តិយា ហញ្ញតីតិ **សេតុឃាតោ**។ សេសវិនីតវត្ថុនិទ្ទេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ពុទ្ធេ អគារវាទីសុ យោ ពុទ្ធេ ធរមានេ ឧបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, បរិនិព្ពុតេ ចេតិយដ្ឋានំ ពោធិដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, ចេតិយំ វា ពោធី វា ន វន្ទតិ, ចេតិយង្គណេ សឆត្តោ សឧបាហនោ ចរតិ, នត្ថេតស្ស ពុទ្ធេ គារវោតិ វេទិតព្ពោ។ យោ បន សក្កោន្តោយេវ ធម្មស្សវនំ ន គច្ឆតិ, សរភញ្ញំ ន ភណតិ, ធម្មកថំ ន កថេតិ, ធម្មស្សវនគ្គំ ភិន្ទិត្វា គច្ឆតិ, វិក្ខិត្តោ វា អនាទរោ វា និសីទតិ, នត្ថេតស្ស ធម្មេ គារវោ។ យោ ថេរនវមជ្ឈិមេសុ ចិត្តីការំ ន បច្ចុបដ្ឋាបេតិ, ឧបោសថាគារវិតក្កមាឡកាទីសុ កាយប្បាគព្ភិយំ ទស្សេតិ, យថាវុឌ្ឍំ ន វន្ទតិ, នត្ថេតស្ស សង្ឃេ គារវោ។ តិស្សោ សិក្ខា សមាទាយ អសិក្ខមានោយេវ បន សិក្ខាយ អគារវោតិ វេទិតព្ពោ។ បមាទេ ច សតិវិប្បវាសេ តិដ្ឋមានោយេវ អប្បមាទលក្ខណំ អព្រូហយមានោ អប្បមាទេ អគារវោតិ វេទិតព្ពោ។ តថា អាមិសប្បដិសន្ថារំ ធម្មប្បដិសន្ថារន្តិ ឥមំ ទុវិធំ បដិសន្ថារំ អករោន្តោយេវ **បដិសន្ថារេ អគារវោ**តិ វេទិតព្ពោ។ គារវនិទ្ទេសេ វុត្តវិបរិយាយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

២៧២. វិវាទមូលនិទ្ទេសេ **“សត្ថរិបិ អគារវោ”**តិអាទីនំ ពុទ្ធេ អគារវាទីសុ វុត្តនយេនេវ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ **អប្បតិស្សោ**តិ អនីចវុត្តិ; ន សត្ថារំ ជេដ្ឋកំ កត្វា វិហរតិ។ **អជ្ឈត្តំ វា**តិ អត្តនោ សន្តានេ វា អត្តនោ បក្ខេ វា; សកាយ បរិសាយាតិ អត្ថោ។ **ពហិទ្ធា វា**តិ បរសន្តានេ វា បរបក្ខេ វា។ **តត្រ តុម្ហេ**តិ តស្មឹ អជ្ឈត្តពហិទ្ធាភេទេ សបរសន្តានេ វា សបរបរិសាយ វា។ **បហានាយ វាយមេយ្យាថា**តិ មេត្តាភាវនាទីហិ នយេហិ បហានត្ថំ វាយមេយ្យាថ; មេត្តាភាវនាទិនយេន ហិ តំ អជ្ឈត្តម្បិ ពហិទ្ធាបិ បហីយតិ។ **អនវស្សវាយា**តិ អប្បវត្តិភាវាយ។

សន្ទិដ្ឋិបរាមាសីតិ សកមេវ ទិដ្ឋី បរាមសតិ; យំ អត្តនា ទិដ្ឋិគតំ គហិតំ, ឥទមេវ សច្ចន្តិ គណ្ហាតិ ។ **អាធានគ្គាហី**តិ ទឡ្ហគ្គាហី។

២៧៣. អនុវាទមូលនិទ្ទេសោ កិញ្ចាបិ វិវាទមូលនិទ្ទេសេនេវ សមានោ, អថ ខោ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ និស្សាយ វិវទន្តានំ កោធូបនាហាទយោ វិវាទមូលានិ។ តថា វិវទន្តា បន សីលវិបត្តិអាទីសុ អញ្ញតរវិបត្តឹ អាបជ្ជិត្វា “អសុកោ ភិក្ខុ អសុកំ នាម វិបត្តឹ អាបន្នោ”តិ វា, “បារាជិកំ អាបន្នោសិ, សង្ឃាទិសេសំ អាបន្នោសី”តិ វា អនុវទន្តិ។ ឯវំ អនុវទន្តានំ កោធូបនាហាទយោ អនុវាទមូលានីតិ អយមេត្ថ វិសេសោ។

២៧៤. សារណីយធម្មនិទ្ទេសេ មេត្តចិត្តេន កតំ កាយកម្មំ មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ **អាវិ ចេវ រហោ ចា**តិ សម្មុខា ច បរម្មុខា ច។ តត្ថ នវកានំ ចីវរកម្មាទីសុ សហាយភាវគមនំ សម្មុខា មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ ថេរានំ បន បាទធោវនពីជនវាតទានាទិភេទម្បិ សព្ពំ សាមីចិកម្មំ សម្មុខា មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ ឧភយេហិបិ ទុន្និក្ខិត្តានំ ទារុភណ្ឌាទីនំ តេសុ អវមញ្ញំ អកត្វា អត្តនា ទុន្និក្ខិត្តានំ វិយ បដិសាមនំ បរម្មុខា មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ **អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ**តិ អយំ មេត្តាកាយកម្មសង្ខាតោ ធម្មោ សរិតព្ពោ សតិជនកោ; យោ នំ ករោតិ, តំ បុគ្គលំ; យេសំ កតោ ហោតិ, តេ បសន្នចិត្តា “អហោ សប្បុរិសោ”តិ អនុស្សរន្តីតិ អធិប្បាយោ។ **បិយករណោ**តិ តំ បុគ្គលំ សព្រហ្មចារីនំ បិយំ ករោតិ។ **គរុករណោ**តិ តំ បុគ្គលំ សព្រហ្មចារីនំ គរុំ ករោតិ។ **សង្គហាយា**តិអាទីសុ សព្រហ្មចារីហិ សង្គហេតព្ពភាវាយ។ តេហិ សទ្ធឹ អវិវាទាយ សមគ្គភាវាយ ឯកីភាវាយ ច សំវត្តតិ។

មេត្តំ វចីកម្មន្តិអាទីសុ ទេវត្ថេរោ តិស្សត្ថេរោតិ ឯវំ បគ្គយ្ហ វចនំ សម្មុខា មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។ វិហារេ អសន្តេ បន តំ បដិបុច្ឆន្តស្ស “កុហឹ អម្ហាកំ ទេវត្ថេរោ, កុហឹ អម្ហាកំ តិស្សត្ថេរោ, កទា នុ ខោ អាគមិស្សតី”តិ ឯវំ មមាយនវចនំ បរម្មុខា មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។ មេត្តាសិនេហសិនិទ្ធានិ បន នយនានិ ឧម្មីលេត្វា បសន្នេន មុខេន ឱលោកនំ សម្មុខា មេត្តំ មនោកម្មំ នាម។ “ទេវត្ថេរោ តិស្សត្ថេរោ អរោគោ ហោតុ, អប្បាពាធោ”តិ សមន្នាហរណំ បរម្មុខា មេត្តំ មនោកម្មំ នាម។

អប្បដិវិភត្តភោគីតិ នេវ អាមិសំ បដិវិភជិត្វា ភុញ្ជតិ, ន បុគ្គលំ។ យោ ហិ “ឯត្តកំ បរេសំ ទស្សាមិ, ឯត្តកំ អត្តនា ភុញ្ជិស្សាមិ, ឯត្តកំ វា អសុកស្ស ច អសុកស្ស ច ទស្សាមិ, ឯត្តកំ អត្តនា ភុញ្ជិស្សាមី”តិ វិភជិត្វា ភុញ្ជតិ, អយំ បដិវិភត្តភោគី នាម។ អយំ បន ឯវំ អកត្វា អាភតំ បិណ្ឌបាតំ ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ ទត្វា គហិតាវសេសំ ភុញ្ជតិ។ “សីលវន្តេហី”តិ វចនតោ ទុស្សីលស្ស អទាតុម្បិ វដ្ដតិ, សារណីយធម្មបូរកេន បន សព្ពេសំ ទាតព្ព មេវាតិ វុត្តំ។ គិលាន-គិលានុបដ្ឋាក-អាគន្តុក-គមិកចីវរកម្មាទិបសុតានំ វិចេយ្យ ទាតុម្បិ វដ្ដតិ។ ន ហិ ឯតេ វិចិនិត្វា ទេន្តេន បុគ្គលវិភាគោ កតោ ហោតិ, ឰទិសានញ្ហិ កិច្ចលាភត្តា វិសេសោ កាតព្ពោយេវាតិ អយំ ករោតិ។

អខណ្ឌានីតិអាទីសុ យស្ស សត្តសុ អាបត្តិក្ខន្ធេសុ អាទិម្ហិ វា អន្តេ វា សិក្ខាបទំ ភិន្នំ ហោតិ, តស្ស សីលំ បរិយន្តេ ឆិន្នសាដកោ វិយ ខណ្ឌំ នាម។ យស្ស បន វេមជ្ឈេ ភិន្នំ, តស្ស មជ្ឈេ ឆិទ្ទសាដកោ វិយ ឆិទ្ទំ នាម ហោតិ។ យស្ស បដិបាដិយា ទ្វេ តីណិ ភិន្នានិ, តស្ស បិដ្ឋិយំ វា កុច្ឆិយំ វា ឧដ្ឋិតេន វិសភាគវណ្ណេន កាឡរត្តាទីនំ អញ្ញតរសរីរវណ្ណា គាវី វិយ សពលំ នាម ហោតិ។ យស្ស អន្តរន្តរា ភិន្នានិ, តស្ស អន្តរន្តរា វិសភាគវណ្ណពិន្ទុវិចិត្រា គាវី វិយ កម្មាសំ នាម ហោតិ។ យស្ស បន សព្ពេន សព្ពំ អភិន្នានិ សីលានិ, តស្ស តានិ សីលានិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ នាម ហោន្តិ។ តានិ បនេតានិ ភុជិស្សភាវករណតោ **ភុជិស្សានិ**។ វិញ្ញូហិ បសត្ថត្តា **វិញ្ញុប្បសត្ថានិ**។ តណ្ហាទិដ្ឋីហិ អបរាមដ្ឋត្តា **អបរាមដ្ឋានិ**។ ឧបចារសមាធឹ អប្បនាសមាធឹ វា សំវត្តយន្តីតិ **សមាធិសំវត្តនិកានី**តិ វុច្ចន្តិ។ **សីលសាមញ្ញគតោ វិហរតី**តិ តេសុ តេសុ ទិសាភាគេសុ វិហរន្តេហិ កល្យាណសីលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ សមានភាវូបគតសីលោ វិហរតិ។

យាយំ ទិដ្ឋីតិ មគ្គសម្បយុត្តា សម្មាទិដ្ឋិ។ **អរិយា**តិ និទ្ទោសា។ និយ្យាតីតិ **និយ្យានិកា**។ **តក្ករស្សា**តិ យោ តថាការី ហោតិ, តស្ស។ **ទុក្ខក្ខយាយា**តិ សព្ពទុក្ខស្ស ខយត្ថំ។ សេសំ យាវ សមថភេទបរិយោសានា ឧត្តានត្ថមេវ។

កតិបុច្ឆាវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ខន្ធកបុច្ឆាវារោ

បុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា

៣២០. ឧបសម្បទំ បុច្ឆិស្សន្តិ ឧបសម្បទក្ខន្ធកំ បុច្ឆិស្សំ។ **សនិទានំ សនិទ្ទេសន្តិ** និទានេន ច និទ្ទេសេន ច សទ្ធឹ បុច្ឆិស្សាមិ។ **សមុក្កដ្ឋបទានំ កតិ អាបត្តិយោតិ** យានិ តត្ថ សមុក្កដ្ឋានិ ឧត្តមានិ បទានិ វុត្តានិ, តេសំ សមុក្កដ្ឋបទានំ ឧត្តមបទានំ សង្ខេបតោ កតិ អាបត្តិយោ ហោន្តីតិ។ យេន យេន ហិ បទេន យា យា អាបត្តិ បញ្ញត្តា, សា សា តស្ស តស្ស បទស្ស អាបត្តីតិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ “សមុក្កដ្ឋបទានំ កតិ អាបត្តិយោ”តិ។ **ទ្វេ អាបត្តិយោតិ** ឩនវីសតិវស្សំ ឧបសម្បាទេន្តស្ស បាចិត្តិយំ, សេសេសុ សព្ពបទេសុ ទុក្កដំ។

តិស្សោតិ “នស្សន្តេតេ វិនស្សន្តេតេ, កោ តេហិ អត្ថោ”តិ ភេទបុរេក្ខារានំ ឧបោសថករណេ ថុល្លច្ចយំ, ឧក្ខិត្តកេន សទ្ធឹ ឧបោសថករណេ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឯវំ ឧបោសថក្ខន្ធកេ តិស្សោ អាបត្តិយោ។ **ឯកាតិ** វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកេ ឯកា ទុក្កដាបត្តិយេវ។

តិស្សោតិ ភេទបុរេក្ខារស្ស បវារយតោ ថុល្លច្ចយំ, ឧក្ខិត្តកេន សទ្ធឹ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឯវំ បវារណាក្ខន្ធកេបិ តិស្សោ អាបត្តិយោ។

តិស្សោតិ វច្ឆតរឹ ឧគ្គហេត្វា មារេន្តានំ បាចិត្តិយំ, រត្តេន ចិត្តេន អង្គជាតឆុបនេ ថុល្លច្ចយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឯវំ ចម្មសំយុត្តេបិ តិស្សោ អាបត្តិយោ។ ភេសជ្ជក្ខន្ធកេបិ សមន្តា ទ្វង្គុលេ ថុល្លច្ចយំ, ភោជ្ជយាគុយា បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឯវំ តិស្សោ អាបត្តិយោ។

កឋិនំ កេវលំ បញ្ញត្តិមេវ, នត្ថិ តត្ថ អាបត្តិ។ **ចីវរសំយុត្តេ** កុសចីរវាកចីរេសុ ថុល្លច្ចយំ, អតិរេកចីវរេ និស្សគ្គិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឥមា តិស្សោ អាបត្តិយោ។

ចម្បេយ្យកេ ឯកា ទុក្កដាបត្តិយេវ។ កោសម្ពក-កម្មក្ខន្ធក-បារិវាសិកសមុច្ចយក្ខន្ធកេសុបិ ឯកា ទុក្កដាបត្តិយេវ។

សមថក្ខន្ធកេ ឆន្ទទាយកោ ខិយ្យតិ, ខិយ្យនកំ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឥមា ទ្វេ អាបត្តិយោ។ **ខុទ្ទកវត្ថុកេ** អត្តនោ អង្គជាតំ ឆិន្ទតិ, ថុល្លច្ចយំ, រោមន្ថេ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឥមា តិស្សោ អាបត្តិយោ។ **សេនាសនក្ខន្ធកេ** គរុភណ្ឌវិស្សជ្ជនេ ថុល្លច្ចយំ, សង្ឃិកា វិហារា និក្កឌ្ឍនេ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ឥមា តិស្សោ អាបត្តិយោ។

សង្ឃភេទេ ភេទកានុវត្តកានំ ថុល្លច្ចយំ, គណភោជនេ បាចិត្តិយន្តិ ឥមា ទ្វេ អាបត្តិយោ។ **សមាចារំ បុច្ឆិស្សន្តិ** វុត្តេ វត្តក្ខន្ធកេ ឯកា ទុក្កដាបត្តិយេវ។ សា សព្ពវត្តេសុ អនាទរិយេន ហោតិ។ តថា **បាតិមោក្ខដ្ឋបនេ។ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ** អប្បវារណាយ បាចិត្តិយំ, សេសេសុ ទុក្កដន្តិ ទ្វេ អាបត្តិយោ។ បញ្ចសតិកសត្តសតិកេសុ កេវលំ ធម្មោ សង្គហំ អារោបិតោ, នត្ថិ តត្ថ អាបត្តីតិ។

ខន្ធកបុច្ឆាវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឯកុត្តរិកនយោ

ឯកកវារវណ្ណនា

៣២១. អាបត្តិករា ធម្មា ជានិតព្ពាតិអាទិម្ហិ ឯកុត្តរិកនយេ អាបត្តិករា ធម្មា នាម ឆ អាបត្តិសមុដ្ឋានានិ។ ឯតេសញ្ហិ វសេន បុគ្គលោ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, តស្មា “អាបត្តិករា”តិ វុត្តា។ **អនាបត្តិករា** នាម សត្ត សមថា។ **អាបត្តិ ជានិតព្ពា**តិ តស្មិំ តស្មិំ សិក្ខាបទេ ច វិភង្គេ ច វុត្តា អាបត្តិ ជានិតព្ពា។ **អនាបត្តី**តិ “អនាបត្តិ ភិក្ខុ អសាទិយន្តស្សា”តិអាទិនា នយេន អនាបត្តិ ជានិតព្ពា។ **លហុកា**តិ លហុកេន វិនយកម្មេន វិសុជ្ឈនតោ បញ្ចវិធា អាបត្តិ។ **គរុកា**តិ គរុកេន វិនយកម្មេន វិសុជ្ឈនតោ សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិ។ កេនចិ អាការេន អនាបត្តិភាវំ ឧបនេតុំ អសក្កុណេយ្យតោ បារាជិកាបត្តិ ច។ **សាវសេសា**តិ ឋបេត្វា បារាជិកំ សេសា។ **អនវសេសា**តិ បារាជិកាបត្តិ។ ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា **ទុដ្ឋុល្លា**; អវសេសា **អទុដ្ឋុល្លា**។ **សប្បដិកម្មទុកំ** សាវសេសទុកសទិសំ។ **ទេសនាគាមិនិទុកំ** លហុកទុកសទិសំ។

អន្តរាយិកាតិ សត្តបិ អាបត្តិយោ សញ្ចិច្ច វីតិក្កន្តា សគ្គន្តរាយញ្ចេវ មោក្ខន្តរាយញ្ច ករោន្តីតិ អន្តរាយិកា។ អជានន្តេន វីតិក្កន្តា បន បណ្ណត្តិវជ្ជាបត្តិ នេវ សគ្គន្តរាយំ ន មោក្ខន្តរាយំ ករោតីតិ **អនន្តរាយិកា**។ អន្តរាយិកំ អាបន្នស្សាបិ ទេសនាគាមិនិំ ទេសេត្វា វុដ្ឋានគាមិនិតោ វុដ្ឋាយ សុទ្ធិបត្តស្ស សាមណេរភូមិយំ ឋិតស្ស ច អវារិតោ សគ្គមោក្ខមគ្គោតិ។ **សាវជ្ជបញ្ញត្តី**តិ លោកវជ្ជា។ **អនវជ្ជបញ្ញត្តី**តិ បណ្ណត្តិវជ្ជា។ **កិរិយតោ សមុដ្ឋិតា** នាម យំ ករោន្តោ អាបជ្ជតិ បារាជិកាបត្តិ វិយ។ **អកិរិយតោ**តិ យំ អករោន្តោ អាបជ្ជតិ, ចីវរអធិដ្ឋានាបត្តិ វិយ។ **កិរិយាកិរិយតោ**តិ យំ ករោន្តោ ច អករោន្តោ ច អាបជ្ជតិ, កុដិការាបត្តិ វិយ។

បុព្ពាបត្តីតិ បឋមំ អាបន្នាបត្តិ។ **អបរាបត្តី**តិ បារិវាសិកាទីហិ បច្ឆា អាបន្នាបត្តិ។ **បុព្ពាបត្តីនំ អន្តរាបត្តិ** នាម មូលវិសុទ្ធិយា អន្តរាបត្តិ។ **អបរាបត្តីនំ អន្តរាបត្តិ** នាម អគ្ឃវិសុទ្ធិយា អន្តរាបត្តិ។ កុរុន្ទិយំ បន “**បុព្ពាបត្តិ** នាម បឋមំ អាបន្នា។ **អបរាបត្តិ** នាម មានត្តារហកាលេ អាបន្នា។ **បុព្ពាបត្តីនំ អន្តរាបត្តិ** នាម បរិវាសេ អាបន្នា។ **អបរាបត្តីនំ អន្តរាបត្តិ** នាម មានត្តចារេ អាបន្នា”តិ វុត្តំ។ តទម្បិ ឯកេន បរិយាយេន យុជ្ជតិ។

ទេសិតា គណនូបគា នាម យា ធុរនិក្ខេបំ កត្វា បុន ន អាបជ្ជិស្សាមីតិ ទេសិតា ហោតិ។ **អគណនូបគា** នាម យា ធុរនិក្ខេបំ អកត្វា សឧស្សាហេនេវ ចិត្តេន អបរិសុទ្ធេន ទេសិតា ហោតិ។ អយញ្ហិ ទេសិតាបិ ទេសិតគណនំ ន ឧបេតិ។ អដ្ឋមេ វត្ថុស្មិំ ភិក្ខុនិយា បារាជិកមេវ ហោតិ។ **បញ្ញត្តិ ជានិតព្ពា**តិអាទីសុ នវសុ បទេសុ បឋមបារាជិកបុច្ឆាយ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។

ថុល្លវជ្ជាតិ ថុល្លទោសេ បញ្ញត្តា គរុកាបត្តិ។ **អថុល្លវជ្ជា**តិ លហុកាបត្តិ។ **គិហិបដិសំយុត្តា**តិ សុធម្មត្ថេរស្ស អាបត្តិ, យា ច ធម្មិកស្ស បដិស្សវស្ស អសច្ចាបនេ អាបត្តិ, អវសេសា **ន គិហិបដិសំយុត្តា**។ បញ្ចានន្តរិយកម្មាបត្តិ **និយតា**, សេសា **អនិយតា**។ **អាទិករោ**តិ សុទិន្នត្ថេរាទិ អាទិកម្មិកោ។ **អនាទិករោ**តិ មក្កដិសមណាទិ អនុបញ្ញត្តិការកោ។ **អធិច្ចាបត្តិកោ** នាម យោ កទាចិ ករហចិ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ។ **អភិណ្ហាបត្តិកោ** នាម យោ និច្ចំ អាបជ្ជតិ។

ចោទកោ នាម យោ វត្ថុនា វា អាបត្តិយា វា បរំ ចោទេតិ។ យោ បន ឯវំ ចោទិតោ អយំ **ចុទិតកោ** នាម។ បញ្ចទសសុ ធម្មេសុ អប្បតិដ្ឋហិត្វា អភូតេន វត្ថុនា ចោទេន្តោ **អធម្មចោទកោ** នាម, តេន តថា ចោទិតោ **អធម្មចុទិតកោ** នាម។ វិបរិយាយេន **ធម្មចោទកចុទិតកា** វេទិតព្ពា។ មិច្ឆត្តនិយតេហិ វា សម្មត្តនិយតេហិ វា ធម្មេហិ សមន្នាគតោ **និយតោ**, វិបរីតោ **អនិយតោ**។

សាវកា **ភព្ពាបត្តិកា** នាម, ពុទ្ធា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច **អភព្ពាបត្តិកា** នាម។ ឧក្ខេបនីយកម្មកតោ **ឧក្ខិត្តកោ** នាម, អវសេសចតុព្ពិធតជ្ជនីយាទិកម្មកតោ **អនុក្ខិត្តកោ** នាម។ អយញ្ហិ ឧបោសថំ វា បវារណំ វា ធម្មបរិភោគំ វា អាមិសបរិភោគំ វា ន កោបេតិ។ “មេត្តិយំ ភិក្ខុនិំ នាសេថ, ទូសកោ នាសេតព្ពោ, កណ្ដកោ សមណុទ្ទេសោ នាសេតព្ពោ”តិ ឯវំ លិង្គទណ្ឌកម្ម-សំវាសនាសនាហិ នាសិតព្ពោ **នាសិតកោ** នាម។ សេសា សព្ពេ **អនាសិតកា**។ យេន សទ្ធិំ ឧបោសថាទិកោ សំវាសោ អត្ថិ, អយំ **សមានសំវាសកោ**, ឥតរោ **នានាសំវាសកោ** ។ សោ កម្មនានាសំវាសកោ លទ្ធិនានាសំវាសកោតិ ទុវិធោ ហោតិ។ **ឋបនំ ជានិតព្ពន្តិ** “ឯកំ ភិក្ខវេ អធម្មិកំ បាតិមោក្ខដ្ឋបន”ន្តិអាទិនា នយេន វុត្តំ បាតិមោក្ខដ្ឋបនំ ជានិតព្ពន្តិ អត្ថោ។

ឯកកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទុកវារវណ្ណនា

៣២២. ទុកេសុ សចិត្តកា អាបត្តិ **សញ្ញាវិមោក្ខា**, អចិត្តកា **នោសញ្ញាវិមោក្ខា**។ **លទ្ធសមាបត្តិកស្ស អាបត្តិ** នាម ភូតារោចនាបត្តិ, **អលទ្ធសមាបត្តិកស្ស អាបត្តិ** នាម អភូតារោចនាបត្តិ។ **សទ្ធម្មបដិសញ្ញុត្តា** នាម បទសោធម្មាទិកា, **អសទ្ធម្មបដិសញ្ញុត្តា** នាម ទុដ្ឋុល្លវាចាបត្តិ។ **សបរិក្ខារបដិសញ្ញុត្តា** នាម និស្សគ្គិយវត្ថុនោ អនិស្សជ្ជិត្វា បរិភោគេ, បត្តចីវរានំ និទហនេ, កិលិដ្ឋចីវរានំ អធោវនេ, មលគ្គហិតបត្តស្ស អបចនេតិ ឯវំ អយុត្តបរិភោគេ អាបត្តិ។ **បរបរិក្ខារបដិសញ្ញុត្តា** នាម សង្ឃិកមញ្ចបីឋាទីនំ អជ្ឈោកាសេ សន្ថរណអនាបុច្ឆាគមនាទីសុ អាបជ្ជិតព្ពា អាបត្តិ។ **សបុគ្គលបដិសញ្ញុត្តា** នាម “មុទុបិដ្ឋិកស្ស លម្ពិស្ស ឱរុនា អង្គជាតំ បីឡេន្តស្សា”តិអាទិនា នយេន វុត្តាបត្តិ។ **បរបុគ្គលបដិសញ្ញុត្តា** នាម មេថុនធម្មកាយសំសគ្គបហារទានាទីសុ វុត្តាបត្តិ, “សិខរណីសី”តិ **សច្ចំ ភណន្តោ គរុកំ** អាបជ្ជតិ, “សម្បជានមុសាវាទេ បាចិត្តិយ”ន្តិ **មុសា ភណន្តោ លហុកំ**។ អភូតារោចនេ **មុសា ភណន្តោ គរុកំ**។ ភូតារោចនេ **សច្ចំ ភណន្តោ លហុកំ**។

“សង្ឃកម្មំ វគ្គំ ករិស្សាមី”តិ អន្តោសីមាយ ឯកមន្តេ និសីទន្តោ **ភូមិគតោ អាបជ្ជតិ** នាម។ សចេ បន អង្គុលិមត្តម្បិ អាកាសេ តិដ្ឋេយ្យ, ន អាបជ្ជេយ្យ, តេន វុត្តំ “នោ វេហាសគតោ”តិ។ វេហាសកុដិយា អាហច្ចបាទកំ មញ្ចំ វា បីឋំ វា អភិនិសីទន្តោ **វេហាសគតោ អាបជ្ជតិ** នាម។ សចេ បន តំ ភូមិយំ បញ្ញាបេត្វា និបជ្ជេយ្យ ន អាបជ្ជេយ្យ, តេន វុត្តំ – “នោ ភូមិគតោ”តិ។ គមិយោ គមិយវត្តំ អបូរេត្វា គច្ឆន្តោ **និក្ខមន្តោ អាបជ្ជតិ នាម, នោ បវិសន្តោ**។ អាគន្តុកោ អាគន្តុកវត្តំ អបូរេត្វា សឆត្តុបាហនោ បវិសន្តោ **បវិសន្តោ អាបជ្ជតិ នាម, នោ និក្ខមន្តោ**។

អាទិយន្តោ អាបជ្ជតិ នាម ភិក្ខុនី អតិគម្ភីរំ ឧទកសុទ្ធិកំ អាទិយមានា; ទុព្ពណ្ណករណំ អនាទិយិត្វា ចីវរំ បរិភុញ្ជន្តោ បន **អនាទិយន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ មូគព្ពតាទីនិ តិត្ថិយវត្តានិ សមាទិយន្តោ **សមាទិយន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ បារិវាសិកាទយោ បន តជ្ជនីយាទិកម្មកតា វា អត្តនោ វត្តំ អសមាទិយន្តា អាបជ្ជន្តិ, តេ សន្ធាយ វុត្តំ “អត្ថាបត្តិ ន សមាទិយន្តោ អាបជ្ជតី”តិ។ អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរំ សិព្ពន្តោ វេជ្ជកម្មភណ្ឌាគារិកកម្មចិត្តកម្មាទីនិ វា ករោន្តោ **ករោន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ ឧបជ្ឈាយវត្តាទីនិ អករោន្តោ **អករោន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរំ ទទមានោ **ទេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ សទ្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកានំ ចីវរាទីនិ អទេន្តោ **អទេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរំ គណ្ហន្តោ **បដិគ្គណ្ហន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ “ន ភិក្ខវេ ឱវាទោ ន គហេតព្ពោ”តិ វចនតោ ឱវាទំ អគណ្ហន្តោ **ន បដិគ្គណ្ហន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។

និស្សគ្គិយវត្ថុំ អនិស្សជ្ជិត្វា បរិភុញ្ជន្តោ **បរិភោគេន អាបជ្ជតិ** នាម។ បញ្ចាហិកំ សង្ឃាដិចារំ អតិក្កាមយមានា **អបរិភោគេន អាបជ្ជតិ** នាម។ សហគារសេយ្យំ **រត្តឹ អាបជ្ជតិ នាម, នោ ទិវា**, ទ្វារំ អសំវរិត្វា បដិសល្លីយន្តោ **ទិវា អាបជ្ជតិ, នោ រត្តឹ**។ ឯករត្តឆារត្តសត្តាហទសាហមាសាតិក្កមេសុ វុត្តអាបត្តី អាបជ្ជន្តោ **អរុណុគ្គេ អាបជ្ជតិ** នាម, បវារេត្វា ភុញ្ជន្តោ **ន អរុណុគ្គេ អាបជ្ជតិ** នាម។

ភូតគាមញ្ចេវ អង្គជាតញ្ច ឆិន្ទន្តោ **ឆិន្ទន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម, កេសេ វា នខេ វា ន ឆិន្ទន្តោ **ន ឆិន្ទន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ អាបត្តឹ ឆាទេន្តោ **ឆាទេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម, “តិណេន វា បណ្ណេន វា បដិច្ឆាទេត្វា អាគន្តព្ពំ, នត្វេវ នគ្គេន អាគន្តព្ពំ, យោ អាគច្ឆេយ្យ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ ឥមំ បន អាបត្តឹ **ន ឆាទេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។ កុសចីរាទីនិ ធារេន្តោ **ធារេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម, “អយំ តេ ភិក្ខុ បត្តោ យាវ ភេទនាយ ធារេតព្ពោ”តិ ឥមំ អាបត្តឹ **ន ធារេន្តោ អាបជ្ជតិ** នាម។

“អត្តនា វា អត្តានំ នានាសំវាសកំ ករោតី”តិ ឯកសីមាយំ ទ្វីសុ សង្ឃេសុ និសិន្នេសុ ឯកស្មឹ បក្ខេ និសីទិត្វា បរបក្ខស្ស លទ្ធឹ គណ្ហន្តោ យស្មឹ បក្ខេ និសិន្នោ តេសំ អត្តនាវ អត្តានំ នានាសំវាសកំ ករោតិ នាម។ យេសំ សន្តិកេ និសិន្នោ តេសំ គណបូរកោ ហុត្វា កម្មំ កោបេតិ, ឥតរេសំ ហត្ថបាសំ អនាគតត្តា។ សមានសំវាសកេបិ ឯសេវ នយោ។ យេសញ្ហិ សោ លទ្ធឹ រោចេតិ, តេសំ សមានសំវាសកោ ហោតិ, ឥតរេសំ នានាសំវាសកោ។ **សត្ត អាបត្តិយោ សត្ត អាបត្តិក្ខន្ធា**តិ អាបជ្ជិតព្ពតោ អាបត្តិយោ, រាសដ្ឋេន ខន្ធាតិ ឯវំ ទ្វេយេវ នាមានិ ហោន្តីតិ នាមវសេន ទុកំ ទស្សិតំ។ **កម្មេន វា សលាកគ្គាហេន វា**តិ ឯត្ថ ឧទ្ទេសោ ចេវ កម្មញ្ច ឯកំ, វោហារោ ចេវ អនុស្សាវនា ច សលាកគ្គាហោ ច ឯកំ, វោហារានុស្សាវនសលាកគ្គាហា បុព្ពភាគា, កម្មញ្ចេវ ឧទ្ទេសោ ច បមាណំ។

អទ្ធានហីនោ នាម ឩនវីសតិវស្សោ។ **អង្គហីនោ** នាម ហត្ថច្ឆិន្នាទិភេទោ។ **វត្ថុវិបន្នោ** នាម បណ្ឌកោ តិរច្ឆានគតោ ឧភតោព្យញ្ជនកោ ច។ អវសេសា ថេយ្យសំវាសកាទយោ អដ្ឋ អភព្ពបុគ្គលា **ករណទុក្កដកា** នាម។ ទុក្កដកិរិយា ទុក្កដកម្មា, ឥមស្មិំយេវ អត្តភាវេ កតេន អត្តនោ កម្មេន អភព្ពដ្ឋានំ បត្តាតិ អត្ថោ។ **អបរិបូរោ** នាម អបរិបុណ្ណបត្តចីវរោ។ **នោ ច យាចតិ** នាម ឧបសម្បទំ ន យាចតិ។ **អលជ្ជិស្ស ច ពាលស្ស ចាតិ** អលជ្ជី សចេបិ តេបិដកោ ហោតិ, ពាលោ ច សចេបិ សដ្ឋិវស្សោ ហោតិ, ឧភោបិ និស្សាយ ន វត្ថព្ពំ។ **ពាលស្ស ច លជ្ជិស្ស ចាតិ** ឯត្ថ ពាលស្ស “ត្វំ និស្សយំ គណ្ហា”តិ អាណាយបិ និស្សយោ ទាតព្ពោ, លជ្ជិស្ស បន យាចន្តស្សេវ។ **សាតិសារន្តិ** សទោសំ; យំ អជ្ឈាចរន្តោ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។

កាយេន បដិក្កោសនា នាម ហត្ថវិការាទីហិ បដិក្កោសនា។ **កាយេន បដិជានាតីតិ** ហត្ថវិការាទីហិ បដិជានាតិ។ **ឧបឃាតិកា** នាម ឧបឃាតា។ **សិក្ខូបឃាតិកា** នាម សិក្ខូបឃាតោ។ **ភោគូបឃាតិកា** នាម បរិភោគូបឃាតោ, តត្ថ តិស្សោ សិក្ខា អសិក្ខតោ សិក្ខូបឃាតិកាតិ វេទិតព្ពា។ សង្ឃិកំ វា បុគ្គលិកំ វា ទុប្បរិភោគំ ភុញ្ជតោ ភោគូបឃាតិកាតិ វេទិតព្ពា។ **ទ្វេ វេនយិកាតិ** ទ្វេ អត្ថា វិនយសិទ្ធា។ **បញ្ញត្តំ** នាម សកលេ វិនយបិដកេ កប្បិយាកប្បិយវសេន បញ្ញត្តំ។ **បញ្ញត្តានុលោមំ** នាម ចតូសុ មហាបទេសេសុ ទដ្ឋព្ពំ។ **សេតុឃាតោតិ** បច្ចយឃាតោ; យេន ចិត្តេន អកប្បិយំ ករេយ្យ, តស្ស ចិត្តស្សាបិ អនុប្បាទនន្តិ អត្ថោ។ **មត្តការិតាតិ** មត្តាយ បមាណេន ករណំ; បមាណេ ឋានន្តិ អត្ថោ។ **កាយេន អាបជ្ជតីតិ** កាយទ្វារិកំ កាយេន អាបជ្ជតិ; វចីទ្វារិកំ វាចាយ។ **កាយេន វុដ្ឋាតីតិ** តិណវត្ថារកសមថេ វិនាបិ ទេសនាយ កាយេនេវ វុដ្ឋាតិ; ទេសេត្វា វុដ្ឋហន្តោ បន វាចាយ វុដ្ឋាតិ។ **អព្ភន្តរបរិភោគោ** នាម អជ្ឈោហរណបរិភោគោ។ **ពាហិរបរិភោគោ** នាម សីសមក្ខនាទិ។

អនាគតំ ភារំ វហតីតិ អថេរោវ សមានោ ថេរេហិ វហិតព្ពំ ពីជនគាហធម្មជ្ឈេសនាទិភារំ វហតិ; តំ និត្ថរិតុំ វីរិយំ អារភតិ។ **អាគតំ ភារំ ន វហតីតិ** ថេរោ ថេរកិច្ចំ ន ករោតិ, “អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ថេរេន ភិក្ខុនា សាមំ វា ធម្មំ ភាសិតុំ, បរំ វា អជ្ឈេសិតុំ, អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ថេរាធេយ្យំ បាតិមោក្ខ”ន្តិ ឯវមាទិ សព្ពំ បរិហាបេតីតិ អត្ថោ។ **ន កុក្កុច្ចាយិតព្ពំ កុក្កុច្ចាយតីតិ** ន កុក្កុច្ចាយិតព្ពំ កុក្កុច្ចាយិត្វា ករោតិ។ **កុក្កុច្ចាយិតព្ពំ ន កុក្កុច្ចាយតីតិ** កុក្កុច្ចាយិតព្ពំ ន កុក្កុច្ចាយិត្វា ករោតិ។ ឯតេសំ ទ្វិន្នំ ទិវា ច រត្តោ ច អាសវា វឌ្ឍន្តីតិ អត្ថោ។ អនន្តរទុកេបិ វុត្តបដិបក្ខវសេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ សេសំ តត្ថ តត្ថ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវាតិ។

ទុកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

តិកវារវណ្ណនា

៣២៣. តិកេសុ **អត្ថាបត្តិ តិដ្ឋន្តេ ភគវតិ អាបជ្ជតីតិ** អត្ថិ អាបត្តិ, យំ តិដ្ឋន្តេ ភគវតិ អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ ឯសេវ នយោ សព្ពត្ថ។ តត្ថ លោហិតុប្បាទាបត្តិំ តិដ្ឋន្តេ អាបជ្ជតិ។ “ឯតរហិ ខោ បនានន្ទ, ភិក្ខូ អញ្ញមញ្ញំ អាវុសោវាទេន សមុទាចរន្តិ, ន វោ មមច្ចយេន ឯវំ សមុទាចរិតព្ពំ, នវកេន, អានន្ទ, ភិក្ខុនា ថេរោ ភិក្ខូ ‘ភន្តេ’តិ វា ‘អាយស្មា’តិ វា សមុទាចរិតព្ពោ”តិ វចនតោ ថេរំ អាវុសោវាទេន សមុទាចរណបច្ចយា អាបត្តិំ បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ អាបជ្ជតិ, នោ តិដ្ឋន្តេ។ ឥមា ទ្វេ អាបត្តិយោ ឋបេត្វា អវសេសា ធរន្តេបិ ភគវតិ អាបជ្ជតិ, បរិនិព្ពុតេបិ។

បវារេត្វា អនតិរិត្តំ ភុញ្ជន្តោ អាបត្តិំ កាលេ អាបជ្ជតិ នោ វិកាលេ។ វិកាលភោជនាបត្តិំ បន វិកាលេ អាបជ្ជតិ នោ កាលេ។ អវសេសា កាលេ ចេវ អាបជ្ជតិ វិកាលេ ច។ សហាគារសេយ្យំ រត្តិំ អាបជ្ជតិ, ទ្វារំ អសំវរិត្វា បដិសល្លីយនំ ទិវា។ សេសា រត្តិញ្ចេវ ទិវា ច។ “ទសវស្សោម្ហិ អតិរេកទសវស្សោម្ហី”តិ ពាលោ អព្យត្តោ បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ ទសវស្សោ អាបជ្ជតិ នោ ឩនទសវស្សោ ។ “អហំ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ”តិ នវោ វា មជ្ឈិមោ វា បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ ឩនទសវស្សោ អាបជ្ជតិ នោ ទសវស្សោ។ សេសា ទសវស្សោ ចេវ អាបជ្ជតិ ឩនទសវស្សោ ច។ “បញ្ចវស្សោម្ហី”តិ ពាលោ អព្យត្តោ អនិស្សាយ វសន្តោ បញ្ចវស្សោ អាបជ្ជតិ។ “អហំ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ”តិ នវកោ អនិស្សាយ វសន្តោ ឩនបញ្ចវស្សោ អាបជ្ជតិ។ សេសំ បញ្ចវស្សោ ចេវ អាបជ្ជតិ ឩនបញ្ចវស្សោ ច។ អនុបសម្បន្នំ បទសោធម្មំ វាចេន្តោ, មាតុគាមស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោ ឯវរូបំ អាបត្តិំ កុសលចិត្តោ អាបជ្ជតិ, បារាជិក-សុក្កវិស្សដ្ឋិ-កាយសំសគ្គ-ទុដ្ឋុល្ល-អត្តកាមបារិចរិយ-ទុដ្ឋទោស-សង្ឃភេទបហារទាន-តលសត្តិកាទិភេទំ អកុសលចិត្តោ អាបជ្ជតិ, អសញ្ចិច្ច សហាគារសេយ្យាទឹ អព្យាកតចិត្តោ អាបជ្ជតិ, យំ អរហាវ អាបជ្ជតិ, សព្ពំ អព្យាកតចិត្តោវ អាបជ្ជតិ, មេថុនធម្មាទិភេទមាបត្តិំ សុខវេទនាសមង្គី អាបជ្ជតិ, ទុដ្ឋទោសាទិភេទំ ទុក្ខវេទនាសមង្គី, យំ សុខវេទនាសមង្គី អាបជ្ជតិ, តំយេវ មជ្ឈត្តោ ហុត្វា អាបជ្ជន្តោ អទុក្ខមសុខវេទនាសមង្គី អាបជ្ជតិ។

តយោ បដិក្ខេបាតិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ តយោ បដិក្ខេបា។ ចតូសុ បច្ចយេសុ មហិច្ឆតា អសន្តុដ្ឋិតា កិលេសសល្លេខនបដិបត្តិយា អគោបាយនា, ឥមេ ហិ តយោ ធម្មា ពុទ្ធេន ភគវតា បដិក្ខិត្តា។ អប្បិច្ឆតាទយោ បន តយោ ពុទ្ធេន ភគវតា អនុញ្ញាតា, តេន វុត្តំ “តយោ អនុញ្ញាតា”តិ។

“ទសវស្សោម្ហី”តិ បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ “បញ្ចវស្សោម្ហី”តិ និស្សយំ អគណ្ហន្តោ ពាលោ អាបជ្ជតិ នោ បណ្ឌិតោ, ឩនទសវស្សោ “ព្យត្តោម្ហី”តិ ពហុស្សុតត្តា បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ ឩនបញ្ចវស្សោ ច និស្សយំ អគណ្ហន្តោ បណ្ឌិតោ អាបជ្ជតិ នោ ពាលោ; អវសេសំ បណ្ឌិតោ ចេវ អាបជ្ជតិ ពាលោ ច។ វស្សំ អនុបគច្ឆន្តោ កាឡេ អាបជ្ជតិ នោ ជុណ្ហេ; មហាបវារណាយ អប្បវារេន្តោ ជុណ្ហេ អាបជ្ជតិ នោ កាឡេ; អវសេសំ កាឡេ ចេវ អាបជ្ជតិ ជុណ្ហេ ច។ វស្សូបគមនំ កាឡេ កប្បតិ នោ ជុណ្ហេ; មហាបវារណាយ បវារណា ជុណ្ហេ កប្បតិ នោ កាឡេ; សេសំ អនុញ្ញាតកំ កាឡេ ចេវ កប្បតិ ជុណ្ហេ ច។

កត្តិកបុណ្ណមាសិយា បច្ឆិមេ បាដិបទទិវសេ វិកប្បេត្វា ឋបិតំ វស្សិកសាដិកំ និវាសេន្តោ ហេមន្តេ អាបជ្ជតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “កត្តិកបុណ្ណមទិវសេ អបច្ចុទ្ធរិត្វា ហេមន្តេ អាបជ្ជតី”តិ វុត្តំ, តម្បិ សុវុត្តំ។ “ចាតុមាសំ អធិដ្ឋាតុំ តតោ បរំ វិកប្បេតុ”ន្តិ ហិ វុត្តំ។ អតិរេកមាសេ សេសេ គិម្ហានេ បរិយេសន្តោ អតិរេកឌ្ឍមាសេ សេសេ កត្វា និវាសេន្តោ ច គិម្ហេ អាបជ្ជតិ នាម។ សតិយា វស្សិកសាដិកាយ នគ្គោ កាយំ ឱវស្សាបេន្តោ វស្សេ អាបជ្ជតិ នាម។ បារិសុទ្ធិឧបោសថំ វា អធិដ្ឋានុបោសថំ វា ករោន្តោ សង្ឃោ អាបជ្ជតិ។ សុត្តុទ្ទេសញ្ច អធិដ្ឋានុបោសថញ្ច ករោន្តោ គណោ អាបជ្ជតិ។ ឯកកោ សុត្តុទ្ទេសំ បារិសុទ្ធិឧបោសថញ្ច ករោន្តោ បុគ្គលោ អាបជ្ជតិ។ បវារណាយបិ ឯសេវ នយោ។

សង្ឃុបោសថោ ច សង្ឃបវារណា ច សង្ឃស្សេវ កប្បតិ។ គណុបោសថោ ច គណបវារណា ច គណស្សេវ កប្បតិ។ អធិដ្ឋានុបោសថោ ច អធិដ្ឋានបវារណា ច បុគ្គលស្សេវ កប្បតិ។ “បារាជិកំ អាបន្នោម្ហី”តិអាទីនិ ភណន្តោ វត្ថុំ ឆាទេតិ ន អាបត្តឹ, “មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវិ”ន្តិអាទីនិ ភណន្តោ អាបត្តឹ ឆាទេតិ នោ វត្ថុំ, យោ នេវ វត្ថុំ ន អាបត្តឹ អារោចេតិ, អយំ វត្ថុញ្ចេវ ឆាទេតិ អាបត្តិញ្ច។

បដិច្ឆាទេតីតិ បដិច្ឆាទិ។ ជន្តាឃរមេវ បដិច្ឆាទិ **ជន្តាឃរបដិច្ឆាទិ**។ ឥតរាសុបិ ឯសេវ នយោ។ ទ្វារំ បិទហិត្វា អន្តោជន្តាឃរេ ឋិតេន បរិកម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ ឧទកេ ឱតិណ្ណេនាបិ ឯតទេវ វដ្ដតិ។ ឧភយត្ថ ខាទិតុំ ភុញ្ជិតុំ វា ន វដ្ដតិ។ វត្ថបដិច្ឆាទិ សព្ពកប្បិយតាយ បដិច្ឆន្នេន សព្ពំ កាតុំ វដ្ដតិ។ **វហន្តី**តិ យន្តិ និយ្យន្តិ; និន្នំ វា បដិក្កោសំ វា ន លភន្តិ។ ចន្ទមណ្ឌលំ អព្ភាមហិកាធូមរជរាហុវិមុត្តំ វិវដំយេវ វិរោចតិ, ន តេសុ អញ្ញតរេន បដិច្ឆន្នំ។ តថា សូរិយមណ្ឌលំ, ធម្មវិនយោបិ វិវរិត្វា វិភជិត្វា ទេសិយមានោវ វិរោចតិ នោ បដិច្ឆន្នោ។

អញ្ញេន ភេសជ្ជេន ករណីយេន អញ្ញំ វិញ្ញាបេន្តោ គិលានោ អាបជ្ជតិ, ន ភេសជ្ជេន ករណីយេន ភេសជ្ជំ វិញ្ញាបេន្តោ អគិលានោ អាបជ្ជតិ, អវសេសំ អាបត្តឹ គិលានោ ចេវ អាបជ្ជតិ អគិលានោ ច។

អន្តោ អាបជ្ជតិ នោ ពាហីតិ អនុបខជ្ជ សេយ្យំ កប្បេន្តោ អន្តោ អាបជ្ជតិ នោ ពាហិ, **ពាហិ អាបជ្ជតិ នោ អន្តោ**តិ សង្ឃិកំ មញ្ចាទឹ អជ្ឈោកាសេ សន្ថរិត្វា បក្កមន្តោ ពាហិ អាបជ្ជតិ នោ អន្តោ, អវសេសំ បន **អន្តោ ចេវ អាបជ្ជតិ ពាហិ ច**។ **អន្តោសីមាយា**តិ អាគន្តុកោ អាគន្តុកវត្តំ អទស្សេត្វា សឆត្តុបាហនោ វិហារំ បវិសន្តោ ឧបចារសីមំ ឱក្កន្តមត្តោវ អាបជ្ជតិ។ **ពាហិសីមាយា**តិ គមិកោ ទារុភណ្ឌបដិសាមនាទិគមិកវត្តំ អបូរេត្វា បក្កមន្តោ ឧបចារសីមំ អតិក្កន្តមត្តោវ អាបជ្ជតិ។ អវសេសំ អន្តោសីមាយ ចេវ អាបជ្ជតិ ពាហិសីមាយ ច។ សតិ វុឌ្ឍតរេ អនជ្ឈិដ្ឋោ ធម្មំ ភាសន្តោ សង្ឃមជ្ឈេ អាបជ្ជតិ នាម។ គណមជ្ឈេបិ បុគ្គលសន្តិកេបិ ឯសេវ នយោ។ **កាយេន វុដ្ឋាតី**តិ តិណវត្ថារកសមថេន វុដ្ឋាតិ។ កាយំ អចាលេត្វា វាចាយ ទេសេន្តស្ស វាចាយ វុដ្ឋាតិ។ វចីសម្បយុត្តំ កាយកិរិយំ កត្វា ទេសេន្តស្ស កាយេន វាចាយ វុដ្ឋាតិ នាម។ សង្ឃមជ្ឈេ ទេសនាគាមិនីបិ វុដ្ឋានគាមិនីបិ វុដ្ឋាតិ។ គណបុគ្គលមជ្ឈេ បន ទេសនាគាមិនីយេវ វុដ្ឋាតិ។

អាគាឡ្ហាយ ចេតេយ្យាតិ អាគាឡ្ហាយ ទឡ្ហភាវាយ ចេតេយ្យ; តជ្ជនីយកម្មាទិកតស្ស វត្តំ ន បូរយតោ ឥច្ឆមានោ សង្ឃោ ឧក្ខេបនីយកម្មំ ករេយ្យាតិ អត្ថោ។ **អលជ្ជី ច ហោតិ ពាលោ ច អបកតត្តោ ចា**តិ ឯត្ថ ពាលោ “អយំ ធម្មាធម្មំ ន ជានាតិ” អបកតត្តោ វា “អាបត្តានាបត្តឹ ន ជានាតី”តិ ន ឯត្តាវតា កម្មំ កាតព្ពំ; ពាលភាវមូលកំ បន អបកតត្តភាវមូលកញ្ច អាបត្តឹ អាបន្នស្ស កម្មំ កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ អធិសីលេ សីលវិបន្នោ នាម ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធេ អាបន្នោ; អាចារវិបន្នោ នាម បញ្ច អាបត្តិក្ខន្ធេ អាបន្នោ; ទិដ្ឋិវិបន្នោ នាម អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ។ តេសំ អាបត្តឹ អបស្សន្តានំ អប្បដិករោន្តានំ ទិដ្ឋិញ្ច អនិស្សជ្ជន្តានំយេវ កម្មំ កាតព្ពំ។

កាយិកោ ទវោ នាម បាសកាទីហិ ជូតកីឡនាទិភេទោ អនាចារោ; វាចសិកោ ទវោ នាម មុខាលម្ពរករណាទិភេទោ អនាចារោ; កាយិកវាចសិកោ នាម នច្ចនគាយនាទិភេទោ ទ្វីហិបិ ទ្វារេហិ អនាចារោ ។ កាយិកោ អនាចារោ នាម កាយទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវីតិក្កមោ; វាចសិកោ អនាចារោ នាម វចីទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវីតិក្កមោ; កាយិកវាចសិកោ នាម ទ្វារទ្វយេបិ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវីតិក្កមោ។ **កាយិកេន ឧបឃាតិកេនា**តិ កាយទ្វារេ បញ្ញត្តស្ស សិក្ខាបទស្ស អសិក្ខនេន, យោ ហិ តំ ន សិក្ខតិ, សោ នំ ឧបឃាតេតិ, តស្មា តស្ស តំ អសិក្ខនំ “កាយិកំ ឧបឃាតិក”ន្តិ វុច្ចតិ។ សេសបទទ្វយេបិ ឯសេវ នយោ។ **កាយិកេន មិច្ឆាជីវេនា**តិ ជង្ឃបេសនិកាទិនា វា គណ្ឌផាលនាទិនា វា វេជ្ជកម្មេន ; **វាចសិកេនា**តិ សាសនឧគ្គហណអារោចនាទិនា; តតិយបទំ ឧភយសម្បយោគវសេន វុត្តំ។

អលំ ភិក្ខុ មា ភណ្ឌនន្តិ អលំ ភិក្ខុ មា ភណ្ឌនំ ករិ, មា កលហំ, មា វិវាទំ ករីតិ អត្ថោ។ **ន វោហរិតព្ព**ន្តិ ន កិញ្ចិ វត្តព្ពំ; វទតោបិ ហិ តាទិសស្ស វចនំ ន សោតព្ពំ មញ្ញន្តិ។ **ន កិស្មិញ្ចិ បច្ចេកដ្ឋានេ**តិ កិស្មិញ្ចិ ពីជនគ្គាហាទិកេ ឯកស្មិម្បិ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ន បបេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **ឱកាសកម្មំ ការេតព្វស្សា**តិ “ករោតុ អាយស្មា ឱកាសំ, អហំ តំ វត្តុកាមោ”តិ ឯវំ ឱកាសំ ការេន្តស្ស។ **នាលំ ឱកាសកម្មំ កាតុ**ន្តិ “កឹ ត្វំ ករិស្សសី”តិ ឱកាសោ ន កាតព្ពោ។ **សវចនីយំ នាទាតព្ព**ន្តិ វចនំ ន អាទាតព្ពំ, វចនម្បិ ន សោតព្ពំ; យត្ថ គហេត្វា គន្តុកាមោ ហោតិ, ន តត្ថ គន្តព្ពន្តិ អត្ថោ។

តីហង្គេហិ សមន្នាគតស្ស ភិក្ខុនោ វិនយោតិ យំ សោ ជានាតិ, សោ តស្ស វិនយោ នាម ហោតិ; សោ ន បុច្ឆិតព្ពោតិ អត្ថោ។ **អនុយោគោ ន ទាតព្ពោ**តិ “តទំ កប្បតី”តិ បុច្ឆន្តស្ស បុច្ឆាយ ឱកាសោ ន ទាតព្ពោ, “អញ្ញំ បុច្ឆា”តិ វត្តព្ពោ។ ឥតិ សោ នេវ បុច្ឆិតព្ពោ នាស្ស បុច្ឆា សោតព្ពាតិ អត្ថោ។ **វិនយោ ន សាកច្ឆាតព្ពោ**តិ វិនយបញ្ហោ ន សាកច្ឆិតព្ពោ, កប្បិយាកប្បិយកថា ន សំសន្ទេតព្ពា។

ឥទមប្បហាយាតិ ឯតំ ព្រហ្មចារិបដិញ្ញាតាទិកំ លទ្ធឹ អវិជហិត្វា។ **សុទ្ធំ ព្រហ្មចារិ**ន្តិ ខីណាសវំ ភិក្ខុំ។ **“បាតព្យតំ អាបជ្ជតី”**តិ បាតព្យភាវំ បដិសេវនំ អាបជ្ជតិ។ “ឥទមប្បហាយា”តិ វចនតោ បន តំ ព្រហ្មចារិបដិញ្ញាតំ បហាយ ខីណាសវំ “មុសា មយា ភណិតំ, ខមថ មេ”តិ ខមាបេត្វា “នត្ថិ កាមេសុ ទោសោ”តិ លទ្ធឹ វិជហិត្វា គតិវិសោធនំ ករេយ្យ។ **អកុសលមូលានី**តិ អកុសលានិ ចេវ មូលានិ ច, អកុសលានំ វា មូលានិ អកុសលមូលានិ។ កុសលមូលេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ទុដ្ឋុ ចរិតានិ វិរូបានិ វា ចរិតានិ **ទុច្ចរិតានិ**។ សុដ្ឋុ ចរិតានិ សុន្ទរានិ វា ចរិតានិ **សុចរិតានិ**។ កាយេន ករណភូតេន កតំ ទុច្ចរិតំ **កាយទុច្ចរិតំ**។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សេសំ តត្ថ តត្ថ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវាតិ។

តិកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចតុក្កវារវណ្ណនា

៣២៤. ចតុក្កេសុ **សកវាចាយ អាបជ្ជតិ បរវាចាយ វុដ្ឋាតី**តិ វចីទ្វារិកំ បទសោធម្មាទិភេទំ អាបត្តឹ អាបជ្ជិត្វា តិណវត្ថារកសមថដ្ឋានំ គតោ បរស្ស កម្មវាចាយ វុដ្ឋាតិ ។ **បរវាចាយ អាបជ្ជតិ សកវាចាយ វុដ្ឋាតី**តិ បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ បរស្ស កម្មវាចាយ អាបជ្ជតិ, បុគ្គលស្ស សន្តិកេ ទេសេន្តោ សកវាចាយ វុដ្ឋាតិ។ **សកវាចាយ អាបជ្ជតិ សកវាចាយ វុដ្ឋាតី**តិ វចីទ្វារិកំ បទសោធម្មាទិភេទំ អាបត្តឹ សកវាចាយ អាបជ្ជតិ, ទេសេត្វា វុដ្ឋហន្តោបិ សកវាចាយ វុដ្ឋាតិ។ **បរវាចាយ អាបជ្ជតិ បរវាចាយ វុដ្ឋាតី**តិ យាវតតិយកំ សង្ឃាទិសេសំ បរស្ស កម្មវាចាយ អាបជ្ជតិ, វុដ្ឋហន្តោបិ បរស្ស បរិវាសកម្មវាចាទីហិ វុដ្ឋាតិ។ តតោ បរេសុ កាយទ្វារិកំ **កាយេន អាបជ្ជតិ**, ទេសេន្តោ **វាចាយ វុដ្ឋាតិ**។ វចីទ្វារិកំ **វាចាយ អាបជ្ជតិ**, តិណវត្ថារកេ **កាយេន វុដ្ឋាតិ**។ កាយទ្វារិកំ កាយេនអាបជ្ជតិ, តមេវ តិណវត្ថារកេ កាយេន វុដ្ឋាតិ។ វចីទ្វារិកំ វាចាយ អាបជ្ជតិ, តមេវ ទេសេន្តោ វាចាយ វុដ្ឋាតិ។ សង្ឃិកមញ្ចស្ស អត្តនោ បច្ចត្ថរណេន អនត្ថរតោ កាយសម្ផស្សនេ លោមគណនាយ អាបជ្ជិតព្ពាបត្តឹ សហគារសេយ្យាបត្តិញ្ច **បសុត្តោ អាបជ្ជតិ**, បពុជ្ឈិត្វា បន អាបន្នភាវំ ញត្វា ទេសេន្តោ **បដិពុទ្ធោ វុដ្ឋាតិ**។ ជគ្គន្តោ អាបជ្ជិត្វា បន តិណវត្ថារកសមថដ្ឋានេ សយន្តោ **បដិពុទ្ធោ អាបជ្ជតិ បសុត្តោ វុដ្ឋាតិ** នាម។ បច្ឆិមបទទ្វយម្បិ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។

អចិត្តកាបត្តឹ **អចិត្តកោ អាបជ្ជតិ** នាម។ បច្ឆា ទេសេន្តោ **សចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ**។ សចិត្តកាបត្តឹ **សចិត្តកោ អាបជ្ជតិ** នាម។ តិណវត្ថារកដ្ឋានេ សយន្តោ **អចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ**។ សេសបទទ្វយម្បិ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។ យោ សភាគំ អាបត្តឹ ទេសេតិ, អយំ ទេសនាបច្ចយា ទុក្កដំ អាបជ្ជន្តោ បាចិត្តិយាទីសុ អញ្ញតរំ ទេសេតិ, តញ្ច ទេសេន្តោ ទុក្កដំ អាបជ្ជតិ។ តំ បន ទុក្កដំ អាបជ្ជន្តោ បាចិត្តិយាទិតោ វុដ្ឋាតិ។ បាចិត្តិយាទិតោ ច វុដ្ឋហន្តោ តំ

អាបជ្ជតិ។ ឥតិ ឯកស្ស បុគ្គលស្ស ឯកមេវ បយោគំ សន្ធាយ “អាបត្តឹ អាបជ្ជន្តោ ទេសេតី”តិ ឥទំ ចតុក្កំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

កម្មចតុក្កេ បារាជិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គាបត្តឹ **កម្មេន អាបជ្ជតិ,** ទេសេន្តោ **អកម្មេន វុដ្ឋាតិ**។ វិស្សដ្ឋិអាទិកំ **អកម្មេន អាបជ្ជតិ,** បរិវាសាទិនា កម្មេន វុដ្ឋាតិ។ សមនុភាសនំ **កម្មេនេវ អាបជ្ជតិ, កម្មេន វុដ្ឋាតិ**។ សេសំ **អកម្មេន អាបជ្ជតិ, អកម្មេន វុដ្ឋាតិ។**

បរិក្ខារចតុក្កេ បឋមោ សកបរិក្ខារោ, ទុតិយោ សង្ឃិកោវ តតិយោ ចេតិយសន្តកោ, ចតុត្ថោ គិហិបរិក្ខារោ។ សចេ បន សោ បត្តចីវរនវកម្មភេសជ្ជានំ អត្ថាយ អាហដោ ហោតិ, អវាបុរណំ ទាតុំ អន្តោ ឋបាបេតុញ្ច វដ្ដតិ។

សម្មុខាចតុក្កេ បារាជិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គាបត្តឹ សង្ឃស្ស **សម្មុខា អាបជ្ជតិ,** វុដ្ឋានកាលេ បន សង្ឃេន កិច្ចំ នត្ថីតិ **បរម្មុខា វុដ្ឋាតិ**។ វិស្សដ្ឋិអាទិកំ **បរម្មុខា អាបជ្ជតិ,** សង្ឃស្ស **សម្មុខា វុដ្ឋាតិ**។ សមនុភាសនំ សង្ឃស្ស **សម្មុខា ឯវ អាបជ្ជតិ, សម្មុខា វុដ្ឋាតិ**។ សេសំ សម្បជានមុសាវាទាទិភេទំ **បរម្មុខាវ អាបជ្ជតិ, បរម្មុខាវ វុដ្ឋាតិ**។ អជានន្តចតុក្កំ អចិត្តកចតុក្កសទិសំ។

លិង្គបាតុភាវេនាតិ សយិតស្សេវ ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា លិង្គបរិវត្តេ ជាតេ សហគារសេយ្យាបត្តិ ហោតិ ឥទមេវ តំ បដិច្ច វុត្តំ។ ឧភិន្នម្បិ បន អសាធារណាបត្តិ លិង្គបាតុភាវេន វុដ្ឋាតិ។ សហបដិលាភចតុក្កេ យស្ស ភិក្ខុនោ លិង្គំ បរិវត្តតិ, សោ សហ លិង្គបដិលាភេន បឋមំ ឧប្បន្នវសេន សេដ្ឋភាវេន ច បុរិមំ បុរិសលិង្គំ ជហតិ, បច្ឆិមេ ឥត្ថិលិង្គេ បតិដ្ឋាតិ, បុរិសកុត្តបុរិសាការាទិវសេន បវត្តា កាយវចីវិញ្ញត្តិយោ បដិប្បស្សម្ភន្តិ, ភិក្ខូតិ វា បុរិសោតិ វា ឯវំ បវត្តា បណ្ណត្តិយោ និរុជ្ឈន្តិ, យានិ ភិក្ខុនីហិ អសាធារណានិ ឆចត្តាលីស សិក្ខាបទានិ តេហិ អនាបត្តិយេវ ហោតិ។ ទុតិយចតុក្កេ បន យស្សា ភិក្ខុនិយា លិង្គំ បរិវត្តតិ, សា បច្ឆាសមុប្បត្តិយា វា ហីនភាវេន វា បច្ឆិមន្តិ សង្ខ្យំ គតំ ឥត្ថិលិង្គំ ជហតិ, វុត្តប្បការេន បុរិមន្តិ សង្ខ្យំ គតេ បុរិសលិង្គេ បតិដ្ឋាតិ។ វុត្តវិបរីតា វិញ្ញត្តិយោ បដិប្បស្សម្ភន្តិ, ភិក្ខុនីតិ វា ឥត្ថីតិ វា ឯវំ បវត្តា បណ្ណត្តិយោបិ និរុជ្ឈន្តិ, យានិ ភិក្ខូហិ អសាធារណានិ សតំ តឹសញ្ច សិក្ខាបទានិ, តេហិ អនាបត្តិយេវ ហោតិ។

ចត្តារោ សាមុក្កំសាតិ ចត្តារោ មហាបទេសា, តេ ហិ ភគវតា អនុប្បន្នេ វត្ថុម្ហិ សយំ ឧក្កំសិត្វា ឧក្ខិបិត្វា ឋបិតត្តា “សាមុក្កំសា”តិ វុច្ចន្តិ។ **បរិភោគា**តិ អជ្ឈោហរណីយបរិភោគា , ឧទកំ បន អកាលិកត្តា អប្បដិគ្គហិតកំ វដ្ដតិ។ យាវកាលិកាទីនិ អប្បដិគ្គហិតកានិ អជ្ឈោហរិតុំ ន វដ្ដន្តិ។ **ចត្តារិ មហាវិកដានិ** កាលោទិស្សត្តា យថាវុត្តេ កាលេ វដ្ដន្តិ។ **ឧបាសកោ សីលវា**តិ បញ្ច វា ទស វា សីលានិ គោបយមានោ។

អាគន្តុកាទិចតុក្កេ សឆត្តុបាហនោ សសីសំ បារុតោ វិហារំ បវិសន្តោ តត្ថ វិចរន្តោ ច **អាគន្តុកោវ អាបជ្ជតិ, នោ អាវាសិកោ**។ អាវាសិកវត្តំ អករោន្តោ បន **អាវាសិកោ អាបជ្ជតិ, នោ អាគន្តុកោ**។ សេសំ កាយវចីទ្វារិកំ អាបត្តឹ ឧភោបិ អាបជ្ជន្តិ, អសាធារណំ អាបត្តឹ **នេវ អាគន្តុកោ អាបជ្ជតិ, នោ អាវាសិកោ**។ គមិយចតុក្កេបិ គមិយវត្តំ អបូរេត្វា គច្ឆន្តោ **គមិកោ អាបជ្ជតិ, នោ អាវាសិកោ**។ អាវាសិកវត្តំ អករោន្តោ បន **អាវាសិកោ អាបជ្ជតិ, នោ គមិកោ**។ សេសំ ឧភោបិ អាបជ្ជន្តិ, អសាធារណំ ឧភោបិ នាបជ្ជន្តិ។
វត្ថុនានត្តតាទិចតុក្កេ ចតុន្នំ បារាជិកានំ អញ្ញមញ្ញំ **វត្ថុនានត្តតាវ ហោតិ,**នអាបត្តិនានត្តតា។ សព្ពាបិ ហិ សា បារាជិកាបត្តិយេវ។ សង្ឃាទិសេសាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ភិក្ខុស្ស ច ភិក្ខុនិយា ច អញ្ញមញ្ញំ កាយសំសគ្គេ ភិក្ខុស្ស សង្ឃាទិសេសោ ភិក្ខុនិយា បារាជិកន្តិ ឯវំ **អាបត្តិនានត្តតាវ** ហោតិ, ន វត្ថុនានត្តតា, ឧភិន្នម្បិ ហិ កាយសំសគ្គោវ វត្ថុ។ តថា “លសុណក្ខាទនេ ភិក្ខុនិយា បាចិត្តិយំ, ភិក្ខុស្ស ទុក្កដ”ន្តិ ឯវមាទិនាបេត្ថ នយេន យោជនា វេទិតព្ពា។ ចតុន្នំ បារាជិកានំ តេរសហិ សង្ឃាទិសេសេហិ សទ្ធឹ **វត្ថុនានត្តតា ចេវ អាបត្តិនានត្តតា ច**។ ឯវំ សង្ឃាទិសេសាទីនំ អនិយតាទីហិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ ចត្តារិ បារាជិកានិ ឯកតោ អាបជ្ជន្តានំ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ **នេវ វត្ថុនានត្តតា នោ អាបត្តិនានត្តតា**។ វិសុំ អាបជ្ជន្តេសុបិ សេសា សាធារណាបត្តិយោ អាបជ្ជន្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។

វត្ថុសភាគាទិចតុក្កេ ភិក្ខុស្ស ច ភិក្ខុនិយា ច កាយសំសគ្គេ **វត្ថុសភាគតា, នោ អាបត្តិសភាគតា,** ចតូសុ បារាជិកេសុ **អាបត្តិសភាគតា, នោ វត្ថុសភាគតា**។ ឯស នយោ សង្ឃាទិសេសាទីសុ។ ភិក្ខុស្ស ច ភិក្ខុនិយា ច ចតូសុ បារាជិកេសុ **វត្ថុសភាគតា ចេវ អាបត្តិសភាគតា ច**។ ឯស នយោ សព្ពាសុ សាធារណាបត្តីសុ។ អសាធារណាបត្តិយំ **នេវ វត្ថុសភាគតា នោ អាបត្តិសភាគតា**។ យោ ហិ បុរិមចតុក្កេ បឋមោ បញ្ហោ, សោ ឥធ ទុតិយោ; យោ ច តត្ថ ទុតិយោ, សោ ឥធ បឋមោ។ តតិយចតុត្ថេសុ នានាករណំ នត្ថិ។

ឧបជ្ឈាយចតុក្កេ សទ្ធិវិហារិកស្ស ឧបជ្ឈាយេន កត្តព្ពវត្តស្ស អករណេ អាបត្តិំ **ឧបជ្ឈាយោ អាបជ្ជតិ, នោ សទ្ធិវិហារិកោ** ឧបជ្ឈាយស្ស កត្តព្ពវត្តំ អករោន្តោ **សទ្ធិវិហារិកោ អាបជ្ជតិ, នោ ឧបជ្ឈាយោ**; សេសំ ឧភោបិ អាបជ្ជន្តិ, អសាធារណំ ឧភោបិ នាបជ្ជន្តិ។ អាចរិយចតុក្កេបិ ឯសេវ នយោ។

អាទិយន្តចតុក្កេ បាទំ វា អតិរេកបាទំ វា សហត្ថា អាទិយន្តោ **គរុកំ អាបជ្ជតិ**, ឩនកបាទំ គណ្ហាហីតិ អាណត្តិយា អញ្ញំ បយោជេន្តោ **លហុកំ អាបជ្ជតិ**។ ឯតេន នយេន សេសបទត្តយំ វេទិតព្ពំ។

អភិវាទនារហចតុក្កេ ភិក្ខុនីនំ តាវ ភត្តគ្គេ នវមភិក្ខុនិតោ បដ្ឋាយ ឧបជ្ឈាយាបិ **អភិវាទនារហា នោ បច្ចុដ្ឋានារហា**។ អវិសេសេន ច វិប្បកតភោជនស្ស ភិក្ខុស្ស យោ កោចិ វុឌ្ឍតរោ។ សដ្ឋិវស្សស្សាបិ បារិវាសិកស្ស សមីបគតោ តទហុបសម្បន្នោបិ **បច្ចុដ្ឋានារហោ នោ អភិវាទនារហោ**។ អប្បដិក្ខិត្តេសុ ឋានេសុ វុឌ្ឍោ នវកស្ស **អភិវាទនារហោ ចេវ បច្ចុដ្ឋានារហោ ច**។ នវកោ បន វុឌ្ឍស្ស **នេវ អភិវាទនារហោ ន បច្ចុដ្ឋានារហោ**។ អាសនារហចតុក្កស្ស បឋមបទំ បុរិមចតុក្កេ ទុតិយបទេន, ទុតិយបទញ្ច បឋមបទេន អត្ថតោ សទិសំ។

កាលចតុក្កេ បវារេត្វា ភុញ្ជន្តោ **កាលេ អាបជ្ជតិ នោ វិកាលេ**, វិកាលភោជនាបត្តិំ **វិកាលេ អាបជ្ជតិ នោ កាលេ**, សេសំ **កាលេ ចេវ អាបជ្ជតិ វិកាលេ ច**, អសាធារណំ **នេវ កាលេ នោ វិកាលេ**។ បដិគ្គហិតចតុក្កេ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតាមិសំ **កាលេ កប្បតិ នោ វិកាលេ**។ បានកំ **វិកាលេ កប្បតិ, បុនទិវសម្ហិ នោ កាលេ**។ សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ **កាលេ ចេវ កប្បតិ វិកាលេ ច**។ អត្តនោ អត្តនោ កាលាតីតំ យាវកាលិកាទិត្តយំ អកប្បិយមំសំ ឧគ្គហិតកមប្បដិគ្គហិតកញ្ច **នេវ កាលេ កប្បតិ នោ វិកាលេ**។

បច្ចន្តិមចតុក្កេ សមុទ្ទេ សីមំ ពន្ធន្តោ **បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ អាបជ្ជតិ, នោ មជ្ឈិមេសុ**; បញ្ចវគ្គេន គណេន ឧបសម្បាទេន្តោ គុណង្គុណូបាហនំ ធុវនហានំ ចម្មត្ថរណានិ ច **មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ អាបជ្ជតិ នោ បច្ចន្តិមេសុ**។ ឥមានិ ចត្តារិ "ឥធ ន កប្បន្តី"តិ វទន្តោបិ បច្ចន្តិមេសុ អាបជ្ជតិ, "ឥធ កប្បន្តី"តិ វទន្តោ បន មជ្ឈិមេសុ អាបជ្ជតិ។ សេសាបត្តិំ ឧភយត្ថ អាបជ្ជតិ, អសាធារណំ ន កត្ថចិ អាបជ្ជតិ។ ទុតិយចតុក្កេ បញ្ចវគ្គេន គណេន ឧបសម្បទាទិ ចតុព្ពិធម្បិ វត្ថុ **បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ កប្បតិ**។ "ឥទំ កប្បតី"តិ ទីបេតុម្បិ តត្ថេវ កប្បតិ នោ មជ្ឈិមេសុ។ "ឥទំ ន កប្បតី"តិ ទីបេតុំ បន **មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ កប្បតិ នោ បច្ចន្តិមេសុ**។ សេសំ "អនុជានាមិ ភិក្ខវេ បញ្ច លោណានី"តិអាទិ អនុញ្ញាតកំ ឧភយត្ថ កប្បតិ។ យំ បន អកប្បិយន្តិ បដិក្ខិត្តំ, តំ ឧភយត្ថាបិ ន កប្បតិ។

អន្តោអាទិចតុក្កេ អនុបខជ្ជ សេយ្យាទិំ **អន្តោ អាបជ្ជតិ នោ ពហិ**, អជ្ឈោកាសេ សង្ឃិកមញ្ចាទីនិ និក្ខិបិត្វា បក្កមន្តោ **ពហិ អាបជ្ជតិ នោ អន្តោ**, សេសំ **អន្តោ ចេវ ពហិ ច**, អសាធារណំ **នេវ អន្តោ ន ពហិ**។ អន្តោសីមាទិចតុក្កេ អាគន្តុកោ វត្តំ អបូរេន្តោ **អន្តោសីមាយ អាបជ្ជតិ**, គមិយោ **ពហិសីមាយ** មុសាវាទាទីនិ **អន្តោសីមាយ ច ពហិសីមាយ ច អាបជ្ជតិ**,អសាធារណំ ន កត្ថចិ។គាមចតុក្កេ អន្តរឃរបដិសំយុត្តំ សេខិយបញ្ញត្តិំ **គាមេ អាបជ្ជតិ នោ អរញ្ញេ**។ ភិក្ខុនី អរុណំ ឧដ្ឋាបយមានា **អរញ្ញេ អាបជ្ជតិ នោ គាមេ**។ មុសាវាទាទីនិ **គាមេ ចេវ អាបជ្ជតិ អរញ្ញេ ច**, អសាធារណំ ន កត្ថចិ។

ចត្តារោ បុព្ពកិច្ចាតិ "សម្មជ្ជនី បទីបោ ច ឧទកំ អាសនេន ចា"តិ ឥទំ ចតុព្ពិធំ បុព្ពករណន្តិ វុច្ចតីតិ វុត្តំ។ "ឆន្ទបារិសុទ្ធិឧតុក្ខានំ ភិក្ខុគណនា ច ឱវាទោ"តិ ឥមេ បន "ចត្តារោ បុព្ពកិច្ចា"តិ វេទិតព្ពា។ **ចត្តារោ បត្តកល្លាតិ** ឧបោសថោ យាវតិកា ច ភិក្ខូ កម្មប្បត្តា តេ អាគតា ហោន្តិ, សភាគាបត្តិយោ ន វិជ្ជន្តិ, វជ្ជនីយា ច បុគ្គលា តស្មិំ ន ហោន្តិ, បត្តកល្លន្តិ វុច្ចតីតិ។ **ចត្តារិ អនញ្ញបាចិត្តិយានី**តិ "ឯតទេវ បច្ចយំ ករិត្វា អនញ្ញំ បាចិត្តិយ"ន្តិ ឯវំ វុត្តានិ អនុបខជ្ជសេយ្យាកប្បនសិក្ខាបទំ "ឯហាវុសោ គាមំ វា និគមំ វា"តិ សិក្ខាបទំ, សញ្ចិច្ចកុក្កុច្ចឧបទហនំ, ឧបស្សុតិតិដ្ឋនន្តិ ឥមានិ ចត្តារិ។ **ចតស្សោ ភិក្ខុសម្មុតិយោ**តិ "ឯករត្តម្បិ ចេ ភិក្ខុ តិចីវរេន វិប្បវសេយ្យ អញ្ញត្រ ភិក្ខុសម្មុតិយា, អញ្ញំ នវំ សន្ថតំ ការាបេយ្យ អញ្ញត្រ ភិក្ខុសម្មុតិយា, តតោ ចេ ឧត្តរិ វិប្បវសេយ្យ អញ្ញត្រ ភិក្ខុសម្មុតិយា, ទុដ្ឋុល្លំ អាបត្តិំ អនុបសម្បន្នស្ស អារោចេយ្យ អញ្ញត្រ ភិក្ខុសម្មុតិយា"តិ ឯវំ អាគតា តេរសហិ សម្មុតីហិ មុត្តា **សម្មុតិយោ**។ គិលានចតុក្កេ អញ្ញភេសជ្ជេន ករណីយេន លោលតាយ អញ្ញំ វិញ្ញាបេន្តោ **គិលានោ អាបជ្ជតិ**, អភេសជ្ជករណីយេន ភេសជ្ជំ វិញ្ញាបេន្តោ **អគិលានោ អាបជ្ជតិ**, មុសាវាទាទីនិ ឧភោបិ អាបជ្ជន្តិ, អសាធារណំ ឧភោបិ នាបជ្ជន្តិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ចតុក្កវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បញ្ចកវារវណ្ណនា

៣២៥. បញ្ចកេសុ បញ្ច បុគ្គលា និយតាតិ អានន្តរិយានមេវេតំ គហណំ។ **បញ្ច ឆេទនកា អាបត្តិយោ** នាម បមាណាតិក្កន្តេ មញ្ចបីឋេ និសីទនកណ្ឌុប្បដិច្ឆាទិវស្សិកសាដិកាសុ សុគតចីវរេ ច វេទិតព្ពា។ **បញ្ចហាការេហី**តិ អលជ្ជិតា, អញ្ញាណតា, កុក្កុច្ចប្បកតតា, អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតា, កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតាតិ ឥមេហិ បញ្ចហិ។ **បញ្ច អាបត្តិយោ មុសាវាទបច្ចយា**តិ បារាជិកថុល្លច្ចយទុក្កដសង្ឃាទិសេសបាចិត្តិយា។ **អនាមន្តចារោ**តិ “សន្តំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ កុលេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជេយ្យា”តិ ឥមស្ស អាបុច្ឆិត្វា ចារស្ស អភាវោ។ **អនធិដ្ឋាន**ន្តិ “គណភោជនេ អញ្ញត្រ សមយា”តិ វុត្តំ សមយំ អធិដ្ឋហិត្វា ភោជនំ អធិដ្ឋានំ នាម; តថា អករណំ **អនធិដ្ឋានំ**។ **អវិកប្បនា** នាម យា បរម្បរភោជនេ វិកប្បនា វុត្តា, តស្សា អករណំ។ ឥមានិ ហិ បញ្ច បិណ្ឌបាតិកស្ស ធុតង្គេនេវ បដិក្ខិត្តានិ។ **ឧស្សង្កិតបរិសង្កិតោ**តិ យេ បស្សន្តិ, យេ សុណន្តិ, តេហិ ឧស្សង្កិតោ ចេវ បរិសង្កិតោ ច។ អបិ អកុប្បធម្មោ ខីណាសវោបិ សមានោ, តស្មា អគោចរា បរិហរិតព្ពា។ ន ហិ ឯតេសុ សន្ទិស្សមានោ អយសតោ វា គរហតោ វា មុច្ចតិ។ **សោសានិក**ន្តិ សុសានេ បតិតកំ។ **បាបណិក**ន្តិ អាបណទ្វារេ បតិតកំ។ **ថូបចីវរ**ន្តិ វម្មិកំ បរិក្ខិបិត្វា ពលិកម្មកតំ។ **អាភិសេកិក**ន្តិ នហានដ្ឋានេ វា រញ្ញោ អភិសេកដ្ឋានេ វា ឆឌ្ឌិតចីវរំ។ **ភតបដិយាភត**ន្តិ សុសានំ នេត្វា បុន អានីតកំ។ **បញ្ច មហាចោរា** ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ វុត្តា។

បញ្ចាបត្តិយោ កាយតោ សមុដ្ឋន្តីតិ បឋមេន អាបត្តិសមុដ្ឋានេន បញ្ច អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ, “ភិក្ខុ កប្បិយសញ្ញី សញ្ញាចិកាយ កុដឹ ករោតី”តិ ឯវំ អន្តរបេយ្យាលេ វុត្តាបត្តិយោ។ **បញ្ច អាបត្តិយោ កាយតោ ច វាចតោ ចា**តិ តតិយេន អាបត្តិសមុដ្ឋានេន បញ្ច អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ, “ភិក្ខុ កប្បិយសញ្ញី សំវិទហិត្វា កុដឹ ករោតី”តិ ឯវំ តត្ថេវ វុត្តា អាបត្តិយោ។ **ទេសនាគាមិនិយោ**តិ ឋបេត្វា បារាជិកញ្ច សង្ឃាទិសេសញ្ច អវសេសា។

បញ្ច កម្មានីតិ តជ្ជនីយនិយស្សបព្ពាជនីយបដិសារណីយានិ ចត្តារិ ឧក្ខេបនីយញ្ច តិវិធម្បិ ឯកន្តិ បញ្ច។ **យាវតតិយកេ បញ្ចា**តិ ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ ភិក្ខុនិយា យាវតតិយំ សមនុភាសនាយ អប្បដិនិស្សជ្ជន្តិយា បារាជិកំ ថុល្លច្ចយំ ទុក្កដន្តិ តិស្សោ , ភេទកានុវត្តកាទិសមនុភាសនាសុ សង្ឃាទិសេសោ, បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ បាចិត្តិយំ។ **អទិន្ន**ន្តិ អញ្ញេន អទិន្នំ។ **អវិទិត**ន្តិ បដិគ្គណ្ហាមីតិ ចេតនាយ អភាវេន អវិទិតំ។ **អកប្បិយ**ន្តិ បញ្ចហិ សមណកប្បេហិ អកប្បិយកតំ; យំ វា បនញ្ញម្បិ អកប្បិយមំសំ អកប្បិយភោជនំ។ **អកតាតិរិត្ត**ន្តិ បវារេត្វា អតិរិត្តំ អកតំ។ **សមជ្ជទាន**ន្តិ នដសមជ្ជាទិទានំ។ **ឧសភទាន**ន្តិ គោគណស្ស អន្តរេ ឧសភវិស្សជ្ជនំ។ **ចិត្តកម្មទាន**ន្តិ អាវាសំ ការេត្វា តត្ថ ចិត្តកម្មំ ការេតុំ វដ្ដតិ។ ឥទំ បន បដិភានចិត្តកម្មទានំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឥមានិ ហិ បញ្ច កិញ្ចាបិ លោកស្ស បុញ្ញសម្មតានិ, អថ ខោ អបុញ្ញានិ អកុសលានិយេវ ។ **ឧប្បន្នំ បដិភាន**ន្តិ ឯត្ថ បដិភានន្តិ កថេតុកម្យតា វុច្ចតិ។ **ឥមេ បញ្ច ទុប្បដិវិនោទយា**តិ ន សុបដិវិនោទយា; ឧបាយេន បន ការណេន អនុរូបាហិ បច្ចវេក្ខនាអនុសាសនាទីហិ សក្កា បដិវិនោទេតុន្តិ អត្ថោ។

សកចិត្តំ បសីទតីតិ ឯត្ថ ឥមានិ វត្ថូនិ – កដអន្ធការវាសី **ផុស្សទេវត្ថេរោ** កិរ ចេតិយង្គណំ សម្មជ្ជិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា សិន្ទុវារកុសុមសន្ថតមិវ សមវិប្បកិណ្ណវាលិកំ ចេតិយង្គណំ ឱលោកេន្តោ ពុទ្ធារម្មណំ បីតិបាមោជ្ជំ ឧប្បាទេត្វា អដ្ឋាសិ។ តស្មិំ ខណេ មារោ បព្ពតបាទេ និព្ពត្តកាឡមក្កដោ វិយ ហុត្វា ចេតិយង្គណេ គោមយំ វិប្បកិរន្តោ គតោ។ ថេរោ នាសក្ខិ អរហត្តំ បាបុណិតុំ, សម្មជ្ជិត្វា អគមាសិ។ ទុតិយទិវសេបិ ជរគ្គវោ ហុត្វា តាទិសមេវ វិប្បការំ អកាសិ។ តតិយទិវសេ វង្កបាទំ មនុស្សត្តភាវំ និម្មិនិត្វា បាទេន បរិកសន្តោ អគមាសិ។ ថេរោ “ឯវរូបោ ពីភច្ឆបុរិសោ សមន្តា យោជនប្បមាណេសុ គោចរគាមេសុ នត្ថិ, សិយា នុ ខោ មារោ”តិ ចិន្តេត្វា “មារោសិ ត្វ”ន្តិ អាហ។ “អាម, ភន្តេ, មារោម្ហិ, ន ទានិ តេ វញ្ចេតុំ អសក្ខិ”ន្តិ។ “ទិដ្ឋបុព្ពោ តយា តថាគតោ”តិ? “អាម, ទិដ្ឋបុព្ពោ”តិ។ “មារោ នាម មហានុភាវោ ហោតិ, ឥង្ឃ តាវ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អត្តភាវសទិសំ អត្តភាវំ និម្មិនាហី”តិ? “ន សក្កា, ភន្តេ, តាទិសំ រូបំ និម្មិនិតុំ; អបិច ខោ បន តំសរិក្ខកំ បតិរូបកំ និម្មិនិស្សាមី”តិ សកភាវំ វិជហិត្វា ពុទ្ធរូបសទិសេន អត្តភាវេន អដ្ឋាសិ ។ ថេរោ មារំ ឱលោកេត្វា “អយំ តាវ សរាគទោសមោហោ ឯវំ សោភតិ, កថំ នុ ខោ ភគវា ន សោភតិ សព្ពសោ វីតរាគទោសមោហោ”តិ ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ បដិលភិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ មារោ “វញ្ចិតោម្ហិ តយា, ភន្តេ”តិ អាហ។ ថេរោបិ “កឹ អត្ថិ ជរមារ, តាទិសំ វញ្ចេតុ”ន្តិ អាហ។ លោកន្តរវិហារេបិ ទត្តោ នាម ទហរភិក្ខុ ចេតិយង្គណំ សម្មជ្ជិត្វា ឱលោកេន្តោ ឱទាតកសិណំ បដិលភិ។ អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេសិ។ តតោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា ផលត្តយំ សច្ឆាកាសិ។

បរចិត្តំ បសីទតីតិ ឯត្ថ ឥមានិ វត្ថូនិ – **តិស្សោ** នាម ទហរភិក្ខុ ជម្ពុកោលចេតិយង្គណំ សម្មជ្ជិត្វា សង្ការឆឌ្ឌនី ហត្ថេន គហេត្វាវ អដ្ឋាសិ ។ តស្មិំ ខណេ **តិស្សទត្តត្ថេរោ** នាម នាវាតោ ឱរុយ្ហ ចេតិយង្គណំ ឱលោកេន្តោ ភាវិតចិត្តេន សម្មជ្ជដ្ឋានន្តិ ញត្វា បញ្ហាសហស្សំ បុច្ឆិ, ឥតរោ សព្ពំ វិស្សជ្ជេសិ។ អញ្ញតរស្មិម្បិ វិហារេ ថេរោ ចេតិយង្គណំ សម្មជ្ជិត្វា វត្តំ បរិច្ឆិន្ទិ។ យោនកវិសយតោ ចេតិយវន្ទកា ចត្តារោ ថេរា អាគន្ត្វា ចេតិយង្គណំ

ទិស្វា អន្តោ អប្បវិសិត្វា ទ្វារយេវ ឋត្វា ឯកោ ថេរោ អដ្ឋ កប្បេ អនុស្សរិ, ឯកោ សោឡស, ឯកោ វីសតិ, ឯកោ តឹស កប្បេ អនុស្សរិ។

ទេវតា អត្តមនា ហោន្តីតិ ឯត្ថ ឥទំ វត្ថុ – ឯកស្មឹ កិរ វិហារេ ឯកោ ភិក្ខុ ចេតិយង្គណញ្ច ពោធិយង្គណញ្ច សម្មជ្ជិត្វា នហាយិតុំ គតោ។ ទេវតា “ឥមស្ស វិហារស្ស កតកាលតោ បដ្ឋាយ ឯវំ វត្តំ បូរេត្វា សម្មជ្ជនបុព្ពោ ភិក្ខុ នត្ថី”តិ បសន្នចិត្តា បុប្ផហត្ថា អដ្ឋំសុ។ ថេរោ អាគន្ត្វា “កតរគាមវាសិកាត្ថា”តិ អាហ។ “ភន្តេ, ឥធេវ វសាម, ឥមស្ស វិហារស្ស កតកាលតោ បដ្ឋាយ ឯវំ វត្តំ បូរេត្វា សម្មជ្ជនបុព្ពោ ភិក្ខុ នត្ថីតិ តុម្ហាកំ, ភន្តេ, វត្តេ បសីទិត្វា បុប្ផហត្ថា ឋិតាម្ហា”តិ ទេវតា អាហំសុ។

បាសាទិកសំវត្តនិកន្តិ ឯត្ថ ឥទំ វត្ថុ – ឯកំ កិរ អមច្ចបុត្តំ អភយត្ថេរញ្ច អារព្ភ អយំ កថា ឧទបាទិ “កឹ នុ ខោ អមច្ចបុត្តោ បាសាទិកោ, អភយត្ថេរោតិ ឧភោបិ នេ ឯកស្មឹ ឋានេ ឱលោកេស្សាមា”តិ។ ញាតកា អមច្ចបុត្តំ អលង្ករិត្វា មហាចេតិយំ វន្ទាបេស្សាមាតិ អគមំសុ។ ថេរមាតាបិ បាសាទិកំ ចីវរំ ការេត្វា បុត្តស្ស បហិណិ, “បុត្តោ មេ កេសេ ឆិន្ទាបេត្វា ឥមំ ចីវរំ បារុបិត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ មហាចេតិយំ វន្ទតូ”តិ។ អមច្ចបុត្តោ ញាតិបរិវុតោ បាចីនទ្វារេន ចេតិយង្គណំ អារុឡ្ហោ, អភយត្ថេរោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ទក្ខិណទ្វារេន ចេតិយង្គណំ អារុហិត្វា ចេតិយង្គណេ តេន សទ្ធឹ សមាគន្ត្វា អាហ – “កឹ ត្វំ, អាវុសោ, មហល្លកត្ថេរស្ស សម្មជ្ជដ្ឋានេ កចវរំ ឆឌ្ឌេត្វា មយា សទ្ធឹ យុគគ្គាហំ គណ្ហាសី”តិ។ អតីតត្តភាវេ កិរ អភយត្ថេរោ មហល្លកត្ថេរោ នាម ហុត្វា គោចរគាមេ ចេតិយង្គណំ សម្មជ្ជិ, អមច្ចបុត្តោ មហាឧបាសកោ ហុត្វា សម្មជ្ជដ្ឋានេ កចវរំ គហេត្វា ឆឌ្ឌេសិ។

សត្ថុសាសនំ កតំ ហោតីតិ ឥទំ សម្មជ្ជនវត្តំ នាម ពុទ្ធេហិ វណ្ណិតំ, តស្មា តំ ករោន្តេន សត្ថុសាសនំ កតំ ហោតិ។ តត្រិទំ វត្ថុ – អាយស្មា កិរ **សារិបុត្តោ** ហិមវន្តំ គន្ត្វា ឯកស្មឹ បព្ភារេ អសម្មជ្ជិត្វាវ និរោធំ សមាបជ្ជិត្វា និសីទិ។ ភគវា អាវជ្ជន្តោ ថេរស្ស អសម្មជ្ជិត្វា និសិន្នភាវំ ញត្វា អាកាសេន គន្ត្វា ថេរស្ស បុរតោ អសម្មជ្ជដ្ឋានេ បាទានិ ទស្សេត្វា បច្ចាគញ្ឆិ។ ថេរោ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតោ ភគវតោ បាទានិ ទិស្វា ពលវហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា ជណ្ណុកេហិ បតិដ្ឋាយ “អសម្មជ្ជិត្វា និសិន្នភាវំ វត មេ សត្ថា អញ្ញាសិ, សង្ឃមជ្ឈេ ទានិ ចោទនំ ការេស្សាមី”តិ ទសពលស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា និសីទិ។ ភគវា “កុហឹ គតោសិ, សារិបុត្តា”តិ វត្វា “ន បតិរូបំ ទានិ តេ មយ្ហំ អនន្តរេ ឋានេ ឋត្វា វិចរន្តស្ស អសម្មជ្ជិត្វា និសីទិតុ”ន្តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ ថេរោ គណ្ឋិកបដិមុញ្ចនដ្ឋានេបិ តិដ្ឋន្តោ បាទេន កចវរំ វិយូហិត្វាវ តិដ្ឋតិ។

អត្តនោ ភាសបរិយន្តំ ន ឧគ្គណ្ហាតីតិ “ឥមស្មឹ វត្ថុស្មឹ ឯត្តកំ សុត្តំ ឧបលព្ភតិ, ឯត្តកោ វិនិច្ឆយោ, ឯត្តកំ សុត្តញ្ច វិនិច្ឆយញ្ច វក្ខាមី”តិ ឯវំ អត្តនោ ភាសបរិយន្តំ ន ឧគ្គណ្ហាតិ។ “អយំ ចោទកស្ស បុរិមកថា, អយំ បច្ឆិមកថា, អយំ ចុទិតកស្ស បុរិមកថា, អយំ បច្ឆិមកថា, ឯត្តកំ គយ្ហូបគំ, ឯត្តកំ ន គយ្ហូបគ”ន្តិ ឯវំ អនុគ្គណ្ហន្តោ បន **បរស្ស ភាសបរិយន្តំ ន ឧគ្គណ្ហាតិ** នាម។ **អាបត្តឹ ន ជានាតី**តិ បារាជិកំ វា សង្ឃាទិសេសំ វាតិ សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ នានាករណំ ន ជានាតិ។ **មូល**ន្តិ ទ្វេ អាបត្តិយា មូលានិ កាយោ ច វាចា ច, តានិ ន ជានាតិ។ **សមុទយ**ន្តិ ឆ អាបត្តិសមុដ្ឋានានិ អាបត្តិសមុទយោ នាម, តានិ ន ជានាតិ។ បារាជិកាទីនំ វត្ថុំ ន ជានាតីតិបិ វុត្តំ ហោតិ។ **និរោធ**ន្តិ អយំ អាបត្តិ ទេសនាយ និរុជ្ឈតិ, វូបសម្មតិ, អយំ វុដ្ឋានេនាតិ ឯវំ អាបត្តិនិរោធំ ន ជានាតិ។ សត្ត សមថេ អជានន្តោ បន **អាបត្តិនិរោធគាមិនិបដិបទំ** ន ជានាតិ។

អធិករណបញ្ចកេ **អធិករណំ** នាម ចត្តារិ អធិករណានិ។ **អធិករណស្ស មូលំ** នាម តេត្តឹស មូលានិ – វិវាទាធិករណស្ស ទ្វាទស មូលានិ, អនុវាទាធិករណស្ស ចុទ្ទស, អាបត្តាធិករណស្ស ឆ, កិច្ចាធិករណស្ស ឯកំ; តានិ បរតោ អាវិ ភវិស្សន្តិ។ **អធិករណសមុទយោ** នាម អធិករណសមុដ្ឋានំ។ វិវាទាធិករណំ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតិ; អនុវាទាធិករណំ ចតស្សោ វិបត្តិយោ; អាបត្តាធិករណំ សត្តាបត្តិក្ខន្ធេ; កិច្ចាធិករណំ ចត្តារិ សង្ឃកិច្ចានីតិ ឥមំ វិភាគំ ន ជានាតីតិ អត្ថោ ។ **អធិករណនិរោធំ ន ជានាតី**តិ ធម្មេន វិនយេន សត្ថុសាសនេន មូលាមូលំ គន្ត្វា វិនិច្ឆយសមថំ បាបេតុំ ន សក្កោតិ ; “ឥទំ អធិករណំ ទ្វីហិ, ឥទំ ចតូហិ, ឥទំ តីហិ ឥទំ ឯកេន សមថេន សម្មតី”តិ ឯវំ សត្ត សមថេ អជានន្តោ បន **អធិករណនិរោធគាមិនិបដិបទំ** ន ជានាតិ នាម។ **វត្ថុំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ បារាជិកស្ស វត្ថុ, ឥទំ សង្ឃាទិសេសស្សា”តិ ឯវំ សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ វត្ថុំ ន ជានាតិ។ **និទាន**ន្តិ “សត្តន្នំ និទានានំ ឥទំ សិក្ខាបទំ ឯត្ថ បញ្ញត្តំ, ឥទំ ឯត្ថា”តិ ន ជានាតិ។ **បញ្ញត្តឹ ន ជានាតី**តិ តស្មឹ តស្មឹ សិក្ខាបទេ បឋមបញ្ញត្តឹ ន ជានាតិ។ **អនុបញ្ញត្តិ**ន្តិ បុនប្បុនំ បញ្ញត្តឹ ន ជានាតិ។ **អនុសន្ធិវចនបថ**ន្តិ កថានុសន្ធិ-វិនិច្ឆយានុសន្ធិវសេន វត្តុំ ន ជានាតិ។ **ញត្តឹ ន ជានាតី**តិ សព្ពេន សព្ពំ ញត្តឹ ន ជានាតិ។ **ញត្តិយា ករណំ ន ជានាតី**តិ ញត្តិកិច្ចំ ន ជានាតិ, ឱសារណាទីសុ នវសុ ឋានេសុ ញត្តិកម្មំ នាម ហោតិ, ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថកម្មេសុ ញត្តិយា កម្មប្បត្តោ ហុត្វា តិដ្ឋតីតិ ន ជានាតិ។ **ន បុព្ពកុសលោ ហោតិ ន អបរកុសលោ**តិ បុព្ពេ កថេតព្ពញ្ច បច្ឆា កថេតព្ពញ្ច ន ជានាតិ, ញត្តិ នាម បុព្ពេ ឋបេតព្ពា, បច្ឆា ន

បបេតព្ពាតិបិ ន ជានាតិ។ **អកាលញ្ញូ ច ហោតី**តិ កាលំ ន ជានាតិ, អនជ្ឈិដ្ឋោ អយាចិតោ ភាសតិ, ញត្តិកាលម្បិ ញត្តិខេត្តម្បិ ញត្តិឱកាសម្បិ ន ជានាតិ។

មន្ទត្តា មោមូហត្តាតិ កេវលំ អញ្ញាណេន មោមូហភាវេន ធុតង្គំ អានិសំសំ អជានិត្វា។ **បាបិច្ឆោ**តិ តេន អរញ្ញវាសេន បច្ចយលាភំ បត្ថយមានោ។ **បវិវេក**ន្តិ កាយចិត្តឧបធិវិវេកំ។ **ឥទមត្ថិត**ន្តិ ឥមាយ កល្យាណាយ បដិបត្តិយា អត្ថោ ឯតស្សាតិ ឥទមត្ថិ, ឥទមត្ថិនោ ភាវោ ឥទមត្ថិតា; តំ ឥទមត្ថិតំយេវ និស្សាយ ន អញ្ញំ កិញ្ចិ លោកាមិសន្តិ អត្ថោ។

ឧបោសថំ ន ជានាតីតិ នវវិធំ ឧបោសថំ ន ជានាតិ។ **ឧបោសថកម្ម**ន្តិ អធម្មេនវគ្គាទិភេទំ ចតុព្ពិធំ ឧបោសថកម្មំ ន ជានាតិ។ **បាតិមោក្ខ**ន្តិ ទ្វេ មាតិកា ន ជានាតិ។ **បាតិមោក្ខុទ្ទេស**ន្តិ សព្ពម្បិ នវវិធំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសំ ន ជានាតិ។ **បវារណ**ន្តិ នវវិធំ បវារណំ ន ជានាតិ។ បវារណាកម្មំ ឧបោសថកម្មសទិសមេវ។

អបាសាទិកបញ្ចកេ – **អបាសាទិក**ន្តិ កាយទុច្ចរិតាទិ អកុសលកម្មំ វុច្ចតិ។ **បាសាទិក**ន្តិ កាយសុចរិតាទិ កុសលកម្មំ វុច្ចតិ។ **អតិវេល**ន្តិ វេលំ អតិក្កម្ម ពហុតរំ កាលំ កុលេសុ អប្បំ វិហារេតិ អត្ថោ។ **ឱតារោ**តិ កិលេសានំ អន្តោ ឱតរណំ។ **សំកិលិដ្ឋ**ន្តិ ទុដ្ឋុល្លាបត្តិកាយសំសគ្គាទិភេទំ ។ **វិសុទ្ធិបញ្ចកេ**បវារណាគ្គហណេន នវវិធាបិ បវារណា វេទិតព្ពា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បញ្ចកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឆក្កវារវណ្ណនា

៣២៦. ឆក្កេសុ – **ឆ សាមីចិយោ**តិ “សោ ច ភិក្ខុ អនព្ភិតោ, តេ ច ភិក្ខូ គារយ្ហា, អយំ តត្ថ សាមីចិ”, “យុញ្ជន្តាយស្មន្តោ សកំ, មា វោ សកំ វិនស្សាតិ អយំ តត្ថ សាមីចិ”, “អយំ តេ ភិក្ខុ បត្តោ យាវ ភេទនាយ ធារេតព្ពោតិ អយំ តត្ថ សាមីចិ”, “តតោ នីហរិត្វា ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ សំវិភជិតព្ពំ, អយំ តត្ថ សាមីចិ”, “អញ្ញាតព្ពំ បរិបុច្ឆិតព្ពំ បរិបញ្ហិតព្ពំ, អយំ តត្ថ សាមីចិ”, “យស្ស ភវិស្សតិ សោ ហរិស្សតីតិ អយំ តត្ថ សាមីចី”តិ ឥមា ភិក្ខុបាតិមោក្ខេយេវ **ឆ សាមីចិយោ**។ **ឆ ឆេទនកា**តិ បញ្ចកេ វុត្តា បញ្ច ភិក្ខុនីនំ ឧទកសាដិកាយ សទ្ធឹ ឆ។ **ឆ ហាការេហី**តិ អលជ្ជិតា អញ្ញាណតា កុក្កុច្ចបកតតា អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតា កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតា សតិសម្មោសាតិ។ តត្ថ ឯករត្តឆារត្តសត្តាហាតិក្កមាទីសុ អាបត្តឹ សតិសម្មោសេន អាបជ្ជតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ **ឆ អានិសំសា វិនយធរេ**តិ បញ្ចកេ វុត្តា បញ្ច តស្សាធេយ្យោ ឧបោសថោតិ ឥមិនា សទ្ធឹ ឆ។

ឆ បរមានីតិ “ទសាហបរមំ អតិរេកចីវរំ ធារេតព្ពំ, មាសបរមំ តេន ភិក្ខុនា តំ ចីវរំ និក្ខិបិតព្ពំ, សន្តរុត្តរបរមំ តេន ភិក្ខុនា តតោ ចីវរំ សាទិតព្ពំ, ឆក្ខត្តុបរមំ តុណ្ហីភូតេន ឧទ្ទិស្ស ឋាតព្ពំ, នវំ បន ភិក្ខុនា សន្ថតំ ការាបេត្វា ឆព្ពស្សានិ ធារេតព្ពំ ឆព្ពស្សបរមតា ធារេតព្ពំ, តិយោជនបរមំ សហត្ថា ធារេតព្ពានិ, ទសាហបរមំ អតិរេកបត្តោ ធារេតព្ពោ, សត្តាហបរមំ សន្និធិការកំ បរិភុញ្ជិតព្ពានិ, ឆារត្តបរមំ តេន ភិក្ខុនា តេន ចីវរេន វិប្បវសិតព្ពំ, ចតុក្កំសបរមំ, អឌ្ឍតេយ្យកំសបរមំ, ទ្វង្គុលបព្ពបរមំ អាទាតព្ពំ, អដ្ឋង្គុលបរមំ មញ្ចបដិបាទកំ , អដ្ឋង្គុលបរមំ ទន្តកដ្ឋ”ន្តិ ឥមានិ **ចុទ្ទស បរមានិ**។ តត្ថ បឋមានិ ឆ ឯកំ ឆក្កំ, តតោ ឯកំ អបនេត្វា សេសេសុ ឯកេកំ បក្ខិបិត្វាតិអាទិនា នយេន អញ្ញានិបិ ឆក្កានិ កាតព្ពានិ។

ឆ អាបត្តិយោតិ តីណិ ឆក្កានិ អន្តរបេយ្យាលេ វុត្តានិ។ **ឆ កម្មានី**តិ តជ្ជនីយ-និយស្ស-បព្ពាជនីយ-បដិសារណីយានិ ចត្តារិ, អាបត្តិយា អទស្សនេ ច អប្បដិកម្មេ ច វុត្តទ្វយម្បិ ឯកំ, បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ ឯកន្តិ ឆ។ **នហានេ**តិ ឱរេនឌ្ឍមាសំ នហានេ; វិប្បកតចីវរាទិឆក្កទ្វយំ កឋិនក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឆក្កវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សត្តកវារវណ្ណនា

៣២៧. សត្តកេសុ – **សត្ត សាមីចិយោ**តិ បុព្ពេ វុត្តេសុ ឆសុ “សា ច ភិក្ខុនី អនព្ភិតា, តា ច ភិក្ខុនិយោ គារយ្ហា, អយំ តត្ថ សាមីចី”តិ ឥមំ បក្ខិបិត្វា សត្ត វេទិតព្ពា។ **សត្ត អធម្មិកា បដិញ្ញាតករណា**តិ “ភិក្ខុ បារាជិកំ អជ្ឈាបន្នោ ហោតិ, បារាជិកេន ចោទិយមានោ ‘សង្ឃាទិសេសំ អជ្ឈាបន្នោម្ហី’តិ បដិជានាតិ, តំ សង្ឃោ

សង្ឃាទិសេសេន ការេតិ, អធម្មិកំ បដិញ្ញាតករណ”ន្តិ ឯវំ សមថក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋា។ ធម្មិកាបិ តត្ថេវ និទ្ទិដ្ឋា។ **សត្តន្នំ អនាបត្តិ សត្តាហករណីយេន គន្តុ**ន្តិ វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកេ វុត្តំ ។ **សត្តានិសំសា វិនយធរេ**តិ “តស្សាធេយ្យោ ឧបោសថោ បវារណា”តិ ឥមេហិ សទ្ធឹ បញ្ចកេ វុត្តា បញ្ច សត្ត ហោន្តិ។ **សត្ត បរមានី**តិ ឆក្កេ វុត្តានិយេវ សត្តកវសេន យោជេតព្ពានិ។ **កតចីវរ**ន្តិអាទីនិ ទ្វេ សត្តកានិ កឋិនក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋានិ។

ភិក្ខុស្ស ន ហោតិ អាបត្តិ ទដ្ឋព្ពា, ភិក្ខុស្ស ហោតិ អាបត្តិ ទដ្ឋព្ពា, ភិក្ខុស្ស ហោតិ អាបត្តិ បដិកាតព្ពាតិ ឥមានិ តីណិ សត្តកានិ, ទ្វេ អធម្មិកានិ, ឯកំ ធម្មិកំ; តានិ តីណិបិ ចម្បេយ្យកេ និទ្ទិដ្ឋានិ។ **អសទ្ធម្មា**តិ អសតំ ធម្មា, អសន្តោ វា ធម្មា; អសោភនា ហីនា លាមកាតិ អត្ថោ។ **សទ្ធម្មា**តិ សតំ ពុទ្ធាទីនំ ធម្មា; សន្តោ វា ធម្មា សុន្ទរា ឧត្តមាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សត្តកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អដ្ឋកវារវណ្ណនា

៣២៨. អដ្ឋកេសុ – **អដ្ឋានិសំសេ**តិ “ន មយំ ឥមិនា ភិក្ខុនា សទ្ធឹ ឧបោសថំ ករិស្សាម, វិនា ឥមិនា ភិក្ខុនា ឧបោសថំ ករិស្សាម, ន មយំ ឥមិនា ភិក្ខុនា សទ្ធឹ បវារេស្សាម, សង្ឃកម្មំ ករិស្សាម, អាសនេ និសីទិស្សាម, យាគុបានេ និសីទិស្សាម, ភត្តគ្គេ និសីទិស្សាម, ឯកច្ឆន្នេ វសិស្សាម, យថាវុឌ្ឍំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ ករិស្សាម, វិនា ឥមិនា ភិក្ខុនា ករិស្សាមា”តិ ឯវំ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ វុត្តេ អានិសំសេ។ ទុតិយអដ្ឋកេបិ ឯសេវ នយោ, តម្បិ ហិ ឯវមេវ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ វុត្តំ។

អដ្ឋ យាវតតិយកាតិ ភិក្ខូនំ តេរសកេ ចត្តារោ, ភិក្ខុនីនំ សត្តរសកេ ភិក្ខូហិ អសាធារណា ចត្តារោតិ អដ្ឋ។ **អដ្ឋហាការេហិ កុលានិ ទូសេតី**តិ កុលានិ ទូសេតិ បុប្ផេន វា ផលេន វា ចុណ្ណេន វា មត្តិកាយ វា ទន្តកដ្ឋេន វា វេឡុយា វា វេជ្ជិកាយ វា ជង្ឃបេសនិកេន វាតិ ឥមេហិ អដ្ឋហិ។ **អដ្ឋ មាតិកា** ចីវរក្ខន្ធកេ, អបរា អដ្ឋ កឋិនក្ខន្ធកេ វុត្តា។ **អដ្ឋហិ អសទ្ធម្មេហី**តិ លាភេន អលាភេន យសេន អយសេន សក្ការេន អសក្ការេន បាបិច្ឆតាយ បាបមិត្តតាយ។ **អដ្ឋ លោកធម្មា** នាម លាភោ សារាគោ, អលាភេ បដិវិរោធោ; ឯវំ យសេ អយសេ, បសំសាយ និន្ទាយ, សុខេ សារាគោ, ទុក្ខេ បដិវិរោធោតិ។ **អដ្ឋង្គិកោ មុសាវាទោ**តិ “វិនិធាយ សញ្ញ”ន្តិ ឥមិនា សទ្ធឹ បាឡិយំ អាគតេហិ សត្តហីតិ អដ្ឋហិ អង្គេហិ អដ្ឋង្គិកោ។

អដ្ឋ ឧបោសថង្គានីតិ –

> “បាណំ ន ហនេ ន ចាទិន្នមាទិយេ,
> មុសា ន ភាសេ ន ច មជ្ជបោ សិយា;
> អព្រហ្មចរិយា វិរមេយ្យ មេថុនា,
> រត្តឹ ន ភុញ្ជេយ្យ វិកាលភោជនំ។
>
> “មាលំ ន ធារេ ន ច គន្ធមាចរេ,
> មញ្ចេ ឆមាយំវ សយេថ សន្ថតេ;
> ឯតញ្ហិ អដ្ឋង្គិកមាហុបោសថំ,
> ពុទ្ធេន ទុក្ខន្តគុនា បកាសិត”ន្តិ។ (អ. និ. ៣.៧១);

ឯវំ វុត្តានិ អដ្ឋ។ **អដ្ឋ ទូតេយ្យង្គានី**តិ “ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សោតា ច ហោតិ សាវេតា ចា”តិអាទិនា នយេន សង្ឃភេទកេ វុត្តានិ។ **តិត្ថិយវត្តានិ** មហាខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋានិ។ **អនតិរិត្តា** ច **អតិរិត្តា** ច បវារណាសិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋា។ **អដ្ឋន្នំ បច្ចុដ្ឋាតព្ព**ន្តិ ភត្តគ្គេ វុឌ្ឍភិក្ខុនីនំ, អាសនម្បិ តាសំយេវ ទាតព្ពំ។ **ឧបាសិកា**តិ វិសាខា។ **អដ្ឋានិសំសា វិនយធរេ**តិ បញ្ចកេ វុត្តេសុ បញ្ចសុ “តស្សាធេយ្យោ ឧបោសថោ, បវារណា, សង្ឃកម្ម”ន្តិ ឥមេ តយោ បក្ខិបិត្វា អដ្ឋ វេទិតព្ពា។ **អដ្ឋ បរមានី**តិ បុព្ពេ វុត្តបរមានេវ អដ្ឋកវសេន យោជេត្វា វេទិតព្ពានិ។ **អដ្ឋសុ ធម្មេសុ សម្មា វត្តិតព្ព**ន្តិ “ន បកតត្តស្ស ភិក្ខុនោ ឧបោសថោ ឋបេតព្ពោ, ន បវារណា ឋបេតព្ពា”តិអាទិនា នយេន សមថក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋេសុ អដ្ឋសុ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អដ្ឋកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

នវកវារវណ្ណនា

៣២៩. នវកេសុ – **នវ អាឃាតវត្ថូនី**តិ “អនត្ថំ មេ អចរី”តិអាទីនិ នវ។ **នវ អាឃាតបដិវិនយា**តិ “អនត្ថំ មេ អចរិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភាតិ អាឃាតំ បដិវិនេតី”តិអាទីនិ នវ។ **នវ វិនីតវត្ថូនី**តិ នវហិ អាឃាតវត្ថូហិ អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ សេតុឃាតោ។ **នវហិ សង្ឃោ ភិជ្ជតី**តិ “នវន្នំ វា, ឧបាលិ, អតិរេកនវន្នំ វា សង្ឃរាជិ ចេវ ហោតិ សង្ឃភេទោ ចា”តិ។ **នវ បរមានី**តិ បុព្ពេ វុត្តបរមានេវ នវកវសេន យោជេត្វា វេទិតព្ពានិ។ **នវ តណ្ហាមូលកា** នាម តណ្ហំ បដិច្ច បរិយេសនា, បរិយេសនំ បដិច្ច លាភោ, លាភំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ, វិនិច្ឆយំ បដិច្ច ឆន្ទរាគោ, ឆន្ទរាគំ បដិច្ច អជ្ឈោសានំ, អជ្ឈោសានំ បដិច្ច បរិគ្គហោ, បរិគ្គហំ បដិច្ច មច្ឆរិយំ, មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខា, អារក្ខាធិករណំ ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា។ **នវ វិធមានា**តិ “សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មី”តិមានាទយោ។ **នវ ចីវរានី**តិ តិចីវរន្តិ វា វស្សិកសាដិកាតិ វាតិអាទិនា នយេន វុត្តានិ។ **ន វិកប្បេតព្ពានី**តិ អធិដ្ឋិតកាលតោ បដ្ឋាយ ន វិកប្បេតព្ពានិ ។ **នវ អធម្មិកានិ ទានានី**តិ សង្ឃស្ស បរិណតំ អញ្ញសង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, ចេតិយស្ស បរិណតំ អញ្ញចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ , បុគ្គលស្ស បរិណតំ អញ្ញបុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បរិណាមេតីតិ ឯវំ វុត្តានិ។

នវ បដិគ្គហបរិភោគាតិ ឯតេសំយេវ ទានានំ បដិគ្គហា ច បរិភោគា ច។ **តីណិ ធម្មិកានិ ទានានី**តិ សង្ឃស្ស និន្នំ សង្ឃស្សេវ ទេតិ, ចេតិយស្ស និន្នំ ចេតិយស្សេវ, បុគ្គលស្ស និន្នំ បុគ្គលស្សេវ ទេតីតិ ឥមានិ តីណិ។ បដិគ្គហបដិភោគាបិ តេសំយេវ បដិគ្គហា ច បរិភោគា ច។ **នវ អធម្មិកា សញ្ញត្តិយោ**តិ អធម្មវាទិបុគ្គលោ, អធម្មវាទិសម្ពហុលា, អធម្មវាទិសង្ឃោតិ ឯវំ តីណិ តិកានិ សមថក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋានិ។ **ធម្មិកា សញ្ញត្តិយោ**បិ ធម្មវាទី បុគ្គលោតិអាទិនា នយេន តត្ថេវ និទ្ទិដ្ឋា។ **អធម្មកម្មេ ទ្វេ នវកានិ** ឱវាទវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទនិទ្ទេសេ បាចិត្តិយវសេន វុត្តានិ។ **ធម្មកម្មេ ទ្វេ នវកានិ** តត្ថេវ ទុក្កដវសេន វុត្តានិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

នវកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទសកវារវណ្ណនា

៣៣០. ទសកេសុ – **ទស អាឃាតវត្ថូនី**តិ នវកេសុ វុត្តានិ នវ “អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតី”តិ ឥមិនា សទ្ធឹ ទស ហោន្តិ។ **អាឃាតបដិវិនយា**បិ តត្ថ វុត្តា នវ “អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភាតិ អាឃាតំ បដិវិនេតី”តិ ឥមិនា សទ្ធឹ ទស វេទិតព្ពា។ **ទស វិនីតវត្ថូនី**តិ ទសហិ អាឃាតវត្ថូហិ វិរតិ សង្ខាតានិ ទស។ **ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋី**តិ “នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិអាទិវសេន វេទិតព្ពា, “អត្ថិ ទិន្ន”ន្តិអាទិវសេន **សម្មាទិដ្ឋិ,** “សស្សតោ លោកោ”តិអាទិនា វសេន បន **អន្តគ្គាហិកា ទិដ្ឋិ** វេទិតព្ពា។ **ទស មិច្ឆត្តា**តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិអាទយោ មិច្ឆាវិមុត្តិបរិយោសានា, វិបរីតា **សម្មត្តា**។ **សលាកគ្គាហា** សមថក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋា។

ទសហង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ ឧព្ពាហិកាយ សម្មន្និតព្ពោតិ “សីលវា ហោតី”តិអាទិនា នយេន សមថក្ខន្ធកេ វុត្តេហិ ទសហិ។ **ទស អាទីនវា រាជន្តេបុរប្បវេសនេ** រាជសិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋា។ **ទស ទានវត្ថូនី**តិ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ។ **ទស រតនានី**តិ មុត្តាមណិវេឡុរិយាទីនិ។ **ទស បំសុកូលានី**តិ សោសានិកំ, បាបណិកំ , ឧន្ទូរក្ខាយិតំ, ឧបចិកក្ខាយិតំ, អគ្គិទឌ្ឍំ, គោខាយិតំ, អជិកក្ខាយិតំ, ថូបចីវរំ, អាភិសេកិយំ, ភតបដិយាភតន្តិ ឯតេសុ ឧបសម្បន្នេន ឧស្សដ្ឋំ កាតព្ពំ។ **ទស ចីវរធារណា**តិ “សព្ពនីលកានិ ចីវរានិ ធារេន្តី”តិ វុត្តវសេន ទសាតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “នវសុ កប្បិយចីវរេសុ ឧទកសាដិកំ វា សង្កច្ចិកំ វា បក្ខិបិត្វា ទសា”តិ វុត្តំ។

អវន្ទនីយបុគ្គលា សេនាសនក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋា។ **ទស អក្កោសវត្ថូនិ** ឱមសវាទេ និទ្ទិដ្ឋានិ។ **ទស អាការា** បេសុញ្ញសិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋា។ **ទស សេនាសនានី**តិ មញ្ចោ, បីឋំ, ភិសិ, ពិម្ពោហនំ, ចិមិលិកា, ឧត្តរត្ថរណំ, តដ្ដិកា, ចម្មខណ្ឌោ, និសីទនំ, តិណសន្ថារោ, បណ្ណសន្ថារោតិ។ **ទស វរានិ យាចីសូ**តិ វិសាខា អដ្ឋ, សុទ្ធោទនមហារាជា ឯកំ, ជីវកោ ឯកំ។ **យាគុអានិសំសា** ច **អកប្បិយមំសានិ** ច ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋានិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ទសកវារវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឯកាទសកវារវណ្ណនា

៣៣១. ឯកាទសកេសុ – **ឯកាទសា**តិ បណ្ណកាទយោ ឯកាទស។ **ឯកាទស បាទុកា**តិ ទស រតនមយា, ឯកា កដ្ឋបាទុកា។ តិណបាទុកមុញ្ជបាទុកបព្ពជបាទុកាទយោ បន កដ្ឋបាទុកសង្គហមេវ គច្ឆន្តិ។ **ឯកាទស បត្តា**តិ តម្ពលោហមយេន វា ទារុមយេន វា សទ្ធឹ ទស រតនមយា។ **ឯកាទស ចីវរានី**តិ សព្ពនីលកាទីនិ ឯកាទស។ **យាវតតិយកា**តិ ឧក្ខិត្តានុវត្តិកា ភិក្ខុនី, សង្ឃាទិសេសា អដ្ឋ, អរិដ្ឋោ, ចណ្ឌកាឡីតិ។ **ឯកាទស អន្តរាយិកា** នាម "នសិ អនិមិត្តា"តិ អាទយោ។ **ឯកាទស ចីវរានិ អធិដ្ឋាតព្ពានី**តិ តិចីវរំ, វស្សិកសាដិកា, និសីទនំ, បច្ចត្ថរណំ, កណ្ឌុប្បដិច្ឆាទិ, មុខបុញ្ឆនចោឡំ, បរិក្ខារចោឡំ, ឧទកសាដិកា, សង្កច្ចិកាតិ។ **ន វិកប្បេតព្ពានី**តិ ឯតានេវ អធិដ្ឋិតកាលតោ បដ្ឋាយ ន វិកប្បេតព្ពានិ។ **គណ្ឋិកា** ច **វិធា** ច សុត្តមយេន សទ្ធឹ ឯកាទស ហោន្តិ, តេ សព្ពេ ខុទ្ទកក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋា។ **បថវិយោ** បថវិសិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋា។ **និស្សយបដិបស្សទ្ធិយោ** ឧបជ្ឈាយម្ហា បញ្ច, អាចរិយម្ហា ឆ; ឯវំ ឯកាទស។ **អវន្ទិយបុគ្គលា** នគ្គេន សទ្ធឹ ឯកាទស, តេ សព្ពេ សេនាសនក្ខន្ធកេ និទ្ទិដ្ឋា ។ **ឯកាទស បរមានិ** បុព្ពេ វុត្តេសុ ចុទ្ទសសុ ឯកាទសករសេន យោជេត្វា វេទិតព្ពានិ។ **ឯកាទស វរានី**តិ មហាបជាបតិយា យាចិតវរេន សទ្ធឹ បុព្ពេ វុត្តានិ ទស។ **ឯកាទស សីមាទោសា**តិ "អតិខុទ្ទកំ សីមំ សម្មន្នន្តី"តិអាទិនា នយេន កម្មវគ្គេ អាគមិស្សន្តិ។

អក្កោសកបរិភាសកេ បុគ្គលេ ឯកាទសាទីនវា នាម "យោ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អក្កោសកោ បរិភាសកោ អរិយូបវាទី, សព្រហ្មចារីនំ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ សោ ឯកាទសន្នំ ព្យសនានំ អញ្ញតរំ ព្យសនំ ន និគច្ឆេយ្យ។ កតមេសំ ឯកាទសន្នំ? អនធិគតំ នាធិគច្ឆតិ, អធិគតា បរិហាយតិ, សទ្ធម្មស្ស ន វោទាយន្តិ, សទ្ធម្មេសុ វា អធិមានិកោ ហោតិ, អនភិរតោ វា ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ, អញ្ញតរំ វា សំកិលិដ្ឋំ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ, សិក្ខំ វា បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ, គាឡ្ហំ វា រោគាតង្កំ ផុសតិ, ឧម្មាទំ វា បាបុណាតិ ចិត្តក្ខេបំ វា, សម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ, កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតី"តិ (អ. និ. ១១.៦)។ ឯត្ថ ច **សទ្ធម្មោ**តិ ពុទ្ធវចនំ អធិប្បេតំ។

អាសេវិតាយាតិ អាទិតោ បដ្ឋាយ សេវិតាយ។ **ភាវិតាយា**តិ និប្ផាទិតាយ វឌ្ឍិតាយ

វា។ **ពហុលីកតាយា**តិ បុនប្បុនំ កតាយ។ **យានីកតាយា**តិ សុយុត្តយានសទិសាយ កតាយ។ **វត្ថុកតាយា**តិ យថា បតិដ្ឋា ហោតិ; ឯវំ កតាយ។ **អនុដ្ឋិតាយា**តិ អនុ អនុ បវត្តិតាយ; និច្ចាធិដ្ឋិតាយាតិ អត្ថោ។ **បរិចិតាយា**តិ សមន្តតោ ចិតាយ; សព្ពទិសាសុ ចិតាយ អាចិតាយ ភាវិតាយ អភិវឌ្ឍិតាយាតិ អត្ថោ។ **សុសមារទ្ធាយា**តិ សុដ្ឋុ សមារទ្ធាយ; វសីភាវំ ឧបនីតាយាតិ អត្ថោ។ **ន បាបកំ សុបិន**ន្តិ បាបកមេវ ន បស្សតិ, ភទ្រកំ បន វុឌ្ឍិការណភូតំ បស្សតិ។ **ទេវតា រក្ខន្តី**តិ អារក្ខទេវតា ធម្មិកំ រក្ខំ បច្ចុបដ្ឋាបេន្តិ។ **តុវដំ ចិត្តំ សមាធិយតី**តិ ខិប្បំ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ **ឧត្តរិ អប្បដិវិជ្ឈន្តោ**តិ មេត្តាឈានតោ ឧត្តរឹ អរហត្តំ អសច្ឆិករោន្តោ សេខោ វា បុថុជ្ជនោ វា ហុត្វា កាលំ ករោន្តោ ព្រហ្មលោកូបគោ ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឯកាទសកវារវណ្ណនា បរិយោសានា

ឯកុត្តរិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឧបោសថាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនា

៣៣២. “ឧបោសថកម្មស្ស កោ អាទី”តិអាទីនំ បុច្ឆានំ វិស្សជ្ជនេ **សាមគ្គី អាទី**តិ “ឧបោសថំ ករិស្សាមា”តិ សីមំ សោធេត្វា ឆន្ទបារិសុទ្ធឹ អាហរិត្វា សន្និបតិតានំ កាយសាមគ្គី អាទិ។ **កិរិយា មជ្ឈេ**តិ បុព្ពកិច្ចំ កត្វា បាតិមោក្ខឧិសារណកិរិយា មជ្ឈេ។ **និដ្ឋានំ បរិយោសាន**ន្តិ “តត្ថ សព្ពេហេវ សមគ្គេហិ សម្មោទមានេហិ អវិវទមានេហិ សិក្ខិតព្ព”ន្តិ ឥទំ បាតិមោក្ខនិដ្ឋានំ បរិយោសានំ។ **បវារណាកម្មស្ស សាមគ្គី អាទី**តិ “បវារណំ ករិស្សាមា”តិ សីមំ សោធេត្វា ឆន្ទបវារណំ អាហរិត្វា សន្និបតិតានំ កាយសាមគ្គី អាទិ។ **កិរិយា មជ្ឈេ**តិ បវារណាញត្តិ ច បវារណាកថា ច មជ្ឈេ, សង្ឃនវកស្ស “បស្សន្តោ បដិករិស្សាមី”តិ វចនំ បរិយោសានំ។ តជ្ជនីយកម្មាទីសុ **វត្ថុ** នាម យេន វត្ថុនា កម្មារហោ ហោតិ, តំ វត្ថុ។ **បុគ្គលោ**តិ យេន តំ វត្ថុ កតំ, សោ បុគ្គលោ។ **កម្មវាចា បរិយោសាន**ន្តិ “កតំ សង្ឃេន ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ តជ្ជនីយកម្មំ, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ ឯវំ តស្សា តស្សា កម្មវាចាយ អវសានវចនំ បរិយោសានំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ

ឧបោសថាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អត្ថវសបករណវណ្ណនា

៣៣៤. អត្ថវសបករណេ – **ទស អត្ថវសេ**តិអាទីសុ យំ វត្តព្ពំ តំ បឋមបារាជិកវណ្ណនាយមេវ វុត្តំ។ **យំ សង្ឃសុដ្ឋុ តំ សង្ឃផាសូ**តិអាទីសុ ឧបរិមំ ឧបរិមំ បទំ ហេដ្ឋិមស្ស ហេដ្ឋិមស្ស បទស្ស អត្ថោ។

អត្ថសតំ ធម្មសតន្តិអាទិម្ហិ បន យទេតំ ទសសុ បទេសុ ឯកេកំ មូលំ កត្វា ទសក្ខត្តុំ យោជនាយ បទសតំ វុត្តំ។ តត្ថ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស បទស្ស វសេន អត្ថសតំ បុរិមស្ស បុរិមស្ស វសេន ធម្មសតំ វេទិតព្ពំ។ អថ វា យេ ទស អត្ថវសេ បដិច្ច តថាគតេន សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, យេ បុព្ពេ បឋមបារាជិកវណ្ណនាយំ “តត្ថ សង្ឃសុដ្ឋុតា នាម សង្ឃស្ស សុដ្ឋុភាវោ ‘សុដ្ឋុ ទេវា’តិ អាគតដ្ឋានេ វិយ ‘សុដ្ឋុ ភន្តេ’តិ វចនសម្បដិច្ឆនភាវោ, យោ ច តថាគតស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆតិ, តស្ស តំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ហោតិ, តស្មា សង្ឃស្ស ‘សុដ្ឋុ ភន្តេ’តិ មម វចនសម្បដិច្ឆនត្ថំ បញ្ញបេស្សាមិ អសម្បដិច្ឆនេ អាទីនវំ សម្បដិច្ឆនេ ច អានិសំសំ ទស្សេត្វា ន ពលក្ការេន អភិភវិត្វាតិ ឯតមត្ថំ អាវិករោន្តោ អាហ – សង្ឃសុដ្ឋុតាយា”តិ ឯវមាទិនា នយេន វណ្ណិតា, តេសំ ឥធ ទសក្ខត្តុំ អាគតត្តា អត្ថសតំ តទត្ថជោតកានញ្ច បទានំ វសេន ធម្មសតំ វេទិតព្ពំ។ ឥទានិ អត្ថជោតកានំ និរុត្តីនំ វសេន និរុត្តិសតំ, ធម្មភូតានំ និរុត្តីនំ វសេន និរុត្តិសតន្តិ ទ្វេ និរុត្តិសតានិ, អត្ថសតេ ញាណសតំ, ធម្មសតេ ញាណសតំ, ទ្វីសុ និរុត្តិសតេសុ ទ្វេ ញាណសតានីតិ ចត្តារិ ញាណសតានិ ច វេទិតព្ពានិ។

> “អត្ថសតំ ធម្មសតំ, ទ្វេ និរុត្តិសតានិ;
> ចត្តារិ ញាណសតានិ, អត្ថវសេ បករណេ”តិ។

ឥតិ ហិ យំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តន្តិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

មហាវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បឋមគាថាសង្គណិកំ

សត្តនគរេសុ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៣៥. ឯកំសំ ចីវរំ កត្វាតិ ឯកស្មឹ អំសកូដេ ចីវរំ កត្វា; សាធុកំ ឧត្តរាសង្គំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **បគ្គណ្ហិត្វាន អញ្ជលិ**ន្តិ ទសនខសមោធានសមុជ្ជលំ អញ្ជលឹ ឧក្ខិបិត្វា។ **អាសីសមានរូបោ វា**តិ បច្ចាសីសមានរូបោ វិយ។ **កិស្ស ត្វំ ឥធ មាគតោ**តិ កេន ការណេន កិមត្ថំ បត្ថយមានោ ត្វំ ឥធ អាគតោ។ កោ ឯវមាហ? សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ កំ ឯវមាហ? អាយស្មន្តំ ឧបាលឹ។ ឥតិ អាយស្មា ឧបាលិ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា "ទ្វីសុ វិនយេសូ"តិ ឥមំ គាថំ បុច្ឆិ។ អថស្ស ភគវា "ភទ្ទកោ តេ ឧម្មង្គោ"តិអាទីនិ វត្វា តំ វិស្សជ្ជេសិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឥតិ ឥមេ សព្ពបញ្ហេ ពុទ្ធកាលេ ឧបាលិត្ថេរោ បុច្ឆិ។ ភគវា ព្យាកាសិ។ សង្គីតិកាលេ បន មហាកស្សបត្ថេរោ បុច្ឆិ។ ឧបាលិត្ថេរោ ព្យាកាសិ។

តត្ថ **ភទ្ទកោ តេ ឧម្មង្គោ**តិ ភទ្ទកា តេ បញ្ហា; បញ្ហា ហិ អវិជ្ជន្ធការតោ ឧម្មុជ្ជិត្វា ឋិតត្តា "ឧម្មង្គោ"តិ វុច្ចតិ។ **តគ្ឃា**តិ ការណត្ថេ និបាតោ។ យស្មា មំ បុច្ឆសិ, តស្មា តេ អហមក្ខិស្សន្តិ អត្ថោ។ សម្បដិច្ឆនត្ថេ វា, "តគ្ឃា"តិ ហិ ឥមិនា វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា អក្ខិស្សន្តិ អាហ។ "សមាទហិត្វា វិសិព្ពេន្តិ, សាមិសេន, សសិត្ថក"ន្តិ ឥមានិ តីណិយេវ សិក្ខាបទានិ ភគ្គេសុ បញ្ញត្តានិ។

ចតុវិបត្តិវណ្ណនា

៣៣៦. យំ តំ បុច្ឆិម្ហាតិ យំ ត្វំ អបុច្ឆិម្ហា។ **អកិត្តយី**តិ អភាសិ។ **នោ**តិ អម្ហាកំ ។ **តំ តំ ព្យាកត**ន្តិ យំ យំ បុដ្ឋំ, តំ តទេវ ព្យាកតំ។ **អនញ្ញថា**តិ អញ្ញថា អកត្វា ព្យាកតំ។

យេ ទុដ្ឋុល្លា សា សីលវិបត្តីតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ សីលវិបត្តិ នាម បញ្ហោ នត្ថិ, អថ ខោ ទុដ្ឋុល្លំ វិស្សជ្ជេតុកាមតាយេតំ វុត្តំ។ ចតូសុ ហិ វិបត្តីសុ ទុដ្ឋុល្លំ ឯកាយ វិបត្តិយា សង្គហិតំ, អទុដ្ឋុល្លំ តីហិ វិបត្តីហិ សង្គហិតំ។ តស្មា "យេ ទុដ្ឋុល្លា សា សីលវិបត្តី"តិ វត្វា តមេវ វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ "បារាជិកំ សង្ឃាទិសេសោ សីលវិបត្តីតិ វុច្ចតី"តិ អាហ។

ឥទានិ តិស្សន្នំ វិបត្តីនំ វសេន អទុដ្ឋុល្លំ ទស្សេតុំ "ថុល្លច្ចយ"ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **យោ ចាយំ, អក្កោសតិ ហសាធិប្បាយោ**តិ ឥទំ ទុព្ភាសិតស្ស វត្ថុទស្សនត្ថំ វុត្តំ។

អព្ភាចិក្ខន្តីតិ "តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមី"តិ វទន្តា អព្ភាចិក្ខន្តិ។

អយំ សា អាជីវវិបត្តិសម្មតាតិ អយំ ឆហិ សិក្ខាបទេហិ សង្គហិតា អាជីវវិបត្តិ នាម ចតុត្ថា វិបត្តិ សម្មតាតិ ឯត្តាវតា "អទុដ្ឋុល្ល"ន្តិ ឥទំ វិស្សជ្ជិតំ ហោតិ។

ឥទានិ "យេ ច យាវតតិយកា"តិ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេតុំ "ឯកាទសា"តិអាទិមាហ។

ឆេទនកាទិវណ្ណនា

៣៣៧. យស្មា បន "យេ ច យាវតតិយកា"តិ អយំ បញ្ហោ "ឯកាទស យាវតតិយកា"តិ ឯវំ សង្ខាវសេន វិស្សជ្ជិតោ, តស្មា សង្ខានុសន្ធិវសេនេវ **"កតិ ឆេទនកានី"**តិអាទិកេ អញ្ញេ អន្តរាបញ្ហេ បុច្ឆិ។ តេសំ វិស្សជ្ជនត្ថំ **"ឆ ឆេទនកានី"**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ "ឯកំ ភេទនកំ, ឯកំ ឧទ្ទាលនកំ, សោឡស ជានន្តិ បញ្ញត្តា"តិ ឥទមេវ អបុព្ពំ។ សេសំ មហាវគ្គេ វិភត្តមេវ។ យំ បនេតំ អបុព្ពំ តត្ថ **ឯកំ ភេទនក**ន្តិ សូចិឃរំ។ **ឯកំ ឧទ្ទាលនក**ន្តិ តូលោនទ្ធមញ្ចបីឋំ។ **សោទសា**តិ សោឡស។ **ជានន្តិ បញ្ញត្តា**តិ "ជាន"ន្តិ ឯវំ វត្វា បញ្ញត្តា, តេ ឯវំ វេទិតព្ពា – "ជានំ សង្ឃិកំ លាភំ បរិណតំ អត្តនោ បរិណាមេយ្យ, ជានំ បុព្ពុបគតំ ភិក្ខុំ អនុបខជ្ជ និសជ្ជំ កប្បេយ្យ, ជានំ សប្បាណកំ ឧទកំ តិណំ វា មត្តិកំ វា សិញ្ចេយ្យ វា សិញ្ចាបេយ្យ វា, ជានំ ភិក្ខុនិបរិបាចិតំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជេយ្យ, ជានំ អាសាទនាបេក្ខោ ភុត្តស្មឹ បាចិត្តិយំ, ជានំ សប្បាណកំ ឧទកំ បរិភុញ្ជេយ្យ, ជានំ យថាធម្មំ និហតាធិករណំ, ជានំ ទុដ្ឋុល្លំ អាបត្តឹ បដិច្ឆាទេយ្យ, ជានំ ឩនវីសតិវស្សំ បុគ្គលំ ឧបសម្បាទេយ្យ, ជានំ ថេយ្យសត្ថេន សទ្ធឹ, ជានំ តថាវាទិនា ភិក្ខុនា អកតានុធម្មេន, ជានំ តថានាសិតំ សមណុទ្ទេសំ, ជានំ សង្ឃិកំ

លាភំ បរិណតំ បុគ្គលស្ស បរិណាមេយ្យ, ឋានំ បារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបន្នំ ភិក្ខុនី នេវ អត្តនា បដិចោទេយ្យ, ឋានំ ចោរិំ វជ្ឈំ វិទិតំ អនបលោកេត្វា, ឋានំ សភិក្ខុកំ អារាមំ អនាបុច្ឆា បវិសេយ្យា”តិ។

អសាធារណាទិវណ្ណនា

៣៣៨. ឥទានិ “សាធារណំ អសាធារណ”ន្តិ ឥមំ បុរិមបញ្ហំ វិស្សជ្ជេន្តោ **“វីសំ ទ្វេ សតានី”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ ភិក្ខុនីហិ អសាធារណេសុ **ឆ សង្ឃាទិសេសា**តិ វិស្សដ្ឋិ, កាយសំសគ្គោ, ទុដ្ឋុល្លំ, អត្តកាម, កុដិ, វិហារោតិ។ **ទ្វេ អនិយតេហិ អដ្ឋា**តិ ទ្វីហិ អនិយតេហិ សទ្ធឹ អដ្ឋ ឥមេ។

និស្សគ្គិយានិ ទ្វាទសាតិ –

ធោវនញ្ច បដិគ្គាហោ, កោសេយ្យសុទ្ធទ្វេភាគា;
ឆព្ពស្សានិ និសីទនំ, ទ្វេ លោមា បឋមោ បត្តោ;
វស្សិកា អារញ្ញកេន ចាតិ – ឥមេ ទ្វាទស។

ទ្វេវីសតិ ខុទ្ទកាតិ –

សកលោ ភិក្ខុនីវគ្គោ, បរម្បរញ្ច ភោជនំ;
អនតិរិត្តំ អភិហដំ, បណីតញ្ច អចេលកំ;
ឩនំ ទុដ្ឋុល្លឆាទនំ។

មាតុគាមេន សទ្ធិញ្ច, យា ច អនិក្ខន្តរាជកេ;
សន្តំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា, វិកាលេ គាមប្បវេសនា។

និសីទនេ ច យា សិក្ខា, វស្សិកា យា ច សាដិកា;
ទ្វាវីសតិ ឥមា សិក្ខា, ខុទ្ទកេសុ បកាសិតាតិ។

ភិក្ខូហិ អសាធារណេសុបិ **សង្ឃម្ហា ទស និស្សរេ**តិ “សង្ឃម្ហា និស្សារិយតី”តិ ឯវំ វិភង្គេ វុត្តា, មាតិកាយំ បន “និស្សារណីយំ សង្ឃាទិសេស”ន្តិ ឯវំ អាគតា ទស។ **និស្សគ្គិយានិ ទ្វាទសា**តិ ភិក្ខុនិវិភង្គេ វិភត្តានិ និស្សគ្គិយានេវ។ ខុទ្ទកាបិ តត្ថ វិភត្តខុទ្ទកា ឯវ។ តថា ចត្តារោ បាដិទេសនីយា, ឥតិ សតញ្ចេវ តឹសញ្ច សិក្ខា វិភង្គេ ភិក្ខុនីនំ ភិក្ខូហិ អសាធារណា។ សេសំ ឥមស្មឹ សាធារណាសាធារណវិស្សជ្ជនេ ឧត្តានមេវ។

ឥទានិ វិបត្តិយោ ច “យេហិ សមថេហិ សម្មន្តី”តិ ឥទំ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេន្តោ **អដ្ឋេវ បារាជិកា**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ទុរាសទា**តិ ឥមិនា តេសំ សប្បដិភយតំ ទស្សេតិ។ កណ្ហសប្បាទយោ វិយ ហិ ឯតេ ទុរាសទា ទុរូបគមនា ទុរាសជ្ជនា, អាបជ្ជិយមានា មូលច្ឆេទាយ សំវត្តន្តិ។ **តាលវត្ថុសមូបមា**តិ សព្ពំ តាលំ ឧទ្ធរិត្វា តាលស្ស វត្ថុមត្តករណេន សមូបមា។ យថា វត្ថុមត្តកតោ តាលោ ន បុន បាកតិកោ ហោតិ, ឯវំ ន បុន បាកតិកា ហោន្តិ។

ឯវំ សាធារណំ ឧបមំ ទស្សេត្វា បុន ឯកេកស្ស វុត្តំ ឧបមំ ទស្សេន្តោ **បណ្ឌុបលាសោ**តិអាទិមាហ។ **អវិរុឡ្ហី ភវន្តិ តេ**តិ យថា ឯតេ បណ្ឌុបលាសាទយោ បុនហរិតាទិភាវេន អវិរុឡ្ហិធម្មា ហោន្តិ; ឯវំ បារាជិកាបិ បុន បកតិសីលភាវេន អវិរុឡ្ហិធម្មា ហោន្តីតិ អត្ថោ។ ឯត្តាវតា “វិបត្តិយោ ច យេហិ សមថេហិ សម្មន្តី”តិ ឯត្ថ ឥមា តាវ អដ្ឋ បារាជិកវិបត្តិយោ កេហិចិ សមថេហិ ន សម្មន្តីតិ ឯវំ ទស្សិតំ ហោតិ។ យា បន វិបត្តិយោ សម្មន្តិ, តា ទស្សេតុំ **តេវីសតិ សង្ឃាទិសេសា**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **តីហិ សមថេហី**តិ សព្ពសង្គាហិកវចនមេតំ។ សង្ឃាទិសេសា ហិ ទ្វីហិ សមថេហិ សម្មន្តិ, ន តិណវត្ថារកេន។ សេសា តីហិបិ សម្មន្តិ។

ទ្វេ ឧបោសថា ទ្វេ បវារណាតិ ឥទំ ភិក្ខូនញ្ច ភិក្ខុនីនញ្ច វសេន វុត្តំ។ វិភត្តិមត្តទស្សនេនេវ ចេតំ វុត្តំ, ន សមថេហិ វូបសមនវសេន។ ភិក្ខុឧបោសថោ, ភិក្ខុនិឧបោសថោ, ភិក្ខុបវារណា, ភិក្ខុនិបវារណាតិ ឥមាបិ ហិ ចតស្សោ វិភត្តិយោ ; វិភជនានីតិ អត្ថោ។ **ចត្តារិ កម្មានី**តិ អបលោកនាទីនិ ឧបោសថកម្មានិ។ **បញ្ចេវ ឧទ្ទេសា ចតុរោ ភវន្តិ អនញ្ញថា**តិ ភិក្ខូនំ បញ្ច ឧទ្ទេសា ភិក្ខុនីនំ ចតុរោ ភវន្តិ, អញ្ញថា ន ភវន្តិ; ឥមា អបរាបិ វិភត្តិយោ។ **អាបត្តិក្ខន្ធា ច ភវន្តិ សត្ត, អធិករណានិ ចត្តារី**តិ ឥមា បន វិភត្តិយោ សមថេហិ សម្មន្តិ, តស្មា **សត្តហិ សមថេហី**តិអាទិមាហ។ អថ វា “ទ្វេ ឧបោសថា ទ្វេ បវារណា ចត្តារិ កម្មានិ បញ្ចេវ ឧទ្ទេសា ចតុរោ ភវន្តិ, អនញ្ញថា”តិ ឥមាបិ ចតស្សោ វិភត្តិយោ និស្សាយ “នស្សន្តេតេ វិនស្សន្តេតេ”តិអាទិនា នយេន យា

អាបត្តិយោ អាបជ្ជន្តិ, តា យស្មា វុត្តប្បការេហេវ សមថេហិ សម្មន្តិ, តស្មា តំមូលកានំ អាបត្តីនំ សមថទស្សនត្ថម្បិ តា វិភត្តិយោ វុត្តាតិ វេទិតព្ពា។ **កិច្ចំ ឯកេនា**តិ កិច្ចាធិករណំ ឯកេន សមថេន សម្មតិ។

បារាជិកាទិអាបត្តិវណ្ណនា

៣៣៩. ឯវំ បុច្ឆានុក្កមេន សព្ពបញ្ហេ វិស្សជ្ជេត្វា ឥទានិ “អាបត្តិក្ខន្ធា ច ភវន្តិ សត្តា”តិ ឯត្ថ សង្គហិតអាបត្តិក្ខន្ធានំ បច្ចេកំ និព្ពចនមត្ថំ ទស្សេន្តោ **បារាជិក**ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **បារាជិក**ន្តិ គាថាយ អយមត្ថោ – យទិទំ បុគ្គលាបត្តិសិក្ខាបទបារាជិកេសុ **អាបត្តិបារាជិកំ** នាម វុត្តំ, តំ អាបជ្ជន្តោ បុគ្គលោ យស្មា បរាជិតោ បរាជយមាបន្នោ សទ្ធម្មា ចុតោ បរទ្ធោ ភដ្ឋោ និរង្កតោ ច ហោតិ, អនិហតេ តស្មិំ បុគ្គលេ បុនឧបោសថប្បវារណាទិភេទោ សំវាសោ នត្ថិ។ **តេនេតំ ឥតិ វុច្ចតី**តិ តេន ការណេន ឯតំ អាបត្តិបារាជិកន្តិ វុច្ចតិ។ អយញ្ហេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – យស្មា បរាជិតោ ហោតិ តេន, តស្មា ឯតំ បារាជិកន្តិ វុច្ចតិ។

ទុតិយគាថាយបិ ព្យញ្ជនំ អនាទិយិត្វា អត្ថមត្តមេវ ទស្សេតុំ **សង្ឃោវ ទេតិ បរិវាស**ន្តិអាទិ វុត្តំ។ អយំ បនេត្ថ អត្ថោ – ឥមំ អាបត្តិំ អាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាតុកាមស្ស យំ តំ អាបត្តិវុដ្ឋានំ តស្ស អាទិម្ហិ ចេវ បរិវាសទានត្ថាយ អាទិតោ សេសេ មជ្ឈេ មានត្តទានត្ថាយ មូលាយបដិកស្សនេន វា សហ មានត្តទានត្ថាយ, អវសានេ អព្ភានត្ថាយ ច សង្ឃោ ឥច្ឆិតព្ពោ, ន ហេត្ថ ឯកម្បិ កម្មំ វិនា សង្ឃេន សក្កា កាតុន្តិ សង្ឃោ, អាទិម្ហិ ចេវ សេសេ ច ឥច្ឆិតព្ពោ អស្សាតិ **សង្ឃាទិសេសោ**។

តតិយគាថាយ **អនិយតោ ន និយតោ**តិ យស្មា ន និយតោ, តស្មា អនិយតោ អយមាបត្តិក្ខន្ធោតិ អត្ថោ។ កឹ ការណា ន និយតោតិ? **អនេកំសិកតំ បទំ,** យស្មា ឥទំ សិក្ខាបទំ អនេកំសេន កតន្តិ អត្ថោ។ កថំ អនេកំសេន? **តិណ្ណមញ្ញតរំ ឋានំ,** តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតរេន ការេតព្ពោតិ ហិ តត្ថ វុត្តំ, តស្មា “អនិយតោ”តិ បវុច្ចតិ, សោ អាបត្តិក្ខន្ធោ អនិយតោតិ វុច្ចតិ។ យថា ច តិណ្ណំ អញ្ញតរំ ឋានំ, ឯវំ ទ្វិន្នំ ធម្មានំ អញ្ញតរំ ឋានំ យត្ថ វុត្តំ, សោបិ អនិយតោ ឯវ។

ចតុត្ថគាថាយ **អច្ចយោ តេន សមោ នត្ថី**តិ ទេសនាគាមិនីសុ អច្ចយេសុ តេន សមោ ថូលោ អច្ចយោ នត្ថិ, តេនេតំ ឥតិ វុច្ចតិ; ថូលត្តា អច្ចយស្ស ឯតំ **ថុល្លច្ចយ**ន្តិ វុច្ចតីតិ អត្ថោ។

បញ្ចមគាថាយ **និស្សជ្ជិត្វាន ទេសេតិ តេនេត**ន្តិ និស្សជ្ជិត្វា ទេសេតព្ពតោ **និស្សគ្គិយ**ន្តិ វុច្ចតីតិ អត្ថោ។

ឆដ្ឋគាថាយ **បាតេតិ កុសលំ ធម្ម**ន្តិ សញ្ចិច្ច អាបជ្ជន្តស្ស កុសលធម្មសង្ខាតំ កុសលចិត្តំ បាតេតិ, តស្មា បាតេតិ ចិត្តន្តិ **បាចិត្តិយំ**។ យំ បន ចិត្តំ បាតេតិ, តំ យស្មា អរិយមគ្គំ អបរជ្ឈតិ, ចិត្តសម្មោហការណញ្ច ហោតិ, តស្មា “អរិយមគ្គំ អបរជ្ឈតិ, ចិត្តសម្មោហនដ្ឋាន”ន្តិ ច វុត្តំ។

បាដិទេសនីយគាថាសុ “គារយ្ហំ អាវុសោ ធម្មំ អាបជ្ជិ”ន្តិ វុត្តគារយ្ហភាវការណទស្សនត្ថមេវ **ភិក្ខុ អញ្ញាតកោ សន្តោ**តិអាទិ វុត្តំ។ បដិទេសេតព្ពតោ បន សា អាបត្តិ **បាដិទេសនីយា**តិ វុច្ចតិ។

ទុក្កដគាថាយ **អបរទ្ធំ វិរទ្ធញ្ច ខលិត**ន្តិ សព្ពមេតំ “យញ្ច ទុក្កដ”ន្តិ ឯត្ថ វុត្តស្ស ទុក្កដស្ស បរិយាយវចនំ។ យញ្ហិ ទុដ្ឋុ កតំ វិរូបំ វា កតំ, តំ **ទុក្កដំ**។ តំ បនេតំ យថា សត្ថារា វុត្តំ; ឯវំ អកតត្តា **អបរទ្ធំ,** កុសលំ វិរជ្ឈិត្វា បវត្តត្តា **វិរទ្ធំ,** អរិយវត្តបដិបទំ អនារុឡ្ហត្តា **ខលិតំ**។ យំ **មនុស្សោ ករេ**តិ ឥទំ បនស្ស ឱបម្មនិទស្សនំ។ តស្សត្ថោ – យថា ហិ យំ លោកេ មនុស្សោ អាវិ វា យទិ វា រហោ បាបំ ករោតិ, តំ ទុក្កដន្តិ បវេទេន្តិ; ឯវមិទម្បិ ពុទ្ធប្បដិកុដ្ឋេន លាមកភាវេន បាបំ, តស្មា ទុក្កដន្តិ វេទិតព្ពំ។

ទុព្ភាសិតគាថាយ **ទុព្ភាសិតំ ទុរាភដ្ឋ**ន្តិ ទុដ្ឋុ អាភដ្ឋំ ភាសិតំ លបិតន្តិ **ទុរាភដ្ឋំ**។ យំ ទុរាភដ្ឋំ, តំ **ទុព្ភាសិត**ន្តិ អត្ថោ។ កិញ្ច ភិយ្យោ? **សំកិលិដ្ឋញ្ច យំ បទំ,** សំកិលិដ្ឋំ យស្មា តំ បទំ ហោតីតិ អត្ថោ។ តថា **យញ្ច វិញ្ញូ គរហន្តិ,** យស្មា ច នំ វិញ្ញូ គរហន្តីតិ អត្ថោ។ **តេនេតំ ឥតិ វុច្ចតី**តិ តេន សំកិលិដ្ឋភាវេន ច វិញ្ញុគរហនេនាបិ ច ឯតំ ឥតិ វុច្ចតិ; “ទុព្ភាសិត”ន្តិ ឯវំ វុច្ចតីតិ អត្ថោ។

សេខិយគាថាយ “អាទិ ចេតំ ចរណញ្ចា”តិអាទិនា នយេន សេខស្ស សន្តកភាវំ ទីបេតិ។ តស្មា សេខស្ស ឥទំ **សេខិយ**ន្តិ អយមេត្ថ សង្ខេបត្ថោ។ ឥទំ “គរុកលហុកញ្ចាបី”តិអាទិបញ្ហេហិ អសង្គហិតស្ស “ហន្ទ វាក្យំ សុណោម តេ”តិ ឥមិនា បន អាយាចនវចនេន សង្គហិតស្ស អត្ថស្ស ទីបនត្ថំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឆន្នមតិវស្សតីតិអាទិម្ហិបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ **ឆន្នមតិវស្សតី**តិ គេហំ តាវ តិណាទីហិ អច្ឆន្នំ អតិវស្សតិ។ ឥទំ បន អាបត្តិសង្ខាតំ គេហំ ឆន្នំ អតិវស្សតិ; មូលាបត្តិញ្ហិ ឆាទេន្តោ អញ្ញំ នវំ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។ **វិវដំ នាតិវស្សតី**តិ គេហំ តាវ អវិវដំ សុច្ឆន្នំ នាតិវស្សតិ។ ឥទំ បន អាបត្តិសង្ខាតំ គេហំ វិវដំ នាតិវស្សតិ; មូលាបត្តិញ្ហិ វិវរន្តោ ទេសនាគាមិនឹ ទេសេត្វា វុដ្ឋានគាមិនិតោ វុដ្ឋហិត្វា សុទ្ធន្តេ បតិដ្ឋាតិ។ អាយតឹ សំវរន្តោ អញ្ញំ អាបត្តឹ នាបជ្ជតិ។ **តស្មា ឆន្នំ វិវរេថា**តិ តេន ការណេន ទេសនាគាមិនឹ ទេសេន្តោ វុដ្ឋានគាមិនិតោ ច វុដ្ឋហន្តោ ឆន្នំ វិវរេថ។ **ឯវំ តំ នាតិវស្សតី**តិ ឯវញ្ហេតំ វិវដំ នាតិវស្សតីតិ អត្ថោ។

គតិ មិគានំ បវនន្តិ អជ្ឈោកាសេ ព្យគ្ឃាទីហិ បរិបាតិយមានានំ មិគានំ បវនំ រុក្ខាទិគហនំ អរញ្ញំ គតិ បដិសរណំ ហោតិ, តំ បត្វា តេ អស្សាសន្តិ។ ឯតេនេវ នយេន **អាកាសោ បក្ខីនំ គតិ**។ អវស្សំ ឧបគមនដ្ឋេន បន **វិភវោ គតិ ធម្មានំ**, សព្ពេសម្បិ សង្ខតធម្មានំ វិនាសោវ តេសំ គតិ។ ន ហិ តេ វិនាសំ អគច្ឆន្តា ឋាតុំ សក្កោន្តិ។ សុចិរម្បិ បត្វា បន **និព្ពានំ អរហតោ គតិ**, ខីណាសវស្ស អរហតោ អនុបាទិសេសនិព្ពានធាតុ ឯកំសេន គតីតិ អត្ថោ។

បឋមគាថាសង្គណិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អធិករណភេទំ

ឧក្កោដនភេទាទិវណ្ណនា

៣៤០. អធិករណភេទេ **ឥមេ ទស ឧក្កោដា**តិ អធិករណានំ ឧក្កោដេត្វា បុន អធិករណឧក្កោដេន សមថានំ ឧក្កោដំ ទស្សេតុំ “វិវាទាធិករណំ ឧក្កោដេន្តោ កតិ សមថេ ឧក្កោដេតី”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **វិវាទាធិករណំ ឧក្កោដេន្តោ ទ្វេ សមថេ ឧក្កោដេតី**តិ សម្មុខាវិនយញ្ច យេភុយ្យសិកញ្ច ឥមេ ទ្វេ ឧក្កោដេតិ, បដិសេធេតិ; បដិក្កោសតីតិ អត្ថោ។ **អនុវាទាធិករណំ ឧក្កោដេន្តោ ចត្តារោ**តិ សម្មុខាវិនយំ, សតិវិនយំ, អមូឡ្ហវិនយំ, តស្សបាបិយសិកន្តិ ឥមេ ចត្តារោ សមថេ ឧក្កោដេតិ។ **អាបត្តាធិករណំ ឧក្កោដេន្តោ តយោ**តិ សម្មុខាវិនយំ, បដិញ្ញាតករណំ, តិណវត្ថារកន្តិ ឥមេ តយោ សមថេ ឧក្កោដេតិ។ **កិច្ចាធិករណំ ឧក្កោដេន្តោ ឯក**ន្តិ សម្មុខាវិនយំ ឥមំ ឯកំ សមថំ ឧក្កោដេតិ។

៣៤១. **កតិ ឧក្កោដា**តិអាទិបុច្ឆានំ វិស្សជ្ជនេ បន ទ្វាទសសុ ឧក្កោដេសុ **អកតំ កម្ម**ន្តិអាទយោ តាវ តយោ ឧក្កោដា វិសេសតោ ទុតិយេ អនុវាទាធិករណេ លព្ភន្តិ។ **អនិហតំ កម្ម**ន្តិអាទយោ តយោ បឋមេ វិវាទាធិករណេ លព្ភន្តិ។ **អវិនិច្ឆិត**ន្តិអាទយោ តយោ តតិយេ អាបត្តាធិករណេ លព្ភន្តិ។ **អវូបសន្ត**ន្តិអាទយោ តយោ ចតុត្ថេ កិច្ចាធិករណេ លព្ភន្តិ; អបិច ទ្វាទសាបិ ច ឯកេកស្មឹ អធិករណេ លព្ភន្តិយេវ។

តត្ថជាតកំ អធិករណំ ឧក្កោដេតីតិ យស្មឹ វិហារេ “មយ្ហំ ឥមិនា បត្តោ គហិតោ, ចីវរំ គហិត”ន្តិអាទិនា នយេន បត្តចីវរាទីនំ អត្ថាយ អធិករណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ, តស្មឹយេវ ច នំ វិហារេ អាវាសិកា សន្និបតិត្វា “អលំ អាវុសោ”តិ អត្តបច្ចត្ថិកេ សញ្ញាបេត្វា បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយេនេវ វូបសមេន្តិ, ឥទំ តត្ថជាតកំ អធិករណំ នាម។ យេនាបិ វិនិច្ឆយេន សមិតំ, សោបិ ឯកោ សមថោយេវ។ ឥមំ ឧក្កោដេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយំ។

តត្ថជាតកំ វូបសន្តន្តិ សចេ បន តំ អធិករណំ នេវាសិកា វូបសមេតុំ ន សក្កោន្តិ, អថញ្ញោ វិនយធរោ អាគន្ត្វា “កឹ អាវុសោ ឥមស្មឹ វិហារេ ឧបោសថោ វា បវារណា វា ឋិតា”តិ បុច្ឆតិ, តេហិ ច តស្មឹ ការណេ កថិតេ តំ អធិករណំ ខន្ធកតោ ច បរិវារតោ ច សុត្តេន វិនិច្ឆិនិត្វា វូបសមេតិ, ឥទំ តត្ថជាតកំ វូបសន្តំ នាម អធិករណំ។ ឯតំ ឧក្កោដេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

អន្តរាមគ្គេតិ តេ អត្តបច្ចត្ថិកា “ន មយំ ឯតស្ស វិនិច្ឆយេ តិដ្ឋាម, នាយំ វិនយេ កុសលោ, អសុកស្មឹ នាម គាមេ វិនយធរា ថេរា វសន្តិ, តត្ថ គន្ត្វា វិនិច្ឆិនិស្សាមា”តិ គច្ឆន្តា អន្តរាមគ្គេយេវ ការណំ សល្លក្ខេត្វា អញ្ញមញ្ញំ វា សញ្ញាបេន្តិ, អញ្ញេ វា តេ ភិក្ខូ និជ្ឈាបេន្តិ, ឥទម្បិ វូបសន្តមេវ ហោតិ។ ឯវំ វូបសន្តំ អន្តរាមគ្គេ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ យោ, តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

អន្តរាមគ្គេ វូបសន្តន្តិ ន ហេវ ខោ បន អញ្ញមញ្ញំ សញ្ញត្តិយា វា សភាគភិក្ខុនិជ្ឈាបនេន វា វូបសន្តំ ហោតិ; អបិច ខោ បដិបថំ អាគច្ឆន្តោ ឯកោ វិនយធរោ ទិស្វា “កត្ថ អាវុសោ គច្ឆថា”តិ បុច្ឆិត្វា “អសុកំ នាម គាមំ, ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ វុត្តេ “អលំ, អាវុសោ, កឹ តត្ថ គតេនា”តិ តត្ថេវ ធម្មេន វិនយេន តំ អធិករណំ វូបសមេតិ, ឥទំ អន្តរាមគ្គេ វូបសន្តំ នាម។ ឯតំ ឧក្កោដេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

តត្ថ គតន្តិ សចេ បន “អលំ, អាវុសោ, កឹ តត្ថ គតេនា”តិ វុច្ចមានាបិ “មយំ តត្ថេវ គន្ត្វា វិនិច្ឆយំ បាបេស្សាមា”តិ វិនយធរស្ស វចនំ អនាទិយិត្វា គច្ឆន្តិយេវ, គន្ត្វា សភាគានំ ភិក្ខូនំ ឯតមត្ថំ អារោចេន្តិ។ សភាគា ភិក្ខូ “អលំ, អាវុសោ, សង្ឃសន្និបាតំ នាម គរុក”ន្តិ តត្ថេវ និសីទាបេត្វា វិនិច្ឆិនិត្វា សញ្ញាបេន្តិ, ឥទម្បិ វូបសន្តមេវ ហោតិ។ ឯវំ វូបសន្តំ តត្ថ គតំ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ យោ, តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

តត្ថ គតំ វូបសន្តន្តិ ន ហេវ ខោ បន សភាគភិក្ខូនំ សញ្ញត្តិយា វូបសន្តំ ហោតិ; អបិច ខោ សង្ឃំ សន្និបាតេត្វា អារោចិតំ សង្ឃមជ្ឈេ វិនយធរា វូបសមេន្តិ, ឥទំ តត្ថ គតំ វូបសន្តំ នាម។ ឯតំ ឧក្កោដេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

សតិវិនយន្តិ ខីណាសវស្ស ទិន្នំ សតិវិនយំ ឧក្កោដេតិ, បាចិត្តិយមេវ។ ឧម្មត្តកស្ស ទិន្នេ អមូឡ្ហវិនយេ បាបុស្សន្នស្ស ទិន្នាយ តស្សបាបិយសិកាយបិ ឯសេវ នយោ។

តិណវត្ថារកំ ឧក្កោដេតីតិ សង្ឃេន តិណវត្ថារកសមថេន វូបសមិតេ អធិករណេ “អាបត្តិ នាម ឯកំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា ឧក្កុដិកំ និសីទិត្វា អញ្ជលិ បគ្គហេត្វា ទេសិយមានា វុដ្ឋាតិ, យំ បនេតំ និទ្ទាយន្តស្សាបិ អាបត្តិវុដ្ឋានំ នាម, ឯតំ មយ្ហំ ន ខមតី”តិ ឯវំ វទន្តោបិ តិណវត្ថារកំ ឧក្កោដេតិ នាម, តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ។

ឆន្ទាគតិំ គច្ឆន្តោ អធិករណំ ឧក្កោដេតីតិ វិនយធរោ ហុត្វា អត្តនោ ឧបជ្ឈាយាទីនំ អត្ថាយ “អធម្មំ ធម្មោ”តិអាទីនិ ទីបេត្វា បុព្ពេ វិនិច្ឆិតំ អធិករណំ ទ្វាទសសុ ឧក្កោដេសុ យេន កេនចិ ឧក្កោដេន្តោ ឆន្ទាគតិំ គច្ឆន្តោ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ នាម។ ទ្វីសុ បន អត្តបច្ចត្ថិកេសុ ឯកស្មិំ “អនត្ថំ មេ អចរី”តិអាទិនា នយេន សមុប្បន្នាឃាតោ, តស្ស បរាជយំ អារោបេតុកាមោ “អធម្មំ ធម្មោ”តិអាទីនិ ទីបេត្វា បុព្ពេ វិនិច្ឆិតំ អធិករណំ ទ្វាទសសុ ឧក្កោដេសុ យេន កេនចិ ឧក្កោដេន្តោ ទោសាគតិំ គច្ឆន្តោ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ នាម។ មន្ទោ បន មោមូហោ មោមូហត្តា ឯវ “អធម្មំ ធម្មោ”តិអាទីនិ ទីបេត្វា វុត្តនយេនេវ ឧក្កោដេន្តោ មោហាគតិំ គច្ឆន្តោ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ នាម។ សចេ បន ទ្វីសុ អត្តបច្ចត្ថិកេសុ ឯកោ វិសមានិ កាយកម្មាទីនិ គហនមិច្ឆាទិដ្ឋិំ ពលវន្តេ ច បក្ខន្តរិយេ អភិញ្ញាតេ ភិក្ខូ និស្សិតត្តា វិសមនិស្សិតោ គហននិស្សិតោ ពលវនិស្សិតោ ច ហោតិ, តស្ស ភយេន “អយំ មេ ជីវិតន្តរាយំ វា ព្រហ្មចរិយន្តរាយំ វា ករេយ្យា”តិ “អធម្មំ ធម្មោ”តិអាទីនិ ទីបេត្វា វុត្តនយេនេវ ឧក្កោដេន្តោ ភយាគតិំ គច្ឆន្តោ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ នាម។

តទហុបសម្បន្នោតិ ឯកោ សាមណេរោ ព្យត្តោ ហោតិ ពហុស្សុតោ, សោ វិនិច្ឆយេ បរាជយំ បត្វា មង្កុភូតេ ភិក្ខូ ទិស្វា បុច្ឆតិ “កស្មា មង្កុភូតាត្ថា”តិ? តេ តស្ស តំ អធិករណំ អារោចេន្តិ។ សោ តេ ឯវំ វទេតិ “ហោតុ, ភន្តេ, មំ ឧបសម្បាទេថ, អហំ តំ អធិករណំ វូបសមេស្សាមី”តិ ។ តេ តំ ឧបសម្បាទេន្តិ។ សោ ទុតិយទិវសេ ភេរិំ បហរិត្វា សង្ឃំ សន្និបាតេតិ។ តតោ ភិក្ខូហិ “កេន សង្ឃោ សន្និបាតិតោ”តិ វុត្តេ “មយា”តិ វទតិ។ “កស្មា សន្និបាតិតោ”តិ? “ហិយ្យោ អធិករណំ ទុព្ពិនិច្ឆិតំ, តមហំ វិនិច្ឆិនិស្សាមី”តិ។ “ត្វំ បន ហិយ្យោ កុហិំ គតោ”តិ? “អនុបសម្បន្នោម្ហិ, ភន្តេ, អជ្ជ បន ឧបសម្បន្នោម្ហី”តិ។ សោ វត្តព្ពោ “ឥទំ អាវុសោ តុម្ហាទិសានំ ភគវតា សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, ‘តទហុបសម្បន្នោ ឧក្កោដេតិ, ឧក្កោដនកំ បាចិត្តិយ’ន្តិ, គច្ឆ អាបត្តិំ ទេសេហី”តិ។ អាគន្តុកេបិ ឯសេវ នយោ។

ការកោតិ ឯកំ សង្ឃេន សទ្ធិំ អធិករណំ វិនិច្ឆិនិត្វា បរិវេណគតំ បរាជិតា ភិក្ខូ វទន្តិ “កិស្ស, ភន្តេ, តុម្ហេហិ ឯវំ វិនិច្ឆិតំ អធិករណំ, ននុ ឯវំ វិនិច្ឆិនិតព្ព”ន្តិ។ សោ “កស្មា បឋមំយេវ ឯវំ ន វទិត្ថា”តិ តំ អធិករណំ ឧក្កោដេតិ។ ឯវំ យោ ការកោ ឧក្កោដេតិ, តស្សាបិ ឧក្កោដនកំ បាចិត្តិយំ។ **ឆន្ទទាយកោតិ** ឯកោ អធិករណវិនិច្ឆយេ ឆន្ទំ ទត្វា សភាគេ ភិក្ខូ បរាជយំ បត្វា អាគតេ មង្កុភូតេ ទិស្វា “ស្វេ ទានិ អហំ វិនិច្ឆិនិស្សាមី”តិ សង្ឃំ សន្និបាតេត្វា “កស្មា សន្និបាតេសី”តិ វុត្តេ “ហិយ្យោ អធិករណំ ទុព្ពិនិច្ឆិតំ, តមហំ អជ្ជ វិនិច្ឆិនិស្សាមី”តិ។ “ហិយ្យោ បន ត្វំ កត្ថ គតោ”តិ។ “ឆន្ទំ ទត្វា និសិន្នោម្ហី”តិ។ សោ វត្តព្ពោ “ឥទំ អាវុសោ តុម្ហាទិសានំ ភគវតា សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, ‘ឆន្ទទាយកោ ឧក្កោដេតិ, ឧក្កោដនកំ បាចិត្តិយ’ន្តិ, គច្ឆ អាបត្តិំ ទេសេហី”តិ។

អធិករណនិទានាទិវណ្ណនា

៣៤២. វិវាទាធិករណំ កឹនិទានន្តិអាទីសុ កឹ និទានមស្សាតិ **កឹនិទានំ**។ កោ សមុទយោ អស្សាតិ **កឹសមុទយំ**។ កា ជាតិ អស្សាតិ **កឹជាតិកំ**។ កោ បភវោ អស្សាតិ **កឹបភវំ**។ កោ សម្ភារោ អស្សាតិ **កឹសម្ភារំ**។ កឹ សមុដ្ឋានំ អស្សាតិ **កឹសមុដ្ឋានំ**។ សព្ពានេតានិ ការណវេវចនានិយេវ។

វិវាទនិទានន្តិអាទីសុបិ អដ្ឋារសភេទករវត្ថុសង្ខាតោ វិវាទោ និទានមេតស្សាតិ **វិវាទនិទានំ**។ វិវាទំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជនកវិវាទវសេនេតំ វុត្តំ។ អនុវាទោ និទានំ អស្សាតិ **អនុវាទនិទានំ** ។ ឥទម្បិ អនុវាទំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជនកអនុវាទវសេន វុត្តំ។ អាបត្តិ និទានំ អស្សាតិ **អាបត្តិនិទានំ**។ អាបត្តាធិករណបច្ចយា ចតស្សោ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតីតិ ឯវំ អាបត្តិំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជនកអាបត្តិវសេនេតំ វុត្តំ។ កិច្ចយំ និទានមស្សាតិ **កិច្ចយនិទានំ;** ចតុព្ពិធំ សង្ឃកម្មំ ការណមស្សាតិ អត្ថោ។ ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ ភិក្ខុនិយា យាវតតិយំ សមនុភាសនាទីនំ កិច្ចំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជនកកិច្ចានំ វសេនេតំ វុត្តំ។ អយំ ចតុន្នម្បិ អធិករណានំ វិស្សជ្ជនបក្ខេ ឯកបទយោជនា។ ឯតេនានុសារេន សព្ពបទានិ យោជេតព្ពានិ។

ទុតិយបុច្ឆាយ **ហេតុនិទានន្តិ**អាទិម្ហិ វិស្សជ្ជនេ នវន្នំ កុសលាកុសលាព្យាកតហេតូនំ វសេន ហេតុនិទានាទិតា វេទិតព្ពា។ តតិយបុច្ឆាយ វិស្សជ្ជនេ ព្យញ្ជនមត្តំ នានំ។ ហេតុយេវ ហិ ឯត្ថ បច្ចយោតិ វុត្តោ។

៣៤៣. មូលបុច្ឆាយ វិស្សជ្ជនេ **ទ្វាទស មូលានី**តិ កោធឧបនាហយុគឡកាទីនិ ឆ វិវាទមូលានិ, លោភទោសមោហា តយោ, អលោភាទោសាមោហា តយោតិ ឥមានិ អជ្ឈត្តសន្តានប្បវត្តានិ ទ្វាទស មូលានិ។ **ចុទ្ទស មូលានី**តិ តានេវ ទ្វាទស កាយវាចាហិ សទ្ធឹ ចុទ្ទស ហោន្តិ។ **ឆ មូលានី**តិ កាយាទីនិ ឆ សមុដ្ឋានានិ។

សមុដ្ឋានបុច្ឆាយ វិស្សជ្ជនេ **អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ** សមុដ្ឋានានិ, តញ្ហិ ឯតេសុ អដ្ឋារសសុ ភេទករវត្ថូសុ សមុដ្ឋាតិ, ឯតេហិ វា ការណភូតេហិ សមុដ្ឋាតិ។ តេនស្សេតានិ សមុដ្ឋានានិ វុច្ចន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

៣៤៤. ***វិវាទាធិករណំ អាបត្តី***តិអាទិភេទេ **ឯកេន អធិករណេន កិច្ចាធិករណេនា**តិ ឥទំ យេន អធិករណេន សម្មន្តិ, តំ ទស្សេតុំ វុត្តំ, ន បនេតានិ ឯកំសតោ កិច្ចាធិករណេនេវ សម្មន្តិ។ ន ហិ បុគ្គលស្ស សន្តិកេ ទេសេន្តស្ស កិច្ចាធិករណំ នាម អត្ថិ។

ន កតមេន សមថេនាតិ សាវសេសាបត្តិំ វិយ ន សម្មតិ។ ន ហិ សក្កា សា ទេសេតុំ, ន តតោ វុដ្ឋាយ សុទ្ធន្តេ បតិដ្ឋាតុំ។

៣៤៨. ***វិវាទាធិករណំ ហោតិ អនុវាទាធិករណ***ន្តិអាទិ នយោ ឧត្តានោយេវ។

៣៤៩. តតោ បរំ **យត្ថ សតិវិនយោ**តិអាទិកា សម្មុខាវិនយំ អមុញ្ចិត្វា ឆ យមកបុច្ឆា វុត្តា, តាសំ វិស្សជ្ជនេនេវ អត្ថោ បកាសិតោ។

៣៥១. សំសដ្ឋាទិបុច្ឆានំ វិស្សជ្ជនេ **សំសដ្ឋា**តិ សតិវិនយកម្មវាចាក្ខណស្មិំយេវ ទ្វិន្នម្បិ សមថានំ សិទ្ធត្តា សម្មុខាវិនយោតិ វា សតិវិនយោតិ វា ឥមេ ធម្មា សំសដ្ឋា, នោ វិសំសដ្ឋា។ យស្មា បន កទលិក្ខន្ធេ បត្តវដ្ដីនំ វិយ ន សក្កា តេសំ វិនិព្ភុជិត្វា នានាករណំ ទស្សេតុំ, តេន វុត្តំ “ន ច លព្ភា ឥមេសំ ធម្មានំ វិនិព្ភុជិត្វា វិនិព្ភុជិត្វា នានាករណំ បញ្ញាបេតុ”ន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

សត្តសមថនិទានវណ្ណនា

៣៥២. **កិំនិទានោ**តិ បុច្ឆាវិស្សជ្ជនេ និទានំ និទានមស្សាតិ **និទាននិទានោ**។ តត្ថ សង្ឃសម្មុខតា, ធម្មសម្មុខតា, វិនយសម្មុខតា, បុគ្គលសម្មុខតាតិ ឥទំ សម្មុខាវិនយស្ស និទានំ។ សតិវេបុល្លប្បត្តោ ខីណាសវោ លទ្ធុបវាទោ សតិវិនយស្ស និទានំ។ ឧម្មត្តកោ ភិក្ខុ អមូឡ្ហវិនយស្ស និទានំ។ យោ ច ទេសេតិ, យស្ស ច ទេសេតិ, ឧភិន្នំ សម្មុខីភាវោ បដិញ្ញាតករណស្ស និទានំ។ ភណ្ឌនជាតានំ អធិករណំ វូបសមេតុំ អសក្កុណេយ្យតា យេភុយ្យសិកាយ និទានំ។ បាបុស្សន្នោ បុគ្គលោ តស្សបាបិយសិកាយ និទានំ។ ភណ្ឌនជាតានំ ពហុ អស្សាមណកអជ្ឈាចារោ តិណវត្ថារកស្ស និទានំ។ **ហេតុបច្ចយវារា** វុត្តនយា ឯវ។

៣៥៣. មូលបុច្ឆាយ វិស្សជ្ជនំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានបុច្ឆាយ កិញ្ចាបិ “សត្តន្នំ សមថានំ កតមេ ឆត្តិំស សមុដ្ឋានា”តិ វុត្តំ, សម្មុខាវិនយស្ស បន កម្មសង្គហាភាវេន សមុដ្ឋានាភាវតោ ឆន្នំយេវ សមថានំ ឆ សមុដ្ឋានានិ វិភត្តានិ។ តត្ថ **កម្មស្ស កិរិយា**តិ ញត្តិ វេទិតព្ពា។ **ករណ**ន្តិ តស្សាយេវ ញត្តិយា ឋបេតព្ពកាលេ ឋបនំ។ **ឧបគមន**ន្តិ សយំ ឧបគមនំ; អត្តនាយេវ តស្ស កម្មស្ស ករណន្តិ អត្ថោ។ **អជ្ឈុបគមន**ន្តិ អជ្ឈេសនុបគមនំ; អញ្ញំ សទ្ធិវិហារិកាទិកំ “ឥទំ កម្មំ ករោហី”តិ អជ្ឈេសនន្តិ អត្ថោ។ **អធិវាសនា**តិ “រុច្ចតិ មេ ឯតំ, ករោតុ សង្ឃោ”តិ ឯវំ អធិវាសនា; ឆន្ទទានន្តិ អត្ថោ។ **អប្បដិក្កោសនា**តិ “ន មេតំ ខមតិ, មា ឯវំ ករោថា”តិ អប្បដិសេធនា។ ឥតិ ឆន្នំ ឆក្កានំ វសេន ឆត្តិំស សមុដ្ឋានា វេទិតព្ពា។

សត្តសមថនានាត្ថាទិវណ្ណនា

៣៥៤. នានាត្ថបុច្ឆាវិស្សជ្ជនំ ឧត្តានមេវ។ អធិករណបុច្ឆាវិស្សជ្ជនេ **អយំ វិវាទោ នោ អធិករណ**ន្តិ អយំ មាតាបុត្តាទីនំ វិវាទោ វិរុទ្ធវាទត្តា វិវាទោ នាម ហោតិ, សមថេហិ បន អធិករណីយតាយ អភាវតោ អធិករណំ ន ហោតិ។ អនុវាទាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អធិករណភេទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទុតិយគាថាសង្គណិកំ

ចោទនាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា

៣៥៩. ទុតិយគាថាសង្គណិយំ **ចោទនា**តិ វត្ថុញ្ច អាបត្តិញ្ច ទស្សេត្វា ចោទនា។ **សារណា**តិ ទោសសារណា។ **សង្ឃោ កិមត្ថាយា**តិ សង្ឃសន្និបាតោ កិមត្ថាយ។ **មតិកម្មំ បន កិស្ស ការណា**តិ មតិកម្មំ វុច្ចតិ មន្តគ្គហណំ; តំ កិស្ស ការណាតិ អត្ថោ។

ចោទនា សារណត្ថាយាតិ វុត្តប្បការា ចោទនា, តេន ចុទិតកបុគ្គលេន ចោទកទោសសារណត្ថាយ។ **និគ្គហត្ថាយ សារណា**តិ ទោសសារណា បន តស្ស បុគ្គលស្ស និគ្គហត្ថាយ។ **សង្ឃោ បរិគ្គហត្ថាយា**តិ តត្ថ សន្និបតិតោ សង្ឃោ វិនិច្ឆយបរិគ្គហណត្ថាយ; ធម្មាធម្មំ តុលនត្ថាយ សុវិនិច្ឆិតទុព្ពិនិច្ឆិតំ ជាននត្ថាយាតិ អត្ថោ។ **មតិកម្មំ បន បាដិយេក្ក**ន្តិ សុត្តន្តិកត្ថេរានញ្ច វិនយធរត្ថេរានញ្ច មន្តគ្គហណំ បាដេក្កំ បាដេក្កំ វិនិច្ឆយសន្និដ្ឋាបនត្ថំ។

មា ខោ បដិយន្តិ ចុទិតកេ វា ចោទកេ វា កោបំ មា ជនយិ។ **សចេ អនុវិជ្ជកោ តុវ**ន្តិ សចេ ត្វំ សង្ឃមជ្ឈេ ឱតិណ្ណំ អធិករណំ វិនិច្ឆិតុំ និសិន្នោ វិនយធរោ។

វិគ្គាហិកន្តិ “ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសី”តិអាទិនយប្បវត្តំ។ **អនត្ថសំហិត**ន្តិ យា អនត្ថំ ជនយតិ, បរិសំ ខោភេត្វា ឧដ្ឋាបេតិ, ឯវរូបិំ កថំ មា អភណិ។ **សុត្តេ វិនយេ វា**តិអាទីសុ **សុត្តំ** នាម ឧភតោវិភង្គោ។ **វិនយោ** នាម ខន្ធកោ។ **អនុលោមោ** នាម បរិវារោ។ **បញ្ញត្តំ** នាម សកលំ វិនយបិដកំ។ **អនុលោមិកំ** នាម ចត្តារោ មហាបទេសា។

អនុយោគវត្តំ និសាមយាតិ អនុយុញ្ជនវត្តំ និសាមេហិ។ **កុសលេន ពុទ្ធិមតា កត**ន្តិ ឆេកេន បណ្ឌិតេន ញាណបារមិប្បត្តេន ភគវតា នីហរិត្វា ឋបិតំ។ **សុវុត្ត**ន្តិ សុបញ្ញាបិតំ។ **សិក្ខាបទានុលោមិក**ន្តិ សិក្ខាបទានំ អនុលោមំ។ អយំ តាវ បទត្ថោ, អយំ បនេត្ថ សាធិប្បាយសង្ខេបវណ្ណនា – “សចេ ត្វំ អនុវិជ្ជកោ, មា សហសា ភណិ, មា អនត្ថសំហិតំ វិគ្គាហិកកថំ ភណិ។ យំ បន កុសលេន ពុទ្ធិមតា លោកនាថេន ឯតេសុ សុត្តាទីសុ អនុយោគវត្តំ កថំ សុបញ្ញត្តំ សព្ពសិក្ខាបទានំ អនុលោមំ, តំ និសាមយ តំ ឧបធារេហី”តិ។ **គតឹ ន នាសេន្តោ សម្បរាយិក**ន្តិ អត្តនោ សម្បរាយេ សុគតិនិព្ពត្តឹ អនាសេន្តោ អនុយោគវត្តំ និសាមយ។ យោ ហិ តំ អនិសាមេត្វា អនុយុញ្ជតិ, សោ សម្បរាយិកំ អត្តនោ គតឹ នាសេតិ, តស្មា ត្វំ អនាសេន្តោ និសាមយាតិ អត្ថោ។ ឥទានិ តំ អនុយោគវត្តំ ទស្សេតុំ **ហិតេសី**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ហិតេសី**តិ ហិតំ ឯសន្តោ គវេសន្តោ; មេត្តញ្ច មេត្តាបុព្ពភាគញ្ច ឧបដ្ឋបេត្វាតិ អត្ថោ។ **កាលេនា**តិ យុត្តបត្តកាលេន; អជ្ឈេសិតកាលេយេវ តាវ ភារេ កតេ អនុយុញ្ជាតិ អត្ថោ។

សហសា វោហារំ មា បធារេសីតិ យោ ឯតេសំ សហសា វោហារោ ហោតិ, សហសា ភាសិតំ, តំ មា បធារេសិ, មា គណ្ហិត្ថ។

បដិញ្ញានុសន្ធិតេន ការយេតិ ឯត្ថ **អនុសន្ធិត**ន្តិ កថានុសន្ធិ វុច្ចតិ, តស្មា បដិញ្ញានុសន្ធិនា ការយេ; កថានុសន្ធឹ សល្លក្ខេត្វា បដិញ្ញាយ ការយេតិ អត្ថោ។ អថ វា បដិញ្ញាយ ច អនុសន្ធិតេន ច ការយេ, លជ្ជឹ បដិញ្ញាយ ការយេ; អលជ្ជឹ វត្តានុសន្ធិនាតិ អត្ថោ។ តស្មា ឯវ **បដិញ្ញា លជ្ជីសូ**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **វត្តានុសន្ធិតេន ការយេ**តិ វត្តានុសន្ធិនា ការយេ, យា អស្ស វត្តេន សទ្ធឹ បដិញ្ញា សន្ធិយតិ, តាយ បដិញ្ញាយ ការយេតិ អត្ថោ។

សញ្ចិច្ចាតិ ជានន្តោ អាបជ្ជតិ។ **បរិគូហតី**តិ និគូហតិ ន ទេសេតិ ន វុដ្ឋាតិ។

សា អហម្បិ ជានាមីតិ យំ តុម្ហេហិ វុត្តំ, តំ សច្ចំ, អហម្បិ នំ ឯវមេវ ជានាមិ។ **អញ្ញញ្ច តាហ**ន្តិ អញ្ញញ្ច តំ អហំ បុច្ឆាមិ។

បុព្ពាបរំ ន ជានាតីតិ បុរេកថិតញ្ច បច្ឆាកថិតញ្ច ន ជានាតិ។ **អកោវិទោ**តិ តស្មឹ បុព្ពាបរេ អកុសលោ។ **អនុសន្ធិវចនបថំ ន ជានាតី**តិ កថានុសន្ធិវចនំ វិនិច្ឆយានុសន្ធិវចនញ្ច ន ជានាតិ។

សីលវិបត្តិយា ចោទេតីតិ ទ្វីហិ អាបត្តិក្ខន្ធេហិ ចោទេតិ។ **អាចារទិដ្ឋិយា**តិ អាចារវិបត្តិយា ចេវ ទិដ្ឋិវិបត្តិយា ច។ អាចារវិបត្តិយា ចោទេន្តោ បញ្ចហាបត្តិក្ខន្ធេហិ ចោទេតិ, ទិដ្ឋិវិបត្តិយា ចោទេន្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ចេវ

អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិយា ច ចោទេតិ។ **អាជីវេនបិ ចោទេតី**តិ អាជីវហេតុបញ្ញត្តេហិ ឆហិ សិក្ខាបទេហិ ចោទេតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ទុតិយគាថាសង្គណិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចោទនាកណ្ឌំ

អនុវិជ្ជកកិច្ចវណ្ណនា

៣៦០-៣៦១. ឥទានិ ឯវំ ឧប្បន្នាយ ចោទនាយ វិនយធរេន កត្តព្ពកិច្ចំ ទស្សេតុំ **អនុវិជ្ជកេនា**តិអាទិ អារទ្ធំ។ តត្ថ **ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋេនា**តិ គាថាយ អយមត្ថោ – ឯកេនេកោ មាតុគាមេន សទ្ធិំ ឯកដ្ឋានតោ និក្ខមន្តោ វា បវិសន្តោ វា ទិដ្ឋោ, សោ តំ បារាជិកេន ចោទេតិ, ឥតរោ តស្ស ទស្សនំ អនុជានាតិ។ តំ បន ទស្សនំ បដិច្ច បារាជិកំ ន ឧបេតិ, ន បដិជានាតិ។ ឯវមេត្ថ យំ តេន ទិដ្ឋំ, តំ តស្ស "ទិដ្ឋោ មយា"តិ ឥមិនា ទិដ្ឋវចនេន សមេតិ។ យស្មា បន ឥតរោ តំ ទស្សនំ បដិច្ច ទោសំ ន បដិជានាតិ, តស្មា អសុទ្ធបរិសង្កិតោ ហោតិ; អមូលកបរិសង្កិតោតិ អត្ថោ។ តស្ស បុគ្គលស្ស "សុទ្ធោ អហ"ន្តិ បដិញ្ញាយ តេន សទ្ធិំ ឧបោសថោ កាតព្ពោ។ សេសគាថាទ្វយេបិ ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អនុវិជ្ជកកិច្ចវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចោទកបុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា

៣៦២-៣៦៣. **ចោទនាយ កោ អាទី**តិអាទិបុច្ឆានំ វិស្សជ្ជនេ **សច្ចេ ច អកុប្បេ ចា**តិ សច្ចេ បតិដ្ឋាតព្ពំ អកុប្បេ ច។ យំ កតំ វា ន កតំ វា, តទេវ វត្តព្ពំ, ន ច ចោទកេ វា អនុវិជ្ជកេ វា សង្ឃេ វា កោបោ ឧប្បាទេតព្ពោ។ **ឱតិណ្ណានោតិណ្ណំ ជានិតព្ព**ន្តិ ឱតិណ្ណញ្ច អនោតិណ្ណញ្ច វចនំ ជានិតព្ពំ។ តត្រាយំ ជាននវិធិ – ឯត្តកា ចោទកស្ស បុព្ពកថា, ឯត្តកា បច្ឆិមកថា, ឯត្តកា ចុទិតកស្ស បុព្ពកថា, ឯត្តកា បច្ឆិមកថាតិ ជានិតព្ពា ។ ចោទកស្ស បមាណំ គណ្ហិតព្ពំ, ចុទិតកស្ស បមាណំ គណ្ហិតព្ពំ, អនុវិជ្ជកស្ស បមាណំ គណ្ហិតព្ពំ, អនុវិជ្ជកោ អប្បមត្តកម្បិ អហាបេន្តោ "អាវុសោ សមន្នាហរិត្វា ឧជុំ កត្វា អាហរា"តិ វត្តព្ពោ, សង្ឃេន ឯវំ បដិបជ្ជិតព្ពំ។ **យេន ធម្មេន យេន វិនយេន យេន សត្ថុសាសនេន តំ អធិករណំ វូបសម្មតី**តិ ឯត្ថ **ធម្មោ**តិ ភូតំ វត្ថុ។ **វិនយោ**តិ ចោទនា ចេវ សារណា ច។ **សត្ថុសាសន**ន្តិ ញត្តិសម្បទា ចេវ អនុស្សាវនសម្បទា ច។ ឯតេន ហិ ធម្មេន ច វិនយេន ច សត្ថុសាសនេន ច អធិករណំ វូបសមតិ, តស្មា អនុវិជ្ជកេន ភូតេន វត្ថុនា ចោទេត្វា អាបត្តិំ សារេត្វា ញត្តិសម្បទាយ ចេវ អនុស្សាវនសម្បទាយ ច តំ អធិករណំ វូបសមេតព្ពំ, អនុវិជ្ជកេន ឯវំ បដិបជ្ជិតព្ពំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

៣៦៤. **ឧបោសថោ កិមត្ថាយា**តិអាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនម្បិ ឧត្តានមេវ។ អវសានគាថាសុ **ថេរេ ច បរិភាសតី**តិ អវមញ្ញំ ករោន្តោ "កិំ ឥមេ ជានន្តី"តិ បរិភាសតិ។ **ខតោ ឧបហតិន្ទ្រិយោ**តិ គាយ ឆន្ទាទិគាមិតាយ តេន ច បរិភាសនេន អត្តនា អត្តនោ ខតត្តា **ខតោ**។ សទ្ធាទីនញ្ច ឥន្ទ្រិយានំ ឧបហតត្តា **ឧបហតិន្ទ្រិយោ**។ **និរយំ គច្ឆតិ ទុម្មេធោ, ន ច សិក្ខាយ គារវោ**តិ សោ ខតោ ឧបហតិន្ទ្រិយោ បញ្ញាយ អភាវតោ ទុម្មេធោ តីសុ សិក្ខាសុ អសិក្ខនតោ ន ច សិក្ខាយ គារវោ កាយស្ស ភេទា និរយមេវ ឧបគច្ឆតិ, តស្មា **ន ច អាមិសំ និស្សាយ…បេ…. យថា ធម្មោ តថា ករេ**តិ។ តស្សត្ថោ ន ច អាមិសំ និស្សាយ ករេ, ចុទិតកចោទកេសុ ហិ អញ្ញតរេន ទិន្នំ ចីវរាទិអាមិសំ គណ្ហន្តោ អាមិសំ និស្សាយ ករោតិ, ឯវំ ន ករេយ្យ។ **ន ច និស្សាយ បុគ្គល**ន្តិ "អយំ មេ ឧបជ្ឈាយោ វា អាចរិយោ វា"តិអាទិនា នយេន ឆន្ទាទីហិ គច្ឆន្តោ បុគ្គលំ និស្សាយ ករោតិ, ឯវំ ន ករេយ្យ។ អថ ខោ **ឧភោបេតេ វិវជ្ជេត្វា** យថា ធម្មោ ឋិតោ, តថេវ ករេយ្យាតិ។

ឧបកណ្ណកំ ជប្បតីតិ "ឯវំ កថេហិ, មា ឯវំ កថយិត្ថា"តិ កណ្ណមូលេ មន្តេតិ។ **ជិម្ហំ បេក្ខតី**តិ ទោសមេវ គវេសតិ។ **វីតិហរតី**តិ វិនិច្ឆយំ ហាបេតិ។ **កុម្មគ្គំ បដិសេវតី**តិ អាបត្តិំ ទីបេតិ។

អកាលេន ច ចោទេតីតិ អនោកាសេ អនជ្ឈិដ្ឋោវ ចោទេតិ។ **បុព្ពាបរំ ន ជានាតី**តិ បុរិមកថញ្ច បច្ឆិមកថញ្ច ន ជានាតិ។

អនុសន្ធិវចនបថំ ន ជានាតីតិ កថានុសន្ធិវិនិច្ឆយានុសន្ធិវសេន វចនំ ន ជានាតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ចោទនាកណ្ឌវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចូឡសង្គាមោ

អនុវិជ្ជកស្ស បដិបត្តិវណ្ណនា

៣៦៥. ចូឡសង្គាមេ **សង្គាមាវចរេន ភិក្ខុនា**តិ សង្គាមោ វុច្ចតិ អធិករណវិនិច្ឆយត្ថាយ សង្ឃសន្និបាតោ។ តត្រ ហិ អត្តបច្ចត្ថិកា ចេវ សាសនបច្ចត្ថិកា ច ឧទ្ធម្មំ ឧព្ពិនយំ សត្ថុ សាសនំ ទីបេន្តា សមោសរន្តិ វេសាលិកា វជ្ជិបុត្តកា វិយ។ យោ ភិក្ខុ តេសំ បច្ចត្ថិកានំ លទ្ធិំ មទ្ទិត្វា សកវាទទីបនត្ថាយ តត្ថ អវចរតិ, អជ្ឈោគាហេត្វា វិនិច្ឆយំ បវត្តេតិ, សោ សង្គាមាវចរោ នាម យសត្ថេរោ វិយ។ តេន សង្គាមាវចរេន ភិក្ខុនា សង្ឃំ ឧបសង្កមន្តេន នីចចិត្តេន សង្ឃោ ឧបសង្កមិតព្ពោ។ **នីចចិត្តេនា**តិ មានទ្ធជំ និបាតេត្វា និហតមានចិត្តេន។ **រជោហរណសមេនា**តិ បាទបុញ្ឆនសមេន; យថា រជោហរណស្ស សំកិលិដ្ឋេ វា អសំកិលិដ្ឋេ វា បាទេ បុញ្ឆិយមានេ នេវ រាគោ ន ទោសោ; ឯវំ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ អរជ្ជន្តេន អទុស្សន្តេនាតិ អត្ថោ។ **យថាបតិរូបេ អាសនេ**តិ យថាបតិរូបំ អាសនំ ញត្វា អត្តនោ បាបុណនដ្ឋានេ ថេរានំ ភិក្ខូនំ បិដ្ឋិំ អទស្សេត្វា និសីទិតព្ពំ។ **អនានាកថិកេនា**តិ នានាវិធំ តំ តំ អនត្ថកថំ អកថេន្តេន។ **អតិរច្ឆានកថិកេនា**តិ ទិដ្ឋសុតមុតម្បិ រាជកថាទិកំ តិរច្ឆានកថំ អកថេន្តេន។ **សាមំ វា ធម្មោ ភាសិតព្ពោ**តិ សង្ឃសន្និបាតដ្ឋានេ កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតា វា រូបារូបបរិច្ឆេទសមថាចារវិបស្សនាចារដ្ឋាននិសជ្ជវត្តាទិនិស្សិតា វា កថា ធម្មោ នាម។ ឯវរូបោ ធម្មោ សយំ វា ភាសិតព្ពោ, បរោ វា អជ្ឈេសិតព្ពោ។ យោ ភិក្ខុ តថារូបិំ កថំ កថេតុំ បហោតិ, សោ វត្តព្ពោ – “អាវុសោ សង្ឃមជ្ឈម្ហិ បញ្ហេ ឧប្បន្នេ ត្វំ កថេយ្យាសី”តិ។ **អរិយោ វា តុណ្ហីភាវោ នាតិមញ្ញិតព្ពោ**តិ អរិយា តុណ្ហី និសីទន្តា ន ពាលបុថុជ្ជនា វិយ និសីទន្តិ។ អញ្ញតរំ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វាវ និសីទន្តិ។ ឥតិ កម្មដ្ឋានមនសិការវសេន តុណ្ហីភាវោ អរិយោ តុណ្ហីភាវោ នាម, សោ នាតិមញ្ញិតព្ពោ, កឹ កម្មដ្ឋានានុយោគេនាតិ នាវជានិតព្ពោ; អត្តនោ បតិរូបំ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វាវ និសីទិតព្ពន្តិ អត្ថោ។

ន ឧបជ្ឈាយោ បុច្ឆិតព្ពោតិ “កោ នាមោ តុយ្ហំ ឧបជ្ឈាយោ”តិ ន បុច្ឆិតព្ពោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **ន ជាតី**តិ “ខត្តិយជាតិយោ ត្វំ ព្រាហ្មណជាតិយោ”តិ ឯវំ ជាតិ ន បុច្ឆិតព្ពា។ **ន អាគមោ**តិ “ទីឃភាណកោសិ ត្វំ មជ្ឈិមភាណកោ”តិ ឯវំ អាគមោ ន បុច្ឆិតព្ពោ។ **កុលបទេសោ**តិ ខត្តិយកុលាទិវសេនេវ វេទិតព្ពោ។ **អត្រស្ស បេមំ វា ទោសោ វា**តិ អត្រ បុគ្គលេ ឯតេសំ ការណានំ អញ្ញតរវសេន បេមំ វា ភវេយ្យ ទោសោ វា។

នោ បរិសកប្បិកេនាតិ បរិសកប្បកេន បរិសានុវិធាយកេន ន ភវិតព្ពំ; យំ បរិសាយ រុច្ចតិ, តទេវ ចេតេត្វា កប្បេត្វា ន កថេតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **ន ហត្ថមុទ្ទា ទស្សេតព្ពា**តិ កថេតព្ពេ ច អកថេតព្ពេ ច សញ្ញាជននត្ថំ ហត្ថវិការោ ន កាតព្ពោ។

អត្ថំ អនុវិធិយន្តេនាតិ វិនិច្ឆយបដិវេធមេវ សល្លក្ខេន្តេន “ឥទំ សុត្តំ ឧបលព្ភតិ, ឥមស្មិំ វិនិច្ឆយេ ឥទំ វក្ខាមី”តិ ឯវំ បរិតុលយន្តេន និសីទិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **ន ច អាសនា វុដ្ឋាតព្ព**ន្តិ ន អាសនា វុដ្ឋាយ សន្និបាតមណ្ឌលេ វិចរិតព្ពំ, វិនយធរេ ឧដ្ឋិតេ សព្ពា បរិសា ឧដ្ឋហតិ។ **ន វីតិហាតព្ព**ន្តិ ន វិនិច្ឆយោ ហាបេតព្ពោ។ **ន កុម្មគ្គោ សេវិតព្ពោ**តិ ន អាបត្តិ ទីបេតព្ពា។ **អសាហសិកេន ភវិតព្ព**ន្តិ ន សហសាការិនា ភវិតព្ពំ; សហសា ទុរុត្តវចនំ ន កថេតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **វចនក្ខមេនា**តិ ទុរុត្តវាចំ ខមនសីលេន។ **ហិតបរិសក្កិនា**តិ ហិតេសិនា ហិតគវេសិនា ករុណា ច ករុណាបុព្ពភាគោ ច ឧបដ្ឋាបេតព្ពោតិ អយំ បទទ្វយេបិ អធិប្បាយោ។ **អនសុរុត្តេនា**តិ ន អសុរុត្តេន។ អសុរុត្តំ វុច្ចតិ វិគ្គាហិកកថាសង្ខាតំ អសុន្ទរវចនំ; តំ ន កថេតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **អត្តា បរិគ្គហេតព្ពោ**តិ “វិនិច្ឆិនិតុំ វូបសមេតុំ សក្ខិស្សាមិ នុ ខោ នោ”តិ ឯវំ អត្តា បរិគ្គហេតព្ពោ; អត្តនោ បមាណំ ជានិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **បរោ បរិគ្គហេតព្ពោ**តិ “លជ្ជិយា នុ ខោ អយំ បរិសា, សក្កា សញ្ញាបេតុំ ឧទាហុ នោ”តិ ឯវំ បរោ បរិគ្គហេតព្ពោ។

ចោទកោ បរិគ្គហេតព្ពោតិ “ធម្មចោទកោ នុ ខោ នោ”តិ ឯវំ បរិគ្គហេតព្ពោ។ **ចុទិតកោ បរិគ្គហេតព្ពោ**តិ “ធម្មចុទិតកោ នុ ខោ នោ”តិ ឯវំ បរិគ្គហេតព្ពោ។ **អធម្មចោទកោ បរិគ្គហេតព្ពោ**តិ តស្ស បមាណំ ជានិតព្ពំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ **វុត្តំ អហាបេន្តេនា**តិ ចោទកចុទិតកេហិ វុត្តវចនំ អហាបេន្តេន។ **អវុត្តំ អបកាសេន្តេនា**តិ អនោសដំ វត្ថុំ អប្បកាសេន្តេន។ **មន្ទោ ហាសេតព្ពោ**តិ មន្ទោ មោមូហោ បគ្គណ្ហិតព្ពោ, “ននុ ត្វំ កុលបុត្តោ”តិ ឧត្តេជេត្វា អនុយោគវត្តំ កថាបេត្វា តស្ស អនុយោគោ គណ្ហិតព្ពោ។ **ភីរូ អស្សាសេតព្ពោ**តិ យស្ស សង្ឃមជ្ឈំ វា គណមជ្ឈំ វា អនោសដបុព្ពត្តា សារជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, តាទិសោ “មា ភាយិ, វិស្សដ្ឋោ កថេហិ, មយំ តេ ឧបត្ថម្ភា ភវិស្សាមា”តិ វត្វាបិ អនុយោគវត្តំ កថាបេតព្ពោ។ **ចណ្ឌោ និសេធេតព្ពោ**តិ អបសាទេតព្ពោ តជ្ជេតព្ពោ។ **អសុចិ វិភាវេតព្ពោ**តិ អលជ្ជឹ បកាសេត្វា អាបត្តឹ ទេសាបេតព្ពោ។ **ឧជុមទ្ទវេនា**តិ

យោ ភិក្ខុ ឧជុ សីលវា កាយវង្កាទិរហិតោ, សោ មទ្ទវេនេវ ឧបចរិតព្ពោ។ **ធម្មេសុ ច បុគ្គលេសុ ចា**តិ ឯត្ថ យោ ធម្មគរុកោ ហោតិ ន បុគ្គលគរុកោ, អយមេវ ធម្មេសុ ច បុគ្គលេសុ ច មជ្ឈត្តោតិ វេទិតព្ពោ។

៣៦៦. **សុត្តំ សំសន្ទនត្ថាយា**តិអាទីសុ តេន ច បន ឯវំ សព្រហ្មចារីនំ បិយមនាបគរុភាវនីយេន អនុវិជ្ជកេន សមុទាហដេសុ សុត្តាទីសុ សុត្តំ សំសន្ទនត្ថាយ; អាបត្តានាបត្តីនំ សំសន្ទនត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។ **ឱបម្មំ និទស្សនត្ថាយា**តិ ឱបម្មំ អត្ថទស្សនត្ថាយ។ **អត្ថោ វិញ្ញាបនត្ថាយា**តិ អត្ថោ ជានាបនត្ថាយ។ **បដិបុច្ឆា ឋបនត្ថាយា**តិ បុច្ឆា បុគ្គលស្ស ឋបនត្ថាយ។ **ឱកាសកម្មំ ចោទនត្ថាយា**តិ វត្ថុនា វា អាបត្តិយា វា ចោទនត្ថាយ។ **ចោទនា សារណត្ថាយា**តិ ទោសាទោសំ សរាបនត្ថាយ។ **សារណា សវចនីយត្ថាយា**តិ ទោសាទោសសារណា សវចនីយករណត្ថាយ។ **សវចនីយំ បលិពោធត្ថាយា**តិ សវចនីយំ "ឥមម្ហា អាវាសា បរំ មា បក្កមី"តិ ឯវំ បលិពោធត្ថាយ។ **បលិពោធោ វិនិច្ឆយត្ថាយា**តិ វិនិច្ឆយំ បាបនត្ថាយ។ **វិនិច្ឆយោ សន្តីរណត្ថាយា**តិ ទោសាទោសំ សន្តីរណត្ថាយ តុលនត្ថាយ។ **សន្តីរណំ ឋានាដ្ឋានគមនត្ថាយា**តិ អាបត្តិអនាបត្តិគរុកលហុកាបត្តិជានធត្ថាយ ។ **សង្ឃោ សម្បរិគ្គហសម្បដិច្ឆនត្ថាយា**តិ វិនិច្ឆយសម្បដិគ្គហណត្ថាយ ច; សុវិនិច្ឆិតទុព្ពិនិច្ឆិតភាវជាននត្ថាយ ចាតិ អត្ថោ។ **បច្ចេកដ្ឋាយិនោ អវិសំវាទកដ្ឋាយិនោ**តិ ឥស្សរិយាធិបច្ចជេដ្ឋកដ្ឋានេ ច អវិសំវាទកដ្ឋានេ ច ឋិតា; ន តេ អបសាទេតព្ពាតិ អត្ថោ។

ឥទានិ យេ មន្ទា មន្ទពុទ្ធិនោ ឯវំ វទេយ្យុំ "វិនយោ នាម កិមត្ថាយា"តិ តេសំ វចនោកាសបិទហនត្ថមត្តំ ទស្សេតុំ **វិនយោ សំវរត្ថាយា**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **វិនយោ សំវរត្ថាយា**តិ សកលាបិ វិនយបញ្ញត្តិ កាយវចីទ្វារសំវរត្ថាយ។ អាជីវវិសុទ្ធិបរិយោសានស្ស សីលស្ស ឧបនិស្សយោ ហោតិ; បច្ចយោ ហោតីតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ អបិចេត្ថ **អវិប្បដិសារោ**តិ បាបបុញ្ញានំ កតាកតវសេន ចិត្តវិប្បដិសារាភាវោ។ **បាមុជ្ជ**ន្តិ ទុព្ពលា តរុណបីតិ។ **បីតី**តិ ពលវា ពហលបីតិ។ **បស្សទ្ធី**តិ កាយចិត្តទរថបដិប្បស្សទ្ធិ។ **សុខ**ន្តិ កាយិកចេតសិកសុខំ។ តញ្ហិ ទុវិធម្បិ សមាធិស្ស ឧបនិស្សយបច្ចយោ ហោតិ។ **សមាធី**តិ ចិត្តេកគ្គតា។ **យថាភូតញាណទស្សន**ន្តិ តរុណវិបស្សនា; ឧទយព្ពយញាណស្សេតំ អធិវចនំ។ ចិត្តេកគ្គតា ហិ តរុណវិបស្សនាយ ឧបនិស្សយបច្ចយោ ហោតិ។ **និព្ពិទា**តិ សិខាបត្តា វុដ្ឋានគាមិនិពលវវិបស្សនា។ **វិរាគោ**តិ អរិយមគ្គោ។ **វិមុត្តី**តិ អរហត្តផលំ។ ចតុព្ពិធោបិ ហិ អរិយមគ្គោ អរហត្តផលស្ស ឧបនិស្សយបច្ចយោ ហោតិ។ **វិមុត្តិញាណទស្សន**ន្តិ បច្ចវេក្ខណាញាណំ។ **វិមុត្តិញាណទស្សនំ អនុបាទាបរិនិព្ពានត្ថាយា**តិ អបច្ចយបរិនិព្ពានត្ថាយ។ អបច្ចយបរិនិព្ពានស្ស ហិ តំ បច្ចយោ ហោតិ, តស្មិំ អនុប្បត្តេ អវស្សំ បរិនិព្ពាយិតព្ពតោតិ។ **ឯតទត្ថា កថា**តិ អយំ វិនយកថា នាម ឯតទត្ថា។ **មន្តនា**តិ វិនយមន្តនា ឯវ។ **ឧបនិសា**តិ អយំ "វិនយោ សំវរត្ថាយា"តិអាទិកា បរម្បរបច្ចយតាបិ ឯតទត្ថាយ។ **សោតាវធាន**ន្តិ ឥមិស្សា បរម្បរបច្ចយកថាយ សោតាវធានំ។ ឥមំ កថំ សុត្វា យំ ឧប្បជ្ជតិ ញាណំ, តម្បិ ឯតទត្ថាយ។ **យទិទំ អនុបាទា ចិត្តស្ស វិមោក្ខោ**តិ យោ អយំ ចតូហិ ឧបាទានេហិ អនុបាទិយិត្វា ចិត្តស្ស អរហត្តផលសង្ខាតោ វិមោក្ខោ, សោបិ ឯតទត្ថាយ; អបច្ចយបរិនិព្ពានត្ថាយ ឯវាតិ អត្ថោ។

៣៦៧. អនុយោគវត្តគាថាសុ **បឋមគាថា** វុត្តត្ថា ឯវ។

វត្ថុំ វិបត្តិំ អាបត្តិំ, និទានំ អាការអកោវិទោ បុព្ពាបរំ ន ជានាតីតិ "វត្ថុ"ន្តិអាទីនិ "ន ជានាតី"តិ បទេន សម្ពន្ធោ។ "អកោវិទោ"តិ បទស្ស "ស វេ តាទិសកោ"តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។ តស្មា អយមេត្ថ យោជនា – យោ ភិក្ខុ បារាជិកាទីនំ វត្ថុំ ន ជានាតិ, ចតុព្ពិធំ វិបត្តិំ ន ជានាតិ, សត្តវិធំ អាបត្តិំ ន ជានាតិ, "ឥទំ សិក្ខាបទំ អសុកស្មិំ នាម នគរេ បញ្ញត្ត"ន្តិ ឯវំ និទានំ ន ជានាតិ, "ឥទំ បុរិមវចនំ ឥទំ បច្ឆិមវចន"ន្តិ បុព្ពាបរំ ន ជានាតិ, "ឥទំ កតំ ឥទំ អកត"ន្តិ កតាកតំ ន ជានាតិ។ **សមេន ចា**តិ តេនេវ បុព្ពាបរំ អជាននស្ស សមេន អញ្ញាណេន, "កតាកតំ ន ជានាតី"តិ វុត្តំ ហោតិ; ឯវំ តាវ នជានាតិ-បទេន សទ្ធិំ សម្ពន្ធោ វេទិតព្ពោ។ យំ បនេតំ "អាការអកោវិទោ"តិ វុត្តំ, តត្ថ **អាការអកោវិទោ**តិ ការណាការណេ អកោវិទោ។ ឥតិ យ្វាយំ វត្ថុអាទីនិបិ ន ជានាតិ, អាការស្ស ច អកោវិទោ, ស វេ តាទិសកោ ភិក្ខុ អបដិក្ខោតិ វុច្ចតិ។

កម្មញ្ច អធិករណញ្ចាតិ ឥមេសម្បិ បទានំ "ន ជានាតី"តិ បទេនេវ សម្ពន្ធោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – តថេវ ឥតិ យ្វាយំ កម្មញ្ច ន ជានាតិ, អធិករណញ្ច ន ជានាតិ, សត្តប្បការេ សមថេ ចាបិ អកោវិទោ, រាគាទីហិ បន រត្តោ ទុដ្ឋោ ច មូឡ្ហោ ច, ភយេន ភយា គច្ឆតិ, សម្មោហេន មោហា គច្ឆតិ, រត្តត្តា បន ទុដ្ឋត្តា ច ឆន្ទាទោសា ច គច្ឆតិ, បរំ សញ្ញាបេតុំ អសមត្ថតាយ ន ច សញ្ញត្តិកុសលោ, ការណាការណទស្សនេ អសមត្ថតាយ និជ្ឈត្តិយា ច អកោវិទោ អត្តនោ សទិសាយ បរិសាយ លទ្ធត្តា លទ្ធបក្ខោ, ហិរិយា បរិពាហិរត្តា អហិរិកោ, កាឡកេហិ កម្មេហិ សមន្នាគតត្តា កណ្ហកម្មោ, ធម្មាទរិយបុគ្គលាទរិយានំ អភាវតោ អនាទរោ, ស វេ តាទិសកោ ភិក្ខុ អបដិក្ខោតិ វុច្ចតិ, ន បដិក្ខិតព្ពោ ន ឱលោកេតព្ពោ, ន សម្មន្និត្វា ឥស្សរិយាធិបច្ចជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឋបេតព្ពោតិ អត្ថោ។ សុក្កបក្ខគាថានម្បិ យោជនានយោ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោតិ។

ចូឡសង្គាមវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

មហាសង្គាមោ

វោហារន្តេន ជានិតព្ពាទិវណ្ណនា

៣៦៨-៣៧៤. មហាសង្គាមេ – ***វត្ថុតោ វា វត្ថុំ សង្កមតី***តិ "បឋមបារាជិកវត្ថុ មយា ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា"តិ វត្វា បុន បុច្ឆិយមានោ និយំសិយមានោ "ន មយា បឋមបារាជិកស្ស វត្ថុ ទិដ្ឋំ, ន សុតំ; ទុតិយបារាជិកស្ស វត្ថុ ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា"តិ វទតិ។ ឯតេនេវ នយេន សេសវត្ថុសង្កមនំ, វិបត្តិតោ វិបត្តិសង្កមនំ អាបត្តិតោ អាបត្តិសង្កមនញ្ច វេទិតព្ពំ។ យោ បន "នេវ មយា ទិដ្ឋំ, ន សុត"ន្តិ វត្វា បច្ឆា "មយាបេតំ ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា"តិ វទតិ, "ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា"តិ វត្វា បច្ឆា "ន ទិដ្ឋំ វា ន សុតំ វា"តិ វទតិ, អយំ **អវជានិត្វា បដិជានាតិ, បដិជានិត្វា អវជានាតី**តិ វេទិតព្ពោ។ ឯសេវ **អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ** នាម។

៣៧៥. ***វណ្ណាវណ្ណោ***តិ នីលាទិវណ្ណាវណ្ណវសេន សុក្កវិស្សដ្ឋិសិក្ខាបទំ វុត្តំ។ **វចនមនុប្បទាន**ន្តិ សញ្ចរិត្តំ វុត្តំ។ កាយសំសគ្គាទិត្តយំ សរូបេនេវ វុត្តំ។ ឥតិ ឥមានិ បញ្ច មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគោ បុព្ពបយោគោតិ វេទិតព្ពានិ។

៣៧៦. **ចត្តារិ អបលោកនកម្មានី**តិ អធម្មេនវគ្គាទីនិ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ចត្តារិ ចតុក្កានិ សោឡស ហោន្តិ។

អគតិអគន្តព្ពវណ្ណនា

៣៧៩. **ពហុជនអហិតាយ បដិបន្នោ ហោតី**តិ វិនយធរេន ហិ ឯវំ ឆន្ទាទិគតិយា អធិករណេ វិនិច្ឆិតេ តស្មិំ វិហារេ សង្ឃោ ទ្វិធា ភិជ្ជតិ។ ឱវាទូបជីវិនិយោ ភិក្ខុនិយោបិ ទ្វេ ភាគា ហោន្តិ។ ឧបាសកាបិ ឧបាសិកាយោបិ ទារកាបិ ទារិកាយោបិ តេសំ អារក្ខទេវតាបិ តថេវ ទ្វិធា ភិជ្ជន្តិ។ តតោ ភុម្មទេវតា អាទិំ កត្វា យាវ អកនិដ្ឋព្រហ្មានោ ទ្វិធាវ ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ – "ពហុជនអហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ…បេ…. ទុក្ខាយ ទេវមនុស្សាន"ន្តិ។

៣៨២. ***វិសមនិស្សិតោ***តិ វិសមានិ កាយកម្មាទីនិ និស្សិតោ។ **គហននិស្សិតោ**តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិអន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិសង្ខាតំ គហនំ និស្សិតោ។ **ពលវនិស្សិតោ**តិ ពលវន្តេ អភិញ្ញាតេ ភិក្ខូ និស្សិតោ។

៣៨៣. **តស្ស *អវជាន*ន្តោ**តិ តស្ស វចនំ អវជានន្តោ។ ឧបយោគត្ថេ វា សាមិវចនំ, តំ អវជានន្តោតិ អត្ថោ។

៣៨៤. **យំ អត្ថាយា**តិ យទត្ថាយ។ **តំ អត្ថ**ន្តិ សោ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

មហាសង្គាមវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

កថិនភេទំ

កថិនអត្ថតាទិវណ្ណនា

៤០៣. កថិនេ – **អដ្ឋ មាតិកា**តិ ខន្ធកេ វុត្តា បក្កមនន្តិកាទិកា អដ្ឋ។ **បលិពោធានិសំសា**បិ បុព្ពេ វុត្តា ឯវ។

៤០៤. **បយោគស្សា**តិ ចីវរធោវនាទិនោ សត្តវិធស្ស បុព្ពករណស្សត្ថាយ យោ ឧទកាហរណាទិកោ បយោគោ កយិរតិ, តស្ស បយោគស្ស។ **កតមេ ធម្មា អនន្តរបច្ចយេន បច្ចយោ**តិ អនាគតវសេន អនន្តរា ហុត្វា កតមេ ធម្មា បច្ចយា ហោន្តីតិ អត្ថោ។ **សមនន្តរបច្ចយេនា**តិ សុដ្ឋុ អនន្តរបច្ចយេន, អនន្តរបច្ចយមេវ អាសន្នតរំ កត្វា បុច្ឆតិ។ **និស្សយបច្ចយេនា**តិ ឧប្បជ្ជមានស្ស បយោគស្ស និស្សយំ អាធារភាវំ ឧបគតា វិយ ហុត្វា កតមេ ធម្មា បច្ចយា ហោន្តីតិ អត្ថោ។ **ឧបនិស្សយបច្ចយេនា**តិ ឧបេតេន និស្សយបច្ចយេន; និស្សយបច្ចយមេវ ឧបគតតរំ កត្វា បុច្ឆតិ។ **បុរេជាតបច្ចយេនា**តិ ឥមិនា បឋមំ ឧប្បន្នស្ស បច្ចយភាវំ បុច្ឆតិ។ **បច្ឆាជាតបច្ចយេនា**តិ ឥមិនា បច្ឆា ឧប្បជ្ជនកស្ស បច្ចយភាវំ បុច្ឆតិ។ **សហជាតបច្ចយេនា**តិ ឥមិនា អបុព្ពំ អចរិមំ ឧប្បជ្ជមានានំ បច្ចយភាវំ បុច្ឆតិ។ **បុព្ពករណស្សា**តិ ធោវនាទិនោ បុព្ពករណស្ស។ **បច្ចុទ្ធារស្សា**តិ បុរាណសង្ឃាដិអាទីនំ បច្ចុទ្ធរណស្ស។ **អធិដ្ឋានស្សា**តិ កថិនចីវរាធិដ្ឋានស្ស។ **អត្ថារស្សា**តិ កថិនត្ថារស្ស។ **មាតិកានញ្ច បលិពោធានញ្ចា**តិ អដ្ឋន្នំ មាតិកានំ ទ្វិន្នញ្ច បលិពោធានំ។ **វត្ថុស្សា**តិ សង្ឃាដិអាទិនោ កថិនវត្ថុស្ស; សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ យញ្ច លព្ភតិ យញ្ច ន លព្ភតិ, សព្ពំ បុច្ឆិត្វា ឥទានិ យំ យស្ស លព្ភតិ, តទេវ ទស្សេន្តោ **បុព្ពករណំ បយោគស្សា**តិអាទិនា នយេន វិស្សជ្ជនមាហ។ តស្សត្ថោ – យំ វុត្តំ "បយោគស្ស កតមេ ធម្មា"តិអាទិ, តត្ថ វុច្ចតេ, បុព្ពករណំ បយោគស្ស អនន្តរបច្ចយេន បច្ចយោ, សមនន្តរនិស្សយឧបនិស្សយបច្ចយេន បច្ចយោ។ បយោគស្ស ហិ សត្តវិធម្បិ បុព្ពករណំ យស្មា តេន បយោគេន និប្ផាទេតព្ពស្ស បុព្ពករណស្សត្ថាយ សោ បយោគោ កយិរតិ, តស្មា ឥមេហិ ចតូហិ បច្ចយេហិ បច្ចយោ ហោតិ។ បុរេជាតបច្ចយេ បនេស ឧទ្ទិដ្ឋធម្មេសុ ឯកធម្មម្បិ ន លភតិ, អញ្ញទត្ថុ បុព្ពករណស្ស សយំ បុរេជាតបច្ចយោ ហោតិ, បយោគេ សតិ បុព្ពករណស្ស និប្ផជ្ជនតោ ។ តេន វុត្តំ – "បយោគោ បុព្ពករណស្ស បុរេជាតបច្ចយេន បច្ចយោ"តិ។ បច្ឆាជាតបច្ចយំ បន លភតិ, តេន វុត្តំ – "បុព្ពករណំ បយោគស្ស បច្ឆាជាតបច្ចយេន បច្ចយោ"តិ។ បច្ឆា ឧប្បជ្ជនកស្ស ហិ បុព្ពករណស្ស អត្ថាយ សោ បយោគោ កយិរតិ។ សហជាតបច្ចយំ បន មាតិកាបលិពោធានិសំសសង្ខាតេ បន្នរស ធម្មេ ឋបេត្វា អញ្ញោ បយោគាទីសុ ឯកោបិ ធម្មោ ន លភតិ, តេ ឯវ ហិ បន្នរស ធម្មា សហ កថិនត្ថារេន ឯកតោ និប្ផជ្ជន្តីតិ អញ្ញមញ្ញំ សហជាតបច្ចយា ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ – "បន្នរស ធម្មា សហជាតបច្ចយេន បច្ចយោ"តិ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពបទវិស្សជ្ជនានិ វេទិតព្ពានិ។

បុព្ពករណនិទានាទិវិភាគវណ្ណនា

៤០៥. **បុព្ពករណំ កឹនិទាន**ន្តិអាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនំ ឧត្តានមេវ។

៤០៦-៧. "បយោគោ កឹនិទានោ"តិអាទីសុ បុច្ឆាទ្វយវិស្សជ្ជនេសុ **ហេតុនិទានោ បច្ចយនិទានោ**តិ ឯត្ថ ឆ ចីវរានិ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ចាតិ វេទិតព្ពានិ។ បុព្ពបយោគាទីនញ្ហិ សព្ពេសំ តានិយេវ ហេតុ, តានិ បច្ចយោ។ ន ហិ ឆព្ពិធេ ចីវរេ អសតិ បយោគោ អត្ថិ, ន បុព្ពករណាទីនិ, តស្មា "បយោគោ ហេតុនិទានោ"តិអាទិ វុត្តំ។

៤០៨. សង្គហវារេ – **វចីភេទេនា**តិ "ឥមាយ សង្ឃាដិយា, ឥមិនា ឧត្តរាសង្គេន, ឥមិនា អន្តរវាសកេន កថិនំ អត្ថរាមី"តិ ឯតេន វចីភេទេន។ កតិមូលាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនេ – **កិរិយា មជ្ឈេ**តិ បច្ចុទ្ធារោ ចេវ អធិដ្ឋានញ្ច។

៤១១. **វត្ថុវិបន្នំ ហោតី**តិ អកប្បិយទុស្សំ ហោតិ។ **កាលវិបន្នំ** នាម អជ្ជ ទាយកេហិ ទិន្នំ ស្វេ សង្ឃោ កថិនត្ថារកស្ស ទេតិ។ **ករណវិបន្នំ** នាម តទហេវ ឆិន្ទិត្វា អកតំ។

កថិនាទិជានិតព្ពវិភាគវណ្ណនា

៤១២. កថិនំ ជានិតព្ពន្តិអាទិបុច្ឆាយ វិស្សជ្ជនេ – **តេសញ្ញេវ ធម្មានន្តិ** យេសុ រូបាទិធម្មេសុ សតិ កថិនំ នាម ហោតិ, តេសំ សមោធានំ មិស្សីភាវោ។ **នាមំ នាមកម្មន្តិ**អាទិនា បន “កថិន”ន្តិ ឥទំ ពហូសុ ធម្មេសុ នាមមត្តំ, ន បរមត្ថតោ ឯកោ ធម្មោ អត្ថីតិ ទស្សេតិ។

ចតុវីសតិយា អាការេហីតិ “ន ឧល្លិខិតមត្តេនា”តិអាទីហិ បុព្ពេ វុត្តការណេហិ។ **សត្តរសហិ អាការេហីតិ** “អហតេន អត្ថតំ ហោតិ កថិន”ន្តិអាទីហិ បុព្ពេ វុត្តការណេហិ។ និមិត្តកម្មាទីសុ យំ វត្តព្ពំ សព្ពំ កថិនក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ វុត្តំ។

៤១៦. **ឯកុប្បាទា ឯកនិរោធាតិ** ឧប្បជ្ជមានាបិ ឯកតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, និរុជ្ឈមានាបិ ឯកតោ និរុជ្ឈន្តិ។ **ឯកុប្បាទា នានានិរោធាតិ** ឧប្បជ្ជមានា ឯកតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, និរុជ្ឈមានា នានា និរុជ្ឈន្តិ។ កឹ វុត្តំ ហោតិ ? សព្ពេបិ អត្ថារេន សទ្ធឹ ឯកតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, អត្ថារេ ហិ សតិ ឧទ្ធារោ នាម។ និរុជ្ឈមានា បនេត្ថ បុរិមា ទ្វេ អត្ថារេន សទ្ធឹ ឯកតោ និរុជ្ឈន្តិ, ឧទ្ធារភាវំ បាបុណន្តិ។ អត្ថារស្ស ហិ និរោធោ ឯតេសញ្ច ឧទ្ធារភាវោ ឯកក្ខណេ ហោតិ, ឥតរេ នានា និរុជ្ឈន្តិ។ តេសុ ឧទ្ធារភាវំ បត្តេសុបិ អត្ថារោ តិដ្ឋតិយេវ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

កថិនភេទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បញ្ញត្តិវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឧបាលិបញ្ចកំ

អនិស្សិតវគ្គវណ្ណនា

៤១៧. ឧបាលិបញ្ហេសុ **កតិហិ នុ ខោ ភន្តេ**តិ បុច្ឆាយ អយំ សម្ពន្ធោ។ ថេរោ កិរ រហោគតោ សព្ពានិ ឥមានិ បញ្ចកានិ អាវជ្ជេត្វា “ភគវន្តំ ទានិ បុច្ឆិត្វា ឥមេសំ និស្សាយ វសនកាទីនំ អត្ថាយ តន្តឹ ឋបេស្សាមី”តិ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “កតិហិ នុ ខោ ភន្តេ”តិអាទិនា នយេន បញ្ហេ បុច្ឆិ។ តេសំ វិស្សជ្ជនេ **ឧបោសថំ ន ជានាតី**តិ នវវិធំ ឧបោសថំ ន ជានាតិ។ **ឧបោសថកម្មំ ន ជានាតី**តិ អធម្មេនវគ្គាទិភេទំ ចតុព្ពិធំ ឧបោសថកម្មំ ន ជានាតិ។ **បាតិមោក្ខំ ន ជានាតី**តិ ទ្វេ មាតិកា ន ជានាតិ។ **បាតិមោក្ខុទ្ទេសំ ន ជានាតី**តិ ភិក្ខូនំ បញ្ចវិធំ ភិក្ខុនីនំ ចតុព្ពិធន្តិ នវវិធំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសំ ន ជានាតិ។

បវារណំ ន ជានាតីតិ នវវិធំ បវារណំ ន ជានាតិ។ **បវារណាកម្មំ ន ជានាតី**តិ អធម្មេនវគ្គាទិភេទំ ចតុព្ពិធំ បវារណាកម្មំ ន ជានាតិ។

អាបត្តានាបត្តឹ ន ជានាតីតិ តស្មឹ តស្មឹ សិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋំ អាបត្តិញ្ច អនាបត្តិញ្ច ន ជានាតិ។

អាបន្នោ កម្មកតោតិ អាបត្តឹ អាបន្នោ តប្បច្ចយា សង្ឃេន កម្មំ កតំ ហោតិ។

នប្បដិប្បស្សម្ភនវគ្គវណ្ណនា

៤២០. **កម្មំ នប្បដិប្បស្សម្ភេតព្ព**ន្តិ អយំ យស្មា អនុលោមវត្តេ ន វត្តតិ, តស្មា នាស្ស កម្មំ បដិប្បស្សម្ភេតព្ពំ; សរជ្ជុកោវ វិស្សជ្ជេតព្ពោតិ អត្ថោ។

៤២១. **សចេ ឧបាលិ សង្ឃោ សមគ្គករណីយានិ កម្មានិ ករោតី**តិ សចេ សមគ្គេហិ ករណីយានិ ឧបោសថាទីនិ កម្មានិ ករោតិ, ឧបោសថបវារណាទីសុ ហិ ឋិតាសុ ឧបត្ថម្ភោ ន ទាតព្ពោ។ សចេ ហិ សង្ឃោ អច្ចយំ ទេសាបេត្វា សង្ឃសាមគ្គឹ ករោតិ, តិណវត្ថារកសមថំ វា កត្វា ឧបោសថបវារណំ ករោតិ , ឯវរូបំ សមគ្គករណីយំ នាម កម្មំ ហោតិ។ **តត្រ ចេ**តិ សចេ តាទិសេ កម្មេ ភិក្ខុនោ នក្ខមតិ, ទិដ្ឋាវិកម្មម្បិ កត្វា តថារូបា សាមគ្គី ឧបេតព្ពា, ឯវំ វិលោមគ្គាហោ ន គណ្ហិតព្ពោ។ យត្រ បន ឧទ្ធម្មំ ឧព្ពិនយំ សត្ថុ សាសនំ ទីបេន្តិ, តត្ថ ទិដ្ឋាវិកម្មំ ន វដ្ដតិ, បដិពាហិត្វា បក្កមិតព្ពំ។

ឧស្សិតមន្តី ចាតិ លោភទោសមោហមានុស្សន្នំ វាចំ ភាសិតា កណ្ឋវាចោ អនត្ថកទីបនោ។ **និស្សិតជប្បី**តិ អត្តនោ ធម្មតាយ ឧស្សទយុត្តំ ភាសិតុំ ន សក្កោតិ; អថ ខោ “មយា សទ្ធឹ រាជា ឯវំ កថេសិ, អសុកមហាមត្តោ ឯវំ កថេសិ, អសុកោ នាម មយ្ហំ អាចរិយោ វា ឧបជ្ឈាយោ វា តេបិដកោ មយា សទ្ធឹ ឯវំ កថេសី”តិ ឯវំ អញ្ញំ និស្សាយ ជប្បតិ។ **ន ច ភាសានុសន្ធិកុសលោ**តិ កថានុសន្ធិវចនេ ច វិនិច្ឆយានុសន្ធិវចនេ ច អកុសលោ ហោតិ។ **ន យថាធម្មេ យថាវិនយេ**តិ ន ភូតេន វត្ថុនា អាបត្តឹ សារេត្វា ចោទេតា ហោតិ។

ឧស្សាទេតា ហោតីតិ “អម្ហាកំ អាចរិយោ មហាតេបិដកោ បរមធម្មកថិកោ”តិអាទិនា នយេន ឯកច្ចំ ឧស្សាទេតិ។ ទុតិយបទេ “អាបត្តឹ កឹ សោ ន ជានាតី”តិអាទិនា ឯកច្ចំ អបសាទេតិ។ **អធម្មំ គណ្ហាតី**តិ អនិយ្យានិកបក្ខំ គណ្ហាតិ។ **ធម្មំ បដិពាហតី**តិ និយ្យានិកបក្ខំ បដិពាហតិ។ **សម្ផញ្ច ពហុំ ភាសតី**តិ ពហុំ និរត្ថកកថំ កថេតិ។

បសយ្ហ បវត្តា ហោតីតិ អនជ្ឈិដ្ឋោ ភារេ អនារោបិតេ កេវលំ មានំ និស្សាយ អជ្ឈោត្ថរិត្វា អនធិការេ កថេតា ហោតិ។ **អនោកាសកម្មំ ការេត្វា**តិ ឱកាសកម្មំ អការេត្វា បវត្តា ហោតិ។ **ន យថាទិដ្ឋិយា ព្យាកតា ហោតី**តិ យស្ស អត្តនោ ទិដ្ឋិ តំ បុរក្ខត្វា ន ព្យាកតា ; លទ្ធឹ និក្ខិបិត្វា អយថាភុច្ចំ អធម្មាទីសុ ធម្មាទិលទ្ធិកោ ហុត្វា កថេតា ហោតីតិ អត្ថោ។

វោហារវគ្គវណ្ណនា

៤២៤. **អាបត្តិយា បយោគំ ន ជានាតី**តិ “អយំ អាបត្តិ កាយប្បយោគា, អយំ វចីបយោគា”តិ ន ជានាតិ។ **អាបត្តិយា វូបសមំ ន ជានាតី**តិ “អយំ អាបត្តិ ទេសនាយ វូបសមតិ, អយំ វុដ្ឋានេន, អយំ នេវ

ទេសនាយ ន វុដ្ឋានេនា”តិ ន ជានាតិ។ **អាបត្តិយា ន វិនិច្ឆយកុសលោ ហោតី**តិ “ឥមស្មឹ វត្ថុស្មឹ អយំ អាបត្តី”តិ ន ជានាតិ, ទោសានុរូបំ អាបត្តឹ ឧទ្ធរិត្វា បតិដ្ឋាបេតុំ ន សក្កោតិ។

អធិករណសមុដ្ឋានំ ន ជានាតីតិ “ឥទំ អធិករណំ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ និស្សាយ សមុដ្ឋាតិ, ឥទំ ចតស្សោ វិបត្តិយោ, ឥទំ បញ្ច វា សត្ត វា អាបត្តិក្ខន្ធេ, ឥទំ ចត្តារិ សង្ឃកិច្ចានិ និស្សាយ សមុដ្ឋាតី”តិ ន ជានាតិ។ **បយោគំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ អធិករណំ ទ្វាទសមូលប្បយោគំ, ឥទំ ចុទ្ទសមូលប្បយោគំ, ឥទំ ឆ មូលបយោគំ, ឥទំ ឯកមូលបយោគ”ន្តិ ន ជានាតិ។ អធិករណានញ្ហិ យថាសកំមូលមេវ បយោគា នាម ហោន្តិ, តំ សព្ពម្បិ ន ជានាតីតិ អត្ថោ។ **វូបសមំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ អធិករណំ ទ្វីហិ សមថេហិ វូបសមតិ, ឥទំ តីហិ, ឥទំ ចតូហិ, ឥទំ ឯកេន សមថេន វូបសមតី”តិ ន ជានាតិ។ **ន វិនិច្ឆយកុសលោ ហោតី**តិ អធិករណំ វិនិច្ឆិនិត្វា សមថំ បាបេតុំ ន ជានាតិ។

កម្មំ ន ជានាតីតិ តជ្ជនីយាទិ សត្តវិធំ កម្មំ ន ជានាតិ។ **កម្មស្ស ករណំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ កម្មំ ឥមិនា នីហារេន កាតព្ព”ន្តិ ន ជានាតិ។ **កម្មស្ស វត្ថុំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ តជ្ជនីយស្ស វត្ថុ, ឥទំ និយស្សាទីន”ន្តិ ន ជានាតិ។ **វត្ត**ន្តិ សត្តសុ កម្មេសុ ហេដ្ឋា ចតុន្នំ កម្មានំ អដ្ឋារសវិធំ តិវិធស្ស ច ឧក្ខេបនីយកម្មស្ស តេចត្តាលីសវិធំ វត្តំ ន ជានាតិ។ **កម្មស្ស វូបសមំ ន ជានាតី**តិ “យោ ភិក្ខុ វត្តេ វត្តិត្វា យាចតិ, តស្ស កម្មំ បដិប្បស្សម្ភេតព្ពំ, អច្ចយោ ទេសាបេតព្ពោ”តិ ន ជានាតិ។

វត្ថុំ ន ជានាតីតិ សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ វត្ថុំ ន ជានាតិ។ **និទានំ ន ជានាតី**តិ “ឥទំ សិក្ខាបទំ ឥមស្មឹ នគរេ បញ្ញត្តំ, ឥទំ ឥមស្មិ”ន្តិ ន ជានាតិ។ **បញ្ញត្តឹ ន ជានាតី**តិ បញ្ញត្តិអនុបញ្ញត្តិអនុប្បន្នបញ្ញត្តិវសេន តិវិធំ បញ្ញត្តឹ ន ជានាតិ។ **បទបច្ចាភដ្ឋំ ន ជានាតី**តិ សម្មុខា កាតព្ពំ បទំ ន ជានាតិ។ “ពុទ្ធោ ភគវា”តិ វត្តព្ពេ “ភគវា ពុទ្ធោ”តិ ហេដ្ឋុបរិយំ កត្វា បទំ យោជេតិ។

អកុសលោ ច ហោតិ វិនយេតិ វិនយបាឡិយញ្ច អដ្ឋកថាយញ្ច អកុសលោ ហោតិ។

ញត្តឹ ន ជានាតីតិ សង្ខេបតោ ហិ ទុវិធា ញត្តិ – “ឯសា ញត្តី”តិ ឯវំ និទ្ទិដ្ឋា ច អនិទ្ទិដ្ឋា ច។ តត្ថ យា ឯវំ អនិទ្ទិដ្ឋា, សា “កម្មញត្តិ” នាម ហោតិ។ យា និទ្ទិដ្ឋា, សា “កម្មបាទញត្តិ” នាម, តំ សព្ពេន សព្ពំ ញត្តឹ ន ជានាតិ។ **ញត្តិយា ករណំ ន ជានាតី**តិ នវសុ ឋានេសុ កម្មញត្តិយា ករណំ ន ជានាតិ, ទ្វីសុ ឋានេសុ កម្មបាទញត្តិយា។ **ញត្តិយា អនុស្សាវន**ន្តិ “ឥមិស្សា ញត្តិយា ឯកា អនុស្សាវនា, ឥមិស្សា តិស្សោ”តិ ន ជានាតិ។ **ញត្តិយា សមថំ ន ជានាតី**តិ យ្វាយំ សតិវិនយោ, អមូឡ្ហវិនយោ, តស្សបាបិយសិកា, តិណវត្ថារកោតិ ចតុព្ពិធោ សមថោ ញត្តិយា វិនា ន ហោតិ, តំ ញត្តិយា សមថោតិ ន ជានាតិ។ **ញត្តិយា វូបសមំ ន ជានាតី**តិ យំ អធិករណំ ឥមិនា ចតុព្ពិធេន ញត្តិសមថេន វូបសមតិ, តស្ស តំ វូបសមំ “អយំ ញត្តិយា វូបសមោ កតោ”តិ ន ជានាតិ។

សុត្តំ ន ជានាតីតិ ឧភតោវិភង្គំ ន ជានាតិ។ **សុត្តានុលោមំ ន ជានាតី**តិ ចត្តារោ មហាបទេសេ ន ជានាតិ។ **វិនយំ ន ជានាតី**តិ ខន្ធកបរិវារំ ន ជានាតិ។ **វិនយានុលោមំ ន ជានាតី**តិ ចត្តារោ មហាបទេសេយេវ ន ជានាតិ។ **ន ច ឋានាឋានកុសលោ**តិ ការណាការណកុសលោ ន ហោតិ។

ធម្មំ ន ជានាតីតិ ឋបេត្វា វិនយបិដកំ អវសេសំ បិដកទ្វយំ ន ជានាតិ។ **ធម្មានុលោមំ ន ជានាតី**តិ សុត្តន្តិកេ ចត្តារោ មហាបទេសេ ន ជានាតិ។ **វិនយំ ន ជានាតី**តិ ខន្ធកបរិវារមេវ ន ជានាតិ។ **វិនយានុលោមំ ន ជានាតី**តិ ចត្តារោ មហាបទេសេ ន ជានាតិ។ ឧភតោវិភង្គា បនេត្ថ អសង្គហិតា ហោន្តិ, តស្មាយំ ក្វុន្ទិយំ វុត្តំ – “វិនយន្តិ សកលំ វិនយបិដកំ ន ជានាតី”តិ តំ ន គហេតព្ពំ។ **ន ច បុព្ពាបរកុសលោ ហោតី**តិ បុរេកថាយ ច បច្ឆាកថាយ ច អកុសលោ ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ វុត្តបដិបក្ខវសេន វេទិតព្ពំ បុព្ពេ បកាសិតត្តា ច ឧត្តានមេវាតិ។

អនិស្សិតវគ្គនប្បដិប្បស្សម្ភនវគ្គវោហារវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គវណ្ណនា

៤២៥. ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គេ – **ទិដ្ឋាវិកម្មា**តិ ទិដ្ឋីនំ អាវិកម្មានិ; លទ្ធិប្បកាសនានិ អាបត្តិទេសនាសង្ខាតានំ វិនយកម្មានមេតំ អធិវចនំ។ **អនាបត្តិយា ទិដ្ឋឹ អាវិ ករោតី**តិ អនាបត្តិមេវ អាបត្តីតិ ទេសេតីតិ អត្ថោ ។ **អ**

ទេសនាគាមិនិយាតិ គរុកាបត្តិយា ទិដ្ឋី អាវិករោតិ; សង្ឃាទិសេសញ្ច បារាជិកញ្ច ទេសេតីតិ អត្ថោ។ **ទេសិតាយា**តិ លហុកាបត្តិយាបិ ទេសិតាយ ទិដ្ឋី អាវិករោតិ; ទេសិតំ បុន ទេសេតីតិ អត្ថោ។

ចតូហិ បញ្ចហិ ទិដ្ឋិន្តិ យថា ចតូហិ បញ្ចហិ ទិដ្ឋិ អាវិកតា ហោតិ, ឯវំ អាវិករោតិ; ចត្តារោ បញ្ច ជនា ឯកតោ អាបត្តិំ ទេសេន្តីតិ អត្ថោ។ **មនោមានសេនា**តិ មនសង្ខាតេន មានសេន ទិដ្ឋី អាវិករោតិ; វចីភេទំ អកត្វា ចិត្តេនេវ អាបត្តិំ ទេសេតីតិ អត្ថោ។

នានាសំវាសកស្សាតិ លទ្ធិនានាសំវាសកស្ស វា កម្មនានាសំវាសកស្ស វា សន្តិកេ ទិដ្ឋី អាវិករោតិ; អាបត្តិំ ទេសេតីតិ អត្ថោ។ **នានាសីមាយា**តិ សមានសំវាសកស្សាបិ នានាសីមាយ ឋិតស្ស សន្តិកេ អាវិករោតិ។ មាឡកសីមាយ ហិ ឋិតេន សីមន្តរិកាយ ឋិតស្ស សីមន្តរិកាយ វា ឋិតេន អវិប្បវាសសីមាយ ឋិតស្សាបិ អាបត្តិំ ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។ **អបកតត្តស្សា**តិ ឧក្ខិត្តកស្ស វា, យស្ស វា ឧបោសថបវារណា ឋបិតា ហោន្តិ, តស្ស សន្តិកេ ទេសេតីតិ អត្ថោ។

៤៣០. **នាលំ ឱកាសកម្មំ កាតុ**ន្តិ ន បរិយត្តំ កាតុំ; ន កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ តជាបិ អបកតត្តោ ឧក្ខិត្តកោ ច ឋបិតឧបោសថបវារណោ ច។ **ចាវនាធិប្បាយោ**តិ សាសនតោ ចាវេតុកាមោ។

៤៣២. **មន្ទត្តា មោមូហត្តា**តិ មន្ទភាវេន មោមូហភាវេន វិស្សជ្ជិតម្បិ ជានិតុំ អសមត្ថោ, កេវលំ អត្តនោ មោមូហភាវំ បកាសេន្តោយេវ បុច្ឆតិ ឧម្មត្តកោ វិយ។ **បាបិច្ឆោ**តិ “ឯវំ មំ ជនោ សម្ភាវេស្សតី”តិ បាបិកាយ តច្ឆាយ បុច្ឆតិ។ **បរិភវា**តិ បរិភវំ អារោបេតុកាមោ ហុត្វា បុច្ឆតិ។ អញ្ញព្យាករណេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ អត្តាទានវគ្គេ ច ធុតង្គវគ្គេ ច យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តមេវ។

ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

មុសាវាទវគ្គវណ្ណនា

៤៤៤. មុសាវាទវគ្គេ – បារាជិកំ គច្ឆតីតិ **បារាជិកគាមី;** បារាជិកាបត្តិភាវំ បាបុណាតីតិ អត្ថោ។ ឥតរេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ អសន្តឧត្តរិមនុស្សធម្មារោចនមុសាវាទោ បារាជិកគាមី, អមូលកេន បារាជិកេន អនុទ្ធំសនមុសាវាទោ **សង្ឃាទិសេសគាមី,** “យោ តេ វិហារេ វសតី”តិអាទិនា បរិយាយេន ជានន្តស្ស វុត្តមុសាវាទោ **ថុល្លច្ចយគាមី,** អជានន្តស្ស **ទុក្កដគាមី,** “សម្បជានមុសាវាទេ បាចិត្តិយ”ន្តិ អាគតោ **បាចិត្តិយគាមី**តិ វេទិតព្ពោ។

អទស្សនេនាតិ វិនយធរស្ស អទស្សនេន។ កប្បិយាកប្បិយេសុ ហិ កុក្កុច្ចេ ឧប្បន្នេ វិនយធរំ ទិស្វា កប្បិយាកប្បិយភាវំ បដិបុច្ឆិត្វា អកប្បិយំ បហាយ កប្បិយំ ករេយ្យ, តំ អបស្សន្តោ បន អកប្បិយម្បិ កប្បិយន្តិ ករោន្តោ អាបជ្ជតិ។ ឯវំ អាបជ្ជិតព្ពំ អាបត្តិំ វិនយធរស្ស ទស្សនេន នាបជ្ជតិ, អទស្សនេនេវ អាបជ្ជតិ, តេន វុត្តំ “អទស្សនេនា”តិ។ **អស្សវនេនា**តិ ឯកវិហារេបិ វសន្តោ បន វិនយធរស្ស ឧបដ្ឋានំ គន្ត្វា កប្បិយាកប្បិយំ អបុច្ឆិត្វា វា អញ្ញេសញ្ច វុច្ចមានំ អសុណន្តោ អាបជ្ជតិយេវ, តេន វុត្តំ “អស្សវនេនា”តិ។ **បសុត្តកតា**តិ បសុត្តកតាយ។ សហគារសេយ្យញ្ហិ បសុត្តកភាវេនេបិ អាបជ្ជតិ។ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតាយ អាបជ្ជន្តោ បន **តថាសញ្ញី** អាបជ្ជតិ។ **សតិសម្មោសា** ឯករត្តាតិក្កមាទិវសេន អាបជ្ជិតព្ពំ អាបជ្ជតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

មុសាវាទវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ភិក្ខុនោវាទវគ្គវណ្ណនា

៤៥០. ភិក្ខុនិវគ្គេ – **អលាភាយា**តិ ចតុន្នំ បច្ចយានំ អលាភត្ថាយ; យថា បច្ចយេ ន លភន្តិ, តថា បរិសក្កតិ វាយមតីតិ អត្ថោ។ **អនត្ថាយា**តិ អនត្ថំ កលិសាសនំ អារោបេន្តោ បរិសក្កតិ។ **អវាសាយា**តិ អវាសត្ថាយ; យស្មិំ គាមខេត្តេ វសន្តិ, តតោ នីហរណត្ថាយ។ **សម្បយោជេតី**តិ អសទ្ធម្មបដិសេវនត្ថាយ សម្បយោជេតិ។

៤៥១. “កតិហិ នុ ខោ ភន្តេ អង្គេហិ សមន្នាគតាយ ភិក្ខុនិយា កម្មំ កាតព្ព”ន្តិ សត្តន្នំ កម្មានំ អញ្ញតរំ សន្ធាយ បុច្ឆតិ។

៤៥៤. ន សាកច្ឆាតព្ពោតិ កប្បិយាកប្បិយនាមរូបបរិច្ឆេទសមថវិបស្សនាទិភេទោ កថាមគ្គោ ន កថេតព្ពោ។ យស្មា បន ខីណាសវោ ភិក្ខុ ន វិសំវាទេតិ, តថារូបស្ស កថាមគ្គស្ស សាមី ហុត្វា កថេតិ, ន ឥតរោ; តស្មា បឋមបញ្ហេ “ន អសេក្ខេនា”តិ បដិក្ខិបិត្វា ទុតិយបញ្ហេ “អសេក្ខេនា”តិអាទិ វុត្តំ។

ន អត្ថបដិសម្ភិទាបត្តោតិ អដ្ឋកថាយ បដិសម្ភិទាបត្តោ បភេទគតញ្ញាណប្បត្តោ ន ហោតិ។ **ន ធម្មបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ បាឡិធម្មេ បដិសម្ភិទាបត្តោ ន ហោតិ។ **ន និរុត្តិបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ វោហារនិរុត្តិយំ បដិសម្ភិទាបត្តោ ន ហោតិ។ **ន បដិភានបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ យានិ តានិ បដិភានសង្ខាតានិ អត្ថបដិសម្ភិទាទីនិ ញាណានិ, តេសុ បដិសម្ភិទាបត្តោ ន ហោតិ។ **យថាវិមុត្តំ ចិត្តំ ន បច្ចវេក្ខិតា**តិ ចតុន្នំ ផលវិមុត្តីនំ វសេន យថាវិមុត្តំ ចិត្តំ ឯកូនវីសតិភេទាយ បច្ចវេក្ខណាយ ន បច្ចវេក្ខិតា ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ភិក្ខុនោវាទវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឧព្ពាហិកវគ្គវណ្ណនា

៤៥៥. ឧព្ពាហិកវគ្គេ – **ន អត្ថកុសលោ**តិ ន អដ្ឋកថាកុសលោ; អត្ថុទ្ធារេ ឆេកោ ន ហោតិ។ **ន ធម្មកុសលោ**តិ អាចរិយមុខតោ អនុគ្គហិតត្តា បាឡិយំ ន កុសលោ, ន បាឡិសូរោ។ **ន និរុត្តិកុសលោ**តិ ភាសន្តរវោហារេ ន កុសលោ។ **ន ព្យញ្ជនកុសលោ**តិ សិថិលធនិតាទិវសេន បរិមណ្ឌលព្យញ្ជនារោបនេ កុសលោ ន ហោតិ; ន អក្ខរបរិច្ឆេទេ និបុណោតិ អត្ថោ។ **ន បុព្ពាបរកុសលោ**តិ អត្ថបុព្ពាបរេ ធម្មបុព្ពាបរេ និរុត្តិបុព្ពាបរេ ព្យញ្ជនបុព្ពាបរេ បុរេកថាបច្ឆាកថាសុ ច ន កុសលោ ហោតិ។

កោធនោតិអាទីនិ យស្មា កោធាទីហិ អភិភូតោ ការណាការណំ ន ជានាតិ, វិនិច្ឆិតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា វុត្តានិ។ **បសារេតា ហោតិ នោ សារេតា**តិ មោហេតា ហោតិ, ន សតិឧប្បាទេតា; ចោទកចុទិតកានំ កថំ មោហេតិ បិទហតិ ន សារេតីតិ អត្ថោ។ សេសមេត្ថ ឧព្ពាហិកវគ្គេ ឧត្តានមេវាតិ។

ឧព្ពាហិកវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អធិករណវូបសមវគ្គវណ្ណនា

៤៥៧. អធិករណវូបសមវគ្គេ – **បុគ្គលគរុ ហោតី**តិ “អយំ មេ ឧបជ្ឈាយោ, អយំ មេ អាចរិយោ”តិអាទីនិ ចិន្តេត្វា តស្ស ជយំ អាកង្ខមានោ “អធម្មំ ធម្មោ”តិ ទីបេតិ។ **សង្ឃគរុ ហោតី**តិ ធម្មញ្ច វិនយញ្ច អមុញ្ចិត្វា វិនិច្ឆិនន្តោ សង្ឃគរុកោ នាម ហោតិ។ ចីវរាទីនិ គហេត្វា វិនិច្ឆិនន្តោ **អាមិសគរុកោ** នាម ហោតិ, តានិ អគ្គហេត្វា យថាធម្មំ វិនិច្ឆិនន្តោ **សទ្ធម្មគរុកោ** នាម ហោតិ។

៤៥៨. បញ្ចហុបាលិ អាការេហីតិ បញ្ចហិ ការណេហិ សង្ឃោ ភិជ្ជតិ – **កម្មេន, ឧទ្ទេសេន, វោហរន្តោ, អនុស្សាវនេន, សលាកគ្គាហេនា**តិ។ ឯត្ថ **កម្មេនា**តិ អបលោកនាទីសុ ចតូសុ កម្មេសុ អញ្ញតរេន កម្មេន។ **ឧទ្ទេសេនា**តិ បញ្ចសុ បាតិមោក្ខុទ្ទេសេសុ អញ្ញតរេន ឧទ្ទេសេន។ **វោហរន្តោ**តិ កថយន្តោ; តាហិ តាហិ ឧបបត្តីហិ “អធម្មំ ធម្មោ”តិអាទីនិ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ ទីបេន្តោ ។ **អនុស្សាវនេនា**តិ “ននុ តុម្ហេ ជានាថ មយ្ហំ ឧច្ចាកុលា បព្ពជិតភាវំ ពហុស្សុតភាវញ្ច, មាទិសោ នាម ឧទ្ធម្មំ ឧព្ពិនយំ សត្ថុ សាសនំ គាហេយ្យាតិ ចិត្តម្បិ ឧប្បាទេតុំ តុម្ហាកំ យុត្តំ, កឹ មយ្ហំ អវីចិ នីលុប្បលវនមិវ សីតលោ, កិមហំ អបាយតោ ន ភាយាមី”តិអាទិនា នយេន កណ្ណមូលេ វចីភេទំ កត្វា អនុស្សាវនេន។ **សលាកគ្គាហេនា**តិ ឯវំ អនុស្សាវេត្វា តេសំ ចិត្តំ ឧបត្ថម្ភេត្វា អនិវត្តិធម្មេ កត្វា “គណ្ហថ ឥមំ សលាក”ន្តិ សលាកគ្គាហេន។

ឯត្ថ ច កម្មមេវ ឧទ្ទេសោ វា បមាណំ, វោហារានុស្សាវនសលាកគ្គាហា បន បុព្ពភាគា។ អដ្ឋារសវត្ថុទីបនវសេន ហិ វោហរន្តេ តត្ថ រុចិជននត្ថំ អនុស្សាវេត្វា សលាកាយ គាហិតាយបិ អភិន្នោវ ហោតិ សង្ឃោ។ យទា បន ឯវំ ចត្តារោ វា អតិរេកេ វា សលាកំ គាហេត្វា អាវេណិកំ កម្មំ វា ឧទ្ទេសំ វា ករោតិ, តទា សង្ឃោ ភិន្នោ នាម ហោតិ។ ឥតិ យំ **សង្ឃភេទកក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ** អវោចុម្ហា “ឯវំ អដ្ឋារសសុ វត្ថូសុ យំកិញ្ចិ ឯកម្បិ វត្ថុំ ទីបេត្វា តេន តេន ការណេន ‘ឥមំ គណ្ហថ, ឥមំ រោចេថា’តិ សញ្ញាបេត្វា សលាកំ គាហេត្វា វិសុំ សង្ឃកម្មេ កតេ សង្ឃោ ភិន្នោ ហោតិ។ បរិវារេ បន ‘បញ្ចហិ, ឧបាលិ, អាការេហិ សង្ឃោ ភិជ្ជតី’តិអាទិ វុត្តំ។ តស្ស ឥមិនា ឥធ វុត្តេន សង្ឃភេទលក្ខណេន អត្ថតោ នានាករណំ នត្ថិ។ តំ បនស្ស នានាករណាភាវំ តត្ថេវ បកាសយិស្សាមា”តិ, ស្វាយំ បកាសិតោ ហោតិ។

បញ្ញត្តេតន្តិ បញ្ញត្តំ ឯតំ។ ក្វ បញ្ញត្តំ? វត្តក្ខន្ធកេ។ តត្រ ហិ ចុទ្ទស ខន្ធកវត្តានិ បញ្ញត្តានិ។ តេនាហ – “បញ្ញត្តេតំ, ឧបាលិ, មយា អាគន្តុកានំ ភិក្ខូនំ អាគន្តុកវត្ត”ន្តិអាទិ។ **ឯវម្បិ ខោ ឧបាលិ សង្ឃរាជិ ហោតិ, នោ ច សង្ឃភេទោ**តិ ឯត្តាវតា ហិ សង្ឃរាជិមត្តមេវ ហោតិ, ន តាវ សង្ឃភេទោ; អនុបុព្ពេន បន អយំ សង្ឃរាជិ វឌ្ឍមានា សង្ឃភេទាយ សំវត្តតីតិ អត្ថោ។ **យថាវត្ត**ន្តិ វត្តិបរិមាណានុរូបំ; យថាថេរន្តិ អត្ថោ។ **អាវេនិភាវំ ករិត្វា**តិ វិសុំ វត្តានំ ករិត្វា។ **កម្មាកម្មានិ ករោន្តី**តិ អបរាបរំ សង្ឃកម្មំ ឧបាទាយ ខុទ្ទកានិ ចេវ មហន្តានិ ច កម្មានិ ករោន្តិ។ សេសមេត្ថាបិ អធិករណរូបសមវគ្គេ ឧត្តានមេវ។

សង្ឃភេទកវគ្គទុតិយវណ្ណនា

៤៥៩. សង្ឃភេទវគ្គទុតិយេ – **វិនិធាយ ទិដ្ឋិ កម្មេនា**តិ តេសុ អធម្មាទីសុ អធម្មាទយោ ឯតេតិ ឯវំទិដ្ឋិកោវ ហុត្វា តំ ទិដ្ឋិំ វិនិធាយ តេ ធម្មាទិវសេន ទីបេត្វា វិសុំ កម្មំ ករោតិ។ ឥតិ យំ វិនិធាយ ទិដ្ឋិំ កម្មំ ករោតិ, តេន ឯវំ កតេន វិនិធាយ ទិដ្ឋិំ កម្មេន សទ្ធិំ បញ្ចង្គានិ ហោន្តិ, “ឥមេហិ ខោ ឧបាលិ បញ្ចហង្គេហី”តិ អយមេកស្មិំ បញ្ចកេ អត្ថយោជនា ។ ឯតេន នយេន សព្ពបញ្ចកានិ វេទិតព្ពានិ។ ឯត្ថាបិ ច វោហារាទិ អង្គត្តយំ បុព្ពភាគវសេនេវ វុត្តំ។ កម្មុទ្ទេសវសេន បន អតេកិច្ឆតា វេទិតព្ពា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវ។ ន ហេត្ថ កិញ្ចិ អត្ថិ យំ បុព្ពេ អវុត្តនយំ។

អាវាសិកវគ្គវណ្ណនា

៤៦១. អាវាសិកវគ្គេ – **យថាភតំ និក្ខិត្តោ**តិ យថា អាហរិត្វា ឋបិតោ។

៤៦២. **វិនយព្យាករណា**តិ វិនយបញ្ហេ វិស្សជ្ជនា។ **បរិណាមេតី**តិ និយាមេតិ ទីបេតិ កថេតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កឋិនត្ថារវគ្គវណ្ណនា

៤៦៧. កឋិនត្ថារវគ្គេ – **ឱតមសិកោ**តិ អន្ធការគតោ; តញ្ហិ វន្ទន្តស្ស មញ្ចបាទាទីសុបិ នលាដំ បដិហញ្ញេយ្យ។ **អសមន្នាហរន្តោ**តិ កិច្ចយបសុតត្តា វន្ទនំ អសមន្នាហរន្តោ។ **សុត្តោ**តិ និទ្ទំ ឱក្កន្តោ។ **ឯកាវត្តោ**តិ ឯកតោ អាវត្តោ សបត្តបក្ខេ ឋិតោ វេរី វិសភាគបុគ្គលោ វុច្ចតិ; អយំ អវន្ទិយោ។ អយញ្ហិ វន្ទិយមានោ បាទេនបិ បហរេយ្យ។ **អញ្ញវិហិតោ**តិ អញ្ញំ ចិន្តយមានោ។

ខាទន្តោតិ បិដ្ឋខជ្ជកាទីនិ ខាទន្តោ។ **ឧច្ចារញ្ច បស្សាវញ្ច ករោន្តោ** អនោកាសគតត្តា អវន្ទិយោ។ **ឧក្ខិត្តកោ**តិ តិវិធេនបិ ឧក្ខេបនីយកម្មេន ឧក្ខិត្តកោ អវន្ទិយោ។ តជ្ជនីយាទិកម្មកតា បន ចត្តារោ វន្ទិតព្ពា។ ឧបោសថបវារណាបិ តេហិ សទ្ធិំ លព្ភន្តិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ ច វុត្តេសុ អវន្ទិយេសុ នគ្គញ្ច ឧក្ខិត្តកញ្ច វន្ទន្តស្សេវ អាបត្តិ។ ឥតរេសំ បន អសារុប្បដ្ឋេន ច អន្តរា វុត្តការណេន ច វន្ទនា បដិក្ខិត្តា។ ឥតោ បរំ **បច្ឆាឧបសម្បន្នាទយោ** ទសបិ អាបត្តិវត្ថុភាវេនេវ អវន្ទិយា។ តេ វន្ទន្តស្ស ហិ និយមេនេវ អាបត្តិ។ ឥតិ ឥមេសុ បញ្ចសុ បញ្ចកេសុ តេរស ជនេ វន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ, ទ្វាទសន្នំ វន្ទនាយ អាបត្តិ។

៤៦៨. **អាចរិយោ វន្ទិយោ**តិ បព្ពជ្ជាចរិយោ ឧបសម្បទាចរិយោ និស្សយាចរិយោ ឧទ្ទេសាចរិយោ ឱវាទាចរិយោតិ អយំ បញ្ចវិធោបិ អាចរិយោ វន្ទិយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

កឋិនត្ថារវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច ឧបាលិបញ្ចកវណ្ណនា។

អាបត្តិសមុដ្ឋានវណ្ណនា

៤៧០. អចិត្តកោ អាបជ្ជតីតិអាទីសុ សហសេយ្យាទិបណ្ណត្តិវជ្ជំ អសញ្ចិច្ច អាបជ្ជន្តោ អចិត្តកោ អាបជ្ជតិ, ទេសេន្តោ សចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ។ យំកិញ្ចិ សញ្ចិច្ច អាបជ្ជន្តោ សចិត្តកោ អាបជ្ជតិ, តិណវត្ថារកេន វុដ្ឋហន្តោ អចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ។ បុព្ពេ វុត្តមេវ តិណវត្ថារកេន វុដ្ឋហន្តោ អចិត្តកោ អាបជ្ជតិ, អចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ។ ឥតរំ ទេសេន្តោ សចិត្តកោ អាបជ្ជតិ, សចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ។ “ធម្មទានំ ករោមី”តិ បទសោធម្មាទីនិ ករោន្តោ កុសលចិត្តោ អាបជ្ជតិ, “ពុទ្ធានំ អនុសាសនី ករោមី”តិ ឧទគ្គចិត្តោ ទេសេន្តោ កុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតិ។ ទោមនស្សិកោ ហុត្វា ទេសេន្តោ អកុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតិ, តិណវត្ថារកេន និទ្ទាគតោវ វុដ្ឋហន្តោ អព្យាកតចិត្តោ វុដ្ឋាតិ។ ភីសាបនាទីនិ កត្វា “ពុទ្ធានំ សាសនំ ករោមី”តិ សោមនស្សិកោ ទេសេន្តោ អកុសលចិត្តោ អាបជ្ជតិ, កុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតិ។ ទោមនស្សិកោវ ទេសេន្តោ អកុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតិ, វុត្តនយេនេវ តិណវត្ថារកេន វុដ្ឋហន្តោ អព្យាកតចិត្តោ វុដ្ឋាតិ។ និទ្ទោក្កន្តសមយេ សហគារសេយ្យំ អាបជ្ជន្តោ អព្យាកតចិត្តោ អាបជ្ជតិ, វុត្តនយេនេវ បនេត្ថ “កុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតី”តិអាទិ វេទិតព្ពំ។

បឋមំ បារាជិកំ កតិហិ សមុដ្ឋានេហីតិអាទិ បុព្ពេ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

៤៧៣. ចត្តារោ បារាជិកា កតិហិ សមុដ្ឋានេហីតិអាទីសុ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទតោ យំ យំ សមុដ្ឋានំ យស្ស យស្ស លព្ភតិ, តំ សព្ពំ វុត្តមេវ ហោតិ។

អាបត្តិសមុដ្ឋានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អបរទុតិយគាថាសង្គណិកំ

(១) កាយិកាទិអាបត្តិវណ្ណនា

៤៧៤. “កតិ អាបត្តិយោ កាយិកា”តិអាទិគាថានំ វិស្សជ្ជនេ **ឆ អាបត្តិយោ កាយិកា**តិ អន្តរបេយ្យាលេ ចតុត្ថេន អាបត្តិសមុដ្ឋានេន ឆ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ, “ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវតិ, អាបត្តិ បារាជិកស្ស”តិអាទិនា នយេន វុត្តាបត្តិយោ។ កាយទ្វារេ សមុដ្ឋិតត្តា ហិ ឯតា កាយិកាតិ វុច្ចន្តិ។ **ឆ វាចសិកា**តិ តស្មិំយេវ អន្តរបេយ្យាលេ បញ្ចមេន អាបត្តិសមុដ្ឋានេន ឆ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ, “ភិក្ខុ បាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ”តិអាទិនា នយេន វុត្តាបត្តិយោ។ **ឆាទេន្តស្ស តិស្សោ**តិ វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយ ភិក្ខុនិយា បារាជិកំ, ភិក្ខុស្ស សង្ឃាទិសេសបដិច្ឆាទនេ បាចិត្តិយំ, អត្តនោ ទុដ្ឋុល្លាបត្តិបដិច្ឆាទនេ ទុក្កដំ។ **បញ្ច សំសគ្គបច្ចយា**តិ ភិក្ខុនិយា កាយសំសគ្គេ បារាជិកំ, ភិក្ខុនោ សង្ឃាទិសេសោ, កាយេន កាយបដិពទ្ធេ ថុល្លច្ចយំ, និស្សគ្គិយេន កាយបដិពទ្ធេ ទុក្កដំ, អង្គុលិបតោទកេ បាចិត្តិយន្តិ ឥមា កាយសំសគ្គបច្ចយា បញ្ចាបត្តិយោ។

អរុណុគ្គេ តិស្សោតិ ឯករត្តឆារត្តសត្តាហទសាហមាសាតិក្កមវសេន និស្សគ្គិយំ បាចិត្តិយំ, ភិក្ខុនិយា រត្តិវិប្បវាសេ សង្ឃាទិសេសោ, “បឋមម្បិ យាមំ ឆាទេតិ, ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ យាមំ ឆាទេតិ, ឧទ្ធស្តេ អរុណេ ឆន្នា ហោតិ អាបត្តិ, យោ ឆាទេតិ សោ ទុក្កដំ ទេសាបេតព្ពោ”តិ ឥមា អរុណុគ្គេ តិស្សោ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ។ **ទ្វេ យាវតតិយកា**តិ ឯកាទស យាវតតិយកា នាម, បញ្ញត្តិវសេន បន ទ្វេ ហោន្តិ ភិក្ខូនំ យាវតតិយកា ភិក្ខុនីនំ យាវតតិយកាតិ។ **ឯកេត្ថ អដ្ឋវត្ថុកា**តិ ភិក្ខុនីនំយេវ ឯកា ឯត្ថ ឥមស្មិំ សាសនេ អដ្ឋវត្ថុកា នាម។ **ឯកេន សព្ពសង្គហោ**តិ “យស្ស សិយា អាបត្តិ, សោ អាវិករេយ្យា”តិ ឥមិនា ឯកេន និទានុទ្ទេសេន សព្ពសិក្ខាបទានញ្ច សព្ពបាតិមោក្ខុទ្ទេសានញ្ច សង្គហោ ហោតិ។

វិនយស្ស ទ្វេ មូលានីតិ កាយោ ចេវ វាចា ច។ **គរុកា ទ្វេ វុត្តា**តិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសា ។ **ទ្វេ ទុដ្ឋុល្លច្ឆាទនា**តិ វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយ បារាជិកំ សង្ឃាទិសេសំ បដិច្ឆាទកស្ស បាចិត្តិយន្តិ ឥមា ទ្វេ ទុដ្ឋុល្លច្ឆាទនាបត្តិយោ នាម។

គាមន្តរេ ចតស្សោតិ “ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ សំវិទហតិ, ទុក្កដំ; អញ្ញស្ស គាមស្ស ឧបចារំ ឱក្កមតិ, បាចិត្តិយំ; ភិក្ខុនិយា គាមន្តរំ គច្ឆន្តិយា បរិក្ខិត្តេ គាមេ បឋមបាទេ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយបាទេ សង្ឃាទិសេសោ; អបរិក្ខិត្តស្ស បឋមបាទេ ឧបចារោក្កមនេ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយបាទេ សង្ឃាទិសេសោ”តិ ឥមា គាមន្តរេ ទុក្កដបាចិត្តិយថុល្លច្ចយសង្ឃអាទិសេសវសេន ចតស្សោ អាបត្តិយោ។ **ចតស្សោ នទិបារបច្ចយា**តិ “ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ សំវិទហតិ, ទុក្កដំ; នាវំ អភិរុហតិ, បាចិត្តិយំ; ភិក្ខុនិយា នទិបារំ គច្ឆន្តិយា ឧត្តរណកាលេ បឋមបាទេ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយបាទេ សង្ឃាទិសេសោ”តិ ឥមា ចតស្សោ។ **ឯកមំសេ ថុល្លច្ចយ**ន្តិ មនុស្សមំសេ។ **នវមំសេសុ ទុក្កដ**ន្តិ សេសអកប្បិយមំសេសុ។

ទ្វេ វាចសិកា រត្តិន្តិ ភិក្ខុនី រត្តន្ធការេ អប្បទីបេ បុរិសេន សទ្ធិំ ហត្ថបាសេ ឋិតា សល្លបតិ , បាចិត្តិយំ; ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា ឋិតា សល្លបតិ, ទុក្កដំ។ **ទ្វេ វាចសិកា ទិវា**តិ ភិក្ខុនី ទិវា បដិច្ឆន្នេ ឱកាសេ បុរិសេន សទ្ធិំ ហត្ថបាសេ ឋិតា សល្លបតិ, បាចិត្តិយំ; ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា សល្លបតិ, ទុក្កដំ។ **ទទមានស្ស តិស្សោ**តិ មរណាធិប្បាយោ មនុស្សស្ស វិសំ ទេតិ, សោ ចេ តេន មរតិ, បារាជិកំ; យក្ខបេតានំ ទេតិ, តេ ចេ មរន្តិ, ថុល្លច្ចយំ; តិរច្ឆានគតស្ស ទេតិ, សោ ចេ មរតិ, បាចិត្តិយំ; អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរទានេ បាចិត្តិយន្តិ ឯវំ ទទមានស្ស តិស្សោ អាបត្តិយោ។ **ចត្តារោ ច បដិគ្គហេ**តិ ហត្ថគ្គាហ-វេណិគ្គាហេសុ សង្ឃាទិសេសោ, មុខេន អង្គជាតគ្គហណេ បារាជិកំ, អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរបដិគ្គហណេ និស្សគ្គិយំ បាចិត្តិយំ, អវស្សុតាយ អវស្សុតស្ស ហត្ថតោ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិគ្គណ្ហន្តិយា ថុល្លច្ចយំ; ឯវំ បដិគ្គហេ ចត្តារោ អាបត្តិក្ខន្ធា ហោន្តិ។

(២) ទេសនាគាមិនិយាទិវណ្ណនា

៤៧៥. **បញ្ច ទេសនាគាមិនិយោ**តិ លហុកា បញ្ច។ **ឆ សប្បដិកម្មា**តិ បារាជិកំ ឋបេត្វា អវសេសា។ **ឯកេត្ថ អប្បដិកម្មា**តិ ឯកា បារាជិកាបត្តិ។

វិនយគរុកា ទ្វេ វុត្តាតិ បារាជិកញ្ចេវ សង្ឃាទិសេសញ្ច។ **កាយវាចសិកានិ ចា**តិ សព្ពានេវ សិក្ខាបទានិ កាយវាចសិកានិ, មនោទ្វារេ បញ្ញត្តំ ឯកសិក្ខាបទម្បិ នត្ថិ។ **ឯកោ វិកាលេ ធញ្ញរសោ**តិ លោណសោវីរកំ។ អយមេវ ហិ

ឯកោ ធញ្ញរសោ វិកាលេ វដ្ដតិ។ **ឯកា ញត្តិចតុត្ថេន សម្មុតី**តិ ភិក្ខុនោវាទកសម្មុតិ។ អយមេវ ហិ ឯកា ញត្តិចតុត្ថកម្មេន សម្មុតិ អនុញ្ញាតា។

បារាជិកា កាយិកា ទ្វេតិ ភិក្ខូនំ មេថុនបារាជិកំ ភិក្ខុនីនញ្ច កាយសំសគ្គបារាជិកំ។ **ទ្វេ សំវាសភូមិយោ**តិ អត្តនា វា អត្តានំ សមានសំវាសកំ ករោតិ, សមគ្គោ វា សង្ឃោ ឧក្ខិត្តំ ឱសារេតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “សមានសំវាសកភូមិ ច នានាសំវាសកភូមិ ចា”តិ ឯវំ ទ្វេ សំវាសភូមិយោ វុត្តា។ **ទ្វិន្នំ រត្តិច្ឆេទោ**តិ បារិវាសិកស្ស ច មានត្តចារិកស្ស ច បញ្ញត្តោ។ **ទ្វង្គុលា ទុវេ**តិ ទ្វេ ទ្វង្គុលបញ្ញត្តិយោ, “ទ្វង្គុលបព្ពបរមំ អាទាតព្ព”ន្តិ អយមេកា, “ទ្វង្គុលំ វា ទ្វេមាសំ វា”តិ អយមេកា។

ទ្វេ អត្តានំ វធិត្វានាតិ ភិក្ខុនី អត្តានំ វធិត្វា ទ្វេ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ; វធតិ រោទតិ, អាបត្តិ បាចិត្តិយស្ស; វធតិ ន រោទតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ **ទ្វីហិ សង្ឃោ ភិជ្ជតី**តិ កម្មេន ច សលាកគ្គាហេន ច។ **ទ្វេត្ថ បឋមាបត្តិកា**តិ ឯត្ថ សកលេបិ វិនយេ ទ្វេ បឋមាបត្តិកា ឧភិន្នំ បញ្ញត្តិវសេន។ ឥតរថា បន នវ ភិក្ខូនំ នវ ភិក្ខុនីនន្តិ អដ្ឋារស ហោន្តិ។ **ញត្តិយា ករណា ទុវេ**តិ ទ្វេ ញត្តិកិច្ចានិ – កម្មញ្ច កម្មបាទកា ច។ នវសុ ឋានេសុ កម្មំ ហោតិ, ទ្វីសុ កម្មបាទភាវេន តិដ្ឋតិ។

បាណាតិបាតេ តិស្សោតិ “អនោទិស្ស ឱបាតំ ខណតិ, សចេ មនុស្សោ មរតិ, បារាជិកំ; យក្ខបេតានំ មរណេ ថុល្លច្ចយំ; តិរច្ឆានគតស្ស មរណេ បាចិត្តិយ”ន្តិ ឥមា តិស្សោ ហោន្តិ។ **វាចា បារាជិកា តយោ**តិ វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយ ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ អដ្ឋវត្ថុកាយាតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “អាណត្តិយា អទិន្នាទានេ, មនុស្សមរណេ, ឧត្តរិមនុស្សធម្មឧល្លបនេ ចា”តិ ឯវំ តយោ វុត្តា។ **ឱភាសនា តយោ**តិ វច្ចមគ្គំ បស្សាវមគ្គំ អាទិស្ស វណ្ណាវណ្ណភាសនេ សង្ឃាទិសេសោ, វច្ចមគ្គំ បស្សាវមគ្គំ ឋបេត្វា អធក្ខកំ ឧព្ភជាណុមណ្ឌលំ អាទិស្ស វណ្ណាវណ្ណភណនេ ថុល្លច្ចយំ, ឧព្ភក្ខកំ អធោជាណុមណ្ឌលំ អាទិស្ស វណ្ណាវណ្ណភណនេ ទុក្កដំ។ **សញ្ចរិត្តេន វា តយោ**តិ បដិគ្គណ្ហាតិ វីមំសតិ បច្ចាហរតិ , អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្ស; បដិគ្គណ្ហាតិ វីមំសតិ ន បច្ចាហរតិ, អាបត្តិ ថុល្លច្ចយស្ស; បដិគ្គណ្ហាតិ ន វីមំសតិ ន បច្ចាហរតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឥមេ សញ្ចរិត្តេន ការណភូតេន តយោ អាបត្តិក្ខន្ធា ហោន្តិ។

តយោ បុគ្គលា ន ឧបសម្បាទេតព្ពាតិ អទ្ធានហីនោ អង្គហីនោ វត្ថុវិបន្នោ ច តេសំ នានាករណំ វុត្តមេវ។ អបិចេត្ថ យោ បត្តចីវរេន អបរិបូរោ, បរិបូរោ ច ន យាចតិ, ឥមេបិ អង្គហីនេនេវ សង្គហិតា។ មាតុឃាតកាទយោ ច ករណទុក្កដកា បណ្ឌកឧភតោព្យញ្ជនកតិរច្ឆានគតសង្ខាតេន វត្ថុវិបន្នេនេវ សង្គហិតាតិ វេទិតព្ពា។ ឯស នយោ កុរុន្ទិយំ វុត្តោ។ **តយោ កម្មានំ សង្គហា**តិ ញត្តិកប្បនា, វិប្បកតបច្ចត្តំ, អតីតករណន្តិ។ តត្ថ “ទទេយ្យ ករេយ្យា”តិអាទិភេទា ញត្តិកប្បនា; “ទេតិ ករោតី”តិអាទិភេទំ វិប្បកតបច្ចត្តំ; “ទិន្នំ កត”ន្តិអាទិភេទំ អតីតករណំ នាមាតិ ឥមេហិ តីហិ កម្មានិ សង្គយ្ហន្តិ។ អបរេហិបិ តីហិ កម្មានិ សង្គយ្ហន្តិ – វត្ថុនា, ញត្តិយា, អនុស្សាវនាយាតិ។ វត្ថុសម្បន្នញ្ហិ ញត្តិសម្បន្នំ អនុស្សាវនសម្បន្នញ្ច កម្មំ នាម ហោតិ, តេន វុត្តំ “តយោ កម្មានំ សង្គហា”តិ។ **នាសិតកា តយោ** នាម មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថ, ទូសកោ នាសេតព្ពោ, ទសហង្គេហិ សមន្នាគតោ សាមណេរោ នាសេតព្ពោ, កណ្ដកំ សមណុទ្ទេសំ នាសេថាតិ ឯវំ លិង្គសំវាសទណ្ឌកម្មនាសនាវសេន តយោ នាសិតកា វេទិតព្ពា។ **តិណ្ណន្នំ ឯកវាចិកា**តិ “អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ទ្វេ តយោ ឯកានុស្សាវនេ កាតុ”ន្តិ វចនតោ តិណ្ណំ ជនានំ ឯកុបជ្ឈាយេន នានាចរិយេន ឯកានុស្សាវនា វដ្ដតិ។

អទិន្នាទានេ តិស្សោតិ បាទេ វា អតិរេកបាទេ វា បារាជិកំ, អតិរេកមាសកេ ថុល្លច្ចយំ, មាសកេ វា ឩនមាសកេ វា ទុក្កដំ។ **ចតស្សោ មេថុនបច្ចយា**តិ អក្ខយិតេ បារាជិកំ, យេភុយ្យេន ខយិតេ ថុល្លច្ចយំ, វិវដកតេ មុខេ ទុក្កដំ, ជតុមដ្ឋកេ បាចិត្តិយំ។ **ឆិន្ទន្តស្ស តិស្សោ**តិ វនប្បតឹ ឆិន្ទន្តស្ស បារាជិកំ, ភូតគាមេ បាចិត្តិយំ, អង្គជាតេ ថុល្លច្ចយំ។ **បញ្ច ឆឌ្ឌិតបច្ចយា**តិ អនោទិស្ស វិសំ ឆឌ្ឌេតិ, សចេ តេន មនុស្សោ មរតិ, បារាជិកំ; យក្ខបេតេសុ ថុល្លច្ចយំ; តិរច្ឆានគតេ បាចិត្តិយំ; វិស្សដ្ឋិឆឌ្ឌនេ សង្ឃាទិសេសោ; សេខិយេសុ ហរិតេ ឧច្ចារបស្សាវឆឌ្ឌនេ ទុក្កដំ – ឥមា ឆឌ្ឌិតបច្ចយា បញ្ចាបត្តិយោ ហោន្តិ។

បាចិត្តិយេន ទុក្កដា កតាតិ ភិក្ខុនោវាទកវគ្គស្មឹ ទសសុ សិក្ខាបទេសុ បាចិត្តិយេន សទ្ធឹ ទុក្កដា កតា ឯវាតិ អត្ថោ។ **ចតុវេត្ថ នវកា វុត្តា**តិ បឋមសិក្ខាបទម្ហិយេវ អធម្មកម្មេ ទ្វេ, ធម្មកម្មេ ទ្វេតិ ឯវំ ចត្តារោ នវកា វុត្តាតិ អត្ថោ។ **ទ្វិន្នំ ចីវរេន ចា**តិ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ ចីវរំ ទេន្តស្ស បាចិត្តិយំ, ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ ទេន្តស្ស ទុក្កដន្តិ ឯវំ ទ្វិន្នំ ភិក្ខុនីនំ ចីវរំ ទេន្តស្ស ចីវរេន ការណភូតេន អាបត្តិ ហោតីតិ អត្ថោ។

អដ្ឋ បាដិទេសនីយាតិ បាឡិយំ អាគតា ឯវ។ **ភុញ្ជន្តាមកធញ្ញេន បាចិត្តិយេន ទុក្កដា កតា**តិ អាមកធញ្ញំ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយា បាចិត្តិយេន សទ្ធឹ ទុក្កដា កតាយេវ។

គច្ឆន្តស្ស ចតស្សោតិ ភិក្ខុនិយា វា មាតុគាមេន វា សទ្ធឹ សំវិធាយ គច្ឆន្តស្ស ទុក្កដំ, គាមូបចារោក្កមនេ បាចិត្តិយំ, យា ភិក្ខុនី ឯកា គាមន្តរំ គច្ឆតិ, តស្សា គាមូបចារំ ឱក្កមន្តិយា បឋមបាទេ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយបាទេ សង្ឃាទិសេសោតិ គច្ឆន្តស្ស ឥមា ចតស្សោ អាបត្តិយោ ហោន្តិ។ **ឋិតស្ស ចាបិ តត្តកា**តិ ឋិតស្សាបិ ចតស្សោ ឯវាតិ អត្ថោ។ កថំ? ភិក្ខុនី អន្ធការេ វា បដិច្ឆន្នេ វា ឱកាសេ មិត្តសន្ថវវសេន បុរិសស្ស ហត្ថបាសេ តិដ្ឋតិ, បាចិត្តិយំ; ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា តិដ្ឋតិ, ទុក្កដំ; អរុណុគ្គមនកាលេ ទុតិយិកាយ ហត្ថបាសំ វិជហន្តី តិដ្ឋតិ, ថុល្លច្ចយំ; វិជហិត្វា តិដ្ឋតិ, សង្ឃាទិសេសោតិ និសិន្នស្ស ចតស្សោ អាបត្តិយោ។ **និបន្នស្សាបិ តត្តកា**តិ សចេបិ ហិ សា និសីទតិ វា និបជ្ជតិ វា, ឯតាយេវ ចតស្សោ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ។

(៣) បាចិត្តិយវណ្ណនា

៤៧៦. បញ្ច បាចិត្តិយានីតិ បញ្ច ភេសជ្ជានិ បដិគ្គហេត្វា នានាភាជនេសុ វា ឯកភាជនេ វា អមិស្សេត្វា ឋបិតានិ ហោន្តិ, សត្តាហាតិក្កមេ សោ ភិក្ខុ បញ្ច បាចិត្តិយានិ សព្ពានិ នានាវត្ថុកានិ ឯកក្ខណេ អាបជ្ជតិ, “ឥមំ បឋមំ អាបន្នោ, ឥមំ បច្ឆា”តិ ន វត្តព្ពោ។

នវ បាចិត្តិយានីតិ យោ ភិក្ខុ នវ បណីតភោជនានិ វិញ្ញាបេត្វា តេហិ សទ្ធឹ ឯកតោ ឯកំ កពឡំ ឱមទ្ទិត្វា មុខេ បក្ខិបិត្វា បរគឡំ អតិក្កាមេតិ, អយំ នវ បាចិត្តិយានិ សព្ពានិ នានាវត្ថុកានិ ឯកក្ខណេ អាបជ្ជតិ “ឥមំ បឋមំ អាបន្នោ, ឥមំ បច្ឆា”តិ ន វត្តព្ពោ។ **ឯកវាចាយ ទេសេយ្យា**តិ “អហំ, ភន្តេ, បញ្ច ភេសជ្ជានិ បដិគ្គហេត្វា សត្តាហំ អតិក្កាមេត្វា បញ្ច អាបត្តិយោ អាបន្នោ, តា តុម្ហមូលេ បដិទេសេមី”តិ ឯវំ ឯកវាចាយ ទេសេយ្យ, ទេសិតាវ ហោន្តិ, ទ្វីហិ តីហិ វាចាហិ កិច្ចំ នាម នត្ថិ។ ទុតិយវិស្សជ្ជនេបិ “អហំ, ភន្តេ, នវ បណីតភោជនានិ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជិត្វា នវ អាបត្តិយោ អាបន្នោ, តា តុម្ហមូលេ បដិទេសេមី”តិ វត្តព្ពំ។

វត្ថុំ កិត្តេត្វា ទេសេយ្យាតិ “អហំ, ភន្តេ, បញ្ច ភេសជ្ជានិ បដិគ្គហេត្វា សត្តាហំ អតិក្កាមេសឹ, យថាវត្ថុកំ តំ តុម្ហមូលេ បដិទេសេមី”តិ ឯវំ វត្ថុំ កិត្តេត្វា ទេសេយ្យ, ទេសិតាវ ហោន្តិ អាបត្តិយោ, អាបត្តិយា នាមគ្គហណេន កិច្ចំ នត្ថិ។ ទុតិយវិស្សជ្ជនេបិ “អហំ, ភន្តេ, នវ បណីតភោជនានិ វិញ្ញាបេត្វា ភុត្តោ, យថាវត្ថុកំ តំ តុម្ហមូលេ បដិទេសេមី”តិ វត្តព្ពំ។

យាវតតិយកេ តិស្សោតិ ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ បារាជិកំ ភេទកានុវត្តកានំ កោកាលិកាទីនំ សង្ឃាទិសេសំ, បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ ចណ្ឌកាឡិកាយ ច ភិក្ខុនិយា បាចិត្តិយន្តិ ឥមា យាវតតិយកា តិស្សោ អាបត្តិយោ។ **ឆ វោហារបច្ចយា**តិ បយុត្តវាចាបច្ចយា ឆ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ កថំ? អាជីវហេតុ អាជីវការណា បាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ អសន្តំ អភូតំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឧល្លបតិ, អាបត្តិ បារាជិកស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា សញ្ចរិត្តំ សមាបជ្ជតិ, អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា យោ តេ វិហារេ វសតិ សោ អរហាតិ វទតិ, អាបត្តិ ថុល្លច្ចយស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា ភិក្ខុ បណីតភោជនានិ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជតិ, អាបត្តិ បាចិត្តិយស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា ភិក្ខុនី បណីតភោជនានិ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជតិ, អាបត្តិ បាដិទេសនីយស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា សូបំ វា ឱទនំ វា អគិលានោ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ។

ខាទន្តស្ស តិស្សោតិ មនុស្សមំសេ ថុល្លច្ចយំ, អវសេសេសុ អកប្បិយមំសេសុ ទុក្កដំ, ភិក្ខុនិយា លសុណេ បាចិត្តិយំ។ **បញ្ច ភោជនបច្ចយា**តិ អវស្សុតា អវស្សុតស្ស បុរិសស្ស ហត្ថតោ ភោជនំ គហេត្វា តត្ថេវ មនុស្សមំសំ លសុណំ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា គហិតបណីតភោជនានិ អវសេសញ្ច អកប្បិយមំសំ បក្ខិបិត្វា វោមិស្សកំ ឱមទ្ទិត្វា អជ្ឈោហរមានា សង្ឃាទិសេសំ, ថុល្លច្ចយំ, បាចិត្តិយំ, បាដិទេសនីយំ, ទុក្កដន្តិ ឥមា បញ្ច អាបត្តិយោ ភោជនបច្ចយា អាបជ្ជតិ។

បញ្ច ឋានានីតិ “ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ ភិក្ខុនិយា យាវតតិយំ សមនុភាសនាយ អប្បដិនិស្សជ្ជន្តិយា ញត្តិយា ទុក្កដំ, ទ្វីហិ កម្មវាចាហិ ថុល្លច្ចយំ, កម្មវាចាបរិយោសានេ អាបត្តិ បារាជិកស្ស, សង្ឃភេទាយ បរក្កមនាទីសុ សង្ឃាទិសេសោ, បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ បាចិត្តិយ”ន្តិ ឯវំ សព្ពា យាវតតិយកា បញ្ច ឋានានិ គច្ឆន្តិ។ **បញ្ចន្នញ្ចេវ អាបត្តី**តិ អាបត្តិ នាម បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានំ ហោតិ, តត្ថ ទ្វិន្នំ និប្បរិយាយេន អាបត្តិយេវ, សិក្ខាមានសាមណេរិសាមណេរានំ បន អកប្បិយត្តា ន វដ្ដតិ។ ឥមិនា បរិយាយេន តេសំ អាបត្តិ ន ទេសាបេតព្ពា,

ទណ្ឌកម្មំ បន តេសំ កាតព្វំ។ **បញ្ចន្នំ អធិករណេន ចា**តិ អធិករណញ្ច បញ្ចន្នមេវាតិ អត្ថោ។ ឯតេសំយេវ ហិ បញ្ចន្នំ បត្តចីវរាទីនំ អត្ថាយ វិនិច្ឆយវោហារោ អធិករណន្តិ វុច្ចតិ, តីហិនំ បន អឌ្ឍកម្មំ នាម ហោតិ។

បញ្ចន្នំ វិនិច្ឆយោ ហោតីតិ បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានំយេវ វិនិច្ឆយោ នាម ហោតិ។ **បញ្ចន្នំ វូបសមេន ចា**តិ ឯតេសំយេវ បញ្ចន្នំ អធិករណំ វិនិច្ឆិតំ វូបសន្តំ នាម ហោតីតិ អត្ថោ។ **បញ្ចន្នញ្ចេវ អនាបត្តី**តិ ឯតេសំយេវ បញ្ចន្នំ អនាបត្តិ នាម ហោតីតិ អត្ថោ។ **តីហិ ឋានេហិ សោភតី**តិ សង្ឃាទីហិ តីហិ ការណេហិ សោភតិ។ កតវីតិក្កមោ ហិ បុគ្គលោ សប្បដិកម្មំ អាបត្តឹ សង្ឃមជ្ឈេ គណមជ្ឈេ បុគ្គលសន្តិកេ វា បដិករិត្វា អត្តណ្ហសីលោ បាកតិកោ ហោតិ, តស្មា តីហិ ឋានេហិ សោភតីតិ វុច្ចតិ។

ទ្វេ កាយិកា រត្តិន្តិ ភិក្ខុនី រត្តន្ធការេ បុរិសស្ស ហត្ថបាសេ ឋាននិសជ្ជសយនានិ កប្បយមានា បាចិត្តិយំ, ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា ឋានាទីនិ កប្បយមានា ទុក្កដន្តិ ទ្វេ កាយទ្វារសម្ភវា អាបត្តិយោ រត្តឹ អាបជ្ជតិ។ **ទ្វេ កាយិកា ទិវា**តិ ឯតេនេវ ឧបាយេន ទិវា បដិច្ឆន្នេ ឱកាសេ ទ្វេ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ។ **និជ្ឈាយន្តស្ស ឯកា អាបត្តី**តិ “ន ច, ភិក្ខវេ, សារត្តេន មាតុគាមស្ស អង្គជាតំ ឧបនិជ្ឈាយិតព្វំ ។ យោ ឧបនិជ្ឈាយេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (បារា. ២៦៦) និជ្ឈាយន្តស្ស អយមេកា អាបត្តិ។ **ឯកា បិណ្ឌបាតបច្ចយា**តិ “ន ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខាទាយិកាយ មុខំ ឱលោកេតព្វ”ន្តិ (ចូឡវ. ៣៦៦) ឯត្ថ ទុក្កដាបត្តិ, អន្តមសោ យាគុំ វា ព្យញ្ជនំ វា ទេន្តស្ស សាមណេរស្សាបិ ហិ មុខំ ឱល្លោកយតោ ទុក្កដមេវ។ កុរុន្ទិយំ បន “**ឯកា បិណ្ឌបាតបច្ចយា**តិ ភិក្ខុនិបរិបាចិតំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជន្តស្ស បាចិត្តិយ”ន្តិ វុត្តំ។

អដ្ឋានិសំសេ សម្បស្សន្តិ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ វុត្តានិសំសេ។ **ឧក្ខិត្តកា តយោ វុត្តា**តិ អាបត្តិយា អទស្សនេ អប្បដិកម្មេ បាបិកាយ ច ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេតិ។ **តេចត្តាលីស សម្មាវត្តនា**តិ តេសំយេវ ឧក្ខិត្តកានំ ឯត្តកេសុ វត្តេសុ វត្តនា។

បញ្ចឋានេ មុសាវាទោតិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសថុល្លច្ចយបាចិត្តិយទុក្កដសង្ខាតេ បញ្ចដ្ឋានេ មុសាវាទោ គច្ឆតិ។ **ចុទ្ទស បរមន្តិ វុច្ចតី**តិ ទសាហបរមាទិនយេន ហេដ្ឋា វុត្តំ។ **ទ្វាទស បាដិទេសនីយា**តិ ភិក្ខូនំ ចត្តារិ ភិក្ខុនីនំ អដ្ឋ។ **ចតុន្នំ ទេសនាយ ចា**តិ ចតុន្នំ អច្ចយទេសនាយាតិ អត្ថោ។ កតមា បន សាតិ? ទេវទត្តេន បយោជិតានំ អភិមារានំ អច្ចយទេសនា, អនុរុទ្ធត្ថេរស្ស ឧបដ្ឋាយិកាយ អច្ចយទេសនា, វឌ្ឍស្ស លិច្ឆវិនោ អច្ចយទេសនា, វាសភគាមិយត្ថេរស្ស ឧក្ខេបនីយកម្មំ កត្វា អាគតានំ ភិក្ខូនំ អច្ចយទេសនាតិ អយំ ចតុន្នំ អច្ចយទេសនា នាម។

អដ្ឋង្គិកោ មុសាវាទោតិ “បុព្ពេវស្ស ហោតិ មុសា ភណិស្ស”ន្តិ អាទឹ កត្វា “វិនិធាយ សញ្ញ”ន្តិ បរិយោសានេហិ (បាចិ. ៤-៥; បរិ. ៤៥៩) អដ្ឋហិ អង្គេហិ អដ្ឋង្គិកោ។ ឧបោសថង្គានិបិ បាណំ ន ហនេតិអាទិនា នយេន វុត្តានេវ។ **អដ្ឋ ទូតេយ្យង្គានី**តិ “ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សោតា ច ហោតិ សាវេតា ចា”តិអាទិនា (ចូឡវ. ៣៤៧) នយេន សង្ឃភេទកេ វុត្តានិ។ **អដ្ឋ តិត្ថិយវត្តានិ** មហាខន្ធកេ វុត្តានិ។

អដ្ឋវាចិកា ឧបសម្បទាតិ ភិក្ខុនីនំ ឧបសម្បទំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **អដ្ឋន្នំ បច្ចុដ្ឋាតព្វ**ន្តិ ភត្តគ្គេ អដ្ឋន្នំ ភិក្ខុនីនំ ឥតរាហិ បច្ចុដ្ឋាយ អាសនំ ទាតព្វំ ។ **ភិក្ខុនោវាទកោ អដ្ឋហី**តិ អដ្ឋហង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មន្និតព្វោ។

ឯកស្ស ឆេជ្ជន្តិ គាថាយ នវសុ ជនេសុ យោ សលាកំ គាហេត្វា សង្ឃំ ភិន្ទតិ, តស្សេវ ឆេជ្ជំ ហោតិ, ទេវទត្តោ វិយ បារាជិកំ អាបជ្ជតិ។ ភេទកានុវត្តកានំ ចតុន្នំ ថុល្លច្ចយំ កោកាលិកាទីនំ វិយ, ធម្មវាទីនំ ចតុន្នំ អនាបត្តិ។ ឥមា បន អាបត្តិយោ ច អនាបត្តិយោ ច សព្ពេសំ ឯកវត្ថុកា សង្ឃភេទវត្ថុកា ឯវ។

នវ អាឃាតវត្ថូនីតិ គាថាយ **នវហី**តិ នវហិ ភិក្ខូហិ សង្ឃោ ភិជ្ជតិ។ **ញត្តិយា ករណា នវា**តិ ញត្តិយា កាតព្វានិ កម្មានិ នវាតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

(៤) អវន្ទនីយបុគ្គលាទិវណ្ណនា

៤៧៧. ទស បុគ្គលា នាភិវាទេតព្វាតិ សេនាសនក្ខន្ធកេ វុត្តា ទស ជនា។ **អញ្ជលិ សាមីចេន ចា**តិ សាមីចិកម្មេន សទ្ធឹ អញ្ជលិ ច តេសំ ន កាតព្វោ, នេវ បានីយាបុច្ឆនតាលវណ្ដគ្គហណាទិ ខន្ធកវត្តំ តេសំ ទស្សេតព្វំ,

ន អញ្ចលិ បគ្គណ្ហិតព្ពោតិ អត្ថោ។ **ទសន្នំ ទុក្កដ**ន្តិ តេសំយេវ ទសន្នំ ឯវំ ករោន្តស្ស ទុក្កដំ ហោតិ។ **ទស ចីវរធារណា**តិ ទស ទិវសានិ អតិរេកចីវរស្ស ធារណា អនុញ្ញាតាតិ អត្ថោ។

បញ្ចន្នំ វស្សំវុដ្ឋានំ, ទាតព្ពំ ឥធ ចីវរន្តិ បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានំ សម្មុខាវ ទាតព្ពំ។ **សត្តន្នំ សន្តេ**តិ ទិសាបក្កន្តឧម្មត្តកខិត្តចិត្តវេទនាដ្ដានំ តិណ្ណញ្ច ឧក្ខិត្តកានន្តិ ឥមេសំ សត្តន្នំ សន្តេ បតិរូបេ គាហកេ បរម្មុខាបិ ទាតព្ពំ។ **សោឡសន្នំ ន ទាតព្ព**ន្តិ សេសានំ ចីវរក្ខន្ធកេ វុត្តានំ បណ្ឌកាទីនំ សោឡសន្នំ ន ទាតព្ពំ។

កតិសតំ រត្តិសតំ, អាបត្តិយោ ឆាទយិត្វានាតិ កតិសតំ អាបត្តិយោ រត្តិសតំ ឆាទយិត្វាន។ **ទសសតំ រត្តិសតំ, អាបត្តិយោ ឆាទយិត្វានា**តិ ទសសតំ អាបត្តិយោ រត្តិសតំ ឆាទយិត្វាន។ អយញ្ហេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – យោ ទិវសេ សតំ សតំ សង្ឃាទិសេសាបត្តិយោ អាបជ្ជិត្វា ទស ទស ទិវសេ បដិច្ឆាទេតិ, តេន រត្តិសតំ អាបត្តិសហស្សំ បដិច្ឆាទិតំ ហោតិ, សោ សព្ពាវ តា អាបត្តិយោ ទសាហបដិច្ឆន្នាតិ បរិវាសំ យាចិត្វា ទស រត្តិយោ វសិត្វាន មុច្ចេយ្យ បារិវាសិកោតិ។

ទ្វាទស កម្មទោសា វុត្តាតិ អបលោកនកម្មំ អធម្មេនវគ្គំ, អធម្មេនសមគ្គំ, ធម្មេនវគ្គំ, តថា ញត្តិកម្មញត្តិទុតិយកម្មញត្តិចតុត្ថកម្មានិបីតិ ឯវំ ឯកេកស្មិំ កម្មេ តយោ តយោ កត្វា ទ្វាទស កម្មទោសា វុត្តា។

ចតស្សោ កម្មសម្បត្តិយោតិ អបលោកនកម្មំ ធម្មេនសមគ្គំ, តថា សេសានិបីតិ ឯវំ ចតស្សោ កម្មសម្បត្តិយោ វុត្តា។

ឆ កម្មានីតិ អធម្មេនវគ្គកម្មំ, អធម្មេនសមគ្គកម្មំ, ធម្មបតិរូបកេនវគ្គកម្មំ, ធម្មបតិរូបកេនសមគ្គកម្មំ, ធម្មេនវគ្គកម្មំ, ធម្មេនសមគ្គកម្មន្តិ ឯវំ ឆ កម្មានិ វុត្តានិ។ **ឯកេត្ថ ធម្មិកា កតា**តិ ឯកំ ធម្មេន សមគ្គកម្មមេវេត្ថ ធម្មិកំ កតន្តិ អត្ថោ។ ទុតិយគាថាវិស្សជ្ជនេបិ ឯតទេវ ធម្មិកំ។

យំ ទេសិតាតិ យានិ ទេសិតានិ វុត្តានិ បកាសិតានិ។ **អនន្តជិនេនា**តិអាទីសុ បរិយន្តបរិច្ឆេទភាវរហិតត្តា អនន្តំ វុច្ចតិ និព្ពានំ, តំ ភគវតា រញ្ញា សបត្តគណំ អភិមទ្ទិត្វា រជ្ជំ វិយ កិលេសគណំ អភិមទ្ទិត្វា ជិតំ វិជិតំ អធិគតំ សម្បត្តំ, តស្មា ភគវា “អនន្តជិនោ”តិ វុច្ចតិ។ ស្វេវ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ និព្ពិការតាយ តាទិ, វិក្ខម្ភនតទង្គសមុច្ឆេទបដិប្បស្សទ្ធិនិស្សរណវិវេកសង្ខាតំ វិវេកបញ្ចកំ អទ្ទសាតិ វិវេកទស្សី; តេន **អនន្តជិនេន តាទិនា វិវេកទស្សិនា** យានិ អាបត្តិក្ខន្ធានិ ទេសិតានិ វុត្តានិ។ **ឯកេត្ថ សម្មតិ វិនា សមថេហី**តិ អយមេត្ថ បទសម្ពន្ធោ, យានិ សត្តាវ សត្ត អាបត្តិក្ខន្ធានិ ទេសិតានិ, តត្ថ ឯកាបិ អាបត្តិ វិនា សមថេហិ ន សម្មតិ, អថ ខោ ឆ សមថា ចត្តារិ អធិករណានីតិ សព្ពេបិមេ ធម្មា សម្មុខាវិនយេន សម្មន្តិ, សមាយោគំ គច្ឆន្តិ។ ឯត្ថ បន ឯកោ សម្មុខាវិនយោវ វិនា សមថេហិ សម្មតិ, សមថភាវំ គច្ឆតិ។ ន ហិ តស្ស អញ្ញេន សមថេន វិនា អនិប្ផត្តិ នាម អត្ថិ។ តេន វុត្តំ – “ឯកេត្ថ សម្មតិ វិនា សមថេហី”តិ។ ឥមិនា តាវ អធិប្បាយេន អដ្ឋកថាសុ អត្ថោ វុត្តោ។ មយំ បន “វិនា”តិ និបាតស្ស បដិសេធនមត្តមត្ថំ គហេត្វា “ឯកេត្ថ សម្មតិ វិនា សមថេហី”តិ ឯតេសុ សត្តសុ អាបត្តិក្ខន្ធេសុ ឯកោ បារាជិកាបត្តិក្ខន្ធោ វិនា សមថេហិ សម្មតីតិ ឯតមត្ថំ រោចេយ្យាម។ វុត្តម្បិ ចេតំ “យា សា អាបត្តិ អនវសេសា, សា អាបត្តិ ន កតមេន អធិករណេន កតមម្ហិ ឋានេ ន កតមេន សមថេន សម្មតី”តិ។

ឆឧនទិយឌ្ឍសតាតិ “ឥធ, ឧបាលិ, ភិក្ខុ អធម្មំ ធម្មោតិ ទីបេតិ, តស្មិំ អធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ អធម្មទិដ្ឋិ, តស្មិំ អធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ ធម្មទិដ្ឋិ, តស្មិំ អធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ វេមតិកោ, តស្មិំ ធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ អធម្មទិដ្ឋិ, តស្មិំ ធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ វេមតិកោ, តស្មិំ វេមតិកោ ភេទេ អធម្មទិដ្ឋិ, តស្មិំ វេមតិកោ ភេទេ ធម្មទិដ្ឋិ, តស្មិំ វេមតិកោ ភេទេ វេមតិកោ”តិ ឯវំ យានិ អដ្ឋារសន្នំ ភេទករវត្ថូនំ វសេន អដ្ឋារស អដ្ឋកានិ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ វុត្តានិ, តេសំ វសេន ឆឧនទិយឌ្ឍសតំ អាបាយិកា វេទិតព្ពា។

អដ្ឋារស អនាបាយិកាតិ “ឥធ, ឧបាលិ, ភិក្ខុ អធម្មំ ធម្មោតិ ទីបេតិ, តស្មិំ ធម្មទិដ្ឋិ ភេទេ ធម្មទិដ្ឋិ អវិនិធាយ ទិដ្ឋឹ អវិនិធាយ ខន្តឹ អវិនិធាយ រុចឹ អវិនិធាយ ភាវំ អនុស្សាវេតិ, សលាកំ គាហេតិ ‘អយំ ធម្មោ, អយំ វិនយោ, ឥទំ សត្ថុសាសនំ, ឥមំ គណ្ហថ, ឥមំ រោចេថា’តិ, អយម្បិ ខោ, ឧបាលិ, សង្ឃភេទកោ ន អាបាយិកោ ន នេរយិកោ ន កប្បដ្ឋោ ន អតេកិច្ឆោ”តិ ឯវំ ឯកេកស្មិំ វត្ថុស្មិំ ឯកេកំ កត្វា សង្ឃភេទកក្ខន្ធកាវសានេ វុត្តា អដ្ឋារស ជនា។ អដ្ឋារស អដ្ឋកា ឆឧនទិយឌ្ឍសតវិស្សជ្ជនេ វុត្តាយេវ។

(៥) សោឡសកម្មាទិវណ្ណនា

៤៧៨. កតិ កម្មានីតិអាទីនំ សព្ពគាថានំ វិស្សជ្ជនំ ឧត្តានមេវាតិ។

អបរទុតិយគាថាសង្គណិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សេទមោចនគាថា

(១) អវិប្បវាសបញ្ហាវណ្ណនា

៤៧៩. សេទមោចនគាថាសុ **អសំវាសោ**តិ ឧបោសថបវារណាទិនា សំវាសេន អសំវាសោ។ **សម្ភោគោ ឯកច្ចោ តហឹ ន លព្ភតី**តិ អកប្បិយសម្ភោគោ ន លព្ភតិ, នហាបនភោជនាទិបដិជគ្គនំ បន មាតរាយេវ កាតុំ លព្ភតិ។ **អវិប្បវាសេន អនាបត្តី**តិ សហគារសេយ្យាយ អនាបត្តិ។ **បញ្ហា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា**តិ ឯសា បញ្ហា កុសលេហិ បណ្ឌិតេហិ ចិន្តិតា។ អស្សា វិស្សជ្ជនំ ទារកមាតុយា ភិក្ខុនិយា វេទិតព្ពំ, តស្សា ហិ បុត្តំ សន្ធាយេតំ វុត្តន្តិ។

អវិស្សជ្ជិតគាថា គរុភណ្ឌំ សន្ធាយ វុត្តា, អត្ថោ បនស្សា គរុភណ្ឌវិនិច្ឆយេ វុត្តោយេវ។

ទស បុគ្គលេ ន វទាមីតិ សេនាសនក្ខន្ធកេ វុត្តេ ទស បុគ្គលេ ន វទាមិ។ **ឯកាទស វិវជ្ជិយា**តិ យេ មហាខន្ធកេ ឯកាទស វិវជ្ជនីយបុគ្គលា វុត្តា, តេបិ ន វទាមិ។ អយំ បញ្ហា នគ្គំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្តា។

កថំ នុ សិក្ខាយ អសាធារណោតិ បញ្ហា នហាបិតបុព្ពកំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្តា។ អយញ្ហិ ខុរភណ្ឌំ បរិហរិតុំ ន លភតិ, អញ្ញេ លភន្តិ; តស្មា សិក្ខាយ អសាធារណោ។

តំ បុគ្គលំ កតមំ វទន្តិ ពុទ្ធាតិ អយំ បញ្ហា និម្មិតពុទ្ធំ សន្ធាយ វុត្តា។

អធោនាភិំ វិវជ្ជិយាតិ អធោនាភិំ វិវជ្ជេត្វា។ អយំ បញ្ហា យំ តំ អសិសកំ កពន្ធំ, យស្ស ឧរេ អក្ខីនិ ចេវ មុខញ្ច ហោតិ, តំ សន្ធាយ វុត្តា។

ភិក្ខុ សញ្ញាចិកាយ កុដិន្តិ អយំ បញ្ហា តិណច្ឆាទនំ កុដិំ សន្ធាយ វុត្តា។ ទុតិយបញ្ហា សព្ពមត្តិកាមយំ កុដិំ សន្ធាយ វុត្តា។

អាបជ្ជេយ្យ គរុកំ ឆេជ្ជវត្ថុន្តិ អយំ បញ្ហា វជ្ជបដិច្ឆាទិកំ ភិក្ខុនីំ សន្ធាយ វុត្តា។ ទុតិយបញ្ហា បណ្ឌកាទយោ អភព្ពបុគ្គលេ សន្ធាយ វុត្តា។ ឯកាទសបិ ហិ តេ គិហិភាវេយេវ បារាជិកំ បត្តា។

វាចាតិ វាចាយ អនាលបន្តោ។ **គិរំ នោ ច បរេ ភណេយ្យា**តិ "ឥតិ ឥមេ សោស្សន្តី"តិ បរបុគ្គលេ សន្ធាយ សទ្ទម្បិ ន និច្ឆារេយ្យ។ អយំ បញ្ហា "សន្តីំ អាបត្តីំ នាវិករេយ្យ, សម្បជានមុសាវាទស្ស ហោតី"តិ ឥមំ មុសាវាទំ សន្ធាយ វុត្តា។ តស្ស ហិ ភិក្ខុនោ អធម្មិកាយ បដិញ្ញាយ តុណ្ហីភូតស្ស និសិន្នស្ស មនោទ្វារេ អាបត្តិ នាម នត្ថិ។ យស្មា បន អាវិកាតព្ពំ ន អាវិករោតិ, តេនស្ស វចីទ្វារេ អកិរិយតោ អយំ អាបត្តិ សមុដ្ឋាតីតិ វេទិតព្ពា។

សង្ឃាទិសេសា ចតុរោតិ អយំ បញ្ហា អរុណុគ្គេ គាមន្តរបរិយាបន្នំ នទិបារំ ឱក្កន្តភិក្ខុនីំ សន្ធាយ វុត្តា, សា ហិ សកគាមតោ បច្ចូសសមយេ និក្ខមិត្វា អរុណុគ្គមនកាលេ វុត្តប្បការំ នទិបារំ ឱក្កន្តមត្តាវ រត្តិវិប្បវាសគាមន្តរនទិបារគណម្ហាឱហីយនលក្ខណេន ឯកប្បហារេនេវ ចតុរោ សង្ឃាទិសេសេ អាបជ្ជតិ។

សិយា អាបត្តិយោ នានាតិ អយំ បញ្ហា ឯកតោឧបសម្បន្នា ទ្វេ ភិក្ខុនិយោ សន្ធាយ វុត្តា។ តាសុ ហិ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ឯកតោឧបសម្បន្នាយ ហត្ថតោ គណ្ហន្តស្ស បាចិត្តិយំ, ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឯកតោឧបសម្បន្នាយ ហត្ថតោ គណ្ហន្តស្ស ទុក្កដំ។

ចតុរោ ជនា សំវិធាយាតិ អាចរិយោ ច តយោ ច អន្តេវាសិកា ឆមាសកំ ភណ្ឌំ អវហរិំសុ, អាចរិយស្ស សាហត្ថិកា តយោ មាសកា, អាណត្តិយាបិ តយោវ តស្មា ថុល្លច្ចយំ អាបជ្ជតិ , ឥតរេសំ សាហត្ថិកោ ឯកេកោ, អាណត្តិកា បញ្ចាតិ តស្មា បារាជិកំ អាបជ្ជិំសុ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារោ បន អទិន្នាទានបារាជិកេ សំវិទាវហារវណ្ណនាយំ វុត្តោ។

(២) បារាជិកាទិបញ្ហាវណ្ណនា

៤៨០. **ឆិន្នំ តស្មិំ ឃរេ នត្ថី**តិ អយំ បញ្ហា ទុស្សកុដិអាទីនិ សន្ធាយ ភាសិតា, សន្ធាយ វុត្តា។

តេលំ មធុំ ផាណិតន្តិ គាថា លិង្គបរិវត្តំ សន្ធាយ វុត្តា។

និស្សគ្គិយេនាតិ គាថា បរិណាមនំ សន្ធាយ វុត្តា។ យោ ហិ សង្ឃស្ស បរិណតលាភតោ ឯកំ ចីវរំ អត្តនោ, ឯកំ អញ្ញស្សាតិ ទ្វេ ចីវរានិ “ឯកំ មយ្ហំ, ឯកំ តស្ស ទេហី”តិ ឯកបយោគេន បរិណាមេតិ, សោ និស្សគ្គិយបាចិត្តិយញ្ចេវ សុទ្ធិកបាចិត្តិយញ្ច ឯកតោ អាបជ្ជតិ។

កម្មញ្ច តំ កុប្បេយ្យ វគ្គបច្ចយាតិ អយំ បញ្ហា ទ្វាទសយោជនបមាណេសុ ពារាណសិអាទីសុ នគរេសុ គាមសីមំ សន្ធាយ វុត្តា។

បទវីតិហារមត្តេនាតិ គាថា សញ្ចរិត្តំ សន្ធាយ វុត្តា, អត្ថោបិ ចស្សា សញ្ចរិត្តវណ្ណនាយមេវ វុត្តោ។

សព្ពានិ តានិ និស្សគ្គិយានីតិ អយំ បញ្ហា អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ធោវាបនំ សន្ធាយ វុត្តា។ សចេ ហិ តិណ្ណម្បិ ចីវរានំ កាកឩហទនំ វា កទ្ទមមក្ខិតំ វា កណ្ណំ គហេត្វា ភិក្ខុនី ឧទកេន ធោវតិ, ភិក្ខុស្ស កាយគតានេវ និស្សគ្គិយានិ ហោន្តិ។

សរណគមនម្បិ ន តស្ស អត្ថីតិ សរណគមនឧបសម្បទាបិ នត្ថិ។ អយំ បន បញ្ហា មហាបជាបតិយា ឧបសម្បទំ សន្ធាយ វុត្តា។

ហនេយ្យ អនរិយំ មន្ទោតិ ឥត្ថិំ ឥត្ថី វា បុរិសំ វា អនរិយំ ហនេយ្យ។ អយំ បញ្ហា លិង្គបរិវត្តេន ឥត្ថិភូតំ បិតរំ បុរិសភូតញ្ច មាតរំ សន្ធាយ វុត្តា។

ន តេនានន្តរំ ផុសេតិ អយំ បញ្ហា មិគសិង្គតាបសសីហកុមារាទីនំ វិយ តិរច្ឆានមាតាបិតរោ សន្ធាយ វុត្តា។

អចោទយិត្វាតិ គាថា ទូតេនុបសម្បទំ សន្ធាយ វុត្តា។ **ចោទយិត្វា**តិ គាថា បណ្ឌកាទីនំ ឧបសម្បទំ សន្ធាយ វុត្តា។ កុរុន្ទិយំ បន “បឋមគាថា អដ្ឋ អសម្មុខាកម្មានិ, ទុតិយា អនាបត្តិកស្ស កម្មំ សន្ធាយ វុត្តា”តិ អាគតំ។

ឆិន្ទន្តស្ស អាបត្តីតិ វនប្បតិំ ឆិន្ទន្តស្ស បារាជិកំ, តិណលតាទី ឆិន្ទន្តស្ស បាចិត្តិយំ, អង្គជាតំ ឆិន្ទន្តស្ស ថុល្លច្ចយំ។ **ឆិន្ទន្តស្ស អនាបត្តី**តិ កេសេ ច នខេ ច ឆិន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ។ **ឆាទេន្តស្ស អាបត្តី**តិ អត្តនោ អាបត្តិំ ឆាទេន្តស្ស អញ្ញេសំ វា អាបត្តិ។ **ឆាទេន្តស្ស អនាបត្តី**តិ គេហាទីនិ ឆាទេន្តស្ស អនាបត្តិ។

សច្ចំ ភណន្តោតិ គាថាយ “សិខរណីសិ ឧភតោព្យញ្ជនាសី”តិ សច្ចំ ភណន្តោ គរុកំ អាបជ្ជតិ, សម្បជានមុសាវាទេ បន មុសា ភាសតោ លហុកាបត្តិ ហោតិ, អភូតារោចនេ មុសា ភណន្តោ គរុកំ អាបជ្ជតិ, ភូតារោចនេ សច្ចំ ភាសតោ លហុកាបត្តិ ហោតីតិ។

(៣) បាចិត្តិយាទិបញ្ហាវណ្ណនា

៤៨១. អធិដ្ឋិតន្តិ គាថា និស្សគ្គិយចីវរំ អនិស្សជ្ជិត្វា បរិភុញ្ជន្តំ សន្ធាយ វុត្តា។

អត្ថង្គតេ សូរិយេតិ គាថា រោមន្ថកំ សន្ធាយ វុត្តា។

ន រត្តចិត្តោតិ គាថាយ អយមត្ថោ – រត្តចិត្តោ មេថុនធម្មបារាជិកំ អាបជ្ជតិ។ ថេយ្យចិត្តោ អទិន្នាទានបារាជិកំ, បរំ មរណាយ ចេតេន្តោ មនុស្សវិគ្គហបារាជិកំ, សង្ឃភេទកោ បន ន រត្តចិត្តោ ន ច បន ថេយ្យចិត្តោ ន ចាបិ សោ បរំ មរណាយ ចេតយិ, សលាកំ បនស្ស ទេន្តស្ស ហោតិ ឆេជ្ជំ, បារាជិកំ ហោតិ, សលាកំ បដិគ្គណ្ហន្តស្ស ភេទកានុវត្តកស្ស ថុល្លច្ចយំ។

គច្ឆេយ្យ អឌ្ឍយោជនន្តិ អយំ បញ្ហា សុប្បតិដ្ឋិតនិគ្រោធសទិសំ ឯកកុលស្ស រុក្ខមូលំ សន្ធាយ វុត្តា។

កាយិកានីតិ អយំ គាថា សម្ពហុលានំ ឥត្ថីនំ កេសេ វា អង្គុលិយោ វា ឯកតោ គណ្ហន្តំ សន្ធាយ វុត្តា។

វាចសិកានីតិ អយំ គាថា “សព្ពា តុម្ហេ សិខរណិយោ”តិអាទិនា នយេន ទុដ្ឋុល្លភាណី សន្ធាយ វុត្តា។

តិស្សិត្ថិយោ មេថុនំ តំ ន សេវេតិ តិស្សោ ឥត្ថិយោ វុត្តា, តាសុបិ យំ តំ មេថុនំ នាម, តំ ន សេវតិ។ **តយោ បុរិសេ**តិ តយោ បុរិសេបិ ឧបគន្ត្វា មេថុនំ ន សេវតិ។ **តយោ អនរិយបណ្ឌកេ**តិ ឧភតោព្យញ្ជនសង្ខាតេ តយោ អនរិយេ តយោ ច បណ្ឌកេតិ ឥមេបិ ឆ ជនេ ឧបគន្ត្វា មេថុនំ ន សេវតិ។ **ន ចាចរេ មេថុនំ ព្យញ្ជនស្មិ**ន្តិ អនុលោមបារាជិកវសេនបិ មេថុនំ នាចរតិ។ **ឆេជ្ជំ សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា**តិ សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា បារាជិកន្តិ។ អយំ បញ្ហា អឌ្ឍវត្ថុកំ សន្ធាយ វុត្តា, តស្សា ហិ មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគំ កាយសំសគ្គំ អាបជ្ជិតុំ វាយមន្តិយា មេថុនធម្មបច្ចយា ឆេជ្ជំ ហោតិ។

មាតរំ ចីវរន្តិ អយំ គាថា បិដ្ឋិសមយេ វស្សិកសាដិកត្ថំ សតុប្បាទករណំ សន្ធាយ វុត្តា។ វិនិច្ឆយោ បនស្សា វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទវណ្ណនាយមេវ វុត្តោ។

កុទ្ធោ អារាធកោ ហោតីតិ គាថា តិត្ថិយវត្តំ សន្ធាយ វុត្តា។ តិត្ថិយោ ហិ វត្តំ បូរយមានោ តិត្ថិយានំ វណ្ណេ ភញ្ញមានេ កុទ្ធោ អារាធកោ ហោតិ, វត្ថុត្តយស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ កុទ្ធោ គារយ្ហោ ហោតីតិ តត្ថេវស្សា វិត្ថារោ វុត្តោ។ ទុតិយគាថាបិ តមេវ សន្ធាយ វុត្តា។

សង្ឃាទិសេសន្តិអាទិ គាថា យា ភិក្ខុនី អវស្សុតាវ អវស្សុតស្ស បុរិសស្ស ហត្ថតោ បិណ្ឌបាតំ គហេត្វា មនុស្សមំសលសុណបណីតភោជនសេសអកប្បិយមំសេហិ សទ្ធឹ ឱមទ្ទិត្វា អជ្ឈោហរតិ, តំ សន្ធាយ វុត្តា។

ឯកោ ឧបសម្បន្នោ ឯកោ អនុបសម្បន្នោតិ គាថា អាកាសគតំ សន្ធាយ វុត្តា។ សចេ ហិ ទ្វីសុ សាមណេរេសុ ឯកោ ឥទ្ធិយា កេសគ្គមត្តម្បិ បថវឹ មុញ្ចិត្វា និសិន្នោ ហោតិ, សោ អនុបសម្បន្នោ នាម ហោតិ។ សង្ឃេនាបិ អាកាសេ និសីទិត្វា ភូមិគតស្ស កម្មំ ន កាតព្ពំ។ សចេ ករោតិ, កុប្បតិ។

អកប្បកតន្តិ គាថា អច្ឆិន្នចីវរកំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្តា។ តស្មឹយេវ ចស្សា សិក្ខាបទេ វិត្ថារេន វិនិច្ឆយោបិ វុត្តោ។

ន ទេតិ ន បដិគ្គណ្ហាតីតិ នាបិ ឧយ្យោជិកា ទេតិ, ន ឧយ្យោជិតា តស្សា ហត្ថតោ គណ្ហាតិ។ **បដិគ្គហោ តេន ន វិជ្ជតី**តិ តេនេវ ការណេន ឧយ្យោជិកាយ ហត្ថតោ ឧយ្យោជិតាយ បដិគ្គហោ ន វិជ្ជតិ។ **អាបជ្ជតិ គរុក**ន្តិ ឯវំ សន្តេបិ អវស្សុតស្ស ហត្ថតោ បិណ្ឌបាតគ្គហណេ ឧយ្យោជេន្តី សង្ឃាទិសេសាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។ **តញ្ច បរិភោគបច្ចយា**តិ តញ្ច បន អាបត្តឹ អាបជ្ជមានា តស្សា ឧយ្យោជិតាយ បរិភោគបច្ចយា អាបជ្ជតិ ។ តស្សា ហិ ភោជនបរិយោសានេ ឧយ្យោជិកាយ សង្ឃាទិសេសោ ហោតីតិ។ ទុតិយគាថា តស្សាយេវ ឧទកទន្តបោនគ្គហណេ ឧយ្យោជនំ សន្ធាយ វុត្តា។

ន ភិក្ខុនី នោ ច ផុសេយ្យ វជ្ជន្តិ សត្តរសកេសុ ហិ អញ្ញតរំ អាបត្តឹ អាបជ្ជិត្វា អនាទរិយេន ឆាទយមានាបិ ភិក្ខុនី ឆាទនបច្ចយា វជ្ជំ ន ផុសតិ, អញ្ញំ នវំ អាបត្តឹ នាបជ្ជតិ, បដិច្ឆន្នាយ វា អប្បដិច្ឆន្នាយ វា អាបត្តិយា បក្ខមានត្តមេវ លភតិ។ អយំ បន ភិក្ខុនីបិ ន ហោតិ, សាវសេសញ្ច គរុកំ អាបជ្ជិត្វា ឆាទេត្វា វជ្ជំ ន ផុសតិ។ **បញ្ហា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា**តិ អយំ កិរ បញ្ហា ឧក្ខិត្តកភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្តា។ តេន ហិ សទ្ធឹ វិនយកម្មំ នត្ថិ, តស្មា សោ សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជិត្វា ឆាទេន្តោ វជ្ជំ ន ផុសតីតិ។

សេទមោចនគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បញ្ចវគ្គោ

កម្មវគ្គវណ្ណនា

៤៨២. កម្មវគ្គេ ចតុន្នំ កម្មានំ នានាករណំ សមថក្ខន្ធកេ វុត្តមេវ។ កិញ្ចាបិ វុត្តំ, អថ ខោ អយំ កម្មវិនិច្ឆយោ នាម អាទិតោ បដ្ឋាយ វុច្ចមានោ បាកដោ ហោតិ, តស្មា អាទិតោ បដ្ឋាយេវេត្ថ វត្តព្ពំ វទិស្សាម។ **ចត្តារី**តិ កម្មានំ គណនបរិច្ឆេទវចនមេតំ។ **កម្មានី**តិ បរិច្ឆិន្នកម្មនិទស្សនំ។ **អបលោកនកម្មំ** នាម សីមដ្ឋកសង្ឃំ សោធេត្វា ឆន្ទារហានំ ឆន្ទំ អាហរិត្វា សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា តិក្ខត្តុំ សាវេត្វា កត្តព្ពំ កម្មំ។ **ញត្តិកម្មំ** នាម វុត្តនយេនេវ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា ឯកាយ ញត្តិយា កត្តព្ពំ កម្មំ។ **ញត្តិទុតិយកម្មំ** នាម វុត្តនយេនេវ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា ឯកាយ ញត្តិយា ឯកាយ ច អនុស្សាវនាយាតិ ឯវំ ញត្តិទុតិយាយ អនុស្សាវនាយ កត្តព្ពំ កម្មំ។ **ញត្តិចតុត្ថកម្មំ** នាម វុត្តនយេនេវ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា ឯកាយ ញត្តិយា តីហិ ច អនុស្សាវនាហីតិ ឯវំ ញត្តិចតុត្ថាហិ តីហិ អនុស្សាវនាហិ កត្តព្ពំ កម្មំ។

តត្ថ អបលោកនកម្មំ អបលោកេត្វាវ កាតព្ពំ, ញត្តិកម្មាទិវសេន ន កាតព្ពំ។ ញត្តិកម្មម្បិ ឯកំ ញត្តឹ ឋបេត្វាវ កាតព្ពំ, អបលោកនកម្មាទិវសេន ន កាតព្ពំ។ ញត្តិទុតិយកម្មំ បន អបលោកេត្វា កាតព្ពម្បិ អត្ថិ, អកាតព្ពម្បិ អត្ថិ។

តត្ថ សីមាសម្មុតិ, សីមាសមូហននំ, កឋិនទានំ, កឋិនុទ្ធារោ, កុដិវត្ថុទេសនា, វិហារវត្ថុទេសនាតិ ឥមានិ ឆ កម្មានិ គរុកានិ អបលោកេត្វា កាតុំ ន វដ្ដន្តិ, ញត្តិទុតិយកម្មវាចំ សាវេត្វាវ កាតព្ពានិ។ អវសេសា តេរស សម្មុតិយោ សេនាសនគ្គាហកមតកចីវរទានាទិសម្មុតិយោ ចាតិ ឯតានិ លហុកកម្មានិ អបលោកេត្វាបិ កាតុំ វដ្ដន្តិ, ញត្តិកម្ម-ញត្តិចតុត្ថកម្មវសេន បន ន កាតព្ពមេវ។ ញត្តិចតុត្ថកម្មវសេន កយិរមានំ ទឡ្ហតរំ ហោតិ, តស្មា កាតព្ពន្តិ ឯកច្ចេ វទន្តិ។ ឯវំ បន សតិ កម្មសង្ករោ ហោតិ, តស្មា ន កាតព្ពន្តិ បដិក្ខិត្តមេវ។ សចេ បន អក្ខរបរិហីនំ វា បទបរិហីនំ វា ទុរុត្តបទំ វា ហោតិ , តស្ស សោធនត្ថំ បុនប្បុនំ វត្តុំ វដ្ដតិ។ ឥទំ អកុប្បកម្មស្ស ទឡ្ហីកម្មំ ហោតិ, កុប្បកម្មេ កម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។

ញត្តិចតុត្ថកម្មំ ញត្តិញ្ច តិស្សោ ច កម្មវាចាយោ សាវេត្វាវ កាតព្ពំ, អបលោកនកម្មាទិវសេន ន កាតព្ពំ។ **បញ្ចហាការេហិ វិបជ្ជន្តី**តិ បញ្ចហិ ការណេហិ វិបជ្ជន្តិ។

៤៨៣. សម្មុខាករណីយំ កម្មំ អសម្មុខា ករោតិ, វត្ថុវិបន្នំ អធម្មកម្មន្តិ ឯត្ថ អត្ថិ កម្មំ សម្មុខាករណីយំ; អត្ថិ អសម្មុខាករណីយំ; តត្ថ អសម្មុខាករណីយំ នាម ទូតេនុបសម្បទា, បត្តនិក្កុជ្ជនំ, បត្តុក្កុជ្ជនំ, ឧម្មត្តកស្ស ភិក្ខុនោ ឧម្មត្តកសម្មុតិ, សេក្ខានំ កុលានំ សេក្ខសម្មុតិ, ឆន្នស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មទណ្ឌោ, ទេវទត្តស្ស បកាសនីយកម្មំ, អប្បសាទនីយំ ទស្សេន្តស្ស ភិក្ខុនោ ភិក្ខុនិសង្ឃេន កាតព្ពំ អវន្ទនីយកម្មន្តិ អដ្ឋវិធំ ហោតិ, តំ សព្ពំ តត្ថ តត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥទំ អដ្ឋវិធម្បិ កម្មំ អសម្មុខា កតំ សុកតំ ហោតិ អកុប្បំ។

សេសានិ សព្ពកម្មានិ សម្មុខា ឯវ កាតព្ពានិ – សង្ឃសម្មុខតា, ធម្មសម្មុខតា, វិនយសម្មុខតា, បុគ្គលសម្មុខតាតិ ឥមំ ចតុព្ពិធំ សម្មុខាវិនយំ ឧបនេត្វាវ កាតព្ពានិ។ ឯវំ កតានិ ហិ សុកតានិ ហោន្តិ។ ឯវំ អកតានិ បនេតានិ ឥមំ សម្មុខាវិនយសង្ខាតំ វត្ថុំ វិនា កតត្តា វត្ថុវិបន្នានិ នាម ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ – "សម្មុខាករណីយំ កម្មំ អសម្មុខា ករោតិ, វត្ថុវិបន្នំ អធម្មកម្ម"ន្តិ។

បដិបុច្ឆាករណីយាទីសុបិ បដិបុច្ឆាទិករណមេវ វត្ថុ, តំ វត្ថុំ វិនា កតត្តា តេសម្បិ វត្ថុវិបន្នតា វេទិតព្ពា។ ឥទំ បនេត្ថ វចនត្ថមត្តំ។ **បដិបុច្ឆា ករណីយំ អប្បដិបុច្ឆា ករោតី**តិ បុច្ឆិត្វា ចោទេត្វា សារេត្វា កាតព្ពំ អបុច្ឆិត្វា អចោទេត្វា អសារេត្វា ករោតិ។ **បដិញ្ញាយ ករណីយំ អប្បដិញ្ញាយ ករោតី**តិ បដិញ្ញំ អារោបេត្វា យថាទិន្នាយ បដិញ្ញាយ កាតព្ពំ អប្បដិញ្ញាយ ករោន្តស្ស វិប្បលបន្តស្ស ពលក្ការេន ករោតិ។ **សតិវិនយារហស្សា**តិ ទព្ពមល្លបុត្តត្ថេរសទិសស្ស ខីណាសវស្ស។ **អមូឡ្ហវិនយារហស្សា**តិ គគ្គភិក្ខុសទិសស្ស ឧម្មត្តកស្ស។ **តស្សបាបិយសិកកម្មារហស្សា**តិ ឧបវាឡភិក្ខុសទិសស្ស ឧស្សន្នបាបស្ស។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

អនុបោសថេ ឧបោសថំ ករោតីតិ អនុបោសថទិវសេ ឧបោសថំ ករោតិ។ ឧបោសថទិវសោ នាម ឋបេត្វា កត្តិកមាសំ អវសេសេសុ ឯកាទសសុ មាសេសុ ភិន្នស្ស សង្ឃស្ស សាមគ្គិទិវសោ ច យថាវុត្តចាតុទ្ទសបន្នរសា ច។ ឯតំ តិប្បការម្បិ ឧបោសថទិវសំ ឋបេត្វា អញ្ញស្មឹ ទិវសេ ឧបោសថំ ករោន្តោ អនុបោសថេ ឧបោសថំ ករោតិ

នាម។ យត្រ ហិ បត្តចីវរាទីនំ អត្ថាយ អប្បមត្តកេន ការណេន វិវទន្តា ឧបោសថំ វា បវារណំ វា ឋបេន្តិ, តត្ថ តស្មិំ អធិករណេ វិនិច្ឆិតេ “សមគ្គា ជាតាម្ហា”តិ អន្តរា សាមគ្គិឧបោសថំ កាតុំ ន លភន្តិ, ករោន្តេហិ អនុបោសថេ ឧបោសថោ កតោ នាម ហោតិ។

អបវារណាយ បវារេតីតិ អបវារណាទិវសេ បវារេតិ; បវារណាទិវសោ នាម ឯកស្មិំ កត្តិកមាសេ ភិន្នស្ស សង្ឃស្ស សាមគ្គិទិវសោ ច បច្ចុក្កឌ្ឍិត្វា ឋបិតទិវសោ ច ទ្វេ ច បុណ្ណមាសិយោ។ ឯវំ ចតុព្ពិធម្បិ បវារណាទិវសំ ឋបេត្វា អញ្ញស្មិំ ទិវសេ បវារេន្តោ អបវារណាយ បវារេតិ នាម។ ឥធាបិ អប្បមត្តកស្ស វិវាទស្ស វូបសមេ សាមគ្គិបវារណំ កាតុំ ន លភន្តិ, ករោន្តេហិ អបវារណាយ បវារណា កតា ហោតិ។ អបិច ឩនវីសតិវស្សំ វា អន្តិមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នបុព្ពំ វា ឯកាទសសុ វា អភព្ពបុគ្គលេសុ អញ្ញតរំ ឧបសម្បាទេន្តស្សាបិ វត្ថុវិបន្នំ អធម្មកម្មំ ហោតិ។ ឯវំ វត្ថុតោ កម្មានិ វិបជ្ជន្តិ។

៤៨៤. ញត្តិតោ វិបត្តិយំ បន **វត្ថុំ ន បរាមសតី**តិ យស្ស ឧបសម្បទាទិកម្មំ ករោតិ, តំ ន បរាមសតិ, តស្ស នាមំ ន គណ្ហាតិ។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វទតិ; ឯវំ វត្ថុំ ន បរាមសតិ។

សង្ឃំ ន បរាមសតីតិ សង្ឃស្ស នាមំ ន គណ្ហាតិ។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ ភន្តេ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ”តិ វទតិ; ឯវំ សង្ឃំ ន បរាមសតិ។

បុគ្គលំ ន បរាមសតីតិ យោ ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស ឧបជ្ឈាយោ, តំ ន បរាមសតិ, តស្ស នាមំ ន គណ្ហាតិ។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វទតិ; ឯវំ បុគ្គលំ ន បរាមសតិ។

ញត្តិំ ន បរាមសតីតិ សព្ពេន សព្ពំ ញត្តិំ ន បរាមសតិ។ ញត្តិទុតិយកម្មេ ញត្តិំ អដ្ឋបេត្វា ទ្វិក្ខត្តុំ កម្មវាចាយ ឯវ អនុស្សាវនកម្មំ ករោតិ។ ញត្តិចតុត្ថកម្មេបិ ញត្តិំ អដ្ឋបេត្វា ចតុក្ខត្តុំ កម្មវាចាយ ឯវ អនុស្សាវនកម្មំ ករោតិ; ឯវំ ញត្តិំ ន បរាមសតិ។

បច្ឆា វា ញត្តិំ ឋបេតីតិ បឋមំ កម្មវាចាយ អនុស្សាវនកម្មំ កត្វា “ឯសា ញត្តី”តិ វត្វា “ខមតិ សង្ឃស្ស តស្មា តុណ្ហី ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ វទតិ; ឯវំ បច្ឆា ញត្តិំ ឋបេតិ។ ឥតិ ឥមេហិ បញ្ចហាការេហិ ញត្តិតោ កម្មានិ វិបជ្ជន្តិ។

៤៨៥. អនុស្សាវនតោ វិបត្តិយំ បន វត្ថុអាទីនិ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពានិ។ ឯវំ បន នេសំ អបរាមសនំ ហោតិ – “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ”តិ បឋមានុស្សាវនេ “ទុតិយម្បិ ឯតមត្ថំ វទាមិ, តតិយម្បិ ឯតមត្ថំ វទាមិ, សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ”តិ ទុតិយតតិយានុស្សាវនាសុ វា “អយំ ធម្មរក្ខិតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្សា”តិ វទន្តោ វត្ថុំ ន បរាមសតិ នាម។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ ភន្តេ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ”តិ វទន្តោ សង្ឃំ ន បរាមសតិ នាម។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតស្សា”តិ វត្តព្ពេ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ធម្មរក្ខិតោ ឧបសម្បទាបេក្ខោ”តិ វទន្តោ បុគ្គលំ ន បរាមសតិ នាម។

សាវនំ ហាបេតីតិ សព្ពេន សព្ពំ កម្មវាចាយ អនុស្សាវនំ ន ករោតិ, ញត្តិទុតិយកម្មេ ទ្វិក្ខត្តុំ ញត្តិមេវ ឋបេតិ, ញត្តិចតុត្ថកម្មេ ចតុក្ខត្តុំ ញត្តិមេវ ឋបេតិ; ឯវំ អនុស្សាវនំ ហាបេតិ ។ យោបិ ញត្តិទុតិយកម្មេ ឯកំ ញត្តិំ ឋបេត្វា ឯកំ កម្មវាចំ អនុស្សាវេន្តោ អក្ខរំ វា ឆឌ្ឌេតិ, បទំ វា ទុរុត្តំ ករោតិ, អយម្បិ អនុស្សាវនំ ហាបេតិយេវ។ ញត្តិចតុត្ថកម្មេ បន ឯកំ ញត្តិំ ឋបេត្វា សកិមេវ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា កម្មវាចាយ អនុស្សាវនំ ករោន្តោបិ អក្ខរំ វា បទំ វា ឆឌ្ឌេន្តោបិ ទុរុត្តំ ករោន្តោបិ អនុស្សាវនំ ហាបេតិយេវាតិ វេទិតព្ពោ។

ទុរុត្តំ ករោតីតិ ឯត្ថ បន អយំ វិនិច្ឆយោ – យោ ហិ អញ្ញស្មិំ អក្ខរេ វត្តព្ពេ អញ្ញំ វទតិ, អយំ ទុរុត្តំ ករោតិ នាម។ តស្មា កម្មវាចំ ករោន្តេន ភិក្ខុនា ឞាយំ –

> “សិថិលំ ធនិតញ្ច ទីឃរស្សំ, គរុកំ លហុកញ្ច និគ្គហិតំ;
> សម្ពន្ធំ វវត្ថិតំ វិមុត្តំ, ទសធា ព្យញ្ជនពុទ្ធិយា បភេទោ”តិ។

វុត្តោ, អយំ សុដ្ឋុ ឧបលក្ខេតព្ពោ។ ឯត្ថ ហិ **“សិថិលំ”** នាម បញ្ចសុ វគ្គេសុ បឋមតតិយំ។ **“ធនិតំ”** នាម តេស្វេវ ទុតិយចតុត្ថំ។ **“ទីឃ”**ន្តិ ទីឃេន កាលេន វត្តព្ពំ អាការាទិ។ **“រស្ស”**ន្តិ តតោ ឧបឌ្ឍកាលេន វត្តព្ពំ អការាទិ។ **“គរុក”**ន្តិ ទីឃមេវ។ យំ វា អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតត្ថេរស្ស យស្ស នក្ខមតីតិ ឯវំ សំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ។ **“លហុក”**ន្តិ រស្សមេវ។ យំ វា អាយស្មតោ ពុទ្ធរក្ខិតថេរស្ស យស្ស ន ខមតីតិ ឯវំ អសំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ។ **“និគ្គហិត”**ន្តិ យំ ករណានិ និគ្គហេត្វា អវិស្សជ្ជេត្វា អវិវដេន មុខេន សានុនាសិកំ កត្វា វត្តព្ពំ។ **“សម្ពន្ធ”**ន្តិ យំ បរបទេន សម្ពន្ធិត្វា “តុណ្ហិស្សា”តិ វា “តុណ្ហស្សា”តិ វា វុច្ចតិ។ **“វវត្ថិត”**ន្តិ យំ បរបទេន អសម្ពន្ធំ កត្វា វិច្ឆិន្ទិត្វា “តុណ្ហី អស្សា”តិ វា “តុណ្ហ អស្សា”តិ វា វុច្ចតិ។ **“វិមុត្ត”**ន្តិ យំ ករណានិ អនិគ្គហេត្វា វិស្សជ្ជេត្វា វិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ អកត្វា វុច្ចតិ។

តត្ថ “សុណាតុ មេ”តិ វត្តព្ពេ ត-ការស្ស ថ-ការំ កត្វា “សុណាថុ មេ”តិ វចនំ សិថិលស្ស ធនិតករណំ នាម។ តថា “បត្តកល្លំ, ឯសា ញត្តី”តិ វត្តព្ពេ “បត្ថកល្លំ, ឯសា ញត្ថី”តិអាទិវចនញ្ច។ “ភន្តេ សង្ឃោ”តិ វត្តព្ពេ ភ-ការ ឃ-ការានំ ព-ការ គ-ការេ កត្វា “ពន្តេ សង្គោ”តិ វចនំ ធនិតស្ស សិថិលករណំ នាម។ “សុណាតុ មេ”តិ វិវដេន មុខេន វត្តព្ពេ បន “សុណំតុ មេ”តិ វា “ឯសា ញត្តី”តិ វត្តព្ពេ “ឯសំ ញត្តី”តិ វា អវិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ កត្វា វចនំ វិមុត្តស្ស និគ្គហិតវចនំ នាម។ “បត្តកល្ល”ន្តិ អវិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ កត្វា វត្តព្ពេ “បត្តកល្លា”តិ វិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ អកត្វា វចនំ និគ្គហិតស្ស វិមុត្តវចនំ នាម។

ឥតិ សិថិលេ កត្តព្ពេ ធនិតំ, ធនិតេ កត្តព្ពេ សិថិលំ, វិមុត្តេ កត្តព្ពេ និគ្គហិតំ, និគ្គហិតេ កត្តព្ពេ វិមុត្តន្តិ ឥមានិ ចត្តារិ ព្យញ្ជនានិ អន្តោកម្មវាចាយ កម្មំ ទូសេន្តិ។ ឯវំ វទន្តោ ហិ អញ្ញស្មិំ អក្ខរេ វត្តព្ពេ អញ្ញំ វទតិ, ទុរុត្តំ ករោតីតិ វុច្ចតិ។ ឥតរេសុ បន ទីឃរស្សាទីសុ ឆសុ ព្យញ្ជនេសុ ទីឃដ្ឋានេ ទីឃមេវ, រស្សដ្ឋានេ ច រស្សមេវាតិ ឯវំ យថាឋានេ តំ តទេវ អក្ខរំ ភាសន្តេន អនុក្កមាគតំ បវេណិំ អវិនាសេន្តេន កម្មវាចា កាតព្ពា។ សចេ បន ឯវំ អកត្វា ទីឃេ វត្តព្ពេ រស្សំ, រស្សេ វា វត្តព្ពេ ទីឃំ វទតិ; តថា គរុកេ វត្តព្ពេ លហុកំ, លហុកេ វា វត្តព្ពេ គរុកំ វទតិ; សម្ពន្ធេ វា បន វត្តព្ពេ វវត្ថិតំ, វវត្ថិតេ វា វត្តព្ពេ សម្ពន្ធំ វទតិ; ឯវំ វុត្តេបិ កម្មវាចា ន កុប្បតិ។ ឥមានិ ហិ ឆ ព្យញ្ជនានិ កម្មំ ន កោបេន្តិ។

យំ បន សុត្តន្តិកត្ថេរា “ទ-ការោ ត-ការមាបជ្ជតិ, ត-ការោ ទ-ការមាបជ្ជតិ, ច-ការោ ជ-ការមាបជ្ជតិ, ជ-ការោ ច-ការមាបជ្ជតិ, យ-ការោ ក-ការមាបជ្ជតិ, ក-ការោ យ-ការមាបជ្ជតិ; តស្មា ទ-ការាទីសុ វត្តព្ពេសុ ត-ការាទិវចនំ ន វិរុជ្ឈតី”តិ វទន្តិ, តំ កម្មវាចំ បត្វា ន វដ្ដតិ។ តស្មា វិនយធរេន នេវ ទ-ការោ ត-ការោ កាតព្ពោ...បេ.... ន ក-ការោ យ-ការោ។ យថាបាឡិយា និរុត្តិំ សោធេត្វា ទសវិធាយ ព្យញ្ជននិរុត្តិយា វុត្តទោសេ បរិហរន្តេន កម្មវាចា កាតព្ពា។ ឥតរថា ហិ សាវនំ ហាបេតិ នាម។

អកាលេ វា សាវេតីតិ សាវនាយ អកាលេ អនោកាសេ ញត្តិំ អដ្ឋបេត្វា បឋមំយេវ អនុស្សាវនកម្មំ កត្វា បច្ឆា ញត្តិំ ឋបេតិ។ ឥតិ ឥមេហិ បញ្ចហាការេហិ អនុស្សាវនតោ កម្មានិ វិបជ្ជន្តិ។

៤៨៦. សីមតោ វិបត្តិយំ បន **អតិខុទ្ទកសីមា** នាម យា ឯកវីសតិ ភិក្ខូ ន គណ្ហាតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “យត្ថ ឯកវីសតិ ភិក្ខូ និសីទិតុំ ន សក្កោន្តី”តិ វុត្តំ។ តស្មា យា ឯវរូបា សីមា, អយំ សម្មតាបិ អសម្មតា, គាមខេត្តសទិសាវ ហោតិ, តត្ថ កតំ កម្មំ កុប្បតិ។ ឯស នយោ សេសសីមាសុបិ។ ឯត្ថ បន **អតិមហតី** នាម យា កេសគ្គមត្តេនាបិ តិយោជនំ អតិក្កាមេត្វា សម្មតា ហោតិ។ **ខណ្ឌនិមិត្តា** នាម អឃដិតនិមិត្តា វុច្ចតិ។ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ និមិត្តំ កិត្តេត្វា អនុក្កមេនេវ ទក្ខិណាយ បច្ឆិមាយ ឧត្តរាយ ទិសាយ កិត្តេត្វា បុន បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បុព្ពកិត្តិតំ និមិត្តំ បដិកិត្តេត្វាវ ឋបេតុំ វដ្ដតិ; ឯវំ អខណ្ឌនិមិត្តា ហោតិ។ សចេ បន អនុក្កមេន អាហរិត្វា ឧត្តរាយ ទិសាយ និមិត្តំ កិត្តេត្វា តត្ថេវ ឋបេតិ, ខណ្ឌនិមិត្តា ហោតិ។ អបរាបិ **ខណ្ឌនិមិត្តា** នាម យា អនិមិត្តុបគំ តចសាររុក្ខំ វា ខាណុកំ វា បំសុបុញ្ជវាលិកាបុញ្ជានំ វា អញ្ញតរំ អន្តរា ឯកំ និមិត្តំ កត្វា សម្មតា ហោតិ។ **ឆាយានិមិត្តា** នាម យា បព្ពតច្ឆាយាទីនំ យំកិញ្ចិ ឆាយំ និមិត្តំ កត្វា សម្មតា ហោតិ។ **អនិមិត្តា** នាម យា សព្ពេន សព្ពំ និមិត្តានិ អកិត្តេត្វា សម្មតា ហោតិ។

ពហិសីមេ ឋិតោ សីមំ សម្មន្នតិ នាម និមិត្តានិ កិត្តេត្វា និមិត្តានំ ពហិ ឋិតោ សម្មន្នតិ។ **នទិយា សមុទ្ទេ ជាតស្សរេ សីមំ សម្មន្នតី**តិ ឯតេសុ នទិអាទីសុ យំ សម្មន្នតិ, សា ឯវំ សម្មតាបិ “សព្ពា, ភិក្ខវេ, នទី អសីមា, សព្ពោ សមុទ្ទោ អសីមោ, សព្ពោ ជាតស្សរោ អសីមោ”តិ (មហាវ. ១៤៧) វចនតោ អសម្មតាវ ហោតិ។ **សីមាយ សីមំ សម្ភិន្ទតី**តិ អត្តនោ សីមាយ បរេសំ សីមំ សម្ភិន្ទតិ។ **អជ្ឈោត្ថរតី**តិ អត្តនោ សីមាយ បរេសំ សីមំ អជ្ឈោត្ថរតិ។ តត្ថ យថា សម្ភេទោ ច អជ្ឈោត្ថរណញ្ច ហោតិ, តំ សព្ពំ ឧបោសថក្ខន្ធកេ វុត្តមេវ។ ឥតិ ឥមា

ឯកាទសបិ សីមា អសីមា គាមខេត្តសទិសា ឯវ, តាសុ និសីទិត្វា កតំ កម្មំ កុប្បតិ។ តេន វុត្តំ “ឥមេហិ ឯកាទសហិ អាការេហិ សីមតោ កម្មានិ វិបជ្ជន្តី”តិ។

៤៨៧-៤៨៨. បរិសតោ កម្មវិបត្តិយំ បន កិញ្ចិ អនុត្តានំ នាម នត្ថិ។ យម្បិ តត្ថ កម្មប្បត្តឆន្ទារហលក្ខណំ វត្តព្ពំ សិយា, តម្បិ បរតោ “ចត្តារោ ភិក្ខូ បកតត្តា កម្មប្បត្តា”តិអាទិនា នយេន វុត្តមេវ។ តត្ថ **បកតត្តា កម្មប្បត្តា**តិ ចតុវគ្គករណេ កម្មេ ចត្តារោ បកតត្តា អនុក្ខិត្តា អនិស្សារិតា បរិសុទ្ធសីលា ចត្តារោ ភិក្ខូ កម្មប្បត្តា កម្មស្ស អរហា អនុច្ឆវិកា សាមិនោ។ ន តេហិ វិនា តំ កម្មំ កយិរតិ, ន តេសំ ឆន្ទោ វា បារិសុទ្ធិ វា ឯតិ។ អវសេសា បន សចេបិ សហស្សមត្តា ហោន្តិ, សចេ សមានសំវាសកា, សព្ពេ ឆន្ទារហាវ ហោន្តិ។ ឆន្ទបារិសុទ្ធឹ ទត្វា អាគច្ឆន្តុ វា មា វា, កម្មំ បន តិដ្ឋតិ។ យស្ស បន សង្ឃោ បរិវាសាទិកម្មំ ករោតិ, សោ នេវ កម្មប្បត្តោ, នាបិ ឆន្ទារហោ។ អបិច យស្មា តំ បុគ្គលំ វត្ថុំ កត្វា សង្ឃោ កម្មំ ករោតិ, តស្មា “កម្មារហោ”តិ វុច្ចតិ។ សេសកម្មេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៤៨៩. បុន **ចត្តារិ កម្មានី**តិអាទិកោ នយោ បណ្ឌកាទីនំ អវត្ថុភាវទស្សនត្ថំ វុត្តោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

អបលោកនកម្មកថា

៤៩៥-៤៩៦. ឥទានិ តេសំ កម្មានំ បភេទទស្សនត្ថំ “**អបលោកនកម្មំ កតិ ឋានានិ គច្ឆតី**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ “**អបលោកនកម្មំ បញ្ច ឋានានិ គច្ឆតិ – ឱសារណំ, និស្សារណំ, ភណ្ឌុកម្មំ, ព្រហ្មទណ្ឌំ, កម្មលក្ខណញ្ញេវ បញ្ចម**”ន្តិ ឯត្ថ “ឱសារណំ និស្សារណ”ន្តិ បទសិលិដ្ឋតាយេតំ វុត្តំ។ បឋមំ បន និស្សារណា ហោតិ, បច្ឆា ឱសារណា។ តត្ថ យា កណ្ដកសាមណេរស្ស ទណ្ឌកម្មនាសនា, សា “និស្សារណា”តិ វេទិតព្ពា។ តស្មា ឯតរហិ សចេបិ សាមណេរោ ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា អវណ្ណំ ភណតិ, “អកប្បិយំ កប្បិយ”ន្តិ ទីបេតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ, សោ យាវតតិយំ និវារេត្វា តំ លទ្ធឹ និស្សជ្ជាបេតព្ពោ។ នោ ចេ វិស្សជ្ជេតិ, សង្ឃំ សន្និបាតេត្វា “វិស្សជ្ជេហី”តិ វត្តព្ពោ។ នោ ចេ វិស្សជ្ជេតិ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា អបលោកនកម្មំ កត្វា និស្សារេតព្ពោ។ ឯវញ្ច បន កម្មំ កាតព្ពំ –

> “សង្ឃំ, ភន្តេ, បុច្ឆាមិ – ‘អយំ ឥត្ថន្នាមោ សាមណេរោ ពុទ្ធស្ស ធម្មស្ស សង្ឃស្ស អវណ្ណវាទី មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ, យំ អញ្ញេ សាមណេរា លភន្តិ, ទិរត្តតិរត្តំ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ សហសេយ្យំ, តស្ស អលាភាយ និស្សារណា រុច្ចតិ សង្ឃស្សា’តិ។ ទុតិយម្បិ… តតិយម្បិ, ភន្តេ, សង្ឃំ បុច្ឆាមិ – ‘អយំ ឥត្ថន្នាមោ សាមណេរោ ពុទ្ធស្ស…បេ…. រុច្ចតិ សង្ឃស្សា’តិ ចរ បិរេ វិនស្សា”តិ។

សោ អបរេន សមយេន “អហំ, ភន្តេ, ពាលតាយ អញ្ញាណតាយ អលក្ខិកតាយ ឯវំ អកាសឹ, ស្វាហំ សង្ឃំ ខមាបេមី”តិ ខមាបេន្តោ យាវតតិយំ យាចាបេត្វា អបលោកនកម្មេនេវ ឱសារេតព្ពោ ។ ឯវំ បន ឱសារេតព្ពោ, សង្ឃមជ្ឈេ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា សង្ឃស្ស អនុមតិយា សាវេតព្ពំ –

> “សង្ឃំ, ភន្តេ, បុច្ឆាមិ – អយំ ឥត្ថន្នាមោ សាមណេរោ ពុទ្ធស្ស ធម្មស្ស សង្ឃស្ស អវណ្ណវាទី មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ, យំ អញ្ញេ សាមណេរា លភន្តិ, ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ ទិរត្តតិរត្តំ សហសេយ្យំ, តស្ស អលាភាយ និស្សារិតោ, ស្វាយំ ឥទានិ សោរតោ និវាតវុត្តិ លជ្ជិធម្មំ ឱក្កន្តោ ហិរោត្តប្បេ បតិដ្ឋិតោ កតទណ្ឌកម្មោ អច្ចយំ ទេសេតិ, ឥមស្ស សាមណេរស្ស យថា បុរេ កាយសម្ភោគសាមគ្គិទានំ រុច្ចតិ សង្ឃស្សា”តិ។

ឯវំ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។ ឯវំ អបលោកនកម្មំ ឱសារណញ្ច និស្សារណញ្ច គច្ឆតិ។ **ភណ្ឌុកម្មំ** មហាខន្ធកវណ្ណនាយំ វុត្តមេវ។ **ព្រហ្មទណ្ឌោ** បញ្ចសតិកក្ខន្ធកេ វុត្តោយេវ។ ន កេវលំ បនេស ឆន្នស្សេវ បញ្ញត្តោ, យោ អញ្ញោបិ ភិក្ខុ មុខរោ ហោតិ, ភិក្ខូ ទុរុត្តវចនេហិ ឃដ្ដេន្តោ ខុំសេន្តោ វម្ភេន្តោ វិហរតិ, តស្សបិ ទាតព្ពោ។ ឯវញ្ច បន ទាតព្ពោ, សង្ឃមជ្ឈេ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា សង្ឃស្ស អនុមតិយា សាវេតព្ពំ –

> “ភន្តេ, ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ មុខរោ, ភិក្ខូ ទុរុត្តវចនេហិ ឃដ្ដេន្តោ វិហរតិ។ សោ ភិក្ខុ យំ ឥច្ឆេយ្យ, តំ វទេយ្យ។ ភិក្ខូហិ ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ នេវ វត្តព្ពោ, ន ឱវទិតព្ពោ, ន អនុសាសិតព្ពោ។ សង្ឃំ, ភន្តេ, បុច្ឆាមិ – ‘ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មទណ្ឌស្ស ទានំ, រុច្ចតិ សង្ឃស្សា’តិ។ ទុតិយម្បិ បុច្ឆាមិ, តតិយម្បិ បុច្ឆាមិ – ‘ឥត្ថន្នាមស្ស, ភន្តេ, ភិក្ខុនោ ព្រហ្មទណ្ឌស្ស ទានំ, រុច្ចតិ សង្ឃស្សា’”តិ។

តស្ស អបរេន សមយេន សម្មា វត្តិត្វា ខមាបេន្តស្ស ព្រហ្មទណ្ឌោ បដិប្បស្សម្ភេតព្ពោ។ ឯវញ្ច បន បដិប្បស្សម្ភេតព្ពោ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា សង្ឃមជ្ឈេ សាវេតព្ពំ –

“ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃោ អសុកស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មទណ្ឌំ អទាសិ, សោ ភិក្ខុ សោរតោ និវាតវុត្តិ លជ្ជិធម្មំ ឱក្កន្តោ ហិរោត្តប្បេ បតិដ្ឋិតោ, បដិសង្ខា អាយតឹ សំវរេ តិដ្ឋតិ, សង្ឃំ, ភន្តេ, បុច្ឆាមិ, តស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មទណ្ឌស្ស បដិប្បស្សទ្ធិ, រុច្ចតិ សង្ឃស្សា”តិ។

ឯវំ យាវតតិយំ វត្វា អបលោកនកម្មេនេវ ព្រហ្មទណ្ឌោ បដិប្បស្សម្ភេតព្ពោតិ។

កម្មលក្ខណញ្ញេវ បញ្ចមន្តិ យំ តំ ភគវតា ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ “តេន ខោ បន សមយេន ឆព្ពគ្គិយា ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ កទ្ទមោទកេន ឱសិញ្ចន្តិ, ‘អប្បេវ នាម អម្ហេសុ សារជ្ជេយ្យុ’ន្តិ, កាយំ វិវរិត្វា ភិក្ខុនីនំ ទស្សេន្តិ , ឩរុំ វិវរិត្វា ភិក្ខុនីនំ ទស្សេន្តិ, អង្គជាតំ វិវរិត្វា ភិក្ខុនីនំ ទស្សេន្តិ, ភិក្ខុនិយោ ឱភាសេន្តិ, ភិក្ខុនីហិ សទ្ធឹ សម្បយោជេន្តិ, ‘អប្បេវ នាម អម្ហេសុ សារជ្ជេយ្យុ’ន្តិ។ ឥមេសុ វត្ថូសុ តេសំ ភិក្ខូនំ ទុក្កដំ បញ្ញបេត្វា ‘អនុជានាមិ ភិក្ខវេ តស្ស ភិក្ខុនោ ទណ្ឌកម្មំ កាតុ’ន្តិ។ អថ ខោ ភិក្ខុនីនំ ឯតទហោសិ – ‘កឹ នុ ខោ ទណ្ឌកម្មំ កាតព្ព’ន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – ‘អវន្ទិយោ សោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ ភិក្ខុនិសង្ឃេន កាតព្ពោ’”តិ ឯវំ អវន្ទិយកម្មំ អនុញ្ញាតំ, តំ កម្មលក្ខណញ្ញេវ បញ្ចមំ ឥមស្ស អបលោកនកម្មស្ស ឋានំ ហោតិ។ តស្ស ហិ កម្មញ្ញេវ លក្ខណំ, ន ឱសារណាទីនិ; តស្មា “កម្មលក្ខណ”ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្ស ករណំ តត្ថេវ វុត្តំ។ អបិច នំ បដិប្បស្សទ្ធិយា សទ្ធឹ វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ ឥធាបិ វទាម, ភិក្ខុនុបស្សយេ សន្និបតិតស្ស ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អនុមតិយា ព្យត្តាយ ភិក្ខុនិយា សាវេតព្ពំ –

“អយ្យេ អសុកោ នាម អយ្យោ ភិក្ខុនីនំ អបាសាទិកំ ទស្សេតិ, ឯតស្ស អយ្យស្ស អវន្ទិយករណំ រុច្ចតីតិ ភិក្ខុនិសង្ឃំ បុច្ឆាមិ, ទុតិយម្បិ… តតិយម្បិ ភិក្ខុនិសង្ឃំ បុច្ឆាមី”តិ។

ឯវំ តិក្ខត្តុំ សាវេត្វា អបលោកនកម្មេន អវន្ទិយកម្មំ កាតព្ពំ។

តតោ បដ្ឋាយ សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុនីហិ ន វន្ទិតព្ពោ។ សចេ អវន្ទិយមានោ ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា សម្មា វត្តតិ, តេន ភិក្ខុនិយោ ខមាបេតព្ពា។ ខមាបេន្តេន ភិក្ខុនុបស្សយំ អគន្ត្វា វិហារេយេវ សង្ឃំ វា គណំ វា ឯកំ ភិក្ខុំ វា ឧបសង្កមិត្វា ឧក្កុដិកំ និសីទិត្វា អញ្ជលី បគ្គហេត្វា “អហំ ភន្តេ បដិសង្ខា អាយតឹ សំវរេ តិដ្ឋាមិ, ន បុន អបាសាទិកំ ទស្សេស្សាមិ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ មយ្ហំ ខមតូ”តិ ខមាបេតព្ពំ។ តេន សង្ឃេន វា គណេន វា ឯកំ ភិក្ខុំ បេសេត្វា ឯកភិក្ខុនា វា សយមេវ គន្ត្វា ភិក្ខុនិយោ វត្តព្ពា – “អយំ ភិក្ខុ បដិសង្ខា អាយតឹ សំវរេ ឋិតោ, ឥមិនា អច្ចយំ ទេសេត្វា ភិក្ខុនិសង្ឃោ ខមាបិតោ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឥមំ វន្ទិយំ ករោតូ”តិ។ សោ វន្ទិយោ កាតព្ពោ។ ឯវញ្ច បន កាតព្ពោ, ភិក្ខុនុបស្សយេ សន្និបតិតស្ស ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អនុមតិយា ព្យត្តាយ ភិក្ខុនិយា សាវេតព្ពំ –

“អយំ អយ្យេ អសុកោ នាម អយ្យោ ភិក្ខុនីនំ អបាសាទិកំ ទស្សេតីតិ ភិក្ខុនិសង្ឃេន អវន្ទិយោ កតោ, សោ លជ្ជិធម្មំ ឱក្កមិត្វា បដិសង្ខា អាយតឹ សំវរេ ឋិតោ អច្ចយំ ទេសេត្វា ភិក្ខុនិសង្ឃំ ខមាបេសិ, តស្ស អយ្យស្ស វន្ទិយករណំ រុច្ចតីតិ ភិក្ខុនិសង្ឃំ បុច្ឆាមី”តិ –

តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ ឯវំ អបលោកនកម្មេនេវ វន្ទិយោ កាតព្ពោ។

អយំ បនេត្ថ បាឡិមុត្តកោបិ កម្មលក្ខណវិនិច្ឆយោ។ ឥទញ្ហិ កម្មលក្ខណំ នាម ភិក្ខុនិសង្ឃមូលកំ បញ្ញត្តំ, ភិក្ខុសង្ឃស្សាបិ បនេតំ លព្ភតិយេវ។ យញ្ហិ ភិក្ខុសង្ឃោ សលាកគ្គយាគគ្គភត្តគ្គឧបោសថគ្គេសុ អបលោកនកម្មំ ករោតិ, ឯតម្បិ កម្មលក្ខណមេវ។ អច្ឆិន្នចីវរជិណ្ណចីវរនដ្ឋចីវរានញ្ហិ សង្ឃំ សន្និបាតេត្វា ព្យត្តេន ភិក្ខុនា យាវតតិយំ សាវេត្វា អបលោកនកម្មំ កត្វា ចីវរំ ទាតុំ វដ្តតិ។ អប្បមត្តកវិស្សជ្ជកេន បន ចីវរំ ករោន្តស្ស សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ វុត្តប្បភេទានិ សូចិអាទីនិ អនបលោកេត្វាបិ ទាតព្ពានិ។ តេសំ ទានេ សោយេវ ឥស្សរោ, តតោ អតិរេកំ ទេន្តេន អបលោកេត្វា ទាតព្ពំ។ តតោ ហិ អតិរេកទានេ សង្ឃោ សាមី។ គិលានភេសជ្ជម្បិ តត្ថ វុត្តប្បការំ សយមេវ ទាតព្ពំ។ អតិរេកំ ឥច្ឆន្តស្ស អបលោកេត្វា ទាតព្ពំ។ យោបិ ច ទុព្ពលោ វា ឆិន្និរិយាបថោ វា បច្ឆិន្នភិក្ខាចារបថោ វា មហាគិលានោ, តស្ស មហាវាសេសុ តត្រុប្បាទតោ ទេវសិកំ នាឡិ វា ឧបឌ្ឍនាឡិ វា ឯកទិវសំយេវ វា បញ្ច វា ទស វា តណ្ឌុលនាឡិយោ ទេន្តេន អបលោកនកម្មំ កត្វាវ ទាតព្ពា។ បេសលស្ស ភិក្ខុនោ តត្រុប្បាទតោ ឥណបលិពោធម្បិ ពហុស្សុតស្ស សង្ឃភារនិត្ថារកស្ស ភិក្ខុនោ អនុដ្ឋាបនីយ សេនាសនម្បិ សង្ឃកិច្ចំ ករោន្តានំ កប្បិយការកាទីនំ ភត្តវេតនម្បិ អបលោកនកម្មេន ទាតុំ វដ្តតិ។

ចតុបច្ចយវសេន ទិន្នតត្រុប្បាទតោ សង្ឃិកំ អាវាសំ ជគ្គាបេតុំ វដ្ដតិ។ “អយំ ភិក្ខុ ឥស្សរវតាយ វិចារេតី”តិ កថាបច្ឆិន្ទនត្ថំ បន សលាកគ្គាទីសុ វា អន្តរសន្និបាតេ វា សង្ឃំ បុច្ឆិត្វាវ ជគ្គាបេតព្ពោ។ ចីវរបិណ្ឌបាតត្ថាយ ឱទិស្សទិន្នតត្រុប្បាទតោបិ អបលោកេត្វា អាវាសោ ជគ្គាបេតព្ពោ។ អនបលោកេត្វាបិ វដ្ដតិ។ “សូរោ វតាយំ ភិក្ខុ ចីវរបិណ្ឌបាតត្ថាយ ទិន្នតោ អាវាសំ ជគ្គាបេតី”តិ ឯវំ ឧប្បន្នកថាបច្ឆេទនត្ថំ បន អបលោកនកម្មមេវ កត្វា ជគ្គាបេតព្ពោ។

ចេតិយេ ឆត្តំ វា វេទិកំ វា ពោធិឃរំ វា អាសនឃរំ វា អកតំ វា ករោន្តេន ជិណ្ណំ វា បដិសង្ខរោន្តេន សុធាកម្មំ វា ករោន្តេន មនុស្សេ សមាទបេត្វា កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ ការកោ នត្ថិ, ចេតិយស្ស ឧបនិក្ខេបតោ ការេតព្ពំ។ ឧបនិក្ខេបេបិ អសតិ អបលោកនកម្មំ កត្វា តត្រុប្បាទតោ ការេតព្ពំ, សង្ឃិកេនបិ។ សង្ឃិកេន ហិ អបលោកេត្វា ចេតិយកិច្ចំ កាតុំ វដ្ដតិ។ ចេតិយស្ស សន្តកេន អបលោកេត្វាបិ សង្ឃិកកិច្ចំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ តាវកាលិកំ បន គហេត្វា បាកតិកំ កាតុំ វដ្ដតិ។

ចេតិយេ សុធាកម្មាទីនិ ករោន្តេហិ បន ភិក្ខាចារតោ វា សង្ឃតោ វា យាបនមត្តំ អលភន្តេហិ ចេតិយសន្តកតោ យាបនមត្តំ គហេត្វា បរិភុញ្ជន្តេហិ វត្តំ កាតុំ វដ្ដតិ, “វត្តំ ករោមា”តិ មច្ឆមំសាទីហិ សង្ឃភត្តំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ យេ វិហារេ រោបិតា ផលរុក្ខា សង្ឃេន បរិគ្គហិតា ហោន្តិ, ជគ្គនកម្មំ លភន្តិ, យេសំ ផលានិ ឃណ្ដឹ បហរិត្វា ភាជេត្វា បរិភុញ្ជន្តិ, តេសុ អបលោកនកម្មំ ន កាតព្ពំ។ យេ បន អបរិគ្គហិតា, តេសុ អបលោកនកម្មំ កាតព្ពំ។ តំ បន សលាកគ្គយាគគ្គភត្តគ្គអន្តរសន្និបាតេសុបិ កាតុំ វដ្ដតិ, ឧបោសថគ្គេ បន វដ្ដតិយេវ។ តត្ថ ហិ អនាគតានម្បិ ឆន្ទបារិសុទ្ធិ អាហរិយតិ, តស្មា តំ សុវិសោធិតំ ហោតិ។

ឯវញ្ច បន កាតព្ពំ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា ភិក្ខុសង្ឃស្ស អនុមតិយា សាវេតព្ពំ –

“ភន្តេ, យំ ឥមស្មឹ វិហារេ អន្តោសីមាយ សង្ឃសន្តកំ មូលតចបត្តអង្កុរបុប្ផផលខាទនីយាទិ អត្ថិ, តំ សព្ពំ អាគតាគតានំ ភិក្ខូនំ យថាសុខំ បរិភុញ្ជិតុំ រុច្ចតីតិ សង្ឃំ បុច្ឆាមី”តិ តិក្ខត្តុំ បុច្ឆិតព្ពំ។

ចតូហិ បញ្ចហិ ភិក្ខូហិ កតំ សុកតមេវ។ យស្មឹ វិហារេ ទ្វេ តយោ ជនា វសន្តិ, តេហិ និសីទិត្វា កតម្បិ សង្ឃេន កតសទិសមេវ។ យស្មឹ បន វិហារេ ឯកោ ភិក្ខុ ហោតិ, តេន ភិក្ខុនា ឧបោសថទិវសេ បុព្ពករណបុព្ពកិច្ចំ កត្វា និសិន្នេន កតម្បិ កតិកវត្តំ សង្ឃេន កតសទិសមេវ ហោតិ។

ករោន្តេន បន ផលវារេន កាតុម្បិ ចត្តារោ មាសេ ឆ មាសេ ឯកសំវច្ឆរន្តិ ឯវំ បរិច្ឆិន្ទិត្វាបិ អបរិច្ឆិន្ទិត្វាបិ កាតុំ វដ្ដតិ។ បរិច្ឆិន្នេ យថាបរិច្ឆេទំ បរិភុញ្ជិត្វា បុន កាតព្ពំ។ អបរិច្ឆិន្នេ យាវ រុក្ខា ធរន្តិ តាវ វដ្ដតិយេវ។ យេបិ តេសំ រុក្ខានំ ពីជេហិ អញ្ញេ រុក្ខា រោបិតា ហោន្តិ, តេសម្បិ សា ឯវ កតិកា។

សចេ បន អញ្ញស្មឹ វិហារេ រោបិតា ហោន្តិ, តេសំ យត្ថ រោបិតា, តស្មឹយេវ វិហារេ សង្ឃោ សាមី។ យេបិ អញ្ញតោ ពីជានិ អាហរិត្វា បុរិមវិហារេ បច្ឆា រោបិតា, តេសុ អញ្ញា កតិកា កាតព្ពា។ កតិកាយ កតាយ បុគ្គលិកដ្ឋានេ តិដ្ឋន្តិ, យថាសុខំ ផលាទីនិ បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បនេត្ថ តំ តំ ឱកាសំ បរិក្ខិបិត្វា បរិវេណានិ កត្វា ជគ្គន្តិ, តេសំ ភិក្ខូនំ បុគ្គលិកដ្ឋានេ តិដ្ឋន្តិ។ អញ្ញេ បរិភុញ្ជិតុំ ន លភន្តិ, តេហិ បន សង្ឃស្ស ទសភាគំ ទត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពានិ។ យោបិ មជ្ឈេវិហារេ រុក្ខំ សាខាហិ បរិវារេត្វា រក្ខតិ, តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។

បោរាណវិហារំ គតស្ស សម្ភាវនីយភិក្ខុនោ “ថេរោ អាគតោ”តិ ផលាផលំ អាហរន្តិ, សចេ តត្ថ មូលេ សព្ពបរិយត្តិធរោ ពហុស្សុតភិក្ខុ វិហាសិ, “អទ្ធា ឯត្ថ ទីឃា កតិកា កតា ភវិស្សតី”តិ និក្កុក្កុច្ចេន បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ វិហារេ ផលាផលំ បិណ្ឌបាតិកានម្បិ វដ្ដតិ, ធុតង្គំ ន កោបេតិ។ សាមណេរា អត្តនោ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ ពហូនិ ផលានិ ទេន្តិ, អញ្ញេ ភិក្ខូ អលភន្តា ខិយ្យន្តិ, ខិយ្យនមត្តមេវ ចេតំ ហោតិ។

សចេ បន ទុព្ភិក្ខំ ហោតិ, ឯកំ បនសរុក្ខំ និស្សាយ សដ្ឋិបិ ជនា ជីវន្តិ, តាទិសេ កាលេ សព្ពេសំ សង្គហករណត្ថាយ ភាជេត្វា ខាទិតព្ពំ, អយំ សាមីចិ។ យាវ បន កតិកវត្តំ ន បដិប្បស្សម្ភតិ, តាវ តេហិ ខាយិតំ សុខាយិតមេវ។ កទា បន កតិកវត្តំ បដិប្បស្សម្ភតិ? យទា សមគ្គោ សង្ឃោ សន្និបតិត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ ភាជេត្វា ខាទន្តូ”តិ សាវេតិ។ ឯកភិក្ខុកេ បន វិហារេ ឯកេន សាវិតេបិ បុរិមកតិកា បដិប្បស្សម្ភតិយេវ។ សចេ បដិប្បស្សទ្ធាយ កតិកាយ សាមណេរា នេវ រុក្ខតោ បាតេន្តិ, ន ភូមិតោ គហេត្វា ភិក្ខូនំ ទេន្តិ, បតិតផលានិ បាទេហិ បហរន្តា វិចរន្តិ, តេសំ ទសភាគតោ បដ្ឋាយ យាវ ឧបឌ្ឍផលភាគេន ផាតិកម្មំ កាតព្ពំ។ អទ្ធា

ផាតិកម្មលោភេន អាហរិត្វា ទស្សន្តិ។ បុន សុភិក្ខេ ជាតេ កប្បិយការកេសុ អាគន្ត្វា សាខាបរិវារាទីនិ កត្វា រុក្ខេ រក្ខន្តេសុ សាមណេរានំ ផាតិកម្មំ ន ទាតព្ពំ, ភាជេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។

“វិហារេ ផលាផលំ អត្ថី”តិ សាមន្តគាមេហិ មនុស្សា គិលានានំ វា គព្ភិនីនំ វា អត្ថាយ អាគន្ត្វា “ឯកំ នាឡិកេរំ ទេថ, អម្ពំ ទេថ, លពុជំ ទេថា”តិ យាចន្តិ, ទាតព្ពំ ន ទាតព្ពន្តិ? ទាតព្ពំ។ អទីយមានេ ហិ តេ ទោមនស្សិកា ហោន្តិ, ទេន្តេន បន សង្ឃំ សន្និបាតេត្វា យាវតតិយំ សាវេត្វា អបលោកនកម្មំ កត្វាវ ទាតព្ពំ, កតិកវត្តំ វា កត្វា ឋបេតព្ពំ, ឯវញ្ច បន កាតព្ពំ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា សង្ឃស្ស អនុមតិយា សាវេតព្ពំ –

> “សាមន្តគាមេហិ មនុស្សា អាគន្ត្វា គិលានាទីនំ អត្ថាយ ផលាផលំ យាចន្តិ, ទ្វេ នាឡិកេរានិ, ទ្វេ តាលផលានិ, ទ្វេ បនសានិ, បញ្ច អម្ពានិ, បញ្ច កទលិផលានិ គណ្ហន្តានំ អនិវារណំ, អសុករុក្ខតោ ច អសុករុក្ខតោ ច ផលំ គណ្ហន្តានំ អនិវារណំ រុច្ចតិ ភិក្ខុសង្ឃស្សា”តិ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។

តតោ បដ្ឋាយ គិលានាទីនំ នាមំ គហេត្វា យាចន្តា “គណ្ហថា”តិ ន វត្តព្ពា, វត្តំ បន អាចិក្ខិតព្ពំ – “នាឡិកេរាទីនិ ឥមិនា នាម បរិច្ឆេទេន គណ្ហន្តានំ អសុករុក្ខតោ ច អសុករុក្ខតោ ច ផលំ គណ្ហន្តានំ អនិវារណំ កត”ន្តិ។ អនុវិចរិត្វា បន “អយំ មធុរផលោ អម្ពោ, ឥតោ គណ្ហថា”តិបិ ន វត្តព្ពា។ ផលភាជនកាលេ បន អាគតានំ សម្មតេន ឧបឌ្ឍភាគោ ទាតព្ពោ, អសម្មតេន អបលោកេត្វា ទាតព្ពំ។

ខីណបរិព្ពយោ វា មគ្គគមិយសត្ថវាហោ វា អញ្ញោ វា ឥស្សរោ អាគន្ត្វា យាចតិ, អបលោកេត្វាវ ទាតព្ពំ។ ពលក្ការេន គហេត្វា ខាទន្តោ ន វារេតព្ពោ។ កុទ្ធោ ហិ សោ រុក្ខេបិ ឆិន្ទេយ្យ, អញ្ញម្បិ អនត្ថំ ករេយ្យ។ បុគ្គលិកបរិវេណំ អាគន្ត្វា គិលានស្ស គាមេន យាចន្តោ “អម្ហេហិ ឆាយាទីនំ អត្ថាយ រោបិតំ, សចេ អត្ថិ, តុម្ហេ ជានាថា”តិ វត្តព្ពោ។ យទិ បន ផលភរិតាវ រុក្ខា ហោន្តិ, កណ្ដកេ ពន្ធិត្វា ផលវារេន ខាទន្តិ, អបច្ចាសីសន្តេន ហុត្វា ទាតព្ពំ។ ពលក្ការេន គណ្ហន្តោ ន វារេតព្ពោ, បុព្ពេ វុត្តមេវេត្ថ ការណំ។

សង្ឃស្ស ផលារាមោ ហោតិ, បដិជគ្គនំ ន លភតិ, សចេ តំ កោចិ វត្តសីសេន ជគ្គតិ, សង្ឃស្សេវ ហោតិ។ អថាបិ កស្សចិ បដិពលស្ស ភិក្ខុនោ “ឥមំ សប្បុរិស ជគ្គិត្វា ទេហី”តិ សង្ឃោ ភារំ ករោតិ, សោ ចេ វត្តសីសេន ជគ្គតិ, ឯវម្បិ សង្ឃស្សេវ ហោតិ។ ផាតិកម្មំ បច្ចាសីសន្តស្ស បន តតិយភាគេន វា ឧបឌ្ឍភាគេន វា ផាតិកម្មំ កាតព្ពំ។ “ភារិយំ កម្ម”ន្តិ វត្វា ឯត្តកេន អនិច្ឆន្តោ បន សព្ពំ តវេវ សន្តកំ កត្វា “មូលភាគំ ទសភាគមត្តំ ទត្វា ជគ្គាហី”តិបិ វត្តព្ពោ។ គរុភណ្ឌត្តា បន មូលច្ឆេជ្ជវសេន ន ទាតព្ពំ។ សោ មូលភាគំ ទត្វា ខាទន្តោ អកតាវាសំ វា កត្វា កតាវាសំ វា ជគ្គិត្វា និស្សិតកានំ អារាមំ និយ្យាទេតិ, តេហិបិ មូលភាគោ ទាតព្ពោវ។ យទា បន ភិក្ខូ សយំ ជគ្គិតុំ បហោន្តិ, អថ តេសំ ជគ្គិតុញ្ច ន ទាតព្ពំ, ជគ្គិតកាលេ ច ន វារេតព្ពា, ជគ្គនកាលេយេវ វារេតព្ពា។ “ពហុំ តុម្ហេហិ ខាយិតំ, ឥទានិ មា ជគ្គិត្ថ, ភិក្ខុសង្ឃោយេវ ជគ្គិស្សតី”តិ វត្តព្ពំ។

សចេ បន នេវ វត្តសីសេន ជគ្គន្តោ អត្ថិ, ន ផាតិកម្មេន, ន សង្ឃោ ជគ្គិតុំ បហោតិ, ឯកោ អនាបុច្ឆិត្វាវ ជគ្គិត្វា ផាតិកម្មំ វឌ្ឍេត្វា បច្ចាសីសតិ, អបលោកនកម្មេន ផាតិកម្មំ វឌ្ឍេត្វា ទាតព្ពំ។ ឥតិ ឥមំ សព្ពម្បិ កម្មលក្ខណមេវ ហោតិ។ អបលោកនកម្មំ ឥមានិ បញ្ច ឋានានិ គច្ឆតិ។

ញត្តិកម្មដ្ឋានភេទេ បន “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមស្ស អាយស្មតោ ឧបសម្បទាបេក្ខោ, អនុសិដ្ឋោ សោ មយា។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមោ អាគច្ឆេយ្យាតិ, អាគច្ឆាហីតិ វត្តព្ពោ”តិ ឯវំ ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស ឱសារណា ឱសារណា នាម។

“សុណន្តុ មេ អាយស្មន្តា, អយំ ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ ធម្មកថិកោ ឥមស្ស នេវ សុត្តំ អាគច្ឆតិ, នោ សុត្តវិភង្គោ, សោ អត្ថំ អសល្លក្ខេត្វា ព្យញ្ជនច្ឆាយាយ អត្ថំ បដិពាហតិ។ យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុំ វុដ្ឋាបេត្វា អវសេសា ឥមំ អធិករណំ វូបសមេយ្យាមា”តិ ឯវំ ឧព្ពាហិកាវិនិច្ឆយេ ធម្មកថិកស្ស ភិក្ខុនោ និស្សារណា និស្សារណា នាម។

“សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អជ្ជុបោសថោ បន្នរសោ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឧបោសថំ ករេយ្យា”តិ ឯវំ ឧបោសថកម្មវសេន ឋបិតា ញត្តិ ឧបោសថោ នាម។

“សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អជ្ជ បវារណា បន្នរសី។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ បវារេយ្យា”តិ ឯវំ បវារណាកម្មវសេន ឋបិតា ញត្តិ បវារណា នាម។

“សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមស្ស អាយស្មតោ ឧបសម្បទាបេក្ខោ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមំ អនុសាសេយ្យ”ន្តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមំ អនុសាសេយ្យា”តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមំ អន្តរាយិកេ ធម្មេ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមំ អន្តរាយិកេ ធម្មេ បុច្ឆេយ្យា”តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមំ វិនយំ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមំ វិនយំ បុច្ឆេយ្យា”តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមេន វិនយំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេយ្យ”ន្តិ។ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, ឥត្ថន្នាមោ ឥត្ថន្នាមេន វិនយំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេយ្យា”តិ ឯវំ អត្តានំ វា បរំ វា សម្មន្និតុំ ឋបិតា ញត្តិ សម្មុតិ នាម។

“សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, ឥទំ ចីវរំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ និស្សគ្គិយំ សង្ឃស្ស និស្សដ្ឋំ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥមំ ចីវរំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទទេយ្យា”តិ។ “យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, អាយស្មន្តា ឥមំ ចីវរំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទទេយ្យុ”ន្តិ ឯវំ និស្សដ្ឋចីវរបត្តាទីនំ ទានំ ទានំ នាម។

“សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ អាបត្តិំ សរតិ, វិវរតិ, ឧត្តានីំ ករោតិ, ទេសេតិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ អាបត្តិំ បដិគ្គណ្ហេយ្យន្តិ។ យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ អាបត្តិំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ”ន្តិ។ តេន វត្តព្ពោ “បស្សសី”តិ។ “អាម បស្សាមី”តិ។ អាយតិំ សំវរេយ្យាសីតិ ឯវំ អាបត្តិបដិគ្គហោ បដិគ្គហោ នាម។

“សុណន្តុ មេ, អាយស្មន្តា អាវាសិកា។ យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥទានិ ឧបោសថំ ករេយ្យាម, បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យាម, អាគមេ កាឡេ បវារេយ្យាមា”តិ។ តេ ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ភណ្ឌនការកា កលហការកា វិវាទការកា ភស្សការកា សង្ឃេ អធិករណការកា តំ កាឡំ អនុវសេយ្យុំ, អាវាសិកេន ភិក្ខុនា ព្យត្តេន បដិពលេន អាវាសិកា ភិក្ខូ ញាបេតព្ពា – “សុណន្តុ មេ, អាយស្មន្តា អាវាសិកា។ យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥទានិ ឧបោសថំ ករេយ្យាម, បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យាម, អាគមេ ជុណ្ហេ បវារេយ្យាមា”តិ ឯវំ កតា បវារណាបច្ចុក្កឌ្ឍនា បច្ចុក្កឌ្ឍនា នាម។

សព្ពេហេវ ឯកជ្ឈំ សន្និបតិតព្ពំ, សន្និបតិត្វា ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ញាបេតព្ពោ – “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ អម្ហាកំ ភណ្ឌនជាតានំ កលហជាតានំ វិវាទាបន្នានំ វិហរតំ ពហុំ អស្សាមណកំ អជ្ឈាចិណ្ណំ ភាសិតបរិក្កន្តំ។ សចេ មយំ ឥមាហិ អាបត្តីហិ អញ្ញមញ្ញំ ការេស្សាម, សិយាបិ តំ អធិករណំ កក្ខឡត្តាយ វាឡត្តាយ ភេទាយ សំវត្តេយ្យ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥមំ អធិករណំ តិណវត្ថារកេន វូបសមេយ្យ ឋបេត្វា ថុល្លវជ្ជំ, ឋបេត្វា គិហិបដិសំយុត្ត”ន្តិ ឯវំ តិណវត្ថារកសមថេន កត្វា សព្ពបឋមា សព្ពសង្គាហិកញត្តិ កម្មលក្ខណំ នាម។

តថា តតោ បរា ឯកេកស្មឹ បក្ខេ ឯកេកំ កត្វា ទ្វេ ញត្តិយោ ឥតិ យថាវុត្តប្បភេទំ ឱសារណំ និស្សារណំ…បេ.… កម្មលក្ខណញ្ញេវ នវមន្តិ ញត្តិកម្មំ ឥមានិ នវ ឋានានិ គច្ឆតិ។

ញត្តិទុតិយកម្មដ្ឋានភេទេ បន វឌ្ឍស្ស លិច្ឆវិនោ បត្តនិក្កុជ្ជនវសេន ខន្ធកេ វុត្តា និស្សារណា។ តស្សេវ បត្តុក្កុជ្ជនវសេន វុត្តា ឱសារណា ច វេទិតព្ពា។

សីមាសម្មុតិ តិចីវរេន អវិប្បវាសសម្មុតិ, សន្ថតសម្មុតិ, ភត្តុទ្ទេសក-សេនាសនគ្គាហាបក-ភណ្ឌាគារិក-ចីវរបដិគ្គាហក-ចីវរភាជក-យាគុភាជកផលភាជក-ខជ្ជភាជក-អប្បមត្តកវិស្សជ្ជក-សាដិយគ្គាហាបក-បត្តគ្គាហាបក-អារាមិកបេសកសាមណេរបេសកសម្មុតីតិ ឯតាសំ សម្មុតីនំ វសេន សម្មុតិ វេទិតព្ពា។ កឋិនចីវរទានមតកចីវរទានវសេន ទានំ វេទិតព្ពំ។

កឋិនុទ្ធារវសេន ឧទ្ធារោ វេទិតព្ពោ។ កុដិវត្ថុវិហារវត្ថុទេសនាវសេន ទេសនា វេទិតព្ពា។ យា បន តិណវត្ថារកសមថេ សព្ពសង្គាហិកញត្តិញ្ច ឯកេកស្មឹ បក្ខេ ឯកេកំ ញត្តិញ្ចាតិ តិស្សោ ញត្តិយោ ឋបេត្វា បុន ឯកស្មឹ បក្ខេ ឯកា, ឯកស្មឹ បក្ខេ ឯកាតិ ទ្វេ ញត្តិទុតិយកម្មវាចា វុត្តា, តាសំ វសេន កម្មលក្ខណំ វេទិតព្ពំ ។ ឥតិ ញត្តិទុតិយកម្មំ ឥមានិ សត្ត ឋានានិ គច្ឆតិ។

ញត្តិចតុត្ថកម្មដ្ឋានភេទេ បន តជ្ជនីយកម្មាទីនំ សត្តន្នំ កម្មានំ វសេន និស្សារណា, តេសំយេវ ច កម្មានំ បដិប្បស្សម្ភនវសេន ឱសារណា វេទិតព្ពា។ ភិក្ខុនោវាទកសម្មុតិវសេន សម្មុតិ វេទិតព្ពា។ បរិវាសទានមានត្តទានវសេន ទានំ វេទិតព្ពំ។ មូលាយបដិកស្សនកម្មវសេន និគ្គហោ វេទិតព្ពោ។ “ឧក្ខិត្តានុវត្តិកា អដ្ឋ, យាវតតិយកា អរិដ្ឋោ ចណ្ឌកាឡី ច ឥមេ តេ យាវតតិយកា”តិ ឥមាសំ ឯកាទសន្នំ សមនុភាសនានំ វសេន

សមនុភាសនា វេទិតព្ពា។ ឧបសម្បទាកម្មអព្ភានកម្មវសេន បន កម្មលក្ខណំ វេទិតព្ពំ។ ឥតិ ញត្តិចតុត្ថកម្មំ ឥមានិ សត្ត ឋានានិ គច្ឆតិ។

៤៩៧. ឥតិ កម្មានិ ច កម្មវិបត្តិញ្ច វិបត្តិវិរហិតានំ កម្មានំ ឋានបភេទគមនញ្ច ទស្សេត្វា ឥទានិ តេសំ កម្មានំ ការកស្ស សង្ឃស្ស បរិច្ឆេទំ ទស្សេន្តោ បុន “**ចតុវគ្គករណេ កម្មេ**”តិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ បរិសតោ កម្មវិបត្តិវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោតិ។

កម្មវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អត្ថវសវគ្គាទិវណ្ណនា

៤៩៨. ឥទានិ យានិ តានិ តេសំ កម្មានំ វត្ថុភូតានិ សិក្ខាបទានិ, តេសំ បញ្ញត្តិយំ អានិសំសំ ទស្សេតុំ “**ទ្វេ អត្ថវសេ បដិច្ចា**”តិអាទិ អារទ្ធំ។ តត្ថ **ទិដ្ឋធម្មិកានំ វេរានំ សំវរាយា**តិ បាណាតិបាតាទីនំ បញ្ចន្នំ ទិដ្ឋធម្មិកវេរានំ សំវរត្ថាយ បិទហនត្ថាយ។ **សម្បរាយិកានំ វេរានំ បដិឃាតាយា**តិ វិបាកទុក្ខសង្ខាតានំ សម្បរាយិកវេរានំ បដិឃាតត្ថាយ, សមុច្ឆេទនត្ថាយ អនុប្បជ្ជនត្ថាយ។ **ទិដ្ឋធម្មិកានំ វជ្ជានំ សំវរាយា**តិ តេសំយេវ បញ្ចន្នំ វេរានំ សំវរត្ថាយ។ **សម្បរាយិកានំ វជ្ជាន**ន្តិ តេសំយេវ វិបាកទុក្ខានំ។ វិបាកទុក្ខានេវ ហិ ឥធ វជ្ជនីយភាវតោ វជ្ជានីតិ វុត្តានិ។ **ទិដ្ឋធម្មិកានំ ភយាន**ន្តិ គរហា ឧបវាទោ តជ្ជនីយាទីនិ កម្មានិ ឧបោសថបវារណានំ ឋបនំ អកិត្តិបកាសនីយកម្មន្តិ ឯតានិ ទិដ្ឋធម្មិកភយានិ នាម, ឯតេសំ សំវរត្ថាយ។ **សម្បរាយិកភយានិ** បន វិបាកទុក្ខានិយេវ , តេសំ បដិឃាតត្ថាយ។ **ទិដ្ឋធម្មិកានំ អកុសលាន**ន្តិ បញ្ចវេរទសអកុសលកម្មបថប្បភេទានំ អកុសលានំ សំវរត្ថាយ។ វិបាកទុក្ខានេវ បន អក្ខមដ្ឋេន **សម្បរាយិកអកុសលានី**តិ វុច្ចន្តិ, តេសំ បដិឃាតត្ថាយ។ **គិហីនំ អនុកម្បាយា**តិ អគារិកានំ សទ្ធារក្ខណវសេន អនុកម្បនត្ថាយ។ **បាបិច្ឆានំ បក្ខុបច្ឆេទាយា**តិ បាបិច្ឆបុគ្គលានំ គណពន្ធភេទនត្ថាយ គណភោជនសិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវ។ យញ្ចេត្ថ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ បឋមបារាជិកវណ្ណនាយមេវ វុត្តន្តិ។

សិក្ខាបទេសុ អត្ថវសេន វណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤៩៩. បាតិមោក្ខាទីសុ **បាតិមោក្ខុទ្ទេសោ**តិ ភិក្ខូនំ បញ្ចវិធោ ភិក្ខុនីនំ ចតុព្ពិធោ។ បរិវាសទានាទីសុ **ឱសារណីយំ បញ្ញត្ត**ន្តិ អង្គារសសុ វា តេចត្តាលីសាយ វា វត្តេសុ វត្តមានស្ស ឱសារណីយំ បញ្ញត្តំ។ យេន កម្មេន ឱសារីយតិ, តំ កម្មំ បញ្ញត្តន្តិ អត្ថោ។ **និស្សារណីយំ បញ្ញត្ត**ន្តិ ភណ្ឌនការកាទយោ យេន កម្មេន និស្សារីយន្តិ, តំ កម្មំ បញ្ញត្តន្តិ អត្ថោ។

៥០០. អបញ្ញត្តេតិអាទីសុ **អបញ្ញត្តេ បញ្ញត្ត**ន្តិ សត្តាបត្តិក្ខន្ធា កកុសន្ធញ្ច សម្មាសម្ពុទ្ធំ កោណាគមនញ្ច កស្សបញ្ច សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឋបេត្វា អន្តរា កេនចិ អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ បញ្ញត្តំ នាម។ មក្កដិវត្ថុអាទិវិនីតកថា សិក្ខាបទេ បញ្ញត្តេ អនុបញ្ញត្តំ នាម។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អានិសំសវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥០១. ឥទានិ សព្ពសិក្ខាបទានំ ឯកេកេន អាការេន នវធា សង្គហំ ទស្សេតុំ “**នវ សង្គហា**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **វត្ថុសង្គហោ**តិ វត្ថុនា សង្គហោ។ ឯវំ សេសេសុបិ បទត្ថោ វេទិតព្ពោ។ អយំ បនេត្ថ អត្ថយោជនា – យស្មា ហិ ឯកសិក្ខាបទម្បិ អវត្ថុស្មឹ បញ្ញត្តំ នត្ថិ, តស្មា សព្ពានិ វត្ថុនា សង្គហិតានីតិ ឯវំ តាវ វត្ថុសង្គហោ វេទិតព្ពោ។

យស្មា បន ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា សីលវិបត្តិយា សង្គហិតា, បញ្ចាបត្តិក្ខន្ធា អាចារវិបត្តិយា, ឆ សិក្ខាបទានិ អាជីវវិបត្តិយា សង្គហិតានិ, តស្មា សព្ពានិបិ វិបត្តិយា សង្គហិតានីតិ ឯវំ វិបត្តិសង្គហោ វេទិតព្ពោ។

យស្មា បន សត្តហាបត្តីហិ មុត្តំ ឯកសិក្ខាបទម្បិ នត្ថិ, តស្មា សព្ពានិ អាបត្តិយា សង្គហិតានីតិ ឯវំ អាបត្តិសង្គហោ វេទិតព្ពោ។

សព្ពានិ ច សត្តសុ នគរេសុ បញ្ញត្តានីតិ និទានេន សង្គហិតានីតិ ឯវំ និទានសង្គហោ វេទិតព្ពោ។

យស្មា បន ឯកសិក្ខាបទម្បិ អជ្ឈាចារិកបុគ្គលេ អសតិ បញ្ញត្តំ នត្ថិ, តស្មា សព្ពានិ បុគ្គលេន សង្គហិតានីតិ ឯវំ បុគ្គលសង្គហោ វេទិតព្ពោ។

សព្ពានិ បន បញ្ចហិ ថេរ សត្តហិ ច អាបត្តិក្ខន្ធេហិ សង្គហិតានិ, សព្ពានិ ន វិនា ឆហិ សមុដ្ឋានេហិ សមុដ្ឋន្តីតិ សមុដ្ឋានេន សង្គហិតានិ។ សព្ពានិ ច ចតូសុ អធិករណេសុ អាបត្តាធិករណេន សង្គហិតានិ។ សព្ពានិ សត្តហិ សមថេហិ សមថំ គច្ឆន្តីតិ សមថេហិ សង្គហិតានិ។ ឯវមេត្ថ ខន្ធសមុដ្ឋាន អធិករណសមថសង្គហោបិ វេទិតព្ពោ។ សេសំ បុព្ពេ វុត្តនយមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

នវសង្គហិតវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច បរិវារស្ស អនុត្តានត្ថបទវណ្ណនាតិ។

និគមនកថា

ឯត្តាវតា ច –

ឧភតោ វិភង្គខន្ធក-បរិវារវិភត្តិទេសនំ នាថោ;
វិនយបិដកំ វិនេន្តោ, វេនេយ្យំ យំ ជិនោ អាហ។

សមធិកសត្តវីសតិ-សហស្សមត្តេន តស្ស គន្ថេន;
សំវណ្ណនា សមត្តា, **សមន្តបាសាទិកា** នាម។

តត្រិទំ សមន្តបាសាទិកាយ សមន្តបាសាទិកត្តស្មឹ –

អាចរិយបរម្បរតោ, និទានវត្ថុប្បភេទទីបនតោ;
បរសមយវិវជ្ជនតោ, សកសមយវិសុទ្ធិតោ ចេវ។

ព្យញ្ជនបរិសោធនតោ, បទត្ថតោ បាឡិយោជនក្កមតោ;
សិក្ខាបទនិច្ឆយតោ, វិភង្គនយភេទទស្សនតោ។

សម្បស្សតំ ន ទិស្សតិ, កិញ្ចិ អបាសាទិកំ យតោ ឯត្ថ;
វិញ្ញូនមយំ តស្មា, សមន្តបាសាទិកាត្វេវ។

សំវណ្ណនា បវត្តា, វិនយស្ស វិនេយ្យទមនកុសលេន;
វុត្តស្ស លោកនាថេន, លោកមនុកម្បមានេនាតិ។

មហាអដ្ឋកថញ្ចេវ , មហាបច្ចរិមេវច;
កុរុន្ទិញ្ចាតិ តិស្សោបិ, សីហឡដ្ឋកថា ឥមា។

ពុទ្ធមិត្តោតិ នាមេន, វិស្សុតស្ស យសស្សិនោ;
វិនយញ្ញុស្ស ធីរស្ស, សុត្វា ថេរស្ស សន្តិកេ។

មហាមេឃវនុយ្យានេ, ភូមិភាគេ បតិដ្ឋិតោ;
មហាវិហារោ យោ សត្ថុ, មហាពោធិវិភូសិតោ។

យំ តស្ស ទក្ខិណេ ភាគេ, បធានឃរមុត្តមំ;
សុចិចារិត្តសីលេន, ភិក្ខុសង្ឃេន សេវិតំ។

ឧឡារកុលសម្ភូតោ , សង្ឃុបដ្ឋាយកោ សទា;
អនាកុលាយ សទ្ធាយ, បសន្នោ រតនត្តយេ។

មហានិគមសាមីតិ , វិស្សុតោ តត្ថ ការយិ;

ចារុបាការសញ្ចិតំ, យំ បាសាទំ មនោរមំ។

សីតច្ឆាយតរូបេតំ, សម្បន្នសលិលាសយំ;
វសតា តត្រ បាសាទេ, មហានិគមសាមិនោ។

សុចិសីលសមាចារំ, ថេរំ **ពុទ្ធសិរវ្ហយំ**;
យា ឧទ្ទិសិត្វា អារទ្ធា, ឥទ្ធា វិនយវណ្ណនា។

បាលយន្តស្ស សកលំ, លង្កាទីបំ និរព្ភទំ;
រញ្ញោ សិរិនិវាសស្ស, **សិរិបាល**យសស្សិនោ។

សមវីសតិមេ ខេមេ, ជយសំវច្ឆរេ អយំ;
អារទ្ធា ឯកវីសម្ហិ, សម្បត្តេ បរិនិដ្ឋិតា។

ឧបទ្ទវា កុលេ លោកេ, និរុបទ្ទវតោ អយំ;
ឯកសំវច្ឆរេនេវ, យថា និដ្ឋំ ឧបាគតា។

ឯវំ សព្ពស្ស លោកស្ស, និដ្ឋំ ធម្មូបសំហិតា;
សីឃំ គច្ឆន្តុ អារម្ភា, សព្ពេបិ និរុបទ្ទវា។

ចិរដ្ឋិតត្ថំ ធម្មស្ស, ករោន្តេន មយា ឥមំ;
សទ្ធម្មពហុមានេន, យញ្ច បុញ្ញំ សមាចិតំ។

សព្ពស្ស អានុភាវេន, តស្ស សព្ពេបិ បាណិនោ;
ភវន្តុ ធម្មរាជស្ស, សទ្ធម្មរសសេវិនោ។

ចិរំ តិដ្ឋតុ សទ្ធម្មោ, កាលេ វស្សំ ចិរំ បជំ;
តប្បេតុ ទេវោ ធម្មេន, រាជា រក្ខតុ មេទិនិន្តិ។

បរមវិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធិវីរិយបដិមណ្ឌិតេន សីលាចារជ្ជវមទ្ទវាទិគុណសមុទយសមុទិតេន សកសមយសមយន្តរគហនជ្ឈោគាហណសមត្ថេន បញ្ញាវេយ្យត្តិយសមន្នាគតេន តិបិដកបរិយត្តិប្បភេទេ សាដ្ឋកថេ សត្ថុសាសនេ អប្បដិហតញ្ញាណប្បភាវេន មហាវេយ្យាករណេន ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនលាវណ្ណយុត្តេន យុត្តមុត្តវាទិនា វាទិវរេន មហាកវិនា បភិន្នបអសម្ភិទាបរិវារេ ឆឡភិញ្ញាទិបភេទគុណបដិមណ្ឌិតេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ សុប្បតិដ្ឋិតពុទ្ធីនំ ថេរវំសប្បទីបានំ ថេរានំ មហាវិហារវាសីនំ វំសាលង្ការភូតេន វិបុលវិសុទ្ធពុទ្ធិនា **ពុទ្ធឃោសោ**តិ គរូហិ គហិតនាមធេយ្យេន ថេរេន កតា អយំ **សមន្តបាសាទិកា** នាម វិនយសំវណ្ណនា –

តាវ តិដ្ឋតុ លោកស្មិំ, លោកនិត្ថរណេសិនំ;
ទស្សេន្តី កុលបុត្តានំ, នយំ សីលវិសុទ្ធិយា។

យាវ ពុទ្ធោតិ នាមម្បិ, សុទ្ធចិត្តស្ស តាទិនោ;
លោកម្ហិ លោកជេដ្ឋស្ស, បវត្តតិ មហេសិនោតិ។

សមន្តបាសាទិកា នាម

វិនយ-អដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។